ISSN 1977-0960

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 143

Leidimas lietuvių kalba

55 tomas

2012 m. gegužės 22 d.

Informacija ir pranešimai

Pranešimo Nr. Turinys Puslapis

I *Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės*

REZOLIUCIJOS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

478-oji plenarinė sesija, 2012 m. vasario 22, 23 d.

2012/C 143/01 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto rezoliucija dėl Europos Sąjungos ekonominės ir socialinės būklės, priimta 478-ojoje plenarinėje sesijoje 1

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

478-oji plenarinė sesija, 2012 m. vasario 22, 23 d.

2012/C 143/02 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo galimybių reguliuojant finansų rinkas (nuomonė savo iniciatyva) 3

2012/C 143/03 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ekonomikos augimo ir valstybės skolos ES. Du novatoriški pasiūlymai (nuomonė savo iniciatyva) 10

2012/C 143/04 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl piliečiams palankios ir humaniškos vidaus rinkos politikos (nuomonė savo iniciatyva) 17

LT

Kaina:
8 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

2012/C 143/05 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl naujų ekonomikos valdymo teisės aktų socialinio poveikio (nuomonė savo iniciatyva) 23

2012/C 143/06 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Lotynų Amerikos socialinės ekonomikos 29

2012/C 143/07 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl žemės ūkio ir amatų – naudingo derinio kaimo vietovėms (nuomonė savo iniciatyva) 35

2012/C 143/08 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl EESRK pozicijos rengiantis Jungtinių Tautų konferencijai tvaraus vystymosi klausimais (RIO+20) (papildoma nuomonė) 39

III *Parengiamieji aktai*

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

478-oji plenarinė sesija, 2012 m. vasario 22, 23 d.

2012/C 143/09 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo (2014–2020 m.) *(COM(2011) 608 galutinis – 2011/0269 (COD))* 42

2012/C 143/10 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių (nauja redakcija) *(COM(2011) 714 galutinis – 2011/0314 (CNS))* 46

2012/C 143/11 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. Europos Sąjungos muitų ir mokesčių srities veiksmų programa (FISCUS) ir panaikinami sprendimai Nr. 1482/2007/EB ir Nr. 624/2007/EB *(COM(2011) 706 galutinis – 2011/0341 (COD))* 48

2012/C 143/12 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2012 m. metinė augimo apžvalga“ *(COM(2011) 815 galutinis)* 51

2012/C 143/13 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl audiovizualinių kūrinių platinimo internetu Europos Sąjungoje: galimybės ir problemos kuriant bendrąją skaitmeninę rinką *(COM(2011) 427 galutinis)* 69

LT

(Tęsinys 152 puslapyje)

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

REZOLIUCIJOS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

478-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M.VASARIO 22, 23 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto rezoliucija dėl Europos Sąjungos ekonominės ir socialinės būklės, priimta 478-ojoje plenarinėje sesijoje

(2012/C 143/01)

Plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią rezoliuciją 157 nariams balsavus už, 30 – prieš ir 12 susilaikius.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) išreiškė didelį savo susirūpinimą dėl Sąjungos padėties, paragino ES institucijas ir valstybių narių vyriausybes padaryti viską, kas nuo jų priklauso, siekiant realiai dar kartą pabrėžti neginčijamą ir labai svarbią Europos vienybės vertę, ir priėmė šią rezoliuciją.

1. EESRK

— apgailestauja dėl Europos Sąjungos valstybių narių delsimo ir tarpusavio nesutarimų tokiu metu, kai Europa turėtų būti ryžtinga, vieninga ir solidari,

— tačiau palankiai vertina šį pirmadienį, vasario 20 d., Euro grupės pasiektą susitarimą dėl antrojo pagalbos plano Graikijai, nors ir apgailestaudamas, kad galutinio sprendimo paieškos vėlavo ir vyko lėtai.

— vis dėlto nerimauja dėl socialinių ir ekonominių pasekmių ir kreipiasi į Europos Vadovų Tarybą su prašymu imtis priemonių ekonomikai gaivinti, visų pirma šalyse, kurios labiausiai nukentėjo nuo krizės,

— primena, kad būtina investuoti į realią ekonomiką, visų pirma įgyvendinant iš tikrųjų veiksmingą pramonės politiką, kad būtų galima ištrūkti iš besitęsiančios recesijos verpeto,

— sveikina dvylikos vyriausybių iniciatyvą, pateiktą Tarybai ir Komisijai.

2. EESRK konstatuoja, kad piliečiai priversti vis labiau abejoti Sąjungos institucijomis, taigi, ir pačia Sąjunga, imdami laikyti ją atsakinga už negandas, kurias jiems tenka kęsti.

3. EESRK negali pritarti nuostatoms, kuriose apsiribojama vien su biudžetu ir mokesčiais susijusių klausimų sprendimu, ir laikosi nuomonės, kad ES ir euro zonos ekonominės politikos valdymo aprėptis ir užmojai turėtų būti platesni.

4. EESRK pabrėžia, kad Europos Komisijai tenka pagrindinis vaidmuo užtikrinant bendruosius Europos interesus, visų pirma įgyvendinant ekonominės ir pinigų politikos priemones, įskaitant ir tas, kurios numatytos naujojoje tarpvyriausybinėje sutartyje.

5. Šiuo atžvilgiu EESRK patvirtina būtinybę suteikti naują postūmį strategijai „Europa 2020“, visų pirma imantis veiksmų,

teikiančių paramos jaunimui, moksliniams tyrimams, inovacijoms ir aplinką tausojančiai ekonomikai. EESRK palankiai vertina naujus veiksmus, EK pirmininko José Manuel Barroso pristatytus 2012 m. sausio 30 d. Europos Vadovų Taryboje, kurie skirti jaunimo užimtumui skatinti ir ragina jį nedelsiant įgyvendinti konkrečias iniciatyvas šioje srityje. Be to, EESRK pritaria priemonėms mažoms ir vidutinėms įmonėms remti, taikomoms laikantis galiojančios Bendrijos teisės nuostatų.

6. EESRK pabrėžia, kad, svarstant būsimojo 2014–2020 m. laikotarpio daugiametę finansinę programą, Europos Sąjungai būtina numatyti jos poreikius atitinkantį ir didesnį biudžetą. EESRK pritaria Europos Komisijos pasiūlymams rasti naujų nuosavų išteklių Europos biudžetui finansuoti ir pasitelkti įvairių rūšių viešąsias ir (arba) privačiąsias investicijas. Savo ruožtu EESRK parengs ataskaitą apie Europos masto veiksmų nebuvimo sąnaudas, kurioje aiškiai nurodys Europos integracinio proceso spartinimo privalumus. EESRK primygtinai ragina šalių, įstojusių į Europos Sąjungą po 2004 m., atžvilgiu netaikyti jokių diskriminacinių nuostatų, susijusių su jų atrankos finansavimui iš Europos fondų kriterijais ir ribomis.

7. EESRK pritaria Europos centrinio banko vaidmens stiprinimui siekiant stabilizuoti padėtį euro zonoje ir finansinės inžinerijos priemonėms, pritrauksiančioms į rinkas privačias santaupas (euroobligacijoms), kuriomis būtų galima finansuoti perspektyviausius projektus ir atgaivinti ekonomikos augimą.

8. Todėl EESRK ragina Europos institucijas ir nacionalines vyriausybes

— stengtis jokiais būdais nesilpninti nei galiojančių sutarčių, nei jų pagrindu veikiančių institucijų teisinės galios;

— įgyvendinti Bendrijos priemones, kuriomis bus skatinamas augimas, infrastruktūros tinklų vystymas, mažų ir vidutinių įmonių pastangos, gerinamos sąlygos jaunimui įsidarbinti ir remiami veiksmai kuriant veiksmingos ir netaršios Europos energetikos politiką;

— šioms priemonėms įgyvendinti ir Europos sanglaudai sustiprinti priimti atitinkamo užmojo biudžetą;

— vieningai bendrauti tiek su Europos piliečiais, tiek ir su visu likusiu pasauliu;

— kreiptis į Europos jaunimą optimizmą teigiančiu pranešimu, kuriame Europos Sąjungos stiprinimas būtų pateikiamas kaip sprendimas, padėsiantis įveikti krizę ir užtikrinti jų ateities perspektyvą;

— kiekvienu lygmeniu priimamus sprendimus grįsti tikruoju piliečių pritarimu per procesus, kuriuose realiai dalyvautų Europos Parlamentas ir nacionaliniai parlamentai ir būtų veiksmingai konsultuojamasi su pilietinei visuomenei atstovaujančiomis organizacijomis, tokiu būdu pasinaudojant laisva valia vykdomo socialinio dialogo indėliu.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

478-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M.VASARIO 22, 23 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo galimybių reguliuojant finansų rinkas (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 143/02)

Pranešėjas **Peter MORGAN**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. sausio 20 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pilietinės visuomenės dalyvavimo galimybių reguliuojant finansų rinkas.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 2 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 66 nariams balsavus už, 53 – prieš ir 41 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 Viena finansų krizės priežasčių – nepakankamas ir nepatenkinamas finansų rinkų reguliavimas ir priežiūra. Vienas sunkumų reguliuojant finansų rinkas – rasti skirtingų ir prieštaringų pozicijų pusiausvyrą. Pilietinės visuomenės dalyvavimas iš esmės neatsveria teisėtai atstovaujamų finansų sektoriaus interesų. Politinės diskusijos visų pirma vyksta tarp įstatymų leidėjo ir susijusio finansų sektoriaus.

1.2 Būtent finansų rinkų reguliavimo srityje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) užima ypač palankią poziciją skatinti aktyvesnį pilietinės visuomenės dalyvavimą, nes EESRK atstovaujama tiek finansų sektoriaus asociacijoms, tiek ir vartotojų apsaugos organizacijoms ir profesinėms sąjungoms. Žinoma, EESRK nenori ir negali pakeisti tiesioginio pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo. Pilietinis dialogas yra demokratiškas ir viešas nuomonės formavimo procesas, kuriame turi veiksmingai dalyvauti visi susiję dalyviai.

1.3 EESRK nė kiek neabejoja paties finansų sektoriaus dalyvavimo formuojant nuomonę teisėtumu. Pačios finansų įmonės yra reguliuojamos, turi atitikti reikalavimus ir vykdyti įstatymų numatytus įpareigojimus. EESRK taip pat pripažįsta, kad daugelio finansų sektoriaus sričių ir įmonių veikla yra patikima ir nepriekaištinga ir jos tikrai nesukėlė finansų krizės.

1.4 Atsižvelgiant į išsamaus reguliavimo sudėtingumą, labai svarbu, kad organizacijos ne tik įvardytų principinius tikslus ir reikalautų apskritai griežtesnių taisyklių, bet ir pateiktų dalykinius ir tikslingus pasiūlymus ir argumentus. Šiam tikslui pasiekti reikia labai daug pastangų, kad organizacijos galėtų lygiomis teisėmis diskutuoti su įstatymų leidėju ir kitomis asociacijomis.

1.5 Europos Komisija, Europos Parlamentas, Taryba ir valstybės narės turi pačios imtis iniciatyvos, kad platesni pilietinės visuomenės sluoksniai dalyvautų reguliuojant finansų rinkas.

1.6 Europos Centrinis Bankas, Europos sisteminės rizikos valdyba ir naujai sukurtos Europos finansų priežiūros institucijos į savo darbą turėtų deramai įtraukti pilietinės visuomenės

organizacijas. Finansų priežiūros institucijų veikloje pagal įstatymus dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų grupių darbo metodai turėtų atspindėti pilietinės visuomenės organizacijų ypatumus.

1.7 Tam tikrais atvejais būtų galima numatyti ES lėšomis remti pilietinės visuomenės organizacijas, kad būtų vienodai atstovaujama svarbiems interesams. Tačiau reikia užtikrinti visapusišką finansinio įnašo skaidrumą, organizacijų nepriklausomumą ir išankstines priemones, kad santykiuose su Komisija pirmenybė nebūtų teikiama remiamoms organizacijoms.

1.8 Be vartotojų organizacijų ir profesinių sąjungų yra daug kitų grupių, kurių indėlis į diskusijas finansų rinkų reguliavimo srityje gali būti labai svarus, pavyzdžiui, labdaringos organizacijos, mažosios ir vidutinės įmonės, institucinių investuotojų organizacijos, didesnio masto finansinius sandorius vykdančios pramonės ir paslaugų įmonės ir jų asociacijos, finansiniai tarpininkai ir netgi reitingų agentūros. Dėl konkurencinės padėties rinkose ne tik su reguliavimu susijusių, bet ir kitų šakų atstovų indėlis gali būti naudingas.

1.9 Ne visomis temomis pilietinės visuomenės organizacijos galėtų vienodai pareikšti savo nuomonę. Ypač tinkami klausimai būtų vartotojų apsauga, mokestinių pajamų panaudojimas finansų įstaigoms gelbėti arba finansų sektoriaus apmokestinimas, o smulkesnės techninės problemos, pavyzdžiui, mokumo apskaičiavimas arba atskaitomybė nėra tokios patrauklios.

1.10 Nepakanka bendro pobūdžio ir nediferencijuotų reikalavimų nustatyti griežtesnes taisykles. Įstatymų leidėjui tai nieko neduoda. Turi būti ne tik teikiami kiek galima konkretesni pasiūlymai, bet ir įvertinti griežtesnių reikalavimų pranašumai ir trūkumai.

1.11 EESRK ragina Europos ir nacionalines pilietinės visuomenės organizacijas aktyviau nei anksčiau dalyvauti reguliuojant finansų rinkas. Daugeliui tokių organizacijų savarankišku ar galbūt nauju organizacijos tikslu galėtų tapti finansų rinkos stabilumo skatinimas, taip pat jos galėtų atitinkamai išplėsti savo interesų ir veiklos sritis.

1.12 Žvelgiant iš EESRK perspektyvos pageidautina, kad organizacijos, dalyvaudamos reguliuojant finansų rinkas, kartu informuotų savo organizacijų narius ir visuomenę apie sėkmingą ES veiklą šioje srityje.

1.13 Nors atskirais atvejais buvo įrodytos Europos finansų sektoriaus klaidos, tačiau jis nuo krizės taip pat nukentėjo. Todėl šis sektorius raginamas prisidėti prie veiksmingo finansų rinkų reguliavimo. Atskiros finansų sektoriaus šakos neturėtų dvejoti, ar gali teikti pastabas dėl kitų šakų reguliavimo, kai siekiama užtikrinti finansų rinkų stabilumą.

1.14 Finansų sektorius ir pats turėtų būti atviras dialogui su pilietinės visuomenės organizacijomis. Įmonėms, atsižvelgiant į finansų krizės metu išaugusį visuomenės dėmesį finansų sektoriui, turėtų būti naudinga užmegzti ryšius su pilietine visuomene, pasikeisti argumentais ir įsiklausyti į raginimus.

1.15 Formuojant Europos piliečių nuomonę žiniasklaida, be abejo, atlieka labai svarbų vaidmenį. Pageidautina, kad žiniasklaidoje būtų labiau nušviečiama pilietinės visuomenės pozicija.

1.16 EESRK ir ateityje intensyviai nagrinės pasiūlymus dėl finansų rinkų reguliavimo, apie juos plačiai diskutuos ir pateiks esmines nuomones šiuo klausimu; ypač daug dėmesio Komitetas skirs tam, kad būtų atsižvelgta į pilietinės visuomenės atstovų poziciją. Vykstant konsultacijoms Komitetas stengsis, kad pilietinės visuomenės organizacijos, dalyvaudamos specializuotųjų skyrių ir tyrimo grupių klausymuose aktyviau ir tiesiogiai dalyvautų Komiteto nuomonės formavimo procese.

1.17 EESRK pasirūpins, kad planuojant veiklą, plenarines sesijas, specializuotųjų skyrių ir tyrimo grupių posėdžius būtų numatyta pakankamai laiko intensyvioms diskusijoms finansų rinkų reguliavimo klausimu. Komitetas numatys finansinius ir žmogiškuosius išteklius, kad nariai galėtų su ekspertais konsultuotis finansų rinkų reguliavimo klausimais.

2. **Nuomonės tikslas ir aplinkybės**

2.1 Nuo 2008 m. finansų rinkų krizė ([1]) turėjo labai sunkių padarinių viso pasaulio, ypač Europos Sąjungos, piliečiams; šį klausimą EESRK ne kartą ir labai išsamiai nagrinėjo. Viena rinkų žlugimo, prieš tai vykusio spekuliavimo ir didelės rizikos finansų produktų prekybos priežasčių buvo nepakankamas ir ydingas finansų rinkų reguliavimas ir priežiūra.

2.2 Vienas ankstesnių ir dabartinių šios srities reguliavimo taisyklių nustatymo sunkumų – siekis pliuralistiniame ir demokratiniame nuomonės formavimo procese rasti skirtingų ir prieštaringų pozicijų pusiausvyrą. Šiuo metu pilietinės visuomenės organizacijos iš esmės neatsveria teisėtai atstovaujamų finansų sektoriaus interesų. Nustatant naują finansų rinkų reguliavimą šią asimetriją reikėtų pašalinti.

([1]) Šioje nuomonėje neatsižvelgiama į krizę, kurią sukėlė pernelyg didelis valstybių įsiskolinimas, nors ir čia būtų galima kelti klausimą, kodėl anksčiau nebuvo pilietinės visuomenės ryžtingo reikalavimo mažinti skolą.

2.3 EESRK, kaip Europos pilietinės visuomenės institucijos, užduotis ne tik rengti nuomones, bet ir skatinti visus suinteresuotuosius subjektus kuo plačiau ir išsamiau dalyvauti Europos teisėkūros procese. Todėl EESRK nerimą kelia tai, kad tam tikrose politikos srityse nuolat nepavyksta surengti diskusijų, kuriose būtų rasta pusiausvyra.

2.4 Todėl šios nuomonės savo iniciatyva tikslas – išanalizuoti pilietinės visuomenės dalyvavimo reguliuojant finansų rinkas klausimą ir pateikti pasiūlymus šiam dalyvavimui pagerinti.

3. **Pilietinės visuomenės dalyvavimo trūkumai ir kliūtys**

3.1 Iki šiol su finansų rinkos reguliavimu pirmiausiai buvo susiję atitinkami finansų sektoriaus sluoksniai. Tai akivaizdžiai patvirtinta ir 2011 m. lapkričio 28 d. EESRK surengtame klausyme. To priežastis tikrai ne ES institucijų atvirumo stoka. Iš tikrųjų iki šiol ši tema nelabai domino finansų sektoriui nepriklausančias organizacijas. Tai rodo ir menkas dalyvavimas ES Komisijos konsultacijose, Europos Parlamento klausymuose ir viešosiose diskusijoje.

3.2 Politinės diskusijos dėl direktyvų arba reglamentų dėl finansų sektoriaus dar ir šiandien visų pirma vyksta tarp įstatymų leidėjo ir susijusio finansų sektoriaus. Tačiau kitose srityse ir tarp pilietinės visuomenės organizacijų vykstantys politiniai ginčai tampa pliuralistinių diskusijų pagrindu, ypač Briuselyje: pavyzdžiui, socialinėje politikoje tarp darbdavių ir profesinių sąjungų, aplinkos politikoje tarp pramonės ir aplinkos organizacijų arba vartotojų politikoje tarp prekybos įmonių ir vartotojų organizacijų.

3.3 EESRK nuomone, finansų rinkų reguliavimo trūkumus lėmė daug priežasčių.

3.3.1 Finansų rinkos reguliavimo tikslas – užtikrinti finansų rinkų saugumą ir stabilumą, taigi kartu ir kiek abstrakčias ir neapčiuopiamas viešąsias gėrybes, kurioms ilgą laiką, kaip atrodė, negrėsė joks pavojus. Nebuvo akivaizdu, kad reikėtų ginti kokius nors konkrečius piliečių interesus. Todėl finansų rinkai nepriklausančioms organizacijoms nebuvo stimulo, progos ir motyvacijos nagrinėti šiuos klausimus.

3.3.2 Finansų rinkos yra itin sudėtingos ir ne specialistams sunku jas suprasti. Dėl dalyvių įvairovės, sudėtingų produktų ir įvairialypių sąsajų šiam sektoriui nepriklausančioms organizacijoms sunku profesinėmis žiniomis prisidėti prie diskusijų.

3.3.3 Dažnai sunku suprasti, kokios bus tiesioginės, o ypač netiesioginės reguliavimo pasekmės pilietinės organizacijos narių interesams, visų pirma kai tai ne direktyvos ir reglamentai, o sudėtingos įgyvendinimo nuostatos ir techniniai standartai.

3.3.4 Palyginti sunku suprasti finansų rinkų reguliavimo procesą. Dėl anksčiau taikytos Lamfalussy procedūros ir dabartinės deleguotųjų teisės aktų, įgyvendinimo teisės aktų ir privalomų techninių standartų sistemos, kurioje daug procedūrinių etapų ir daug, dažnai skirtingu mastu dalyvaujančių institucijų ir įstaigų, sunku tinkamu metu pateikti tikslinę nuomonę. Be to, reguliavimo turinį vis dažniau lemia pasaulinės institucijos, pavyzdžiui, Didysis dvidešimtukas, Bazelio komitetas arba TASV (Tarptautinių apskaitos standartų valdyba), kurių veikla nėra tokia skaidri.

3.3.5 Dėl pasiūlymų dėl reguliavimo gausos, teisėkūros procesų tempo ir dėl didelio suinteresuotųjų subjektų skaičiaus institucijose dirbančių sprendimus priimančių asmenų galimybių dalyvauti pokalbiuose, rengti derybines pozicijas arba dalyvauti konferencijose ribos jau pasiektos.

3.3.6 Stipri pasaulinė finansų rinkų integracija, pasaulinis kapitalo judumas ir labai pažeidžiama prekyba iki šiol buvo labai stiprūs argumentai, kad Europoje nebūtų kišamasi į rinkos veiklą. Vykstant konkurencijai dėl kintančio kapitalo investicijoms į augimą ir naujų darbo vietų kūrimą „lengvo reguliavimo“ strategija atrodė esanti tikslinga ir ilgą laiką jos pakako.

3.4 Šie sunkumai ir paskatino iniciatyvą *Finance Watch*, kuri, Europos Parlamento narių raginimu, subūrė įvairias Europos ir nacionalines organizacijas kritiškai stebėti teisėkūros procesą finansų sektoriuje.

3.5 Panašios problemos pastebimos ir valstybėse narėse. Vis dėlto atrodo, kad ten pilietinė visuomenė dar nedaro didelio poveikio finansų rinkos reguliavimui.

3.6 Sunkumų kyla ir dėl atsižvelgimo į finansų sektoriaus mažųjų ir vidutinių įmonių interesus bei pilietinės visuomenės dalyvavimo. Daugelis mažesnių finansų įstaigų skundžiasi dėl didelės administracinės naštos ir sudėtingų taisyklių, kurias labai sunku įgyvendinti.

4. **Esminės pastabos**

4.1 Dalyvaujamoji demokratija yra neatsiejama Europos socialinio modelio ir Europos valdysenos dalis. Atstovaujamoji ir dalyvaujamoji demokratija yra įtvirtinta Lisabonos sutartyje. Tačiau joje nustatomas tik įpareigojimas „piliečiams ir atstovaujamosioms asociacijoms“ suteikti galimybę skelbti savo nuomonę (ES sutarties 11 straipsnis). Taigi Europos institucijos gali pačios nuspręsti, ar imtis iniciatyvos, kai pasiūlymai sulaukia vienpusio pilietinės visuomenės atsako arba jo visai nesulaukia.

4.2 Akivaizdu, kad demokratiškai įteisintos institucijos priima sprendimus, o pilietinis dialogas atlieka tik parengiamąją ir stebėsenos funkciją.

4.3 EESRK pirmiausia atstovauja pilietinei visuomenei, suteikia galimybę keistis nuomone ir ją išsakyti ir yra gyvybiškai svarbus tiltas tarp Europos ir jos piliečių. Šį vaidmenį EESRK pirmiausiai atlieka teisėkūros srityje.

4.4 Būtent finansų rinkų reguliavimo srityje EESRK užima ypač palankią poziciją skatinti aktyvesnį pilietinės visuomenės dalyvavimą, nes EESRK atstovaujama tiek finansų sektoriaus asociacijoms, tiek ir vartotojų apsaugos organizacijoms ir profesinėms sąjungoms. Kadangi EESRK įpareigotas teikti nuomones dėl Komisijos pasiūlymų, nariai nuolat analizuoja teisės aktus, todėl nereikia jų papildomai raginti ar motyvuoti.

4.5 Nuo finansų krizės pradžios EESRK ne kartą yra išreiškęs pilietinės visuomenės organizacijų nuomonę ir nuo 2008 m. vidurio yra pateikęs apie 30 nuomonių dėl finansų krizės apskritai ir dėl konkrečių teisėkūros iniciatyvų.

4.6 Kadangi pilietinės visuomenės dalyvavimas apskritai yra menkas, Europos institucijos šioje srityje ypač raginamos daugiau dėmesio skirti EESRK nuomonėms.

4.7 Žinoma, EESRK nenori ir negali pakeisti tiesioginio pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo. Pilietinis dialogas yra demokratiškas ir viešas nuomonės formavimo procesas, kuriame įvairiais būdais turi dalyvauti kuo daugiau susijusių dalyvių.

4.8 EESRK nė kiek neabejoja tuo, kad finansų sektoriaus dalyvavimas formuojant nuomonę yra toks pat teisėtas kaip ir kitų organizacijų. Pačios finansų įstaigos yra reguliuojamos, turi atitikti reikalavimus ir vykdyti įstatymų numatytus įpareigojimus. Finansų sektoriaus asociacijų dalyvavimas būtinas dar ir todėl, kad pats sektorius yra labiausiai suinteresuotas finansų stabilumu. Be to, reikalingos sektoriaus specialiosios žinios, kad būtų galima atlikti patikimus poveikio vertinimus.

4.9 EESRK taip pat pripažįsta, kad daugelio finansų sektoriaus sričių ir įmonių veikla yra patikima ir nepriekaištinga ir jos tikrai nesukėlė finansų krizės. EESRK nuomone, bendras finansų sektoriaus smerkimas, kuris vis pasigirsta, yra nepagrįstas. Dėl neadekvačių veiksmų finansų rinkose daugelis įmonių ne pasipelnė, o pačios nukentėjo dėl krizės ir jos padarinių. Iš dalies dėl valstybės pagalbos nuostolius patyrė ne tiek daug finansų įstaigų klientų.

4.10 Tačiau labiausiai nuo finansų ir ekonomikos krizės nukentėjo pavieniai piliečiai, kaip mokesčių mokėtojai, darbuotojai ir vartotojai. Jie turėtų pilietinės visuomenės organizacijose, kurioms jie priklauso, labiau prisidėti rengiant naujas finansų sektoriaus taisykles siekiant užtikrinti, kad tokio masto krizė daugiau nebepasikartotų.

4.11 Atsižvelgiant į išsamaus reguliavimo sudėtingumą, labai svarbu, kad organizacijos ne tik įvardytų principinius tikslus ir reikalautų apskritai griežtesnių taisyklių, bet ir pateiktų dalykinius ir tikslingus pasiūlymus ir argumentus. Šiam tikslui pasiekti reikia labai daug pastangų, kad organizacijos galėtų lygiomis teisėmis diskutuoti su įstatymų leidėju ir kitomis asociacijomis.

5. **Konkrečios rekomendacijos**

5.1 Europos Komisija, Europos Parlamentas, Taryba ir valstybės narės turi pačios imtis iniciatyvos, kad platesni pilietinės visuomenės sluoksniai dalyvautų reguliuojant finansų rinkas.

5.1.1 Ypač svarbu, kad tiesioginės ir netiesioginės pasiūlymų dėl reguliavimo pasekmės pilietinei visuomenei būtų išdėstytos paprastai, atvirai ir tiksliai, kad organizacijos galėtų geriau suprasti, koks bus poveikis piliečiams.

5.1.2 Jei galiausiai atsitiktų taip, kaip jau ne kartą yra buvę, kad konsultacijose finansų rinkų klausimais pilietinė visuomenė pateiks nedaug atsakymų, reikėtų tikslingai kreiptis į atskiras organizacijas ir paraginti jas dalyvauti. Prireikus, reikia prailginti konsultacijų terminą, kaip jau yra numatyta Komisijos iniciatyvos „Pažangus reglamentavimas“ atveju. Konsultacijose dėmesį reikėtų sutelkti ne tik į techninius aspektus, bet ir tikslingai prašyti pilietinės visuomenės vertinimo. Reikėtų atsižvelgti į ypatingą pilietinės visuomenės organizacijų perspektyvą.

5.1.3 Į Europos Komisijos ar Europos Parlamento viešuosius klausymus atitinkamos organizacijos turėtų būti įtrauktos nuo pat pradžios. Nepaisant įtemtos darbotvarkės institucijos turėtų būti atviros diskusijoms su pilietine visuomene ir dalyvauti jos renginiuose.

5.1.4 Europos Komisijos ir Europos Parlamento ekspertų grupėse turėtų būti ne tik finansų sektoriaus, bet ir kitų grupių atstovai. Žinoma, skiriant asmenis į šias grupes reikia atsižvelgti į tai, ar jie turi reikiamų tam tikros srities profesinių žinių, nes neužtikrinus dalykinių žinių pusiausvyros, nebus jokios naudos.

5.1.5 Tam tikrais atvejais būtų galima numatyti ES lėšomis remti pilietinės visuomenės organizacijas, kad būtų vienodai atstovaujama svarbiems interesams. Vis dėlto tai prieštarauja saviorganizavimo ir savarankiško finansavimo ginant piliečių interesus principui ir gali pažeisti organizacijų nepriklausomumą, taip pat sukelti lojalumo konfliktų abiejose pusėse. Bet

kuriuo reikia užtikrinti visapusišką finansinio įnašo skaidrumą, organizacijų nepriklausomumą ir išankstines priemones, kad santykiuose su Komisija pirmenybė nebūtų teikiama remiamoms organizacijoms.

5.2 Kitos su finansų rinkos reguliavimu susijusios ES institucijos – Europos Centrinis Bankas, Europos sisteminės rizikos valdyba ir trys Europos finansų priežiūros (bankų, vertybinių popierių ir draudimo) institucijos savo darbe turėtų atsižvelgti į pilietinės visuomenės organizacijų poziciją.

5.3 Finansų priežiūros institucijų veikloje pagal įstatymus dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų grupių darbo metodai turėtų atspindėti pilietinės visuomenės organizacijų perspektyvą, turėtų būti užtikrintas atitinkamų organizacijų grįžtamasis ryšys, kad tokiu būdu išplėtus jų veiklą atsirastų dar vienas pilietinės visuomenės dalyvavimo būdas. Šiuo metu ne visur taip yra, visų pirma dėl dokumentų ir konsultacijų konfidencialumui keliamų reikalavimų, kurie, kalbant apie skaidrumą, yra perdėti.

5.4 Aktyvesnio pilietinės visuomenės dalyvavimo reguliuojant finansų rinkas nepasieksime tik abstrakčiais politiniais raginimais. Būtina konkrečiai įsivaizduoti, kas, kada ir kokiomis finansų rinkų temomis turėtų pareikšti savo nuomonę.

5.4.1 Be vartotojų organizacijų ir profesinių sąjungų yra daug kitų grupių, kurių indėlis į diskusijas finansų rinkų reguliavimo srityje gali būti labai svarus, pavyzdžiui, labdaringos organizacijos, mažosios ir vidutinės įmonės, institucinių investuotojų organizacijos, didesnio masto finansinius sandorius vykdančios pramonės ir paslaugų įmonės ir jų asociacijos, finansiniai tarpininkai ir netgi reitingų agentūros. Ne tik su reguliavimu susijusių, bet ir kitų finansų sričių atstovų indėlis gali būti naudingas.

5.4.2 Ne visomis temomis pilietinės visuomenės organizacijos galėtų vienodai pareikšti savo nuomonę.

5.4.2.1 Ypač tinkami klausimai būtų vartotojų apsauga, mokestinių pajamų panaudojimas finansų įstaigoms gelbėti arba finansų sektoriaus apmokestinimas, o smulkesnės techninės problemos, pavyzdžiui, mokumo apskaičiavimas arba atskaitomybė nėra tokios patrauklios.

5.4.2.2 Vis dėlto organizacijos turėtų dėmesį sutelkti ne tik į taisyklių priėmimą, bet ir į visą reguliavimo mastą, įskaitant įgyvendinimo nuostatas ir techninius standartus, nors tai atrodytų ir varginantis darbas.

5.4.2.3 Vis dėlto EESRK pripažįsta, kad ilgalaikį finansų rinkų stabilumą ir tvarumą užtikrina daug pavienių konkrečių nuostatų, kurios yra svarstomos atskirai. Jei organizacijos negali išnagrinėti visų pateiktų dokumentų, bent jau pilietinė visuomenė turėtų nagrinėti temas, kurios yra labai svarbios, kad apskritai reguliavimas būtų sėkmingas. Tai pasakytina ne tik apie vartotojų teisės aktus, bet ir, pavyzdžiui, apie priežiūros teisę, nuosavo kapitalo dydį arba įmonių valdymą.

5.4.2.4 Be to, dažnai už tariamai itin techninių problemų slypi politiniai ir tiesiogiai su piliečiais susiję klausimai. Pavyzdžiui, nustatant palūkanų normą, kai apskaičiuojamas rezervas privačiam pensijų draudimui, daromas didelis poveikis draudikų galimybėms suteikti ilgalaikę pensijų lygmens garantiją.

5.4.2.5 Nepakanka bendro pobūdžio ir nediferencijuotų reikalavimų nustatyti griežtesnes taisykles. Įstatymų leidėjui tai nieko neduoda. Turi būti ne tik teikiami kiek galima konkretesni pasiūlymai, bet ir įvertinti griežtesnių reikalavimų pranašumai ir trūkumai atsižvelgiant į įmonėms, ypač mažosioms ir vidutinėms finansų įstaigoms, tenkančią naštą, privačių asmenų ir įmonių galimybes gauti kreditą ir rinkų veikimą.

5.4.3 Pilietinė visuomenė turėtų savo nuomonę išreikšti visais sprendimų priėmimo lygmenimis. Dažnai esminiai sprendimai priimami ankstyvuosiuose etapuose, pavyzdžiui, po pirmųjų Komisijos konsultacijų arba finansų priežiūros institucijoms rengiant projektus. Todėl organizacijos turi susipažinti su pirmiau minėtais sudėtingais procesais, kurie skiriasi nuo įprastų procedūrų, ir juos sekti.

5.5 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina Europos ir nacionalines pilietinės visuomenės organizacijas aktyviau nei anksčiau dalyvauti reguliuojant finansų rinkas.

5.5.1 Daugeliui tokių organizacijų savarankišku ar galbūt nauju organizacijos tikslu galėtų tapti finansų rinkos stabilumo skatinimas, taip pat jos galėtų atitinkamai išplėsti savo interesų ir veiklos sritis.

5.5.2 Atsižvelgiant į išdėstytą sudėtingą finansų rinkų pobūdį ir su tuo susijusį reguliavimą, būtina organizacijose gerinti ir plėtoti žmogiškuosius išteklius užtikrinant reikiamas dalykines žinias. Gali prireikti kurti naujus organus, glaudžiau bendradarbiauti su nacionalinėmis organizacijomis ir pasitelkti išorės ekspertus.

5.5.3 Todėl EESRK palankiai vertina naują *Finance Watch* iniciatyvą – naują Europos lygmens organizaciją, siekiančią skatinti finansų rinkų stabilumą. Tačiau vien to nepakanka užtikrinti plataus masto pilietinės visuomenės dalyvavimą.

5.5.4 Organizacijos taip pat turėtų dalyvauti Europos ir valstybių narių viešosiose diskusijose ir politiškai prisidėti prie finansų rinkų reguliavimo.

5.5.5 Žvelgiant iš EESRK perspektyvos pageidautina, kad organizacijos, dalyvaudamos reguliuojant finansų rinkas, kartu informuotų savo organizacijų narius ir visuomenę apie sėkmingą ES veiklą šioje srityje.

5.5.6 Labai svarbus vaidmuo šioje srityje tenka nacionalinių ir Europos organizacijų bendradarbiavimui. Viena vertus, Europos ir nacionaliniai reguliavimo lygmenys finansų rinkų reguliavimo srityje vienas kitą papildo. Kita vertus, dažnai nacionalinės organizacijos turi daugiau išteklių nei Europos skėtinės organizacijos, kurias šioje srityje ypač reikėtų pasitelkti imantis veiksmų Europos lygiu.

5.5.7 Kadangi kapitalas gali lengvai judėti pasaulyje, finansų rinkų reguliavimas visame pasaulyje turi būti panašaus lygmens. Prie to prisidėti pirmiausiai galėtų organizacijos, kurių veikla yra tarptautinė arba kurios puoselėja tarptautinius ryšius. Jos galėtų pasaulyje propaguoti veiksmingą finansų rinkų reguliavimą, kuris būtų panašiai aukšto lygmens, kad pasaulyje sumažėtų įmonių steigimo vietų, kuriose taikomi patys žemiausi standartai, konkurencingumas. Visuose pasaulio finansų centruose turėtų būti vienodai energingai siekiama užtikrinti pasaulio finansų rinkų stabilumą.

5.6 Nors atskirais atvejais buvo įrodytos Europos finansų sektoriaus klaidos, tačiau jis nuo krizės taip pat nukentėjo. Todėl šis sektorius raginamas prisidėti prie veiksmingo finansų rinkos reguliavimo.

5.6.1 Atskiros finansų sektoriaus šakos neturėtų dvejoti, ar gali teikti pastabas dėl kitų šakų reguliavimo, kai siekiama užtikrinti finansų rinkų stabilumą.

5.6.2 EESRK nuomone, savaime suprantama, kad sprendimus priimančių asmenų atžvilgiu finansų sektoriaus interesams turi būti atstovaujama skaidriai, sąžiningai ir pagarbiai. Atstovaujamosios pramonės asociacijos šiuos lūkesčius visada patenkina. Tam tikrais pavienių įmonių ir jų verslo atstovų veiklos atvejais to nebuvo padaryta.

5.6.3 Finansų sektorius raginamas būti atviru dialogui su pilietinės visuomenės organizacijomis. Įmonėms, atsižvelgiant į finansų krizės metu išaugusį visuomenės dėmesį finansų sektoriui, turėtų būti naudinga užmegzti ryšius su pilietine visuomene, pasikeisti argumentais ir įsiklausyti į raginimus. Tai būtų svarbus žingsnis siekiant glaudesnių ryšių su visuomene. Jei finansų sektorius, pasitelkęs savireguliavimą, norėtų sau nustatyti tam tikras elgsenos normas, pilietinė visuomenė galėtų dalyvauti rengiant tokias taisykles.

5.6.4 Siekiant sąžiningo ir skaidraus pilietinio dialogo, EESRK džiaugiasi, kad buvo sukurtas bendras Europos Parlamento ir Europos Komisijos lobistų registras ir pripažįsta J. Buzek grupės darbo rezultatus Europos Parlamente. Tačiau EESRK įspėja, kad sugriežtintos taisyklės neturi kliudyti organizacijų dalyvavimui. Tai visų pirma pasakytina apie praktinius dalykus, pavyzdžiui, galimybes lengvai pasiekti Europos tarnybas ir dalyvavimą viešuose posėdžiuose.

5.7 Mokslo atstovai, visuomeniniai fondai ir ekspertų grupės raginamos savo gebėjimais vertinti, dalykinėmis žiniomis ir patirtimi prisidėti prie diskusijų finansų rinkų klausimais. Nors dažnai pagrindinė tokių įstaigų veikla nėra dalyvavimas rengiant konkrečius teisės aktus, tačiau jos turėtų pasinaudoti proga savo gebėjimus panaudoti siekiant ateityje išvengti krizių.

5.8 Formuojant Europos piliečių nuomonę žiniasklaida, be abejo, atlieka labai svarbų vaidmenį. Pageidautina, kad ir žiniasklaidoje būtų labiau nušviečiama pilietinės visuomenės pozicija. Galbūt netgi reikėtų paraginti atitinkamas organizacijas dalyvauti nuomonės formavimo procese, nes šiuo metu labai nedaug atstovų savo iniciatyva dalyvauja viešosiose diskusijose.

5.9 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir pats ketina aktyviau dalyvauti diskusijose dėl planų finansų rinkų reguliavimo srityje.

5.9.1 EESRK ir ateityje intensyviai nagrinės pasiūlymus dėl finansų rinkų reguliavimo, apie juos plačiai diskutuos ir pateiks esmines nuomones šiuo klausimu; ypač daug dėmesio Komitetas skirs tam, kad būtų atsižvelgta į pilietinės visuomenės atstovų poziciją.

5.9.2 Komitetas dės pastangas, kad visų trijų grupių atstovai būtų vienodai aktyvūs diskusijose ir dalyvautų visuose proceso etapuose.

5.9.3 Vykstant konsultacijoms Komitetas stengsis, kad pilietinės visuomenės organizacijos, dalyvaudamos specializuotųjų skyrių ir tyrimo grupių klausymuose aktyviau ir tiesiogiai dalyvautų Komiteto nuomonės formavimo procese.

5.9.4 EESRK pasirūpins, kad planuojant veiklą, plenarines sesijas, specializuotųjų skyrių ir tyrimo grupių posėdžius būtų numatyta pakankamai laiko intensyvioms diskusijoms finansų rinkų reguliavimo klausimu.

5.9.5 EESRK taip pat prisidės, kad jo nariai, atstovaujantys atitinkamoms pilietinės visuomenės organizacijoms, intensyviai nagrinėtų finansų rinkų reguliavimo klausimus ir darytų atitinkamą poveikį savo atstovaujamose organizacijose.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ekonomikos augimo ir valstybės skolos ES. Du novatoriški pasiūlymai (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 143/03)

Pranešėjas **Carmelo CEDRONE**

2011 m. liepos 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Ekonomikos augimo ir valstybės skolos ES. Du novatoriški pasiūlymai (nuomonė savo iniciatyva).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 2 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 121 nariui balsavus už, 46 – prieš ir 11 susilaikius.

1. **Pagrindinės rekomendacijos**

J. Monnet: „Europa žengs į priekį ir bus vieninga, tik jei krizė privers ją veikti“.

1.1 EESRK mano, kad euro problema visų pirma yra politinė, o ne ekonominė. Euro patikimumas sumažėjo, nes reitingų agentūros nustojo tikėti, kad vyriausybės imsis ryžtingų veiksmų norėdamos užkirsti kelią įsiskolinusių valstybių narių įsipareigojimų nevykdymui. Pastaruoju metu pasiūlytais sprendimais, pavyzdžiui, Komisijos pasiūlymu dėl stabilumo obligacijų ([1]), siekiama užtikrinti stabilumą, o ne augimą, o Tarybos susitarimo dėl koordinavimo ir valdymo projekte ([2]) būdingas didelis „demokratijos deficitas“, nes apeinamas Europos Parlamentas ir kitos Europos Sąjungos institucijos.

1.2 Be to, EESRK mano, kad euro zonos krizę, kuri yra sisteminė, įveikti galima ne pasiduodant nacionaliniam egoizmui arba mažinant teises, o keičiant ekonomikos politiką, didinant konkurencingumą ir stiprinant sąžiningumą, solidarumą ir sanglaudą. Taip būtų galima susigrąžinti visuomenės pasitikėjimą Europos projektu ir atkurti Europos socialinį modelį, nes visi atsidurtų pavojuje, jei nepavyktų įveikti krizės, kuri galėtų sužlugdyti net pačią Europos idėją.

1.3 EESRK mano, kad ES institucijos turėtų nepakliūti į spąstus pasikliaudamos vien reitingų agentūromis, nors kartais jos iš tikrųjų atskleidžia rinkos trūkumų. Institucijos privalo savo piliečiams nurodyti veiksmingą išeitį iš krizės ir parodyti kelią į ES ateitį, kuri žadintų pasitikėjimą ir optimizmą ir sustiprintų jausmą, kad kiekvieno pareiga prisidėti prie visų siekiamos socialinės pažangos ir aukšto užimtumo lygio. Svarbiausia, kad rinkėjai matytų, jog stabilumas užtikrinamas ne tik griežtu taupymu, bet ir ekonomikos augimu, nes tik pasiekus tvirtą augimą būtų galima atkurti finansų rinkų pasitikėjimą euro zona ir jos patikimumą.

1.4 Šiuo požiūriu EESRK palankiai vertina priemones, kurių Europos institucijos ėmėsi siekdamos bendros biudžeto ir fiskalinės politikos, nors tos priemonės kol kas nepakankamos ir ribotos. Tačiau Komitetas mano, kad, nesumažinant galimybės prireikus nedelsiant pasinaudoti Europos finansinio stabilumo fondu (EFSF), o vėliau – Europos stabilumo mechanizmu (ESM), reikia skubiai parengti du praktinius pasiūlymus – dėl ekonomikos augimo užtikrinimo (euroobligacijų) ir skolos stabilizavimo (Sąjungos obligacijų) ([3]). Šiais pasiūlymais tam tikroms šalims ir ES būtų leista negelbėti euro vien tik griežto taupymo priemonėmis, dėl kurių blogėja socialinės sąlygos, slopinamas augimas ir kyla ekonomikos nuosmukio pavojus.

1.5 Norint kuo greičiau paskatinti augimą, pirmiausia reikia parengti ekonomikos gaivinimo ir socialinių bei kultūrinių veiksmų planą – tam tikrą „naują Europos paktą“, panašų į Amerikos „Naująjį kursą“ (angl. *New Deal*), kad valstybės narės galėtų užsitikrinti tvirtą ir tvarų vystymąsi, pagrįstą

([1]) Europos Komisijos žalioji knyga dėl galimybių leisti stabilumo obligacijas, COM(2011) 818, 2011 m. lapkričio 23 d.

([2]) Europos Vadovų Taryba. Susitarimo dėl stabilumo, koordinavimo ir valdymo ekonominėje ir pinigų sąjungoje projektas, sausio 10 d.

([3]) Reikia pažymėti, kad šioje nuomonėje sąvoka „euroobligacijos“ vartojama ne visai ta reikšme, kokia ji vartojama kituose šaltiniuose. Europos Komisijos žaliojoje knygoje nagrinėjama galimybė leisti stabilumo obligacijas, kurios panašios į šioje nuomonėje siūlomas leisti Sąjungos obligacijas, tačiau su vienu skirtumu – tokios obligacijos turi būti užtikrintos bendrąja arba individualiąja garantija. Kituose pasiūlymuose, pavyzdžiui, Lorenco Bini Smaghi pateiktame pasiūlyme, sąvoka „euroobligacijos“ vartojama ta pačia – stabilumo užtikrinimo – prasme, o šioje nuomonėje euroobligacijos vartojamos kalbant apie grynas obligacijų emisijas, skirtas ekonomikai atgaivinti ir palaikyti.. Taip pat žr. J. Von Weizäcker ir J. Delpla (2010 m.). „The Blue Bond Proposal“. Bruegel Institute. Policy Brief 2010:3. Schmidt, C. M et al, (2011 m.). „Proposal for a European Redemption Pact“, lapkričio 9 d. „Sachverständigenrat zu Begutachtung der gesamtwirtshaftlichen Entwicklung“.

konkurencingumu, našumu, užimtumu, gerove, klestėjimu ir, svarbiausia, demokratiniu bendru sutarimu. Taip būtų sudarytos sąlygos įgyvendinti veiksmingą bendrą ekonominį ir fiskalinį valdymą.

1.6 Kaip galimi dabartinės krizės įveikimo būdai buvo pasiūlyta leisti įvairių rūšių obligacijas, kartu vykdant ir būtinas struktūrines reformas, kurias valstybės narės turėtų būti skatinamos ir motyvuojamos pradėti vykdyti ([4]). Tačiau visi jie, įskaitant tuos, kurie pateikti Komisijos žaliojoje knygoje, turi vieną politinį trūkumą – juose numatytos bendrosios arba individualiosios valstybių narių garantijos, todėl pagrindinių šalių, ypač Vokietijos, vyriausybėms jie yra nepriimtini.

1.7 Tačiau EESRK mano, kad tokios garantijos ir pervedimai nėra būtini nei norint dalį nacionalinių obligacijų konvertuoti į Sąjungos obligacijas, nei vykdyti grynąsias euroobligacijų emisijas. Jis taip pat mano, kad leidžiant obligacijas valstybės finansų valdymas nesusilpnėtų, jei nacionalinės skolos pavertimas Sąjungos skola vyktų debeto, o ne kredito sąskaitoje. Grynosios obligacijų emisijos būtų skirtos ne deficitui padengti, o skatinti sutaupytų lėšų, įskaitant pasaulio šalių perteklines lėšas, investavimą, kuris gali padidėti sustiprinti sanglaudą ir konkurencingumą.

1.8 Todėl EESRK pritaria, kad reikia įvesti dviejų vienas kitą papildančių, bet skirtingų rūšių ES obligacijas: **Sąjungos obligacijas**, skirtas skolai stabilizuoti, ir **euroobligacijas**, skirtas ekonomikos gaivinimui ir augimui užtikrinti. Be to, EESRK rekomenduoja dalį iš euroobligacijų emisijų gautų grynųjų pajamų panaudoti **Europos rizikos kapitalo fondui**, kuris buvo vienas iš tikslų kuriant Europos investicijų fondą, finansuoti ([5]).

1.9 Sąjungos obligacijos – iki 60 proc. BVP sudaranti nacionalinė skola, laipsniškai konvertuota į Sąjungos obligacijas – galėtų būti laikomos konsoliduotoje, bet neapyvartinėje debeto sąskaitoje ([6]). Kadangi šios obligacijos neapyvartinės, jos apsaugotos nuo reitingų agentūrų spekuliacijų. Bet joms nereikėtų fiskalinių pervedimų. Valstybės narės, kurių skola paversta Sąjungos obligacijomis, pačios finansuotų savo dalies skolos tvarkymo išlaidas. Taip konvertavus dalį skolos, dauguma valstybių narių tenkintų Mastrichto kriterijų dėl nacionalinės skolos dydžio. Graikijos atvejis liktų ne daugiau nei tam tikra problema, todėl būtų suvaldomas.

1.10 Tam įgyvendinti nereikėtų keisti Stabilumo ir augimo pakto – netgi padidėtų rinkų ir rinkėjų pasitikėjimas juo, kurio jam šiuo metu trūksta, nes stabilumas būtų užtikrintas be griežto taupymo priemonių. Be to, didelę dalį (iki 60 proc.) įsiskolinusių ES šalių skolos būtų galima konvertuoti taikant „tvirtesnio bendradarbiavimo“ principą. Tos valstybės narės, kurios norėtų, galėtų toliau leisti savo pačių obligacijas ([7]).

1.11 Skirtingai nei Sąjungos obligacijos, ekonomikos gaivinimui ir augimui finansuoti leidžiamos euroobligacijos būtų apyvartinės, tad jomis būtų galima pritraukti lėšų į ES. BRICS šalys – Brazilija, Rusija, Indija, Kinija ir Pietų Afrika – 2011 m. rugsėjo mėn. dar kartą patvirtino, kad jas domina galimybė savo atsargas laikyti eurais ir taip padėti stabilizuoti euro zoną. Leidžiant ne nacionalines obligacijas, o euroobligacijas, būtų galima sustiprinti eurą kaip pasaulio rezervo valiutą ir padėti besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims siekti savo tikslo, kad pasaulio rezervo valiutų sistemą sudarytų daugiau valiutų.

1.12 Leidžiant euroobligacijas nedidėtų Vokietijos ar bet kurios kitos valstybės nacionalinė skola, nereikėtų ir bendrųjų ar individualiųjų valstybės garantijų. Europos investicijų bankas jau daugiau kaip 50 metų sėkmingai leidžia obligacijas ir per tą laiką nė karto neteko pasinaudoti nacionalinėmis garantijomis; jis tai darė taip sėkmingai, kad dabar yra du kartus didesnis už Pasaulio banką.

1.13 Pasaulio šalių perteklius investavus į euroobligacijas, ekonomika vėl pradėtų augti, o tai veiksmingiausias būdas sumažinti skolą ir deficitą – tai pasiteisino B. Klintono antrosios kadencijos metu, kai federalinis biudžetas kasmet buvo perteklinis. Jomis būtų galima iš dalies finansuoti EIB investicijas, kurių tvarkymo išlaidos dengiamos iš valstybių narių, kurioms šios investicijos skirtos, pajamų, o ne fiskaliniais pervedimais tarp valstybių narių.

([4]) Pradedant nuo galutinio bendrosios rinkos sukūrimo, kaip siūlyta M. Monti ataskaitoje.

([5]) Stuart Holland (1993 m.). „The European Imperative: Economic and Social Cohesion in the 1990s“. Įžanginis žodis – Jacques Delors. Nottingham: Spokesman Press.

([6]) Privatiems obligacijų turėtojams būtų labai naudinga bankroto rizikos požiūriu, kadangi nacionalinės obligacijos būtų konvertuojamos į Sąjungos obligacijas taikant ankstesnes palūkanų normas.

([7]) Siekdamos tarpusavyje nustatyti tvirtesnį bendradarbiavimą srityse, kurios nepriklauso išimtinei Sąjungos kompetencijai, valstybės narės gali pasinaudoti Sąjungos institucijomis ir įgyvendinti savo kompetenciją taikydamos atitinkamas Sutarčių nuostatas tokiu mastu ir tokia tvarka, kaip nustatyta Europos Sąjungos sutarties 20 straipsnyje ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 326–334 straipsniuose. Tvirtesniu bendradarbiavimu siekiama prisidėti prie Sąjungos tikslų įgyvendinimo, apsaugoti jos interesus ir stiprinti jos integracijos procesą. Į tokį bendradarbiavimą bet kuriuo metu gali įsitraukti visos valstybės narės. Kaip paskutinę išeitį sprendimą, leidžiantį tvirtesnį bendradarbiavimą, priima Taryba, nustačiusi, kad tokio bendradarbiavimo tikslų per pagrįstą laiką Sąjunga kaip visuma negali pasiekti, ir su sąlyga, kad jame dalyvauja bent devynios valstybės narės. Pagal tvirtesnio bendradarbiavimo nuostatą priimti aktai privalomi tik jame dalyvaujančioms valstybėms narėms. Jie nelaikomi acquis, kurią turi perimti valstybės kandidatės, stodamos į Sąjungą, dalimi (Europos Sąjungos sutarties 20 straipsnis) Visi Tarybos nariai gali dalyvauti svarstymuose, tačiau balsuoja tik Tarybos nariai, atstovaujantys tvirtesniame bendradarbiavime dalyvaujančioms valstybėms narėms (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 330 straipsnis).

1.14 Toks obligacijomis finansuojamas ir investicijų skatinamas augimas, nuo 1997 m., kai Amsterdame buvo patvirtinta Specialioji veiklos programa, patenkantis į EIB grupės konvergencijos ir sanglaudos kompetencijos sritį, galėtų pasiekti makroekonominį fiskalinių pervedimų mastą.

1.15 Padidėtų **sanglauda**. Euroobligacijomis būtų galima iš dalies finansuoti EIB investicinius projektus, kuriuos vykdyti EIB įgaliotas nuo 1997 m. ir kurie skirti sanglaudai ir konvergencijai didinti šiuose sektoriuose: sveikatos, švietimo, miestų regeneracijos, aplinkos, ekologiškų technologijų ir paramos naujųjų technologijų sektoriuje veiklą vykdančioms mažosioms ir vidutinėms bei veiklą pradedančiosioms įmonėms.

1.16 Sustiprėtų **konkurencingumas**, nes dalis pajamų, gautų išplatinus euroobligacijas, būtų skiriama mažosioms ir vidutinėms įmonėms skirtam rizikos kapitalo fondui finansuoti. Taip būtų galima vykdyti Europos *Mittelstandpolitik* (MVĮ politiką), kuri buvo viena iš Europos investicijų fondo, kuris šiuo metu yra EIB grupės narys, kūrimo priežasčių.

1.17 Kitaip nei Europos Centrinis Bankas, kuris rūpinasi stabilumu, EIB grupė, savo investicinius projektus iš dalies finansuodama euroobligacijomis, galėtų rūpintis augimu. Po 2008 m. finansų krizės, EIB buvo pasiteirauta, ar jis nesutiktų laikyti ir leisti obligacijų skolai stabilizuoti. Jis atsisakė, ir tuo metu tai buvo suprantama. Tačiau Europos investicijų fondas buvo kuriamas tam, kad, be kitų funkcijų, leistų Sąjungos obligacijas, kurias pasiūlė J. Delors Komisijos 1993 m. baltojoje knygoje „Augimas, konkurencingumas, užimtumas“. Būdamas EIB grupės narys ir pasinaudodamas EIB patirtimi sėkmingai leidžiant obligacijas, Europos investicijų fondas galėtų vykdyti grynąsias euroobligacijų emisijas (žr. šios nuomonės 5.2–5.8 dalis).

1.18 Tokiu būdu euroobligacijomis būtų galima iš dalies finansuoti Europos augimo plano ir „Europos augimo pakto“, sutelkiančio visus svarbiausius veikėjus – verslo įmones, profesines sąjungas ir asociacijas – ieškoti praktinių išeičių iš dabartinės krizės, įgyvendinimą. Sekant Amerikos pavyzdžiu, tai būtų Europos „Naujasis kursas“, galintis padėti atkurti ekonomikos augimą ir didinti užimtumą, sumažinti skolą, susigrąžinti pasitikėjimą ir tikėjimą ES ateitimi ir, visų svarbiausia, sumažinti jaunimo nedarbą.

1.19 Kartu reikėtų nustatyti procedūrą, kaip būtų galima nedelsiant išspręsti svarbiausius ES klausimus: 2011 m. gruodžio 8–9 d. Briuselyje vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime svarstytus fiskalinius ir **ekonominius aspektus**, tarp kurių – ECB kaip finansinio stabilumo garanto stiprinimas, taip pat **socialinius** ir **politinius aspektus** – kaip užpildyti dabartinį demokratijos deficitą ir paspartinti sprendimų priėmimo procesą. Faktiškai tai reiškia, kad reikia panaikinti visus apribojimus (visų pirma, sprendimų priėmimo proceso apribojimus ir politinį neryžtingumą), trukdžiusius ir tebetrukdančius ES veikti greitai ir veiksmingai ne tik siekiant sustiprinti eurą, bet ir norint nepaspartinti jo smukimo ir taip nestatyti savo pačios egzistavimo ir tikslo į pavojų.

2. **Bendrosios aplinkybės**

2.1 Todėl pagrindinis šios nuomonės tikslas – veiksmų programa, kurią būtų galima pradėti įgyvendinti nekuriant naujų institucijų ir nekeičiant Sutarties ir kurioje būtų galima padėti pagrindą bendram euro zonos skolos valdymui. Ši nuomonė, kurioje pripažįstama, jog būtina mažinti pernelyg didelę nacionalinę skolą, papildo kitas jau paskelbtas arba rengiamas EESRK nuomones, kuriose nagrinėjami ekonomikos augimo, pramonės ir finansų politikos, našumo ir konkurencingumo klausimai.

2.2 Po 2007–2008 m. buvo viliamasi, kad blogiausia jau praeityje. Kova su krize Europos gyventojams labai daug kainavo, išaugo ir valstybės skola. Bet dar po dvejų metų, nepaisant trumpalaikio nacionalinės skolos padidėjimo dėl išlaidų bankams gelbėti, dėmesys ieškant kaltųjų nukrypo nuo privačios skolos į valstybės skolą.

2.3 Labiausiai nukentėjus pažeidžiamiausiomis laikomoms šalims, atsiskleidė visas euro zonos trapumas, nors jos visa nacionalinė skola, kurią vis dar reikia mažinti ir suvaldyti, mažesnė negu JAV. Priemonės, kurių buvo imtasi – nors ir pavėluotai – buvo didelis žingsnis pirmyn, tačiau jų neužteko, nes krizė yra sisteminė ir nėra susijusi su vienos ar kitos konkrečios šalies skola.

2.4 Visa tai aiškiai atskleidė vieną esminę problemą ir euro zonos, ir paties Europos projekto išlikimui: „kas nustato taisykles ir kam tenka paskutinis žodis?“. Europos pilietinė visuomenė jau įsitikino, kad padėtį valdo jau ne renkama valdžia, o jos vietą užėmusios nerenkamos struktūros. Tokiomis aplinkybėmis kyla pavojus ne tik atskirų šalių valdžių legitimumui, bet ir demokratinio proceso visoje Europoje išlikimui.

2.5 Iki 2008 m. valiutų kursų svyravimai eurui poveikio neturėjo – jis vis stiprėjo dolerio atžvilgiu ir tapo antrąja pasaulio rezervo valiuta. Viena iš priežasčių, kodėl padėtis pasikeitė ir euras patiria spaudimą, yra ta, kad iki Graikijos krizės reitingų agentūros darė prielaidą, kad Sąjunga neleis jokiai euro zonos valstybei žlugti. Kai dėl Graikijos krizės nebuvo skubiai rasta sprendimo, labai padidėjo naujai leidžiamų obligacijų pirkimo ir pardavimo kainų skirtumai. Būtent dėl to, kad dėl politinės valios trūkumo dvejus metus nepavyko susitarti dėl valstybės skolos krizės įveikimo būdo, reitingų agentūros sumažino ne vienos euro zonos valstybės narės – taip pat ir „branduoliui“ priklausančių valstybių – skolinimosi reitingus.

2.6 Nepaisant to, kad būtina stabilizuoti skolą (laipsniškai, kad „kaltas“ ligonis, užuot išgydytas, būtų nužudytas), ES turėtų veikti ryžtingiau. Baimindamosi, kad dar labiau nepablogintų savo viešųjų finansų ir lėto nualintos ekonomikos augimo, valstybės narės (ir net tik labiausiai įsiskolinusios), kaip ir ES,

buvo pasyvios arba bent jau neskubėjo priimti sprendimų. Atsakomoji suvaržymų, griežto taupymo ir išlaidų mažinimo politika nesustiprino pasitikėjimo ir obligacijų rinkose, nes kilo nedidelio arba neigiamo augimo pavojus.

2.7 Vienas iš šio klausimo aspektų – pakeisti nuomonę, kad perteklius vienoje šalyje reiškia deficitą kitose. Kitas aspektas – neteisinga „išstūmimo“ hipotezė ir, analogiškai, neteisingas manymas, kad sumažinus valstybės investicijas ir išlaidas šį sumažėjimą būtinai užpildys privačios investicijos ir išlaidos. Buvo pražiūrėta ir tai, kad kai kuriais atvejais, kai mažesnėse valstybėse narėse, kuriose griežto taupymo programos buvo pradėtos vykdyti anksčiau, ekonomika atsigavo, visa tai vyko sąlygomis, kai ES kaip visuma didino paklausą eksportui, o kai kuriais atvejais sekė valiutos devalvavimas, kuris šiuo metu euro zonos valstybėms narėms negalimas.

2.8 ES reikia susigrąžinti Europos žmonių tikėjimą, kad bendra valiuta jiems naudinga. Tai reiškia, kad reikia ekonominių, socialinių ir kultūrinių veiksmų programos ir „naujo Europos pakto“, sekant Amerikos „Naujojo kurso“ pavyzdžiu – jo sėkmė paskatino Prezidentą H. Trumaną pritarti Maršalo planui, kuris ne tik padėjo atsigauti pokario laikotarpiu, bet visose Europos šalyse sudarė sąlygas stabiliam vystymuisi, paremtam konkurencingumu, produktyvumu, užimtumu, socialine gerove, klestėjimu ir svarbiausia – bendru sutarimu (dalyvavimu ir socialine partneryste).

2.9 Tokia perspektyva, įskaitant ir stabilumą, ir augimą, lemtų politinį sutarimą dėl naujų bendro ekonomikos ir fiskalinio valdymo priemonių. Ji paneigia visus argumentus, kodėl reikėtų turėti bendrą valiutą, bet 17 skirtingų nacionalinės skolos valdymo politikos variantų. Tačiau tam atitaisyti fiskaliniais ribojimais pagrįstos biudžeto politikos nepakanka. Reikia ir nuoseklių skolos valdymo strategijų, ir bendrų finansinių priemonių, kuriomis būtų galima finansuoti Europos ekonomikos augimą metu, kai mažinamos pernelyg didelės nacionalinės skolos.

2.10 ES atsakas į krizę negali būti susiaurintas iki sąvokų „suvaržymai“, „griežtas taupymas“, „išlaidų mažinimas“, „diržų veržimasis“, nekreipiant dėmesio į padarinius. Ką jau kalbėti apie vertinimą ir skirstymą į „doras“ ir “nedoras“ šalis; toks skirstymas dažnai neatitinka tiesos ir neparodo, kas iš tikrųjų atsakingas. Toks požiūris kelia pasipiktinimą, savanaudiškumą, apmaudą ir kartėlį, taip pat kultūrinį, ir kreipia Europą eiti keršto ir pavojingo populizmo keliu. Ir be viso to, vadinamiesiems „doruoliams“ padėti kitiems neleidžia neteisinga diagnozė, pamokomoji krizės pusė.

2.11 ES privalo atsikratyti požiūrio, kad griežtas taupymas reiškia augimą, visuomenės pritarimu vienu metu veikdama dviem lygmenimis, kaip išdėstyta toliau.

2.12 Viena vertus, reikia parengti naują, pažangesnį pasiūlymą valstybės skolos klausimu – pasiūlymą, grindžiamą visuotiniu solidarumu ir Sutarties principais, kuriame būtų numatyta mažinti skolą ir palikti atsakomybę valstybėms narėms, kartu užkertant kelią spekuliacijoms. Apginti eurą – o tai, visų pirma, yra politinis klausimas – būtų naudinga visoms šalims, ypač turtingesniosioms, ir būtų išvengta paradokso, kai iš pradžių puoselėta svajonė turėti vieną bendrą valiutą ES gyventojams virstų košmaru.

2.13 Antruoju pasiūlymu turėtų būti siekiama įgyti Europos žmonių pasitikėjimą. Todėl būtina parengti ekonominių, socialinių ir kultūrinių veiksmų programą, kuria būtų siekiama 2020 m. Europos ekonomikos atgaivinimo plano tikslų, ir skirti reikalingą finansavimą jos įgyvendinimui. Europos Sąjungai taip pat reikia didelio plano, tam tikro naujo Europos pakto, panašaus, pavyzdžiui, į Amerikos „Naująjį kursą“. Kaip žinome, Maršalo planas ne tik padėjo atsigauti pokario laikotarpiu, bet visose Europos šalyse sudarė sąlygas stabiliam vystymuisi, paremtam konkurencingumu, našumu, užimtumu, socialine gerove, klestėjimu ir svarbiausia – bendru sutarimu (dalyvavimu ir socialine partneryste).

2.14 Todėl ES turėtų visokeriopai stengtis vienu balsu atsakyti į rinkų, kurios, būdamos nekontroliuojamos ir nereguliuojamos, atskleidė savo trūkumus, keliamus klausimus. Tačiau tam nebūtina, kad naujoms finansinėms priemonėms pritartų visos valstybės narės. Šioje srityje būtų galima taikyti „tvirtesnio bendradarbiavimo“ principą. Užuot sumažinus euro zoną – palikus joje tik „branduolį“ sudarančias šalis, kurioms toks sumažinimas gali būti nuostolingas, – reikėtų spekuliacinius išpuolius patiriančioms šalims leisti didelę dalį savo skolos perkelti į Europos debeto sąskaitą – tai būtų naudinga visoms valstybėms narėms.

3. **Sąjungos obligacijos nacionalinei skolai stabilizuoti**

3.1 Europoje valstybės skola jau nėra tik valstybės skola. ES ir atskirų šalių trūkumai ir klaidos, taip pat tai, kad nebuvo veiksmingos finansų įstaigų priežiūros ir kontrolės sistemos, sudarė sąlygas išpuoliams prieš nacionalines valiutas [8]. Kartu su prastu viešųjų finansų valdymu, visa tai sumažino kai kurių pažeidžiamų valstybių narių suverenumą.

3.2 EESRK mano, kad įvairiomis priemonėmis, taip pat ir vykdant suderintas ir sutartas struktūrines reformas, tam tikrose šalyse būtina stiprinti drausmę viešųjų finansų valdymo srityje. Ilgainiui būtų galima sukurti fiskalinę sąjungą ir įsteigti euro zonos ekonomikos ir iždo ministro pareigybę. Todėl nelieka argumento, kodėl reikėtų turėti bendrą pinigų (ir

[8] Žr. EESRK nuomonę dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų, OL C 54, 2011 2 19, p. 37.

biudžeto) politiką, bet 17 skirtingų skolos valdymo politikos variantų. Be to, šiuo metu reikia skubiai stabilizuoti nacionalinę skolą ir įvesti bendrą valstybių narių biudžetų valdymą, kuris būtų vykdomas per ES priežiūrą.

3.3 Politiniu lygmeniu reikėtų daugiau dėmesio kreipti į tai, kad nors kai kurios valstybės narės yra itin daug įsiskolinusios, pati Sąjunga skolos beveik neturi. Iki 2010 m. gegužės mėn., kol nebuvo pradėta supirkinėti nacionalinių skolų, ji apskritai neturėjo skolos. Net ir pradėjus supirkinėti skolas ir gelbėti bankus, Sąjungos skola sudaro tik šiek tiek daugiau negu vieną procentą Sąjungos BVP. Tai yra mažiau negu dešimtadalis 4-ajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje, kai F. Ruzvelto administracija pradėjo aktyviau leisti JAV Iždo obligacijas ir investuoti santaupas, buvusio JAV skolos santykio su BVP ([9]). **Kitaip nei JAV, ES padėtis geresnė, nes leisdama obligacijas ji gali pasinaudoti JAV patirtimi.**

3.4 Suverenumą galima atkurti pasitelkiant Sąjungą, leidžiant vyriausybėms, o ne finansų rinkoms, valdyti, taip pat sugriežtinant finansų rinkos dalyvių, įskaitant kredito reitingų agentūras, priežiūrą ir atsakomybę. Tačiau tai galima padaryti nesuperkant skolų ir nereikalaujant bendrųjų valstybės garantijų ar fiskalinių pervedimų. Pavyzdžiui, finansuodama „Naujojo kurso“ įgyvendinimą, F. Ruzvelto administracija neperiminėjo atskirų Amerikos valstijų skolų ir nereikalavo iš jų JAV Iždo obligacijų garantijų ar fiskalinių pervedimų. JAV savo Iždo obligacijas finansuoja iš federalinių mokesčių, o Europa bendros mokesčių politikos neturi. Tačiau valstybės narės galėtų pačios finansuoti savo nacionalinių obligacijų, konvertuotų į Sąjungos obligacijas, dalį be jokių fiskalinių tarpusavio pervedimų.

3.5 Į padėtį finansų rinkose reaguojant griežto taupymo strategija, Europos ekonomikos atgaivinimo planas buvo pamirštas. Dauguma rinkėjų net nežino apie Sąjungos įsipareigojimą jį vykdyti, tačiau puikiai žino, kad jų prašoma „susiveržti diržus“, kad būtų galima išgelbėti bankus ir rizikos draudimo fondus. Plačioji visuomenė nedaug yra girdėjusi apie sąvoką „Europos ekonomikos atgaivinimo planas“ arba EEAP.

3.6 Dalis nacionalinės skolos į Sąjungos obligacijas galėtų būti konvertuota ir pagal tvirtesnio bendradarbiavimo principą, pagal kurį pagrindinės valstybės narės, įskaitant Vokietiją, išsaugotų savo pačių obligacijas. Vadovaujantis Lisabonos sutartimi, tvirtesnis bendradarbiavimas vyksta tarp valstybių narių mažumos. Tačiau jau pats euro įvedimas *de facto* buvo tvirtesnio valstybių narių daugumos bendradarbiavimo atvejis. *Bruegel* institutas pasiūlė įkurti naują instituciją, kuri rūpintųsi nacionalinės valstybės skolos pavertimu Sąjungos skola ([10]). Tačiau nauja institucija nebūtina.

3.7 Į Sąjungos obligacijas konvertuota nacionalinės skolos dalis galėtų būti laikoma ESFS (o vėliau ir ESM) specialioje konvertavimo sąskaitoje; jos nebūtų galima pirkti ar parduoti ([11]). Taip konvertuotos obligacijos būtų apsaugotos nuo spekuliacijų. Jos būtų investuotojų turtas iki jų išpirkimo taikant tuo metu galiojančią palūkanų normą termino. Taip būtų išvengta ir neatsakingo elgesio rizikos, nes sąskaitos debeto dalyje laikomų obligacijų nebūtų galima panaudoti grynajam kreditui sukurti. Ir vyriausybėms, ir obligacijų turėtojams tai būtų naudinga, kadangi labai sumažėtų kai kurių valstybių narių netesybų tikimybė.

4. Euroobligacijos ekonomikai gaivinti ir tvariam augimui atkurti

4.1 Pastarojo meto įvykiai parodė, kad, norėdama geriau spręsti didėjančio makroekonomikos disbalanso problemą, Sąjunga, atsižvelgdama į tai, kad įvedus bendrą valiutą susikūrė bendros struktūros, privalo įvesti bendrą ekonomikos ir socialinį valdymą. Tačiau kol kas Komisija ir Europos Vadovų Taryba visą dėmesį skyrė stabilumui, pamiršdamos, kad reikia atkurti augimą.

4.2 Dėl to per mažai dėmesio skiriama užsitęsusių griežto taupymo priemonių socialiniams padariniams ir pasaulinei svarbai, nors besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims svarbi stabili Europos paklausa jų eksportui. Pamirštama ir tai, kad augimo atkūrimui finansuoti valstybių narių tarpusavio fiskaliniai pervedimai nebūtini – tam galima pasinaudoti besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių sukauptais pertekliais.

4.3 Pavyzdžiui, vienas iš argumentų, labai aiškiai išdėstytų ne viename spaudoje pasirodžiusiame pasiūlyme, kuriame pakartojami *Bruegel* instituto pasiūlymai ir dar anksčiau – 1993 m. – J. Delors pateiktas pasiūlymas dėl Sąjungos obligacijų, yra apie tai, kad grynosios euroobligacijų emisijos pritrauktų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių centrinių bankų ir valstybės turto fondų sukauptus perteklius ir taip būtų užtikrintas multiplikatoriaus efektas.

4.4 Šios į euroobligacijas investuosimos lėšos galėtų padėti įgyvendinti 2008 m. valstybių narių ir Europos Parlamento prisiimtą įsipareigojimą vykdyti Europos ekonomikos atgaivinimo planą. Nors iš pradžių obligacijų emisijos būtų platinamos etapais, bendros pajamos iš beveik 3 trilijonus JAV dolerių sudarančio kylančios ekonomikos šalių centrinių bankų ir valstybės turto fondų sukaupto pertekliaus dalies būtų didelės.

4.5 Tikėtina, kad šios pajamos būtų lygios arba didesnės už Komisijos turimus išteklius, tad nereikėtų fiskalinių pervedimų, kuriems priešinasi Vokietija ir kai kurios kitos valstybės narės. Jomis būtų galima iš dalies finansuoti EIB grupės investicijas į sanglaudą tokiose srityse kaip sveikata, švietimas, miestų atnaujinimas ir aplinka.

([9]) JAV deficitas buvo pradėtas finansuoti tik per antrąją F. Ruzvelto kadenciją. Tačiau pagrindinis atsigavimo po Depresijos veiksnys tiek per pirmąją, tiek per antrąją kadenciją buvo obligacijomis finansuojamos socialinės ir aplinkosauginės investicijos. Europa galėtų pasekti šiuo pavyzdžiui savo ekonomikai gaivinti.

([10]) J. Von Weizäcker ir J. Delpla, (2010 m.), „The Blue Bond Proposal“, *Bruegel Policy Brief*. 2010 m. kovo mėn.

([11]) Privatūs obligacijų, kurių negalima pirkti-parduoti, turėtojai esant būtinybei galėtų jas parduoti ESM nominalia verte neviršijant nustatytos aukščiausios ribos.

4.6 Nuo tada, kai 1997 m. Amsterdame patvirtintoje specialiojoje veiklos programoje EIB buvo suteikti įgaliojimai siekti sanglaudos ir konvergencijos tikslų, jis sėkmingai išdavė keturis kartus daugiau paskolų investicijoms finansuoti. Jei EIB dar keturis kartus padidintų investicijas, būtų pasiektas JAV pokario laikotarpio pagalbos pagal Maršalo planą mastas ([12]). Tačiau kitaip nei pagal Maršalo planą arba struktūrinių fondų mechanizmą, finansavimas būtų paremtas ne dotacijomis, o santaupų pavertimu investicijomis. Veikiant ekonomikos multiplikatoriams, tokiomis investicijomis būtų užtikrinta stabili paklausa privačiajame sektoriuje ir užimtumo augimas. Taip būtų susigrąžintas ir rinkų, ir visuomenės tikėjimas, kad griežtą taupymą pakeis aukštesnis gyvenimo lygis ir gerovė. Ekonomikos augimas ir didesnis užimtumas reikštų tiesiogines ir netiesiogines mokestines pajamas, kuriomis būtų galima mažinti skolą ir deficitą.

5. **Teisinis ir institucinis pasiūlymo kontekstas**

5.1 *Sąjungos obligacijos ir Europos finansinio stabilumo fondas*

5.1.1 Europos finansinio stabilumo fonde į Sąjungos obligacijas konvertuota nacionalinė skola galėtų būti laikoma specialioje konvertavimo sąskaitoje. Tai būtų suderinama su Fondo kompetencija stabilizavimo srityje. Fondas gali būti šiam tikslui naudojamas nepaisant to, kad nuo 2012 m. liepos mėn. jį pakeis ESM. Tuomet konvertuota skola galėtų būti laikoma ESM.

5.1.2 Nustačius taisyklę, kad į Sąjungos obligacijas konvertuota skola negali būti perkama arba parduodama, EFSF būtų apsaugotas nuo reitingų agentūrų reitingų sumažinimo ir nuvertinimo obligacijų rinkose. Jei obligacijos būtų laikomos debeto sąskaitoje, Vokietija ir kitos valstybės narės būtų nuramintos, kad į Sąjungos obligacijas konvertuotos nacionalinės obligacijos nebus naudojamos kreditui sukurti.

5.2 *EIF paskirtis ir euroobligacijos*

5.2.1 Grynosios obligacijų emisijos neturi būti viena iš ECB veikos sričių. Pagal pirminį planą Sąjungos obligacijas turėtų leisti 1994 m. įkurtas Europos investicijų fondas, nuo 2000 m. - EIB grupės narys. Pagrindinė priežastis, dėl kurios EIF buvo įkurtas, buvo leisti bendras obligacijas, kadangi buvo įvesta bendra valiuta. Antroji EIF paskirtis, kuri nuo 1994 m. buvo vienintelė jo funkcija, – teikti finansinę paramą mažosioms ir vidutinėms įmonėms ir veiklą pradedančioms aukštųjų technologijų įmonėms ([13]).

5.2.2 Kuriant EIF buvo atsižvelgta į tai, kad įvedus bendrą valiutą valstybės narės, norėdamos išlyginti mokėjimų balansą, neturės galimybės devalvuoti valiutą, ir kad fiskaliniams pervedimams tokiu mastu, koks rekomenduojamas MacDougall ataskaitoje, nebuvo politinės paramos ([14]). Tačiau, remiantis „Naujojo kurso“ precedentu, buvo pripažinta ir tai, kad Europos obligacijomis būtų galima finansuoti struktūrinę, socialinę ir regioninę politiką – toks buvo 1956 m. P. H. Spaak komiteto ataskaitos dėl bendros rinkos ([15]) tikslas. Tai atitiko ir MacDougall ataskaitos tikslus dėl „struktūrinės, ciklinės, užimtumo ir regioninės politikos, skirtos sumažinti regionų kapitalo ir našumo skirtumus“.

5.3 *EIF kaip rizikos kapitalo fondas*

5.3.1 Pagal 1993 m. rekomendaciją, EIF turėtų teikti paramą mažosioms ir vidutinėms įmonėms ne tik teikdamas nuosavo kapitalo investicijų į MVĮ garantijas ar paskolas MVĮ, bet ir veikdamas kaip Europos rizikos kapitalo fondas, valdantis iki 60 mlrd. ECU biudžetą ir vykdantis ypatingą pavedimą – finansuoti veiklą pradedančias aukštųjų technologijų įmones.

5.3.2 Šio už ES obligacijas gautomis pajamomis finansuojamo fondo lėšos būtų investuojamos per kelerius metus, tačiau turėtų didelį potencialą. Patikimas fondo valdymas bendradarbiaujant su nacionalinėmis kredito įstaigomis ir regioninės plėtros agentūromis, kurios išmano apie vietos MVĮ, turėtų užtikrinti, kad obligacijas būtų galima finansuoti nuosavo kapitalo grąža, jei tik tokių įmonių veiklos rezultatai pakankamai geri.

5.3.3 Buvo siekiama užtikrinti galimybę tokiu būdu kompensuoti privataus rizikos kapitalo trūkumą Europoje, palyginti su JAV, sumažinti MVĮ skolinimąsi su fiksuotomis palūkanomis, dėl kurio daug veiklą pradėjusių įmonių patyrė nuostolių net nespėjusios įsitvirtinti rinkoje, ir taip sustiprinti makroekonominę ir socialinę naudą duodančias mikroekonomikos lygmeniu diegiamas inovacijas ir konkurencingumą.

5.3.4 Nuo įkūrimo 1994 m., EIF daugiau dėmesio skyrė paskolų garantijų teikimui, apleisdamas rizikos kapitalo finansavimo funkciją, todėl, kai 2000 m. EIF tapo EIB grupės nariu, jis buvo suteikęs MVĮ garantijų tik už 1 mlrd. ECU. Pirminė funkcija dėl makroekonominį poveikį turinčių mikroekonomikos lygmeniu vykdomų priemonių buvo prisiminta tik 2008 m., kai Nicoje susitikusi ECOFIN taryba numatė skirti 30 mlrd. EUR MVĮ remti, tačiau tik paskolomis, o ne nuosavu kapitalu.

5.3.5 Platinant grynąsias euroobligacijų emisijas siekiant papildyti dalies nacionalinės skolos konvertavimą į Sąjungos skolą, reikėtų pagalvoti apie EIF funkcijos finansuoti rizikos kapitalą (ne tik teikti paskolas) atgaivinimą.

([12]) 1950 m. viduryje buvo atlikta visuomenės nuomonės apklausa, kurioje dalyvavo 2 000 žmonių iš Prancūzijos, Norvegijos, Danijos, Olandijos, Austrijos ir Italijos. Iš viso 80 proc. respondentų buvo girdėję apie pagalbą pagal Maršalo planą, o 25–40 proc. respondentų žinojo, kaip šis planas veikė.

([13]) Stuart Holland (1993 m.). „The European Imperative: Economic and Social Cohesion in the 1990s“. Op. Cit

([14]) Nuo 5 iki 7 proc. BVP. Europos Komisija (1977 m.). Tyrimo grupės dėl viešųjų finansų vaidmens Europos integracijai ataskaita.

([15]) Tarpvyriausybinis Europos integracijos komitetas (1956 m.). Ataskaita dėl bendrosios rinkos (Spaak ataskaita).

5.4 *EIB*

5.4.1 EIB visada leido savo paties obligacijas ir yra aiškiai nurodęs, kad pageidauja jas išlaikyti tokias, kokios yra, skirtingas negu ES obligacijos. Tai pateisinama. Pirma, EIB savo obligacijas leidžia, visų pirma, projektams finansuoti ir nori šią išskirtinę savybę išsaugoti. Antra, buvo daroma prielaida, kad euroobligacijų tvarkymo išlaidoms dengti reikės fiskalinių pervedimų, o EIB savo obligacijų tvarkymo išlaidas dengia iš pajamų, gautų iš finansuojamų projektų. Trečia, dėl fiskalinių pervedimų gali tekti didinti Komisijos nuosavus išteklius, o to greičiausiai nebus. EIB nuogąstavo ir dėl to, kad jei vykdys skolos stabilizavimo funkciją, gali būti sumažintas jo paties kredito reitingas.

5.5 *Vienos kitas papildančios EIB ir EIF funkcijos*

5.5.1 Tačiau šios išlygos Europos investicijų fondo platinamoms grynosioms euroobligacijų emisijoms netaikomos. Nors priklauso tai pačiai grupei, EIB ir EIF yra skirtingos institucijos. Todėl EIF euroobligacijos skirtųsi ir nuo EIB obligacijų, ir nuo EFSF laikomų, skolai stabilizuoti skirtų Sąjungos obligacijų.

5.5.2 EIF leidžiamos euroobligacijos galėtų papildyti EIB obligacijas – jomis kartu galėtų būti finansuojami projektai. Obligacijų tvarkymo išlaidos galėtų būti finansuojamos iš pajamų, gautų iš investicinių projektų, o ne fiskaliniais pervedimais. EIB ir toliau vykdytų kontrolę, nes turėtų tvirtinti ir valdyti projektus; taip jis išsaugotų visą projektų valdymo kontrolę.

5.5.3 Kai EIB prireiktų vietos partnerių įsipareigojimo, kuris jam svarbus, EIB jį galėtų užsitikrinti projektų valdymo klausimu bendradarbiaudamas su nacionalinėmis kredito įstaigomis, pavyzdžiui, *Caisse des Depôts et Consignations*, *Cassa Depositi e Prestiti* ir *Kreditanstalt für Wiederaufbau*

5.6 *EIF obligacijų valdymas*

5.6.1 EIF reikėtų naujo verslo plano rinkose platinamoms viešosioms obligacijų emisijoms, kurios buvo viena iš pirminių jo funkcijų, valdyti. Jam parengti reikėtų aukštos kvalifikacijos specialistų komandos, tačiau būtų galima pasinaudoti analogišku EIB planu ir bendradarbiauti su nacionalinėmis institucijomis, atsakingomis už valstybės skolos valdymą. Kadangi euroobligacijos būtų leidžiamos etapais, tai ir nauja komanda galėtų būti suburta per tam tikrą laiką.

5.6.2 EIB grupės valdymo organas yra ECOFIN taryba. Skirtingai nei 1994 m., kai buvo kuriamas EIF, sprendimui pavesti EIF leisti euroobligacijas **Sutarties keisti nereikėtų**.

5.7 Europos ekonomikos atgaivinimo plano kriterijams nustatyti nereikia nei ECOFIN sprendimo, nei Komisijos pasiūlymo. Europos Vadovų Taryba įgaliojimus ir sanglaudos, ir konvergencijos klausimais EIB suteikė Amsterdame patvirtinusi specialiąją veiklos programą, taip pat per savo susitikimus 1997 m. Liuksemburge ir 2000 m. Lisabonoje; EIB buvo įgaliotas investuoti tokiose srityse kaip sveikata, švietimas, miestų atnaujinimas, miestų aplinka, ekologiškos technologijos, finansinė parama mažosioms ir vidutinėms įmonėms bei veiklą pradedančioms aukštųjų technologijų įmonėms, taip pat transeuropiniai transporto ir ryšių tinklai.

5.8 Nuo 1997 m. EIB sėkmingai keturis kartus padidino metinį investicijų finansavimą, kuris dabar sudaro du trečdalius Komisijos nuosavų išteklių. Jei, perteklių turinčių šalių centriniams bankams ir valstybės turto fondams investavus į euroobligacijas, iki 2020 m. ši suma būtų padidinta dar keturis kartus, Europos ekonomikos atgaivinimo planas galėtų būti įgyvendintas. Tai itin realu atsižvelgiant į tai, kad investicijų multiplikatoriaus efektas yra trigubas, tad yra du–tris kartus stipresnis už fiskalinius multiplikatorius ([16]).

2012 m. vasario 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([16]) J. Creel, P. Monperrus-Veroni & F. Saraceno (2007 m.). „Has the Golden Rule of public finance made a difference in the United Kingdom?“, Observatoire Français des Conjonctures Économiques, Working Papers 2007-13.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl piliečiams palankios ir humaniškos vidaus rinkos politikos (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 143/04)

Pranešėjas **Jorge Pegado LIZ**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. sausio 20 d. nusprendė parengti nuomonę dėl

Piliečiams palankios ir humaniškos vidaus rinkos politikos (nuomonė savo iniciatyva).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 1 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 118 narių balsavus už, 3 – prieš ir 8 susilaikius.

„Argumentai už Europą nuolat kinta. Sąvoką „Europa“ reikėtų pritaikyti prie kintančių politinių ir ekonominių aplinkybių“.

(José Manuel Barroso, „Expresso“, 2011 m. lapkričio 19 d.)

1. Įžanga

1.1 Du dešimtmečiai praėjo nuo to laiko, kai, pasak Jacques Delors, turėjo būti baigta kurti jokių kliūčių nevaržoma Europos bendroji rinka. Taigi dabar pats tinkamiausias metas organizuotai pilietinei visuomenei, kuriai atstovauja EESRK, pasidomėti, kiek šioje srityje jau pavyko nuveikti ir ko dar siekiame.

1.2 Tačiau kai šiandien kalbame apie vidaus rinką, kalbame apie visą europinio projekto modelį. Turime visišką teisę savęs klausti, ar iki 2050 m. Europa – tokia, kokią ją supranta tie, kurie 60 pastarųjų metų ją taip sunkiai kūrė, kuomet kiti vis bandė ją sugriauti – vis dar bus laisvės modelis ir kultūros švyturys, taikos gynėja, tautų brolybės ir žmonių lygybės propaguotoja pasaulyje be diskriminacijos ir kliūčių. To paties neseniai paklausė Komisijos narys Michel Barnier, sakydamas savo išraiškingą kalbą Humboldtų universitete.

1.3 Šis klausimas dar aktualesnis dabartiniu suirutės laikotarpiu, Europai siekiant įveikti įsisenėjusią krizę, kuri yra daugiau sisteminė nei ciklinė. Tai ne vien ekonomikos ir finansų krizė, bet kartu socialinių ir kultūros vertybių krizė, o EESRK atstovaujamai plačiajai visuomenei nepavyksta rasti aiškaus būdo, kaip iš jos išbristi.

1.4 Darbo vietų kūrimo srityje patiriame krizę. Europa jau nebegali savo piliečiams užtikrinti darbo vietų. Vienintelė išeitis iš šios sunkios padėties – skatinti augimą, o pagrindinė augimo užtikrinimo priemonė turėtų būti visiškai sukurta vidaus rinka.

1.5 **Organizuota pilietinė visuomenė pagrįstai kelia klausimus**, susijusius su dabartinio ES institucinio modelio, nustatyto Lisabonos sutartyje, tinkamumu šiai krizei įveikti; **jai kyla abejonių**, ar taikant dabartinį ekonomikos ir finansų valdysenos modelį įmanoma užtikrinti veiksmingą ir tinkamą savireguliaciją, ir didelį rūpestį kelia tai, kad trūksta nuoseklių ir veiksmingų reguliavimo priemonių ir kad įvairūs suinteresuotieji subjektai priima vis daugiau atskirų ir prieštaringų sprendimų; **ji klausia**, kaip užtikrinti veiksmingesnę ir griežtesnę finansų sistemos kontrolę, turint omenyje vieną po kito sekančius vertybinių popierių biržų žlugimo atvejus ir neišvengiamą vėlesnę socialinę ir ekonominę žalą; **baiminasi**, kad, atsižvelgiant į neišvengiamą pasaulinio masto nuosmukio pavojų, įsisenėję krizės požymiai rodo, kad šiuo metu taikomas Europos modelis gali subyrėti. Todėl pilietinė visuomenė ragina dabartinius vadovus parodyti reikiamą ryžtą ir viziją, kad jie galėtų sėkmingai pakeisti Europos ekonomikos ir socialinį modelį, laikydamiesi Sutartyje puoselėjamų vertybių ir principų.

1.6 Todėl ypač džiugina tai, kad tuo metu, kai buvo rengiama ši nuomonė, Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) Konsultacinis komitetas nusprendė parengti nuomonę ta pačia tema ir kad buvo galima su jais pasitarti Osle vykusiame bendrame posėdyje ([1]).

2. Kas yra vidaus rinka ir kam ji reikalinga?

2.1 Mintis sukurti bendrąją rinką kaip **svarbiausią** darnios ekonominės veiklos plėtros, nuolatinės ir suderintos plėtotės, stabilumo didinimo, greitesnio gyvenimo lygio gerėjimo ir glaudesnių jai priklausančių valstybių narių santykių užtikrinimo **priemonę** jau buvo išreikšta pirminiame tekste (2 straipsnis). **Vidaus rinka nuo pat pradžių buvo kuriama ne kaip atskira politika ar paprasta laisvosios prekybos zona (kaip, pavyzdžiui, Europos laisvosios prekybos asociacija (ELPA)), bet kaip visos strategijos dalis.**

2.2 Taigi buvo nustatyti pagrindiniai būsimos vidaus rinkos politikos, kuri kai kuriems asmenims pagrįstai atrodė lyg tikras Europos politikos karūnos brangakmenis, principai. Ji turėjo būti „kuriama palaipsniui per dvylikos metų pereinamąjį laikotarpį“ (8 straipsnis), bet ne ilgesnį kaip 15 metų laikotarpį nuo Sutarties įsigaliojimo.

([1]) Žr. ELPA Konsultacinio komiteto ir Bendrosios rinkos observatorijos bendras išvadas, kurios pateikiamos http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.smo-observaotry-smo-spotlight.21343.

2.3 Nors vidaus rinkos politikos įgyvendinimo priemonės buvo sukurtos, bet politinė, socialinė ir ekonominė tikrovė buvo stipresnė už 1957 m. idealus, tad neišvengiamai prieita prie išvados, kad ir praėjus 15 metų dar labai mažai nuveikta įgyvendinant tikslus, kurie turėjo padėti veiksmingai sukurti bendrąją rinką.

2.4 1985 m. baltojoje knygoje dėl vidaus rinkos sukūrimo nustatyti aiškūs uždaviniai, susiję su šio tikslo įgyvendinimu iki 1992 m. Tuo pačiu metu manyta, kad reikėtų iš dalies pakeisti Romos sutartį, kad būtų lengviau įgyvendinti baltojoje knygoje nustatytus politikos tikslus. Šiomis aplinkybėmis parengtas Suvestinis Europos aktas ([2])– juo įvesta svarbių su vidaus rinka susijusių pakeitimų:

a) nustatyta, kad priemonės, susijusios su teisės aktų derinimu siekiant sukurti vidaus rinką, priimamos **kvalifikuota balsų dauguma**, o ne vieningai (8a ir 100a straipsniai),

b) kalbant apie sveikatos, saugos ir vartotojų apsaugos priemones pirmą kartą nurodomas **aukštas apsaugos lygis** (100a straipsnio 3 dalis),

c) remiantis gerai žinoma Teisingumo Teismo praktika *Cassis de Dijon* byloje bendrai patvirtintas **tarpusavio pripažinimo principas** (100b straipsnis),

d) aiškus raginimas siekti **ekonominės ir socialinės sanglaudos** – pagrindinio tikslo, kurį reikėtų turėti omenyje kuriant vidaus rinką (130a ir 130b straipsniai).

2.5 Tačiau naujosios nuostatos dėl vidaus rinkos sukūrimo tikrąją vertę įgavo tik 1992 m., kai pagal Mastrichto sutartį ([3]) buvo sukurta Europos Sąjunga; iki to laiko buvo akivaizdžiai aišku, kad per nustatytą terminą, t. y. iki 1992 m., vidaus rinkos sukurti nepavyks ([4]).

2.6 Iš tiesų aišku buvo tai, kad daugumoje valstybių narių grįžtama prie įstatyminių ir neįstatyminių kliūčių, tuo pačiu metu Komisijai įgyvendinant liberalią ir negriežtą politiką; tai lėmė, kad vidaus rinkos kūrimo procesas kai kuriose ypač svarbiose srityse, ypač tose, kurios susijusios su paslaugomis, beveik visiškai nutrūko.

2.7 Daugelis iniciatyvų, kurių imtasi vidaus rinkos sukūrimo srityje, lėmė tik tai, kad **buvo sukaupta pavienių, nekoordinuojamų įstatyminių derinimo priemonių, nesusietų su jokia bendra politika**; šias iniciatyvas dažnai stabdė valstybės narės, formuodamos laisvą konkurenciją ribojančią nacionalinę politiką, teikdamos neteisėtą valstybės pagalbą, nustatydamos naujų kvotų apribojimų ar lygiaverčių priemonių ir sistemingai atmesdamos visas iniciatyvas tokiose svarbiausiose srityse kaip, pavyzdžiui, pramonės integracija, mokesčių sistema ar ekonomikos valdysena.

2.8 Net tokių tikrai sėkmingų iniciatyvų kaip, pavyzdžiui, Šengeno taisyklių priėmimo, bendros valiutos įvedimo, kiek vėliau – ES lygmens svarbos suteikimo teisingumo ir laisvės sritims ir pagrindinių teisių chartijos įtraukimo į galutinę Lisabonos sutarties versiją, poveikis buvo nedidelis dėl kai kurių valstybių narių nenoro jas įgyvendinti ar abejonių, nors jos visos ir buvo vertinamos palankiai. Be to, buvo apribota jų taikymo sritis arba tų iniciatyvų būdavo atvirai nepaisoma, taip pat nebuvo kitų pagrindinių papildomų priemonių, pavyzdžiui, veiksmingos Europos finansų politikos. Visa tai padeda paaiškinti, kodėl **Europa negali įveikti dabartinės krizės**, privedusios Europą prie bedugnės krašto, kaip sakė Jacques Delors 2011 m. rugpjūčio 18 d. duodamas interviu laikraščiams „Le Soir“ ir „Le Temps“.

2.9 EESRK jau seniai siekia atkreipti dėmesį į tai, kad būtina pereiti prie aiškios naujos sistemos, kuri padėtų kuriant vidaus rinką visų pirma orientuotis į kokybę, didžiausią dėmesį skirti tikriesiems piliečių, ypač vartotojų ir darbuotojų, interesams ir pagrindinėms teisėms ir suteikti socialiniams aspektams tiek pat svarbos, kiek jos suteikiama ekonominiams aspektams. Tai – į piliečius orientuota vizija, priešinga išskirtinai ekonominiam požiūriui, kuriuo vadovautasi ligšiol ir kuris lėmė įsigalėjusius apribojimus, nenorą veikti ir pasitikėjimo stoką ([5]).

2.10 Dabartinis Europos Komisijos pirmininkas antrosios kadencijos pradžioje pateikė savo naują XXI amžiaus bendrosios vidaus rinkos viziją ([6]); tai įvyko netrukus po to, kai buvo paskelbtas Komunikatas „Piliečių darbotvarkė. Siekiant rezultatų Europai“ ([7]). Komisija leido suprasti, kad ji siekia iš esmės pakeisti savo politikos nuostatas dėl bendrosios rinkos, kad galutinė nauda tektų piliečiams ir vartotojams, ir tai suteikė naujų vilčių. Komisija, bendrąją rinką laikydama ne atskira politika, bet visos strategijos, kurios pagrindu vėliau sukurta strategija „Europa 2020“, dalimi, nurodė šiuos pagrindinius vidaus rinkos tikslus: padidinti vartotojų pasitikėjimą, skatinti ekonominę integraciją ir socialinę sanglaudą ir atsižvelgiant į globalizacijos aspektus sukurti tvarios Europos žinių visuomenę. Pagrindinė šio naujo požiūrio priemonė – geresnis nei bet kada anksčiau reguliavimas užtikrinus racionalią ir supaprastintą teisinę aplinką ([8]).

([2]) OL L 169, 1987 6 29.
([3]) OL L 191, 1992 7 29; tai laikoma *Spinelli* projekto atgarsiu bandant užtikrinti federalistų ir jų priešininkų susitarimą.
([4]) Komisijos komunikatas „Bendrijos vidaus rinkos veikimas po 1992 m. Tolesnė veikla, susijusi su P. Sutherlando pranešimu“ (SEC (92) 2277, 1992 12 2) ir EESRK nuomonė (OL C 201, 1993 7 26, p. 59), kurios išvados aktualios ir šiandien ir jas vertėtų atidžiai apsvarstyti.
([5]) Plg., *inter alia*, šias svarbiausias EESRK nuomones: OL C 39, 1996 2 12, p. 70; OL C 225, 2005 10 14, p. 22; OL C 204, 2008 8 9, p. 1; OL C 347, 2010 12 18, p. 8; OL C 44, 2011 2 11, p. 68, Informacinis pranešimas „Lisabonos sutarties poveikis bendrosios rinkos veikimui“.
([6]) Komunikatas „Bendroji rinka piliečiams“ (COM (2007) 60 final, 2007 m. vasario 21 d.).
([7]) COM (2006) 211 final, 2006 m. gegužės 10 d.
([8]) OL C 77, 2009 3 31, p. 15.

2.11 Siekdama įtvirtinti šį naują požiūrį Komisija paprašė buvusio Komisijos nario Mario Monti parengti ataskaitą – ji pateikta 2010 m. gegužės mėn. ([9]) Panašiu metu Taryba paprašė svarstymų grupės, sudarytos iš žinomų visuomenės veikėjų, įskaitant Mario Monti, ir vadovaujamos buvusio Ispanijos Ministro Pirmininko Felipe González, parengti ataskaitą dėl Europos perspektyvų iki 2030 m. ([10]) 2010 m. gegužės mėn. Europos Parlamentas savo ruožtu patvirtino L. Grecho pranešimą, kuriuo buvo grindžiama 2010 m. gegužės 20 d. rezoliucija dėl bendrosios rinkos vartotojams ir piliečiams sukūrimo ([11]).

2.12 Visų šių svarbių dokumentų esmė ta, kad juose atkreipiamas dėmesys į būtinybę nustatant ir įgyvendinant vidaus rinkos sukūrimo politiką pradėti taikyti visiškai naują sistemą, o dabartinį modelį laikyti nebeaktualiu. Juose nurodoma, kad, nors kai kuriose srityse jau pasiekta svarbių rezultatų, apskritai jie yra mažai žinomi, nepakankami ir kai kuriais atžvilgiais nuviliantys – kaip tik šiuo metu Europai tenka spręsti netikėtai atsiradusias problemas, o jos ateičiai gresia pavojus.

2.13 Be to, teikiant šias pastabas ir išvadas plačiai remtasi nuolat ir nuosekliai rengiamomis vidaus rinkos rezultatų suvestinėmis ([12]), išsamiais nuolatiniais Eurobarometro atliktais su vidaus rinka susijusios viešosios ir įmonių nuomonės bei patirties tyrimais valstybėse narėse, identiškomis vartotojams skirtomis vidaus rinkos rezultatų suvestinėmis ([13]), taip pat Komisijos metinėmis ataskaitomis dėl Bendrijos teisės taikymo apkritai ([14]), ypač dėl vartotojų *acquis* ([15]). Tinkamai išaiškintos, išanalizuotos vadovaujantis teisingais kriterijais ir kritiškai įvertintos suvestinės, tyrimai ir ataskaitos patvirtina pirmiau minėtuose dokumentuose išreikštą susirūpinimą ir abejones.

2.14 Tikėtasi, kad Komisija, siekdama atsižvelgti į visas šias išvadas, iš tiesų pakeis savo politinį požiūrį į bendrąją rinką ir dabartinės finansų krizės akivaizdoje pradės visiškai kitaip žiūrėti į 21-ojo amžiaus bendrąją rinką, taip pateisindama politinių lyderių deklaracijose išsakytus lūkesčius. Todėl dokumentas dėl prioritetų siekiant labai konkurencingos socialinės rinkos ekonomikos šiek tiek nuvylė: nepaisant daugelio pripažintų šio dokumento nuopelnų, jame tik išvardyta 50 atskirų priemonių ir nepateikta jokio aiškaus strateginio požiūrio ([16]); šio dokumento silpnosios vietos ir trūkumai aiškiai nurodyti 2011 m. balandžio 6 d. Europos Parlamento rezoliucijoje ([17]).

([9]) „Nauja bendrosios rinkos strategija Europos ekonomikai ir visuomenei“.
([10]) Projektas „Europa 2030. Iššūkiai ir galimybės“ (taip pat paskelbta 2010 m. gegužės mėn.).
([11]) Europos Parlamento rezoliucija A7-0132/2010.
([12]) SEC (2011) 372 final, 2011 m. kovo 21 d.
([13]) SEC (2011) 299 final, 2011 m. kovo 4 d.; tai iš esmės patvirtinta 2011 m. liepos mėn. Eurobarometro tyrimu „Namų ūkių apklausa dėl e. komunikacijos“.
([14]) COM (2010) 538 final, 2010 m. spalio 1 d.
([15]) OL C 18, 2011 1 19, p. 100.
([16]) OL C 132, 2011 5 3, p. 47.
([17]) Europos Parlamento rezoliucija A7-0072/2011, grindžiama Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komiteto (IMCO) pranešimu dėl bendrosios rinkos Europos gyventojams (2010/2278 (INI), PE 456.691v02-00, 2011 m. kovo 24 d.) (pranešėjas Correia de Campos).

2.15 Šios spragos neužpildė ir naujausias Komisijos komunikatas dėl dvylikos svertų pasirinkimo – jame nėra aiškaus bendro principo, kuriuo būtų grindžiamas vidaus rinkai sukurti reikalingas pagrindinis politinis požiūris ir kuriuo remiantis būtų galima paaiškinti, kodėl tie dvylika svertų yra tinkamesni už kitus, pavyzdžiui, tuos, kurie išvardyti EESRK nuomonėje ([18]).

2.16 Tačiau atrodo, kad naujausiuose Komisijos pirmininko ir Komisijos nario Michel Barnier viešuosiuose pareiškimuose ir Komisijos pateiktoje programoje ([19]) palaikomas ketinimas pereiti prie naujos sistemos ateityje įgyvendinant vidaus rinkos idėją. Tai patvirtinama ir Krokuvos deklaracijoje ([20]) bei *Notre Europe* ekspertų grupės Europos iniciatyvinio komiteto deklaracijoje.

3. **Nauja vidaus rinkos sukūrimo sistema**

3.1 Svarbu dar kartą pabrėžti, kad, atsižvelgiant į Bendrijos politiką ir laikantis pagrindinių Lisabonos sutartyje nustatytų principų, **vidaus rinkos sukūrimas – tai ne galutinis tikslas, o priemonė** nustatytiems įvairių sričių politikos tikslams įgyvendinti ([21]).

3.2 Be to, svarbu pakartoti, kad šie tikslai tuo pačiu metu yra **ekonominiai, socialiniai ir aplinkosauginiai, jie įgyvendinami vienodomis aplinkybėmis** ir visais jais siekiama vieno galutinio tikslo – užtikrinti žmonių gerovę ir skatinti puoselėti tokias vertybes kaip, pavyzdžiui, žmoniškasis orumas, lygybė, laisvė, solidarumas, demokratija, teisinė valstybė ir pagarba žmogaus teisėms (ES sutarties 2 ir 3 straipsniai) ([22]).

3.3 Todėl atsižvelgiant į tai, kad dabartiniai teisės aktuose nustatyti vidaus rinkos sukūrimo tikslai yra daug platesni nei 1957 m., vidaus rinkai sukurti skirtos priemonės turi būti įgyvendinamos remiantis šiais principais, vertybėmis ir tikslais.

3.4 Vidaus rinka, nuo pat pradžių aiškiai formuojama kaip pagrindinis federacinio pobūdžio Europos ekonomikos ramstis, dabar ir vėl turi būti vertinama atsižvelgiant į paskutiniųjų 30 metų pažangą ir šiandieninę tikrovę. Tiesa ta, kad dabartinėmis aplinkybėmis bendroji rinka vis labiau panašėja į paprastą laisvosios prekybos zoną (kokia yra jos pirmtakė ELPA) ir ateityje būtų vertinama ne kaip savaime suprantama viršvalstybinio politinio projekto išdava, o kaip **Europos šalių nacionalinių interesų mažiausias bendras vardiklis**.

3.5 Todėl reikia vėl tvirtai remti idėją, kad vidaus rinka turi **sujungti šiuos nacionalinius interesus į visiškai integruotą**

([18]) OL C 24, 2012 1 28, p. 99.
([19]) COM (2011) 777 final, 2011 m. lapkričio 15 d.
([20]) Po 2011 m. spalio 3–4 d. įvykusio Bendrosios rinkos forumo (tai vertiname teigiamai).
([21]) OL C 93, 2007 4 27, p. 25.
([22]) OL C 182, 2009 8 4, p. 1.

institucinę ekonomikos ir finansų valdysenos sistemą, kurios modelis per trumpą laiką turi būti nustatytas iš naujo, jam suteikiant konkrečią formą.

3.6 Pirmas žingsnis šia kryptimi būtų pradėti realiai vertinti **pačios vidaus rinkos galimybes** ir nesistengti jos paversti tuo, kuo ji negali ir neturėtų būti, per jėgą taikant dažnai nereikalingas ir nepagrįstas priemones, dėl kurių verslo įmonės, visų pirma mažosios ir vidutinės įmonės ([23]), kurioms priklauso ir laisvosios profesijos, savo veikloje tik patiria papildomų sunkumų. Kartais visiško suderinimo priemonės nėra pagrįstos, nes turėtų dominuoti kitos vertybės, pavyzdžiui, kokybės užtikrinimas, kaip kad yra kai kuriose vartotojų teisių ir apsaugos užtikrinimo srityse. Vidaus rinkos politikoje, be derinimo aspektų, ypatingą dėmesį vėl reikėtų skirti pagrindiniam principui ir credo „Stiprybė įvairovėje".

3.7 Svarbiausias dalykas bus imtis iniciatyvos, kad ryžtingai, nesukeliant pavojų ir nedarant nuolaidų būtų pradėta įgyvendinti **geresnės teisėkūros programa**. EESRK visą laiką aktyviai dalyvavo ([24]) šios programos įgyvendinime, siekdamas ne tik parengti techniniu požiūriu gerai parengtus teisės aktus ir įveikti betiksles ir žalingas biurokratines kliūtis, bet iš esmės laikydamasis **iniciatyvaus požiūrio į teisėkūros ir administravimo praktiką** ir veiksmingai skatindamas pilietinės visuomenės ir susijusių ekonominės veiklos vykdytojų dalyvavimą visais teisės aktų rengimo ir priėmimo etapais. Visų pirma, Komiteto nuomone, reikėtų daugiau dėmesio skirti **išankstiniam poveikio vertinimui**, sistemingiau naudojantis **ne direktyvomis, o reglamentais**, kaip priemone tam tikrais atvejais užtikrinti teisės aktų vienodumą, ir ryžtantis verčiau išbandyti naujas ir geriau pritaikytas priemones, pavyzdžiui, pasinaudoti galimybe tinkamai pagrįstais atvejais taikyti **neprivalomą sistemą** ([25]), o ne naudotis esama painia teisės aktų sistema. Taip pat reikia ryžtis visiškai atsisakyti Bendrijos iniciatyvų, jei jos nepakankamai veiksmingos ir naudingos.

3.8 Beveik taip pat svarbu **persvarstyti, supaprastinti ir kodifikuoti Bendrijos *acquis* ir administracines normas** ([26]) ir pašalinti visus nenaudingus, nereikalingus, trukdančius užtikrinti efektyvumą ir netgi žalingus dokumentus ([27]). Tačiau tai turėtų būti daroma labai atsargiai, nes dėl koordinavimo stokos gali būti pražiūrėti svarbiausi teisės aktų aspektai, kurie tam tikrose svarbiose srityse gali būti esminiai.

3.9 **Reikėtų vadovautis šūkiu „reglamentuoti, bet ne slopinti".** Taigi bus būtina diegti naujoves ir pasitelkti kūrybiškumą, o į siūlymus, pateiktus pirmojoje nepriklausomų ekspertų grupės ataskaitoje dėl teisės aktų nuostatų ir administracinių nuostatų supaprastinimo, pažvelgti naujomis akimis. Dauguma tų siūlymų nėra įgyvendinti, tačiau vis dar yra aktualūs ir turėtų būti tinkamai įgyvendinti ([28]).

3.10 Taikant „naujo požiūrio" modelį ne tik gaminiams, bet ir paslaugoms ([29]) itin svarbi yra **standartizacija**. Tačiau ir čia reikia kruopščiai išanalizuoti taikytinų priemonių poreikį, veiksmingumą ir poveikį, kad standartizuojant paslaugas paslaugų diferencijavimas vidaus rinkoje būtų tikslingas.

3.11 Panašiai ir **vidaus rinkos informacinės sistemos** atžvilgiu – reikės suteikti naują stimulą ir daugiau erdvės plečiant jos taikymo sritį ir stiprinant administracinį bendradarbiavimą, kartu atsižvelgiant į EESRK įvairias klausimais pateiktus siūlymus ir rekomendacijas ([30]). Be to, reikės peržiūrėti, kaip veikia SOLVIT tinklas, suteikiant jam naują pagrindą ir aprūpinant tinkamomis priemonėmis.

3.12 Taip pat reikės persvarstyti **pagrindinius vidaus rinkos kūrimo principus**, ypač abipusio pripažinimo ([31]), subsidiarumo ([32]), proporcingumo ([33]) ir atsargumo principus, kurie taikomi tik tokiose konkrečiose srityse kaip, pavyzdžiui, maisto sauga, tačiau šiems principams turėtų būti suteiktas bendrųjų principų statusas, juos atitinkamai pakeitus ir sukūrus naujus jų nustatymo būdus, kurie būtų artimesni tikriesiems piliečių interesams.

3.13 Būtina **atidžiai nustatyti prioritetus**. Tai nereiškia, kad reikia daugiau ar mažiau atsitiktiniu būdu atrinkti kelias pavyzdines priemones. Prioritetai turi būti nustatomi vadovaujantis tinkamai apibrėžtais kriterijais, atspindinčiais aiškų politinį požiūrį, kurio Europa vis dar neturi, ir **besąlygiškai orientuotais į piliečius**.

([23]) INT/573, priimta 2011 m. rugsėjo 21 d. plenarinėje sesijoje, Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje dar nepaskelbta.
([24]) OL C 24, 2006 1 31, p. 39; OL C 175, 2007 7 27, p. 21; OL C 48, 2011 2 15, p. 107.
([25]) OL C 24, 2006 1 31, p. 52; OL C 175, 2009 7 28, p. 26; OL C 21, 2011 1 21, p. 26.
([26]) Grįžtama prie pačios Komisijos požiūrio, nustatyto komunikate „Bendrijos *acquis* atnaujinimas ir supaprastinimas" (COM (2003) 71 final, 2003 m. vasario 11 d.), dėl kurio EESRK išreiškė aiškų pritarimą (OL C 112, 2004 4 30, p. 4) ir kuris, kaip matyti, nuo to laiko buvo užmirštas.
([27]) Plg. šias nuomones: OL C 14, 2001 1 16, p. 1; OL C 125, 2002 5 27, p. 105; OL C 133, 2003 6 6, p. 5; OL C 309, 2006 12 16, p. 18; OL C 10, 2008 1 15, p. 8.
([28]) COM (95) 288 final, 1995 m. birželio 21 d.
([29]) Plg. šias nuomones: OL C 120, 2008 5 16, p. 1, OL C 376, 2011 12 22, p. 69 ir OL C 68, 2012 3 16, p.35.
([30]) OL C 43, 2012 2 15, p. 14.
([31]) Pirmiausia sugrįžtama prie Komisijos ataskaitų dėl abipusio pripažinimo principo taikymo, kurias pradėta rengti paskelbus 1999 m. birželio 16 d. Komisijos komunikatą (COM (99) 299 final), tačiau vėliau jos buvo pamirštos. Plg. nuomonę OL C 116, 2001 4 20, p. 14.
([32]) Prisimenama Molitoro ataskaita, siekiant atremti neteisingą jos atžvilgiu pateiktą kaltinimą, esą ja remiantis „vienas žingsnis žengiamas pirmyn, o du – atgal" (plg. Alexis Feral, *Le principe de subsidiarité, progrès ou status quo après le Traité d'Amsterdam?*, išspausdintą *Revue du Marché unique européen*, I, 1998 m., p. 95); taip atsitiko dėl to, kad Komisija šią ataskaitą taikė labai sudėtingai, paversdama ją tikru „pasikeitimų iššūkiu", kaip teigė Jacques Delors.
([33]) Reikėtų atsižvelgti į įvairias EESRK nuomones dėl paskesnių Komisijos metinių ataskaitų, laikantis Protokolo dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo 9 straipsnio nuostatų.

3.14 Tuose prioritetuose turi aiškiai išsiskirti **paslaugų sektorius apskritai** ([34]), **o mažmeninių finansinių paslaugų konkrečiai** ([35]), nes būtent šiuose sektoriuose ryškiausiai matomi su vidaus rinkos sukūrimu susiję trūkumai. Tačiau būtent čia būtinybė diegti inovacijas yra didžiausia ne tik priemonių, bet ir taikytinų metodų požiūriu. EESRK ypač ragina Europos Komisiją vykdyti reguliarią ir atvirą paslaugų direktyvos, vienintelio kol kas turimo teisės akto, kuriame numatyta atverti tarpvalstybinę prekybą paslaugomis, įgyvendinimo stebėseną ir pranešti apie jos rezultatus.

3.15 Ypatingą dėmesį reikėtų skirti **tarpvalstybinės e. prekybos vidaus rinkos** idėjos įgyvendinimui, atsižvelgiant į Europos vartotojams, ypač sunkiau prieinamose vietovėse gyvenantiems arba tam tikro pobūdžio negalią turintiems piliečiams, teikiamą bendrą socialinę ir ekonominę naudą. Tai būtų naudinga ES verslo įmonėms, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms, nes būtų išspręsta daugybė jau seniai egzistuojančių problemų ir klausimų. Tačiau priemonių ir mechanizmų, kurie yra būtini norint užtikrinti vartotojų pasitikėjimą ir apsaugą ir sukurti verslui palankią aplinką, dar nėra ([36]).

3.16 Tai pirmiausia taikoma kalbant apie rinkos susiskaidymą, taikomų taisyklių skirtumus, netikrumą dėl slaptumo ir duomenų konfidencialumo, sandorių saugumą, teisinę apsaugą kilus ginčams, teikiamas nelegalias interneto paslaugas, autorių teisių pažeidimus ir elektroninius nusikaltimus. Šie klausimai turėtų būti bendrai sprendžiami įvairiuose Komisijos generaliniuose direktoratuose, siekiant sukurti **tikros skaitmeninės vidaus rinkos darnią teisinę sistemą.**

3.17 **Veiksmingas Bendrijos teisės taikymas** – tai sritis, kurioje būtina sutelkti daugiau pastangų ir kurioje ES, deja, įtikinamų rezultatų nepasiekė. Tai vienintelis būdas užtikrinti teisės aktų laikymąsi ir veiksmingą reguliavimą ([37]) plačiau, o ne vien siauroje „administracinio bendradarbiavimo“ srityje ([38]). Šiuo atžvilgiu ypač svarbu užtikrinti Europos piliečiams **teisę į bendrus veiksmus Europos lygmeniu**, ir ši teisė turi būti nedviprasmiškai ir neatidėliotinai įtvirtinta kaip pagrindinė priemonė tinkamai nustatyti atsakomybę už Bendrijos teisės pažeidimus ir taip paskatinti savanorišką teisės aktų laikymąsi ([39]).

3.18 Tačiau visų svarbiausia bus nustatyti **vidaus rinkos, visų prima skirtos visuomenei – kaip atskiriems asmenims ir kaip piliečiams – kriterijus**. Ši užduotis negali būti palikta spręsti daugiau ar mažiau išsilavinusių asmenų grupei – ji turi būti sprendžiama tiesiogiai dalyvaujant atskiriems piliečiams ir pilietinei visuomenei, paisant jų rūpesčių ir reikalavimų ir atsižvelgiant į jų nepasitenkinimą bei nusivylimus.

3.19 Nors būtina imtis skubių veiksmų, svarbu užtikrinti, kad tie veiksmai būtų suderinti ir gerai apgalvoti. Todėl EESRK siūlo nustatyti **apmąstymams skirtą laikotarpį**, turint omenyje tai, kad nuo 1992 m. praėjo 20 metų. Prisidėdamas EESRK nurodys kelis kriterijus, kurie, jo manymu, yra svarbiausi svarstant tokio pobūdžio klausimą.

3.19.1 Visų pirma turėtų būti surengta diskusija apie tai, kaip įgyvendinant vidaus rinkos politiką turi būti aiškiai vadovaujamasi pagrindiniais **Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje** nustatytais principais ir svarbiausiais tikslais, ypač tais, kurie numatyti IV ir V antraštinėse dalyse, ypatingą dėmesį skiriant socialinio aspekto stiprinimui ir vartotojų teisių įtvirtinimui ([40]).

3.19.2 Be to, reikėtų surengti diskusiją apie tai, kaip būtų galima **atskirų sektorių politiką susieti su bendru strateginiu tikslu**, sujungiant ekonomikos, pramonės, prekybos, transporto, energetikos, aplinkos, vartotojų ir konkurencijos sričių politiką **į bendrą teisinę sistemą, skatinančią integraciją ir didinančią socialinių bei visuomeninių partnerių** (pavyzdžiui, vartotojų, namų ūkių, darbuotojų, verslo įmonių, nevyriausybinių organizacijų ir kt.) **pasitikėjimą**. Tai pareikalautų iš naujo įvertinti strategiją „Europa 2020“ ir skatinti ją įgyvendinti.

3.19.3 Panašiai reikalinga diskusija apie tai, kaip apskritai sustiprinti ir garantuoti **asmenų judėjimo laisvę ir judumą**, ypač darbuotojams (samdomiems arba savarankiškai dirbantiems), mokytojams ir studentams, užtikrinant, kad visomis aplinkybėmis ir nediskriminuojant bus gerbiamos jų socialinės teisės – socialinė apsauga, teisinė apsauga, teisė į draudimą nuo nelaimingų atsitikimų ir sveikatos draudimą, senatvės pensiją ir kt., ir tuo pačiu metu persvarstyti profesinių kvalifikacijų ar kitos švietimo sistemos kvalifikacijų pripažinimo sistemą. Kartu būtina vadovautis aukštais kokybės reikalavimais, kuriais užtikrinamas vartotojų saugumas ir sveikata ES.

([34]) Plg. šias nuomones: OL C 221, 2005 9 8, p. 113; OL C 175, 2007 7 27, p. 14; OL C 318, 2011 10 29, p. 109.

([35]) Plg. šias nuomones: OL C 56, 1997 2 24, p. 76; OL C 95, 1998 3 30, p. 72; OL C 209, 1999 7 22, p. 35; OL C 157, 2005 6 28, p. 1; OL C 302, 2004 12 7, p. 12; OL C 221, 2005 9 8, p. 126; OL C 65, 2006 3 17, p. 113; OL C 65, 2006 3 17, p. 134; OL C 309, 2006 12 16, p. 26; OL C 318, 2006 12 23, p. 51; OL C 115, 2006 5 16, p. 61; OL C 100, 2009 4 30, p. 84; OL C 27, 2009 2 3, p. 18; OL C 100, 2009 4 30, p. 22; OL C 228, 2009 9 22, p. 62; OL C 228, 2009 9 22, p. 66; OL C 218, 2009 9 11, p. 30; OL C 318, 2011 10 29, p. 133.

([36]) Neatsižvelgiant į 2009 m. spalio 22 d. Komisijos komunikatą dėl tarpvalstybinės įmonių e. prekybos su vartotojais Europos Sąjungoje (COM (2009) 557 final).

([37]) Plg. šias nuomones: OL C 317, 2009 12 23, p. 67; OL C 18, 2011 1 19, p. 95.

([38]) OL C 128, 2010 5 18, p. 103.

([39]) EESRK gana pagrįstai laikomas lyderiu bendrų veiksmų srityje, nes šiam klausimui skyrė keletą nuomonių, įskaitant, visų prima, OL C 309, 2006 12 16, p. 1; OL C 324, 2006 12 30, p. 1; OL C 162, 2008 6 25, p. 1; OL C 228, 2009 9 22, p. 40; OL C 128, 2010 5 18, p. 97.

([40]) Reikėtų tinkamai apsvarstyti Komisijos ataskaitos „Pažanga siekiant veiksmingos ES pilietybės 2007–2010 m.“ (COM (2010) 602 final, 2010 m. spalio 27 d.) ir tuo pačiu metu paskelbtos ataskaitos „2010 m. ES pilietybės ataskaita. Kliūčių ES piliečių teisėms šalinimas“ (COM (2010) 602 final, 2010 m. spalio 27 d.) išvadas ir priimti galimus sprendimus.

3.19.4 Siekiant skatinti socialinę įtrauktį ir užimtumą, reikėtų surengti diskusiją ir apie tai, kaip **veiksmingai atverti darbo rinkas** visiems Europos piliečiams. Išsamiai apsvarsčius, reikia panaikinti neteisėtas diskriminacijos apraiškas ir apribojimus.

3.19.5 Ypatingą dėmesį reikėtų skirti ilgai trunkančiam ir vėluojančiam **socialinės ekonomikos įmonėms bendrai skirtos tinkamos teisinės sistemos** nustatymui apskritai, o Europos fondams, savidraudos draugijoms ir asociacijoms konkrečiai.

3.19.6 Lygiai taip pat būtina nedelsiant surengti diskusiją dėl **visuotinės svarbos paslaugoms, ypač socialinėms paslaugoms, taikytinos aiškios teisinės sistemos** nustatymo, apibrėžiant svarbiausių viešųjų paslaugų kokybės kriterijus ir paaiškinant viešųjų pirkimų, konkurencijos ir valstybės pagalbos sritims ([41]) taikomas taisykles.

3.20 Galiausiai, būtina sutelkti turimus išteklius ir pastangas, kad **veiksminga bendrosios rinkos komunikacijos politika** būtų įgyvendinama kaip dalis Europos darnios ir integruotos komunikacijos politikos, kuri grindžiama piliečių dalyvavimu ir kurioje tinkamai atsižvelgiama į viešąją nuomonę bei Europos socialinę žiniasklaidą, kad naudojantis naujoviškomis skaitmeninėmis priemonėmis Europos piliečiams, ypač vartotojams, būtų platinama patikima informacija ([42]).

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([41]) Plg. EESRK nuomonę, OL C 161, 2007 7 13, p. 80.

([42]) Plg. EESRK tiriamąją nuomonę, OL C 27, 2009 2 3, p. 152, ir nuomonę savo iniciatyva, OL C 44, 2011 2 11, p. 62.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl naujų ekonomikos valdymo teisės aktų socialinio poveikio (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 143/05)

Pranešėja **Gabriele BISCHOFF**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Naujų ekonomikos valdymo teisės aktų socialinio poveikio (nuomonė savo iniciatyva).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m sausio 25 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 232 nariams balsavus už, 8 – prieš ir 9 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 Europa turi būti vieninga, greičiau ir ryžtingiau veikti ir taikyti teisingus metodus, jeigu ji nori įtikinamai reaguoti į finansų, ekonomikos ir pasitikėjimo krizę, kuri yra pati sunkiausia iš visų ją ištikusių nuo Europos Sąjungos susikūrimo laikų.

1.2 EESRK palankiai vertina vyriausybių pastangas pašalinti euro zonos sąrangos trūkumus ir kloti naujo Europos ekonomikos valdymo modelio pamatus. Tai būtina, nes taikant ankstesnes priemones ir procedūras nepavyko iki pageidaujamo lygio sumažinti įsiskolinimo ir atkurti makroekonominės pusiausvyros. Naujasis Europos ekonomikos valdymo modelis turi apsaugoti valstybių narių demokratines teises ir jų laisvai išrinktus parlamentus, taip pat garantuoti socialinių partnerių autonomiją ir jų laisvę vykdyti kolektyvines derybas.

1.3 Europos ekonomikos valdymo modelio pagrindą sudaro ekonomikos politika, tačiau daugiausia įtakos jis turės socialinėms struktūroms, nes valstybės narės, bijodamos (pusiau) automatinių sankcijų, bus priverstos imtis konkrečių reformų. Komitetas rekomenduoja įgyvendinti pažangų ir ilgalaikį biudžeto konsolidavimą, kuris užtikrintų reikiamas socialines investicijas, siekiant panaikinti socialinę asimetriją.

1.4 Kai kurios jau įgyvendinamos arba planuojamos taupymo priemonės turės neigiamų pasekmių žmonėms ir įmonėms, jeigu, pavyzdžiui, sumažėtų socialinių paslaugų arba darbo rinkos priemonių pažeidžiamoms visuomenės grupėms ar būtų uždaromi būtini socialiniai infrastruktūros objektai, tokie kaip vaikų priežiūros arba švietimo. Tai neigiamai atsilieps galimybėms naudotis paslaugomis ir tų paslaugų kokybei ir tokiu būdu labai pablogins pažeidžiamų visuomenės grupių gyvenimo kokybę.

1.5 EESRK atkreipia dėmesį, kad tarp strategijos „Europa 2020“ ir Europos ekonomikos valdymo tikslų esama prieštaravimų. Reikia užtikrinti, kad Europos semestro ir šešių teisės aktų rinkinio įgyvendinimas nesutrukdytų pasiekti, pavyzdžiui, strategijoje „Europa 2020“ nustatytų skurdo mažinimo tikslų, o visas priemones reikėtų įvertinti siekiant nustatyti, ar jos nedidina skurdo.

1.6 EESRK pabrėžia, kad labai svarbu kuo skubiau įvertinti naujų ekonomikos valdymo taisyklių socialinį poveikį ir visų pirma ragina:

1) parengti „socialinių investicijų paktą“,

2) iš pat pradžių užtikrinti visapusišką atstovaujamųjų pilietinės visuomenės organizacijų, visų pirma socialinių partnerių, atsižvelgiant į ypatingas jų pareigas ir kompetenciją, dalyvavimą visuose veiksmuose,

3) sušaukti konventą, kad būtų parengta socialine pažanga pagrįsta strategija, skirta būsimiems Sutarties pakeitimams,

4) sukurti „socialinės saugos tinklą“ užtikrinant adekvatų „socialinį valdymą“,

5) apsaugoti ir skatinti socialinių partnerių laisvę vykdyti kolektyvines derybas;

6) surasti naujų pajamų šaltinių, kad būtų galima konsoliduoti valstybės finansus,

7) siekti didesnio valstybės išlaidų veiksmingumo ir griežčiau kovoti su vengimu mokėti mokesčius.

2. **Naujas krizės valdymo modelis**

2.1 Lisabonos sutartimi buvo sustiprintas Europos socialinis matmuo, iškeltas tikslas sukurti socialinę rinkos ekonomiką, teisėje įtvirtintos pamatinės socialinės laisvės ir įsipareigota atlikti visų ES projektų ir iniciatyvų socialinio poveikio vertinimą. EESRK jau seniai laikosi nuomonės, kad kuriant socialinę ekonomiką Europoje reikia kunkurencingumą derinti su socialiniu teisingumu. Ekonomikos vystymasis ir socialinė pažanga neprieštarauja vienas kitam, o priešingai, papildo vienas kitą ([1]).

([1]) EESRK nuomonė dėl socialinės darbotvarkės, OL C 182, 2009 8 4, p. 65.

2.2 EESRK palankiai vertina tai, kad parengdama naująją strategiją „Europa 2020“ ES pademonstravo pasiryžimą skatinti pažangų, tvarų ir integracinį augimą.

2.3 Šiuo metu, finansų krizei daugelyje šalių peraugus į gilią ekonomikos, skolų ir socialinę krizę, Europos Sąjunga išgyvena pačią sunkiausią iš visų ją ištikusių krizių nuo jos susikūrimo laikų. Maža to, Europos institucijas ištiko pasitikėjimo krizė ir nebėra aišku, ką daryti. Europa turi būti vieninga, greičiau ir ryžtingiau veikti ir taikyti teisingus metodus.

2.3.1 Dėmesio centre atsidūrė griežto taupymo programos ir finansinio saugumo tinklai, tuo tarpu priemonės, reikalingos ekonominiam valdymui gerinti ir augimui užtikrinti, tebėra nenuoseklios ir neskaidrios, ir nesigirdi, kad būtų diskutuojama apie glaudesnės integracijos privalumus ir trūkumus.

2.3.2 Toliau didėja nerimas, kad ši pasitikėjimo krizė virsta demokratijos krize, visų pirma atsižvelgiant į galimas sankcijas. EESRK pabrėžia, kad tiesiogiai išrinkti nacionaliniai parlamentai, pagal savo kompetencijos sritis ir atsakomybę, privalo turėti galimybę savo nuožiūra tvirtinti biudžetus ir formuoti vyriausybes.

2.3.3 EESRK jau kelete nuomonių nurodė, kad krizė tapo tikru streso testu EuropaiGriežto taupymo politika provokuoja socialinius neramumus įvairiose šalyse ir skatina antieuropietiškas ir nacionalistines nuotaikas.

2.4 Įgyvendinant ES ir nacionalinių vyriausybių kovos su pastaraisiais metais paskui finansų krizę atsiritusia „skolų krize“ (kilusią, be kita ko, atsisakius labai daugeliu atvejų reguliuoti finansų rinkas) politiką buvo pradėtos įgyvendinti griežto taupymo programos, tokiu būdu bandant nuraminti finansų rinkas. EESRK jau ne kartą palankiai įvertino tai, kad, nepaisydama pasipriešinimo iš daugelio pusių, Europos Komisija pateikė pasiūlymus dėl finansinių sandorių mokesčio ir dėl stabilumui užtikrinti skirtų obligacijų [2].

2.5 Tuo pat metu buvo dedamos pastangos pašalinti euro zonos sąrangos trūkumus ir kloti naujo Europos ekonomikos valdymo modelio pamatus. Tai turėtų ateityje padėti stiprinti ekonomikos politikos koordinavimą, griežtinti biudžeto politiką ir gerinti konkurencingumą [3]. 2011 m. rudenį Europos Parlamentas priėmė penkis reglamentus ir direktyvą dėl Europos ekonomikos valdymo reformos (dar vadinamą šešių teisės aktų dėl ekonominio valdymo rinkiniu).

2.5.1 Šis šešių teisės aktų dėl ekonomikos valdymo rinkinys yra paremtas trimis ramsčiais:

— stiprinant stabilumo ir augimo pakte numatytą perviršinio deficito procedūrą nustatomos papildomos, daug griežtesnės biudžeto deficito ir valstybės skolų mažinimo taisyklės, kurių laikydamosi valstybės narės turės per artimiausius 20 metų sumažinti dabartinį skolų lygį iki Mastrichte nustatytos 60 proc. ribos., kad ir kokia būtų ekonomikos padėtis. Toks prociklinis požiūris gali pakenkti augimui ir užimtumui.

— Nustatoma „perviršinio disbalanso procedūra“. Tai yra visiškai nauja politinė procedūra, kuri turės būti vykdoma Europos lygmeniu. Ja siekiama identifikuoti ir koreguoti makroekonominį disbalansą, kuris galėtų kelti grėsmę bendros valiutos stabilumui.

— Užtikrinamas stabilumo pakto ir „perviršinio disbalanso procedūros“ laikymasis taikant veiksmingas ir skausmingas sankcijas. Iš tikrųjų jau pasirašius Mastrichto sutartį buvo suformuluotos Europos rekomendacijos racionalizuoti nacionalinių politinių sprendimų priėmimą. Tačiau nauja yra tai, kad šios rekomendacijos nuo šiol būtų sutvirtintos beveik automatinėmis sankcijomis euro zonai priklausančioms narėms. Šito siekiama įvedant „atvirkštinės daugumos“ balsavimo procedūrą, kuri kelia abejonių kad ir dėl to, jog tai yra visiškai nauja procedūra, nenumatyta Sutartyje. Trumpai tariant, bus priimtas Komisijos pasiūlymas valstybėms narėms, kurios nesilaiko jos rekomendacijų, taikyti 0,1 ar 0,2 proc. metinio BVP dydžio sankcijas, nebent Finansų ministrų taryba kvalifikuota balsų dauguma per dešimties dienų laikotarpį nepriimtų šio pasiūlymo. Tokiu būdu sankcijų skyrimo procesas taps labai automatizuotas ir valstybės narės turės labai rimtai atsižvelgti į Europos lygmeniu teikiamas politikos rekomendacijas.

2.5.2 2011 m. lapkričio 23 d. Komisija šešių teisės aktų rinkinį papildė dar dviem reglamentais: pirmasis dėl tvirtesnės tam tikrų valstybių narių, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų, priežiūros ir antrasis – dėl valstybių narių biudžeto projekto planų stebėsenos ir koregavimo. Pirmuoju bus išplėstos, sustiprintos ir sugriežtintos prie konkrečios padėties pritaikytos politinės rekomendacijos šalims, vykdančioms makroekonominio koregavimo programas, kurių nesilaikant būtų sustabdomi mokėjimai iš Europos struktūrinių ir socialinių fondų. Antruoju sustiprinami Komisijos įgaliojimai prižiūrėti nacionalines biudžeto sudarymo procedūras reikalaujant, kad valstybės narės įtvirtintų privalomas taisykles dėl deficito dydžio. Abiem reglamentais būtų padidintas kitų valstybių narių spaudimas ir sustiprintas jam būdingas procikliškumas, atvesiantis prie gerai žinomų pasekmių.

2.5.3 Siekiant išvengti valstybių narių išsakomų prieštaringų fiskalinės politikos vertinimų ir nuolat atsižvelgti į strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimą buvo nuspręsta įvesti metinį

[2] EESRK nuomonė dėl finansinių operacijų mokesčio (OL C 44, 2011 2 11, p. 81) ir dėl metinės augimo apžvalgos (OL C 132, 2011 5 3, p. 26).

[3] Plg. nuomones, išvardytas EESRK nuomonėje dėl metinės augimo apžvalgos, OL C 132, 2011 5 3, p. 26.

šešių mėnesių persvarstymo laikotarpį, vadinamąjį „Europos semestrą“. Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad į ES pagrindinius tikslus būtų realiai atsižvelgiama planuojant nacionalinius biudžetus, tai būtų daroma laiku ir prieš tai, kai nacionaliniuose parlamentuose balsuojama dėl kitų fiskalinių metų. Europos ekonomikos valdymo modelio pagrindą sudaro ekonomikos politika, tačiau daugiausia įtakos jis turės socialinėms struktūroms, nes valstybės narės, bijodamos (pusiau) automatinių sankcijų, bus priverstos imtis konkrečių reformų.

3. **Naujų taisyklių socialinis poveikis**

3.1 Ketvirtus metus tęsiantis finansų krizei Europos ekonomikos ir užimtumo perspektyvos toliau prastėja. 23 milijonai žmonių neturi darbo, o naujausi nedarbo duomenys ([4]) rodo, kad 2011 m. rugsėjo mėn. nedarbo lygis ES-27 ir eurozonos šalyse buvo atitinkamai 9,7 ir 10,2 proc., t. y. didesnis negu tuo pačiu laikotarpiu 2010 metais. Laikotarpiu nuo 2008 m. iki 2011 m. jaunimo nedarbo lygis padidėjo nuo 15,5 proc. iki 21,4 proc., o neveiklumo lygis – nuo 55,6 proc. iki 56,9 proc. Graikijoje ir Ispanijoje beveik kas antras jaunuolis yra bedarbis ([5]). Tai reiškia, kad daugiau kaip 5 milijonai jaunų žmonių neturi darbo, nesimoko ir nelanko švietimo įstaigų. Laikotarpiu iki 2011 m. vidurio užfiksuotas užimtumo padidėjimas (1,5 mln. darbo vietų) nedaug kompensavo per krizę prarastus 6 mln. darbo vietų. Užimtumo augimą iš esmės skatino laikinųjų darbo sutarčių skaičiaus ir nevisos darbo dienos atvejų augimas.

3.2 Dėl to ekonomikos prognozės buvo labai pakoreguotos ir sumažinta augimo norma, o Europos Komisija savo neseniai paskelbtoje 2011–2013 m. rudens prognozėje pripažino, kad „ES ekonomikos atsigavimas sustojo“ ir kad nenumatoma tokio aukšto nedarbo lygio pagerėjimo ([6]).

3.3 2007–2009 m. pasaulinė bankų krizė neišvengiamai atvedė prie valstybių skolų krizės, nes vyriausybės didelius išteklius skyrė bankų gelbėjimui ir valstybės garantijoms, kad išsaugotų pinigų sistemos stabilumą. Todėl vidutinis skolų lygis pakilo nuo 60 iki 80 proc. BVP. Ir taip buvo susiaurinta automatinių stabilizavimo priemonių ir prieš cikliškumą nukreiptos politikos veikimo laisvė. Tai reiškia, kad darbo rinka ir socialinė politika sumokės liūto dalį dėl koregavimo tenkančios naštos. Skirtingų Europos politikos iniciatyvų jungiamoji grandis yra teiginys, kad atlyginimai turi būti naudojami kaip viena pagrindinių koregavimo priemonių taikant atlyginimų mažinimo ir defliacijos metodus.

3.4 EESRK nuomone, šių iniciatyvų padariniai gali būti kenksmingi visuotinės ekonomikos sveikatai ir Europos socialinei sistemai. Socialinės apsaugos komitetas savo ataskaitoje dėl socialinio ekonomikos krizės poveikio pažymėjo, kad įgyvendintos ar planuojamos griežto taupymo priemonės darys poveikį socialinei įtraukčiai, nes bus apkarpomos paslaugos ir pasiūlymai pažeidžiamoms visuomenės grupėms, pavyzdžiui, žmonėms su negalia. Tai neigiamai atsilieps galimybėms naudotis viešosioms paslaugomis ir tų paslaugų kokybei, kurių padarinius pajus asmenys ir įmonės ([7]). Dėl aukštų ir toliau augančių palūkanų normų krizės krečiamoms valstybėms narėms bus beveik neįmanona sumažinti jų biudžetų deficitą ir skolų lygį. Pavyzdžiui, Graikijoje nuo 2011 m. pavasario valstybės biudžete atsirado įplaukų perviršis, tačiau deficitas ir toliau auga, nes per aukštos skolos palūkanų normos užgula biudžetą nepakeliama našta.

3.5 Griežto taupymo priemonės, kurios kelia grėsmę būtinoms socialinėms investicijoms, tik dar labiau sustiprins krintančią spiralę. Kai nėra naujų augimo šaltinių, mažinant išlaidas skatinami neigiami pokyčiai biudžeto pajamų aspektu, nes mažėja pajamos iš mokesčių ir didėja socialinės išlaidos, skirtos padengti bedarbių pašalpoms. Biudžeto deficito grėsmė plečiasi sudarydama sąlygas galimiems katastrofiškiems padariniams finansų rinkose, kurios atidžiai stebi tendencijas visose valstybėse narėse.

3.5.1 Be to, griežto taupymo priemonė, sumažindamos galutinę paklausą vienoje valstybėje narėje gali gerokai išbalansuoti padėtį kitose šalyse ir stumtelėti nuokalnės link. Tai gali įvykti per pridėtinės vertės grandinę visoje bendrojoje rinkoje arba per prekybinius ryšius. Pradėjus vykdyti griežto taupymo programas vienu metu daugelyje šalių sustiprės niūrios prognozės, o investuotojai gali būti įtraukti į užburtą netikrumo ratą, kuriame atsidurs ir investicijos švietimo ir mokymo, mokslinių tyrimų ir inovacijų, užimtumo ir vartojimo srityse.

3.6 EESRK nuomone, rengiant ir įgyvendinant ES kontrolės priemones turėtų būti nuodugniai tiriama, ar (ir kokiu mastu) neigiami poslinkiai valstybių narių ir regionų ekonomikoje yra susiję su rinkos disbalansu, rinkos koncentracijos procesais ir didelių verslo grupių piktnaudžiavimu rinkoje. Komitetas mano, kad visais lygmenimis turėtų būti imamasi veiksmingų priemonių (pavyzdžiui, koordinuotos mokesčių politikos priemonių) užkirsti tam kelią, ir jos turi būti konsolidavimo priemonių dalis. Tai turėtų sustiprinti MVĮ, taip pat ir eksportui skirtos pramoninės produkcijos konkurencingumą. Siekiant šio tikslo būtina taikyti ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui užtikrinti reikalingas struktūrines priemones.

3.7 Komitetas apgailestauja, kad visi susiję politikos procesai yra paremti asimetrija ir įtvirtina struktūrinę nelygybę. Komisijos narys Olli Rehn laiške išdėsto Komisijos požiūrį į euro zonos disbalansą ir nurodo, kad problemų gali kelti nustatyti dideli išorės deficitai, tačiau teigia, kad, Komisijos manymu, nuolatinis

([4]) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-31102011-BP/EN/3-31102011-BP-EN.PDF.

([5]) 2011 m. bendra užimtumo ataskaita, COM(2011) 815 galutinis, p. 2 ir 4.

([6]) http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1331&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en.

([7]) Socialinės apsaugos komiteto ir Europos Komisijos 2010 m. bendras socialinio ekonomikos krizės poveikio ir politikos priemonių įvertinimas, p. 9–10.

didelis einamojo balanso perteklius nekelia problemų bendros valiutos tvirtumui ([8]). Kitais žodžiais apibrėžiant priešingas pozicijas, problemų sudaro tie, kurie didina skolų naštą finansuodami išorės deficitą, tuo tarpu perteklių gaunančios šalys yra raginamos tai daryti.

3.8 Komisija, rengdama makroekonominio disbalanso rezultatų suvestinę, nustato tokius rodiklius, kurie iš karto signalizuotų apie dinamišką atlyginimų kitimą įvairiuose pramonės sektoriuose ir leistų analizuoti situaciją, tuo tarpu paprasčiausiai nebus kreipiama dėmesio į valstybę narę, kuri laikytųsi atlyginimų įšaldymo strategijos. Taip pat ketinama pradėti „santykinį“ lyginimą, kai atlyginimo vieneto sąnaudų kitimas lyginamas su pagrindinių konkurentų atlyginimo vieneto sąnaudomis. Toks lyginimas gali būti naudingas, siekiant nustatyti konkurencingumo skirtumus, tačiau jis negali lemti to, kad algų padidėjimas automatiškai būtų vertinamas neigiamai, o mažos algos – teigiamai. Vietoje to, išaugęs našumas turėtų būti pripažįstamas gaire priimant sprendimą dėl atlyginimų didinimo.

3.9 Komitetas visų pirma reiškia susirūpinimą dėl to, kad vyriausybės įsipareigojo taikyti priemones ir elgesio modelius, kuriems jos negali daryti įtakos. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente dėl makroekonominio disbalanso prevencijos ir naikinimo numatytas išankstinio įspėjimo mechanizmas, sudarantis rezultatų suvestinės rodiklių pagrindą (3 straipsnis). Tais rodikliais nustatomos viršutinės ir apatinės vidaus ir išorės makroekonominio disbalanso ribos, nuo kurių priklauso perviršinio disbalanso procedūros taikymas. Vienas iš rodiklių – vieneto darbo sąnaudos, nepaisant to, kad rezultatas visų pirma yra pasiekiamas nepriklausomomis kolektyvinėmis socialinių partnerių derybomis, o ne laikantis vyriausybės ekonomikos politikos.

3.10 Todėl Komitetas mano, kad socialiniai partneriai turi visą laiką dalyvauti įgyvendinant šį reglamentą tiek euro zonos, tiek nacionaliniu lygmeniu. Komitetas pabrėžia, kad socialinių partnerių savarankiškumas neturi būti kvestionuojamas ir turi būti iki galo laikomasi TDO konvencijų Nr. 87 ir 98, kad ir kokią institucinę formą įgautų socialinių partnerių dalyvavimas. Be to, labai svarbu, kad būtų laikomasi bendrų Europos Sąjungos tikslų, visų pirma siekiama socialinės pažangos ir vis didesnio ES socialinės politikos derinimo, taip pat būtina atsižvelgti į ES pagrindinių teisių chartijoje (51 straipsnio 1 dalyje) įtvirtintas pagrindines socialines teises.

3.11 Ekonominių ir socialinių sunkumų ir pasikeitimų laikais svarbu į procesus ir į kontrolės bei konsolidavimo priemonių įgyvendinimą įtraukti socialines organizacijas. Jų indėlis bus naudingas švietimo, prevencijos ir užimtumo srityse, užtikrinant socialinę harmoniją, pagrįstą pagarba žmogaus orumui ir socialiniam solidarumui.

4. **Veiksmų socialinis poveikis valstybėse narėse**

4.1 EESRK giliai sunerimęs dėl socialinių krizės pasekmių, kurios daugumoje valstybių narių jau aiškiai matomos, ir rekomenduoja struktūrines reformas planuoti taip, kad būtų skatinamas augimas ir užimtumas. Darbuotojų teisių ir pagrindinių socialinių teisių apsauga ir stiprinimas turėtų teigiamos įtakos bendram ekonomikos produktyvumui. Būtina iš esmės užtikrinti, kad valdžia turėtų jos veiklai užtikrinti būtinų mokestinių pajamų ir kad būtų imamasi griežtų mokesčių slėpimo prevencijos priemonių.

4.1.1 EESRK susirūpinęs pažymi, kad nacionaliniai ir regioniniai skirtumai didėja. Tokie skirtumai kelia rimtą grėsmę Europos integracijai, nes dar niekada ekonominė ir socialinė sanglauda dabartinėje Sąjungoje taip sparčiai nemažėjo. Anksčiau socialinių ir ekonominių skirtumų didėjimas visada buvo laikinas ir susijęs su naujų valstybių narių įstojimu.

4.2 Savo ataskaitoje „Socialinis krizės poveikis“ Socialinės apsaugos komitetas daro išvadą, kad dėl finansų ir ekonomikos krizės smarkiai pablogėjo didelių visuomenės grupių, visų pirma jaunimo, pagal terminuotas darbo sutartis dirbančių žmonių ir migrantų, socialinė padėtis. Visose šalyse bedarbiai yra viena iš labiausiai su skurdo pavojumi susiduriančių grupių ([9]). Tokia padėtis kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Graikijoje, Ispanijoje, taip pat ir daugelyje kitų valstybių narių, įžiebė protestus ir socialinius neramumus.

4.3 Remiantis naujausio 2011 m. Eurostato atlikto tyrimo duomenimis, ES visuomenei tai kelia susirūpinimą; taip pat pastebėta skurdo plitimo tendencija:

Dauguma europiečių (ir jų vis daugėja) mano, kad skurdas didėja. Paklausti, ar per pastaruosius trejus metus skurdas sumažėjo ar išaugo, 87 proc. visų europiečių sako, kad išaugo. Įsitikinimas, kad per pastaruosius trejus metus skurdas išaugo, dabar daug tvirtesnis negu buvo 2010 m. rudenį. Tik 22 proc. europiečių mano, kad priemonių, kurių imamasi skurdo klausimui spręsti, pakanka ([10]).

4.4 EESRK giliai sunerimęs, kad Europa dėl socialinių krizės padarinių taps dar labiau suskaldyta ir bus prarasta visuomenės parama. Europa vis tik turi vėl įgyti visuomenės pasitikėjimą.

([8]) 2011 m. lapkričio 4 d. laiškas Jan Vincent Rostowski (dėl: Einamųjų sąskaitų deficitų ir pertekliaus valdymo taikant perviršinio disbalanso procedūrą).

([9]) Žr. 2010 m. lapkričio 26 d. Socialinės apsaugos komiteto ir Europos Komisijos atliktą bendrą vertinimą (16905/10, SOC 793, ECOFIN 786), p. 2.

([10]) Specialus Eurobarometro tyrimas Nr. 377.

4.5 Komiteto nuomone, reikia dėti visas pastangas, kad dėl taupymo priemonių nedidėtų skurdo pavojus. Reikia atlikti veiksmingą socialinio poveikio vertinimą, kuriame būtų nagrinėjama, kaip, atsižvelgiant į naują susidariusią padėtį, vis dar būtų galima pasiekti tikslą per kitus dešimt metų padėti bent 20 milijonų žmonių išbristi iš skurdo ir socialinės atskirties ir kokių priemonių tam reikėtų imtis. Kita augančio skurdo pusė ta, kad dėl kai kurių valstybių narių neadekvačios mokesčių ir biudžeto strategijos auga ir turtas bei pelnas. Reikia užtikrinti, kad Europos ekonomikos valdymo modelis ir Europos semestro įgyvendinimas nesutrukdys pasiekti svarbiausioje Europos strategijoje – „Europa 2020“ – nustatytų skurdo mažinimo tikslų.

5. **Būtinybė rengti išsamius socialinio poveikio vertinimus**

5.1 2011 m. EESRK pažymėjo, kad horizontalioji socialinė sąlyga (HSS, SESV 9 str.) – didžiausia naujovė ir kad ja ES privalo vadovautis įgyvendindama savo politiką įvairiose srityse ([11]).

5.2 Šiuo klausimu EESRK jau yra pažymėjęs, kad horizontalioji socialinė sąlyga turi būti taikoma plačioms sritims ir bendrai naujajai ES lygmens strategijos „Europa 2020“ socialinės ir ekonominės valdysenos struktūrai, priimtai 2010 m. Europos Vadovų Tarybos ([12]). Čia kalbama ir apie Europos semestrą, šešių teisės aktų dėl ekonomikos valdymo rinkinį, taip pat apie paktą „Euro plius“ ir minimalios socialinės apsaugos sistemas.

5.3 EESRK pabrėžia, kad vykdant kovos su krize priemones jokiu būdu negalima pažeisti Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių ir kad, priešingai, būtina apsispręsti, kokių priemonių kitais metais reikėtų imtis, kad šios pagrindinės teisės būtų apsaugotos ([13]).

5.4 Socialinės apsaugos komitetas ir Europos Komisija kartu kritikuoja, kad kol kas tik kelios valstybės narės atliko savo fiskalinės konsolidacijos priemonių socialinio poveikio vertinimus ([14]).

5.5 EESRK pabrėžia, kad labai svarbu kuo skubiau įvertinti naujų ekonomikos valdymo taisyklių socialinį poveikį. ES įsipareigojo skatinti socialinę įtrauktį ir ne tik susiejo šį įsipareigojimą su kiekybiniais siektinais rodikliais, bet ir įtvirtino jį Sutartyje, nustatydama kokybinius rodiklius pagrindinių socialinių teisių apsaugos srityje. Tai turi tiesioginės įtakos žmonių gyvenimo kokybei, todėl poveikio vertinimuose šis klausimas turi būti nagrinėjamas ir pateikiamas kokybine ir kiekybine išraiška. Dėl siūlomų teisės aktų buvo atlikti tik pavieniai poveikio vertinimai, kuriuose dauguma atvejų dėmesys buvo skiriamas tik socialiniam poveikiui; be to, dažnai į šių vertinimų rezultatus nebuvo atsižvelgiama ([15]).

6. **Europai reikia socialinių investicijų pakto**

6.1 Kadangi kol kas nežinome, koks tiesioginių ir netiesioginių trukdžių užtikrinti socialines teises ir struktūras bei įgyvendinti socialinį *acquis* pobūdis ir mastas, turime parengti – vadovaudamiesi išsamiais ir nepriklausomais poveikio vertinimais – visaapimančią koncepciją, kurioje būtų derinami ir stiprinami šie klausimai:

6.1.1 Savalaikis ir visapusiškas socialinių partnerių įtraukimas į visų priemonių įgyvendinimą

6.1.1.1 Visos jau vykdomos ir ateityje planuojamos priemonės turėtų būti įgyvendinamos tik nuodugniai pasitarus su socialiniais partneriais, kaip numatyta ir SESV 152 straipsnyje. Tai pasakytina ir apie grynai ekonomines ir biudžetines taupymo sąlygas, kurios lemia socialinės padėties blogėjimą. Viena iš sričių, kurioje būtina užtikrinti socialinių partnerių dalyvavimą, yra ES darbo grupės dėl Graikijos įsteigimas. Be to, socialinės organizacijos ir nevyriausybinės organizacijos turi būti laiku ir visapusiškai įtrauktos į visų priemonių įgyvendinimą.

6.1.2 „Socialinių investicijų paktas“

6.1.2.1 EESRK mano, kad iš esmės neįmanoma rasti išėjimo iš tokios krizės, kokia ištiko Graikiją ir kitas valstybes nares – greičiau jau turime iš jos „išaugti“. Atsižvelgdamas į ekonomikos valdymą, EESRK siūlo nuolat investuoti į gebėjimus, infrastruktūrą bei produktus ir skatinti investicijas į socialinę ekonomiką, socialinį verslumą ([16]) ir socialines paslaugas.

6.1.2.2 Tai bus pasiekta pasitelkus socialinių investicijų paktą. Todėl EESRK ragina priimti Frank Vandenbroucke, Anton Hemerijck ir Bruno Palier pateiktą rekomendaciją. Jie teigia, kad svarbiausias uždavinys – užtikrinti, kad ilgalaikės socialinės investicijos ir trumpalaikė fiskalinė konsolidacija padėtų viena kitai tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu. Mes manome, kad šį uždavinį būtų galima įgyvendinti ir siekiant strategijoje „Europa 2020“ suformuluotų tikslų, tačiau su sąlyga, kad „ES socialinių investicijų paktas“ bus integruotas į augimą skatinančią biudžeto politiką ir finansų reguliavimą. Tai reiškia, kad nauja socialinių investicijų pakto makroekonomikos ir biudžeto priežiūros sistema turėtų būti suderinta ([17]).

([11]) Žr. EESRK nuomonę dėl ES sanglaudos ir socialinės politikos koordinavimo stiprinimo, OL C 24, 2012 1 28, p. 29.
([12]) Ten pat.
([13]) Žr. EESRK nuomonę dėl Pagrindinių teisių chartijos įgyvendinimo Sąjungoje strategijos OL. C 376,.2011 12 22, p. 74.
([14]) „Socialinis krizės poveikis. Esama padėtis“, Tarybos dokumentas 1690/10, SOC 793 ECOFIN 786, http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st16/st16905.en10.pdf.
([15]) Pagal 2011 m. Europos skurdo mažinimo organizacijų tinklo (EAPN) atliktą vertinimą.
([16]) Socialinė įmonė yra svarbus Europos socialinio modelio elementas. EESRK pritaria Komisijos pradėtai įgyvendinti politikai ir veiksmų planui propaguoti socialines įmones Europoje ir pabrėžia, jog itin svarbu jį visiškai įgyvendinti tiek ES, tiek valstybių narių lygiu. Žr.EESRK nuomonę „Socialinis verslumas ir socialinės įmonės“(CESE 1584/2011, 2011.10.26).
([17]) Frank Vandenbroucke ir kiti. „The EU needs a social investment pact“ (Europai reikia socialinių investicijų pakto), OSE Nr. 5, 2011 m., p. 5.

EESRK labai sunerimęs dėl kovos su krize priemonių, ypač ir taip mažų pensijų mažinimo, socialinio poveikio. Jis dar kartą ragina Komisiją žengti pirmą žingsnį – pradėti rengti ES mastu taikytiną adekvačios pensijos apibrėžtį ([18]).

6.1.3 Nauji viešojo sektoriaus biudžeto pajamų šaltiniai

6.1.3.1 Viešojo sektoriaus biudžeto nebus galima naudoti viskam: bankams gelbėti, socialinių išlaidų didinimui, investicijoms į inovacijas ir pagaliau – verslui skatinti. Valstybė neišvengiamai turės ieškoti naujų pajamų šaltinių. Be to, valstybės išlaidos turi tapti veiksmingesnės ir tiksliau nukreiptos. EESRK mano, kad būtina plėsti valstybių narių mokesčių bazę, be kita ko, įvedant finansinių sandorių mokesčius, naikinant „mokesčių rojų“, baigiant mokesčių mažinimo lenktynes bei imantis priemonių prieš mokesčių slėpimą. Kartu, investicijų kokybės klausimas turi būti kur kas labiau akcentuojamas, jeigu visos valstybės narės yra tvirtai pasiryžusios investuoti į socialinę sritį ir konsoliduoti biudžetus remdamosi ekonomikos augimu ir reformomis. Be to, reikėtų iš esmės persvarstyti mokesčių sistemą, deramai įvertinus įmokų nuo įvairių rūšių pajamų ir turto klausimus ([19]).

6.1.4 „Socialinės apsaugos tinklas“ per lygiavertį „socialinį valdymą“

6.1.4.1 Be „socialinės apsaugos tinklo“ (Jean-Claude Juncker) visa ES architektūra liks nebaigta, o Europa žengs žingsnį atgal link grynai ekonominės ir biudžetinės sąjungos, o tai labai toli nuo jos siekio sukurti socialinės rinkos ekonomiką. EESRK pabrėžtinai įspėja, kad taip ir gali įvykti.

6.1.4.2 EESRK pritaria, kad reikia sukurti atsakingo ekonomikos ir socialinio valdymo sistemą. Trumpalaikė konsolidacija turi būti daug glaudžiau susieta su strategijos „Europa 2020“ siekiu didinti pažangų augimą, socialinę sanglaudą ir įtrauktį.

6.1.4.3 ES taip pat turi užtikrinti, kad visos ekonomikos ir biudžeto politikos priemonės visiškai atitiktų pirminės teisės aktuose nustatytus socialinius tikslus ir pagrindines socialines teises, įskaitant, visų pirma, teisę vesti kolektyvines derybas ir streikuoti, ir kad nebūtų pažeistos socialinio *acquis* nuostatos.

6.1.5 Pasitarimas dėl socialine pažanga paremtos svarstomų Sutarties pakeitimų strategijos

6.1.5.1 EESRK ypač ragina organizuoti pasitarimą šiuo klausimu. Kadangi šiuo metu numatoma, kad bus svarstoma daug Sutarties pakeitimų, turime surengti ir plačias diskusijas, ir užtikrinti demokratinį legitimumą. Kaip ir ankstesnio pasitarimo atveju, turėtų dalyvauti nacionaliniai parlamentai, Europos Parlamentas, socialiniai partneriai ir EESRK. Tarpinėje ataskaitoje ir veiksmų plane turi būti užtikrinta, kad šie Sutarties pakeitimai būtų atsverti lygiavertėmis socialinėmis nuostatomis ir kad rezultatai būtų įtraukti į sutartų veiksmų įgyvendinimo ataskaitą, kuri turėtų būti paskelbta kovo mėn.

6.1.6 Socialinių partnerių teisės vesti kolektyvines derybas apsauga ir stiprinimas

6.1.6.1 EESRK pakartoja savo poziciją, kad pagal Pagrindinių teisių chartiją prisiimti įsipareigojimai taikomi visoms ES institucijoms ir tarnyboms, ir todėl netrukdomų kolektyvinių derybų ribojimai visiškai nepriimtini, tad Europos Komisija turėtų nedelsdama spręsti šį klausimą. Ir ji pati, žinoma, neturėtų valstybėms narėms teikti rekomendacijų, kuriomis būtų pažeistos Pagrindinių teisių chartijos nuostatos. Priešingai, ji turėtų dėti visas pastangas ne tik pagrindinėms teisėms apsaugoti, bet ir joms stiprinti. Krizė – tai išmėginimas, parodantis, ar iš tiesų tvirta yra Europos pagrindinių teisių kultūra ([20]).

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([18]) Žr. EESRK nuomonę dėl Žaliosios knygos dėl pensijų, OL C 84, 2011 3 17, p. 38;

([19]) Žr. EESRK nuomonės dėl aukščiausiojo lygio susitikimo užimtumo klausimais rezultatų 3.4.2 dalį, OL C 306, 2009 12 16, p. 70.

([20]) Žr. 13 išnašą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Lotynų Amerikos socialinės ekonomikos

(2012/C 143/06)

Pranešėjas **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. sausio 18 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Lotynų Amerikos socialinės ekonomikos.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. sausio 24 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 141 nariui balsavus už, 3 – prieš ir 4 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 Šios nuomonės tikslas – apžvelgti Lotynų Amerikos socialinę ekonomiką, kaip organizuotą pilietinės visuomenės sektorių, kuris apskritai nepateko į Europos Sąjungos bendradarbiavimo veiklos sritį. Tai bus daroma gerbiant Lotynų Amerikos įvairovę ir pripažįstant abiejų regionų skirtumus. Todėl manoma, kad šioje nuomonėje labiausiai tinka vartoti socialinės ir solidariosios ekonomikos (SSE) terminą, nors galimi ir kiti terminai.

1.2 JTO savo Rezoliucijoje 47/90 kiekvienų metų pirmąjį liepos mėn. šeštadienį paskelbė Tarptautine kooperatyvų diena, o Rezoliucijoje 64/136 2012-uosius paskelbė Tarptautiniais kooperatyvų metais. TDO ne kartą pripažino (ypač savo Rezoliucijoje 193) teigiamus kooperatyvų ir SSE aspektus. TVF ir Pasaulio bankas taip pat parodė susidomėjimą šiuo sektoriumi. ES savo ruožtu daugelį kartų pripažino kooperatyvų ir socialinės ekonomikos svarbą, o EIB dalyvauja projektuose su Lotynų Amerikos SSE įmonėmis. Tas pat pasakytina ir apie MERCOSUR bei kitas Lotynų Amerikos institucijas. Šioje nuomonėje pritariama tokiai pozicijai.

1.3 Šia nuomone norima padėti pagrindą EESRK darbui, susijusiam su pasirengimu 7-ajam ES ir Lotynų Amerikos pilietinės visuomenės organizacijų susitikimui, kuris įvyks 2012 m. Santjage, Čilėje. Siūloma pakviesti Lotynų Amerikos SEE ir ES atstovus dalyvauti tiek parengiamajame darbe, tiek susitikime ir išnagrinėti šios nuomonės turinį vykdant konstruktyvų dialogą. Taip pat siūloma šiame 7-ajame susitikime išreikšti nuomonę apie tokio dialogo rezultatus. EESRK pažymi, kad Lotynų Amerikoje SSE padeda rasti sprendimus susidūrus su rimtais socialinės ir ekonominės nelygybės ir pagrindinių teisių pažeidimo atvejais. Tai pagrindinė priemonė siekiant užtikrinti tinkamą darbą ir įveikti socialinį bei ekonominį neoficialumą ir yra labai svarbi vietos vystymo ir socialinės sanglaudos procesuose. SSE skatina ekonominę demokratiją ir pliuralizmą. Todėl manoma, kad svarbiausia skatinti visus šiuos pajėgumus ir veiksmus ir taip prisidėti prie būtino gamybos modelio pertvarkymo.

1.4 Manoma, kad labai naudingas įvairių SSE tendencijų Lotynų Amerikoje sambūvis ir bendradarbiavimas. Viena vertus, reikia skatinti, kad labiau komercinio pobūdžio SSE būtų siekiama solidarumo principais pagrįstų tikslų, nebūtų teikiamas prioritetas pelno didinimui ir būtų labiau prisidedama prie visuotinės gerovės kūrimo. Kita vertus, labiau į socialines ir politines permainas orientuota SSE turi apimti įmonių veiksmingumo ir pelno kriterijus sukuriant tinklus, padedančius joms išsilaikyti rinkoje. Todėl SSE turi būti kuriama ne skurdo ekonomikos sąlygomis, o keičiant tendencijas, susiejant vystymąsi, ekonominį veiksmingumą ir socialinį teisingumą, kad būtų panaikinti įvairaus pobūdžio skirtumai.

1.5 Lotynų Amerikoje SSE susiduria su esminėmis problemomis, trukdančioms jai vystytis, iš kurių viena didžiausių – nepakankamas socialinis ir institucinis matomumas. Prie to prisideda griežtų matavimo ir kiekybinio įvertinimo priemonių stoka ir tai trukdo nustatyti jos mastą ir svarbų socialinį poveikį. Reikia skubiai imtis ryžtingesnių veiksmų ir parengti tarptautiniu mastu patvirtintą statistiką Lotynų Amerikos šalyse bendradarbiaujant su tarptautinėmis organizacijomis, pavyzdžiui, CEPAL, ACI-Américas, FUNDIBES, CICOPA ar CIRIEC. Nepakankamas atstovaujamųjų organizacijų dalyvavimas institucijų veikloje taip pat yra rimta problema, kuri turi būti sprendžiama užtikrinant, kad viešojo administravimo institucijos ir kiti socialiniai subjektai jas pripažintų kaip partneres socialinės ir ekonominės politikos patariamosiose institucijose. Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos ir kitos socialinio dalyvavimo organizacijos yra tinkama priemonė užtikrinti ir SSE organizacijų dalyvavimą.

1.6 Išskyrus kai kurias akivaizdžias išimtis, integruotos ir dalyvavimu pagrįstos viešosios politikos SSE srityje nebuvimas yra didelė kliūtis šios ekonomikos stiprinimui ir raidai. Būtina nepriimti pasiūlymų, grindžiamų tik besąlygine tiesiogine ekonomine pagalba, ir skatinti veiksmus, kuriais siekiama išspręsti jos finansavimo šaltinių problemą. Reikia sukurti visuotinės svarbos struktūrinę politiką, kuri apimtų su teisės aktais susijusius sprendimus, švietimo ir inovacijų bei profesinių

įgūdžių udgymą taip pat ir universitetuose. Reikia SSE labiau įtraukti į socialinės apsaugos vystymą taikant kartu su naudotojais valdomas sveikatos sistemas. Turi būti stiprinama tikra valstybės politika, kuri užtikrintų tęstinumą kiekvieną kartą, kai keičiasi vyriausybė.

1.7 Profesinės sąjungos ir kiti socialiniai subjektai, įskaitant SSE, kartu gali atlikti pagrindinį vaidmenį kuriant institucinius mechanizmus, skirtus kovoti su pažeidimų ir sukčiavimo atvejais, kuriuos lemia neoficiali ekonomika ir fiktyvus savarankiškas darbas, užtikrinti tinkamą darbą ir kokybiškas universaliąsias viešąsias paslaugas, taip pat skatinti „gebėjimų“ ugdymą.

1.8 Šioje nuomonėje pateiktos pastabos ir pasiūlymai turėtų būti įtraukti į Lotynų Amerikai skirtą ES tarptautinio bendradarbiavimo politiką SSE srityje. Reikia kurti bendradarbiavimo projektus, skirtus steigti perspektyvias SSE įmones, kurios taptų socialinės sanglaudos, vietos vystymosi, pliuralizmo, ekonominės demokratijos ir masinio ekonomikos ir darbo įteisinimo veiksniais. SSE turėtų būti laikoma prioritetu ES bendradarbiavimo srityje ir jos tikslas turėtų būti skatinti stiprinti tinklus, kurie yra ekonominio bendradarbiavimo ir bendro vystymosi politikos įgyvendinimo veiksniai. Bendradarbiavimo projektai SSE srityje turi padėti koordinuoti jos subjektus ir tinklus išvengiant susiskaldymo ir dubliavimosi; svarbu imtis labiau tarptautinio ir strateginio pobūdžio veiksmų.

1.9 Be to, dabartinės pasaulinės krizės sąlygomis būtina stiprinti ES ir Lotynų Amerikos SSE verslo ir prekybos ryšius. Lotynų Amerikos SSE geroji praktika gali būti sektinas pavyzdys. Ypač svarbu, kad su Lotynų Amerikos šalimis pasirašomos prekybos sutartys skatintų vidutinių, mažų ir mikroįmonių, konkrečiai – SSE, vystymąsi.

2. **Lotynų Amerikos socialinė ekonomika**

2.1 *Sąvokos dvilypumas*

2.1.1 Šioje nuomonėje išdėstytas požiūris į Lotynų Amerikos SSE grindžiamas dvejomis neišvengiamomis prielaidomis: viena vertus, nustatyti ES ir Lotynų Amerikos socialinės tikrovės skirtumai. Kita vertus, tai, kad Lotynų Amerika nėra homogeniška. Taigi šis tyrimas grindžiamas visiška pagarba šiai įvairovei. Be to, siekiama nustatyti bendras sritis, kuriose būtų galima bendradarbiauti lygiomis teisėmis ir atsižvelgiant į abiejuose regionuose vykstančius pokyčius ([1]).

2.1.2 Lotynų Amerikoje daugiausia vartojami du terminai: „socialinė ekonomika“ ir „solidarioji ekonomika“. Pastarasis vartojamas plačiau ir kelia prieštaringų nuomonių dėl jo reikšmės (pavyzdžiui, dėl liaudies ekonomikos sąvokos). Europoje įsitvirtinusi socialinė ekonomika neginčijamai siejasi su verslumo sąvoka ir sistemoje egzistuoja kaip alternatyvus ir kitoks veikimo būdas, pagal kurį pats pelno siekimas nėra problema. Šiuo požiūriu esminis klausimas yra gauto pertekliaus paskirstymo būdas, kadangi socialinės ekonomikos verslo veikla turi būti konkurencinga ir duoti pelno. Europos Sąjungoje socialinės ekonomikos sąvokai ir jos reikšmei plačiai pritariama ([2]). Lotynų Amerikoje ji interpretuojama įvairiai.

2.1.3 Pastaraisiais metais, visų pirma dėl politinių ir ekonominių pokyčių Lotynų Amerikoje, kalbant apie šį sektorių ([3]) buvo įprasta vartoti terminą „socialinė ir solidarioji ekonomika“ (SSE). Taigi siūlome Lotynų Amerikos atveju vartoti šį terminą.

2.1.4 Visų pirma reikia pažymėti, kad SSE iš esmės sudaryta iš privačių subjektų, įkurtų tenkinti asmeninius ir socialinius poreikius, o ne kapitalo investuotojų interesus. SSE padėtis įvairiose Lotynų Amerikos šalyse skirtinga, nors kai kurie modeliai aiškiai būdingi visoms šalims. Galbūt vadovaujantis šiais bendrais aspektais galima rasti tikslesnį šios sąvokos paaiškinimą. Lotynų Amerikos SEE iš esmės sudaro kooperatyvai, savidraudos draugijos, fondai, asociacijos, darbuotojų kooperatyvai, socialinio solidarumo organizacijos, civilinio pobūdžio grupės ir įvairaus tipo mikroįmonės. Šios įmonės ir organizacijos paremtos solidarumu ir socialine atsakomybe. Dauguma jų veikia rinkoje, tačiau kartais sukuria specialias rinkas (sąžininga prekyba), kuriose taikomi kitokie nei konkurencijos principai.

2.1.5 SSE organizacijos ir įmonės skiriasi nuo viešo ar privataus kapitalo įmonių, tačiau taip pat kuria prekes ir paslaugas. Taigi šios įmonės nėra išskirtinai ar visų pirma labdaringos organizacijos, nesiekiančios jokio pelno. Pelnas yra reikalingas. Pagrindinis klausimas yra kaip paskirstyti iš veiklos gaunamą pelną, kuris vertinamas ne tik pagal finansinį pelningumą ir nariams ar visai bendruomenei teikiamą naudą, bet ir pagal sukuriamą pridėtinę socialinę vertę.

([1]) Dokumentas COM(2009) 647 dėl strategijos „Europa 2020“. Nuomonė CESE GU C 347, 2010 12 18, p. 48-54 „ES ir Lotynų Amerikos santykių socialiniai ir ekonominiai aspektai“.

([2]) Nuomonė CESE INT/447 dėl įmonių rūšių įvairovės, Toia pranešimas INI/2250/2008, EESRK nuomonė dėl kooperatyvų skatinimo Europoje (OL C 234, 2005 9 22), EESRK nuomonė dėl socialinės ekonomikos ir bendrosios rinkos (OL C 117, 2000 4 26). Taip pat naujausi (2011 m.) Ispanijos ir Portugalijos socialinės ekonomikos įstatymai ir kitos valstybių narių SSE subjektams taikomos nuostatos.

([3]) Pavyzdžiui, TDO šį terminą vartoja 2010 m. Tarptautinio mokymo centro (angl. CIF) parengtame darbo dokumente „Socialinė ir solidarioji ekonomika: siekiant bendro sutarimo“.

2.2 *Dydžiai ir matmenys*

2.2.1 Viena iš didelių problemų, trukdančių vystytis Lotynų Amerikos SSE, yra ta, kad sunku susisteminti informaciją apie šį sektorių, o tai dar labiau sustiprina jos nepakankamą socialinį matomumą. Reikia žinoti, o ne tik nujausti realų SSE poveikį. Dėl šio matmenų trūkumo labai sunku nustatyti jos tikrąją socialinę svarbą ir santykinius pranašumus, palyginti su kitais įmonių tipais, turint omenyje ekonominių, socialinių ir solidarių veiksmų poveikį. Europoje šiame sektoriui keliami tokie patys reikalavimai: statistinis pripažinimas, patikimų viešų registrų sukūrimas, palydovinės sąskaitos kiekvienam instituciniam sektoriui ir veiklos sričiai siekiant didesnio matomumo ([4]).

2.3 *SSE organizacijos*

2.3.1 Lotynų Amerikoje, kaip ir daugelyje ES šalių, visų pirma reikia išspręsti nepakankamai tvirto, integruoto ir veiksmingo SSE atstovavimo problemą. Nors pastaraisiais metais padaryta didelė pažanga, reikia, kad įvairių SSE kategorijų atstovaujamosios struktūros būtų integruotos vadovaujantis piramidės ir „iš apačios į viršų“ principais, atsižvelgiant į sektorius ir regionus, vengiant susiskaldymo, tarpusavio konkurencijos ir korporatyvizmo. Kadangi šios organizacijos yra arti vietos ir regionų valdžios institucijų, jas lengviau vertinti kaip visuomenei naudingus inovacijų centrus, galinčius spręsti pačias svarbiausias socialines ir ekonomines problemas.

2.3.2 Kai SSE organizacijos ([5]) sulauks pripažinimo ir joms bus suteiktos realios dialogo ir derybų galimybės, jos sustiprins savo įtakos zoną, kad pasiektų sinergiją, susijusią su gebėjimų stiprinimu, įmonių veiksmingumu, įmonių socialine atsakomybe, naujais valdymo modeliais, kova su netinkama praktika ir galiausiai didesniu poveikiu ekonomikos sistemai.

([4]) Lotynų Amerikoje nėra patikimos statistikos, tačiau pagal *Fundibes* 2009 m. atliktus tyrimus kol kas apytiksliai galima teigti, kad veikia daugiau kaip 700 000 SSE organizacijų, kurioms priklauso apie 14 mln. narių. Be to, dėl visą regioną apimančio plataus neoficialios ekonomikos sektoriaus labai sunku atlikti tikslų ar netgi apytikslį kiekybinį įvertinimą. LPS savo ruožtu teigiama, kad Lotynų Amerika yra sparčiausiai augantis regionas turint omenyje naujus kooperatyvus ir narius (2009 m.). Urugvajaus INACOOP pateikia tam tikrus 2008 m. duomenis: 1 164 kooperatyvai, 907 698 aktyvus partneriai, metinė gamyba – 1 708 mln. dolerių (3,2 proc. visos gamybos), 27 449 darbuotojai. Tais pačiais 2008 m. Argentinoje veikia 12 760 kooperatyvų, kuriuose dirba 9 392 713 asmenų, ir 4 166 savidraudos draugijos, kurioms priklauso 4 997 067 asmenų (šaltinis – INAES). Čilėje veikia 1 152 kooperatyvai, kuriuose dirba 1 178 688 asmenų, ir 536 savidraudos draugijos (šaltinis – FUNDIBES). Kolumbijoje veikia 8 533 kooperatyvai, kuriuose dirba 139 703 asmenys, ir 273 savidraudos draugijos, kurioms priklauso 4 758 asmenys (šaltinis – CONFECOOP). Gvatemaloje veikia 841 kooperatyvas, kuriuose dirba 1 225 359 asmenų (įvairūs šaltiniai). Paragvajuje veikia 453 kooperatyvai, kuriuose dirba 1 110 000 asmenų (šaltinis – FUNDIBES). Dėl Brazilijos žr. 9 išnašą. Be to, yra tyrimų, liudijančių SSE tvirtumą krizės sąlygomis. Tačiau visi šie duomenys veikiau yra numanomi ir apytiksliai nei realūs.

([5]) Atstovaujančių institucijų pavyzdžiai: Confecoop (Kolumbija), Conacoop (Kosta Rika), Confecoop (Gvatemala), Conpacoop (Paragvajus), Hondūro kooperatyvų konfederacija, OCB (Brazilija), Conacoop (Dominikos Respublika), Cudecoop (Urugvajus), Maksikos solidarosios ekonomikos įmonių taryba ir Cosucoop (Meksika). Tarptautiniu lygmeniu veikia ACI-América, CICOPA ir kt.

2.4 *Viešoji politika*

2.4.1 Vienas iš SSE tenkančių uždavinių yra apibrėžti, kaip turi būti sudaromi susitarimai ir kuriami susivienijimai su valdžios institucijomis vadovaujantis abipusės pagarbos ir savarankiškumo principais. Viešoji politika yra vienas iš Lotynų Amerikos SSE rūpimų klausimų ir prioritetinių tikslų. Politika, kuri iš esmės yra grindžiama besąlygine tiesiogine ekonomine pagalba, yra nekontroliuojama ir nenuspėjama, todėl gali tapti spaudimo ir manipuliavimo įrankiu. Politika, kuria siekiama tik sušvelninti poveikį ar suteikti pagalbą, skatina netinkamą praktiką.

2.4.2 Reikia skatinti integruotą ir dalyvavimu grindžiamą politiką, atitinkančią pagrindinius tikslus, kurių siekia SSE ir vyriausybės, besidominčios SSE pajėgumais sutelkti bendruomenės išteklius rinkoje, kad novatoriškais sudėtingų problemų sprendimais būtų užtikrinta visuotinė nauda. Viešojo administravimo institucijos ir SSE organizacijos, be abejonės, siekia tų pačių tikslų patenkinti skubius gyventojų poreikius ([6]).

2.4.3 Galimybė gauti finansavimą yra SSE būdinga problema, iš esmės stabdanti jos vystymąsi. SSE daugiausia yra finansuojama iš jos partnerių ir rėmėjų įnašų, o ne iš trečiųjų šalių spekuliacinio kapitalo. Kartu vykdoma bendrus interesus tenkinanti praktika. Visuomeninė veikla paprastai yra menka ir nepakankama, kad teisinėmis reformomis ir SSE tinkamomis makroekonominėmis priemonėmis būtų užtikrinti reguliarūs finansavimo šaltiniai. Nėra valstybės politikos, įtraukiančios SSE į bendrą ekonomikos planavimą. Reikalinga ir pramonės finansavimo politika, kad būtų suteiktas naujas kapitalas ir sustiprinti rizikos kapitalo fondai, darbuotojų ir partnerių dalyvavimo ekonominėje veikloje finansavimas, parama įmonių grupių kūrimui ir SSE dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose skatinimas. Reikia skubiai pertvarkyti priemones, nepagrįstai trukdančias SSE finansų įstaigų, pavyzdžiui, etiškos bankininkystės ir mikrofinansavimo, plėtojimui.

2.4.4 Dauguma valstybių stokoja aiškių politinės veiklos gairių, kad galėtų parengti pagal įvairius lygmenis, kompetenciją ir administracines struktūras suderintas programas, kuriomis SSE būtų institucionalizuota ir vystoma įvairiuose sektoriuose. Administracinės procedūros nėra pakankamai lanksčios ir pagrindinės SSE skatinimo ir rėmimo gairės nėra veiksmingai suderintos valstybiniu ir viršvalstybiniu lygmeniu. Nėra valstybės politikos, kuri neleistų žlugti mažoms socialinėms įmonėms ir solidarumu grindžiamos vietos gamybos struktūros, taip pat profesinio mokymo ir įmonių valdymo, visų pirma savivaldybių

([6]) SSE valstybinės įstaigos: Infocoop (Kosta Rika), Dansocial (Kolumbija), Incoop (Paragvajus), INAES (Argentina), Senaes (Brazilija), Inacoop (Urugvajus) ar Insafocoop (Salvadoras).

lygmeniu ([7]), politikos. Taip pat trūksta teisinių normų priderinimo įvairioms SSE formoms politikos. Ypač reikia pabrėžti būtinybę įgyvendinti į SSE orientuotą valstybės švietimo politiką (2002 m. TDO Rekomendacija 193). Viešojo administravimo įstaigos, įskaitant universitetus, ir SSE subjektai neįdėjo pakankamai pastangų, kad dirbtų kartu.

2.5 *Lotynų Amerikos ekonomikos vystymasis ir SSE vaidmuo*

2.5.1 Teisingas vystymasis ir ekonomikos augimas

2.5.1.1 Tradicinio augimo požiūriu Lotynų Amerikoje vyksta teigiami makroekonominiai pokyčiai, nors kiekvienoje šalyje jie skiriasi. Tačiau šis augimas vyksta esant didžiulei socialinei nelygybei: masinis ir įsisenėjęs nedarbas tam tikruose socialiniuose sektoriuose, apskritai nesaugios darbo vietos, socialinė atskirtis ir skurdas. Vis dėlto „proaktyvios valstybės“, suprantančios šį netvarų socialinį dvilypumą, atkūrimas, atrodo, skatina didesne lygybe grindžiamą augimą ([8]) ir ekologinių normų laikymąsi.

2.5.1.2 Sustiprintos Lotynų Amerikos SSE indėlis į vystymosi valdymą yra tas, kad dėmesys sutelkiamas į rimtų skurdo, nelygybės, atskirties, neoficialumo, žmonių išnaudojimo, nepakankamos socialinės sanglaudos ir įmonių perkėlimo problemų sprendimą ir galiausiai siekiama užtikrinti teisingesnį pajamų ir turto paskirstymą ir taip prisidėti prie būtino gamybos modelio pertvarkymo. Šiuo požiūriu SSE užtikrina socialinės gerovės paslaugų pasiūlą ir pasižymi santykiniais pranašumais kitų sektorių atžvilgiu, kadangi veiksmingai paskirsto ir lengvatinėmis sąlygomis gamina socialines prekes ir teikia socialines paslaugas. Kadangi SSE apima pačias įvairiausias gyventojų grupes ir nuo ekonomikos ir galios centrų paprastai nutolusias teritorijas, ji turi puikias sąlygas užtikrinti teisingą vystymąsi.

2.5.2 Neoficiali ekonomika ir socialinės teisės

2.5.2.1 Lotynų Amerikoje neoficiali ekonomika yra masinis reiškinys, kuris pasitaiko ir kai kuriuose ES regionuose (šešėlinė ekonomika) ir kuriai būdinga tai, kad vykdoma profesinė ar ekonominė veikla visiškai neužtikrinant arba tik iš dalies užtikrinant socialinę apsaugą ir galiojančių teisės aktų laikymąsi. Nedarbas, nepakankamas užimtumas, prastos darbo sąlygos prieštarauja TDO deklaracijoms dėl deramo darbo ([9]). Tai rimta problema. Nustatytas tiesioginis ryšys tarp neoficialaus darbo ar nepakankamo užimtumo ir skurdo rodiklių. Tai ypač būdinga moterims, jaunuoliams, čiabuviams ar iš Afrikos kilusiems asmenims ir neįgaliesiems turint omenyje tiek neoficialų įdarbinimą, tiek nevienodą užmokestį ir sąlygas. Šiuo požiūriu SSE kartu su kitais subjektais yra veiksminga kovos su neoficialumu priemonė, kadangi ji įteisina žmonių ir įmonių padėtį bei suteikia socialinę apsaugą. Be to, ji padeda užkirsti kelią praktikai, kuria siekiama sustiprinti savanaudišką garantijų stokojančių ir žemos kokybės viešųjų paslaugų perkėlimą sumenkinant gavėjų socialinę apsaugą. Profesinės sąjungos ir kiti socialiniai subjektai, įskaitant SSE, kartu gali atlikti pagrindinį vaidmenį kuriant institucinius mechanizmus, skirtus kovoti su pažeidimų ir sukčiavimo atvejais, kuriuos lemia neoficiali ekonomika ir atsirandantis fiktyvus savarankiškas darbas. Tai taip pat padėtų užtikrinti tinkamą darbą ir kokybiškas universaliąsias viešąsias paslaugas bei skatintų ugdyti gebėjimus.

2.5.2.2 TDO pripažįsta SSE vaidmenį, kadangi vertybės ir principai, kuriais grindžiamos jos įmonės, apima ir pagrindinių principų ir teisių darbe laikymąsi ([10]). Šiuo požiūriu ji parodė savo gebėjimą išplėsti socialinės apsaugos paslaugas įtraukiant asmenis ir vartotojus, nepriklausančius fiskalinėms socialinės apsaugos sistemoms, ir kad ji gali padėti ištaisyti darbo rinkos skirtumus ir užtikrinti vienodų sąlygų taikymą.

2.5.2.3 SSE yra daug neoficialių savarankiškai dirbančių asmenų grupių, kurie turi nepakankamai profesinio mokymosi, finansavimo ar oficialaus pripažinimo galimybių. Smulkių gamintojų ar amatininkų tarpusavio ryšiai ir pasitikėjimas galėtų paskatinti įteisinimo procesus pasitelkiant SSE įmones, kadangi, pavyzdžiui, gamintojai, kurie nėra nariai, iš esmės neturi galimybių patekti į oficialią rinką. Reikia labiau įtraukti SSE į socialinės apsaugos vystymą taikant kartu su naudotojais valdomas sveikatos sistemas. Svarbiausia – panaikinti bet kokį galimą neoficialumą pačioje SSE.

([7]) Kaip pažymėta (kalbant apie MVĮ) EESRK nuomonėje REX/180 (2006 2 15) dėl ES ir Meksikos santykių.

([8]) CEPAL duomenimis daugiau kaip pusė gyventojų (350 mln. žmonių) gyvena žemiau skurdo ribos. 22 milijonai vaikų turi dirbti, kad išgyventų. Verta atkreipti dėmesį į Brazilijos vyriausybių pastarąjį dešimtmetį taikytas priemones, kurios padėjo milijonams žmonių išvengti kraštutinio skurdo. Tai padėjo pasiekti Brazilijos SSE per nacionalinį socialinės ekonomikos departamentą (SENAES) ir jo vadovo prof. Paul Singer, kuris neseniai pareiškė, kad SSE reikia daugiau pinigų, didiesnės rinkos dalies ir geresnio žinomumo, strategiją.

([9]) Pagal Brazilijos solidariosios ekonomikos žemėlapį šioje šalyje veikia 22 000 įmonių, kurių trečdalis yra neoficialios (www.fbes.org.br). Taip pat žr. EESRK nuomonę REX/232 dėl ES ir Centrinės Amerikos santykių, EESRK nuomonę SOC/250 „Skatinti padorų darbą visiems“ ir Europos ir Lotynų Amerikos šalių parlamentinės asamblėjos 2009 m. spalio 12 d. darbo dokumentą „Darbo vietų išlaikymo ir kūrimo strategijos, visų pirma moterims ir jaunimui“.

([10]) 2011 m. darbo dokumentas „Socialinė ir solidarioji ekonomika. Mūsų bendras kelias deramo darbo link“, kurį galima rasti adresu http://socialeconomy.itcilo.org/en/2011-readers. Taip pat susijęs su šios nuomonės 3.2 punktu.

2.5.3 Vietos vystymas ir socialinė sanglauda

2.5.3.1 Manoma, kad pagrindinis tikslas – bet kuriam vystymosi modeliui nustatyti būtiniausius socialinės sanglaudos rodiklius. ([11]) Vietos valdžios institucijos pradeda suprasti, kad svarbu remti SSE verslo subjektus siekiant atgaivinti kaimo ir miesto bendruomenes. Šios įmonės kuria vietines darbo vietas, o jų gautas pelnas cirkuliuoja vietos lygmeniu ir skatina kaupti lėšas, kurios vėl investuojamos toje pačioje teritorijoje. Vietos lygmeniu kontroliuojant investicijas, produktus ir paslaugas ir cirkuliuojant pelnui, kuris sutelkiamas vietos ir regiono ekonomikoje, užtikrinami pradiniai socialinės sanglaudos procesai ir prisidedama prie ekonomikos stabilizavimo.

2.5.3.2 SSE pasižymi gebėjimu kurti ir plėsti verslo kultūrą ir struktūrą ir ekonominę veiklą susieti su gamybiniais vietos poreikiais. SSE skatina kaimo vietovių plėtros, nykstančių pramoninių zonų ir apleistų miesto vietovių atgaivinimo procesus, taip sušvelnina didelius teritorijų skirtumus neprisirišant prie vieno vietos vystymo modelio, o taikant įvairius modelius pagal regionų socialinius ir ekonominius poreikius.

2.5.3.3 SSE sudaro sąlygas regionų savarankiškumui, kadangi nustatant vietovės vystymo modelį ir prižiūrint augimo ir struktūrinio pertvarkymo procesų raidą daug reikšmės teikiama pilietinei visuomenei. Žemės ūkio kooperatyvai yra pagrindinis šių procesų elementas. Socialinės sanglaudos politika turi būti orientuota į vietos lygmenį (kaimo ir miesto), kad užtikrintų būtiniausias socialines paslaugas, infrastruktūrą ir švietimą. Šiuo požiūriu SSE yra būtina.

2.5.4 Pliuralizmas ir ekonominė demokratija

2.5.4.1 SSE yra ne atskiras sektorius, o institucinis ekonominės sistemos elementas, egzistuojantis kartu su viešuoju ir privačiu kapitalo sektoriumi. Taip sukuriamas ekonominis pliuralizmas, kuris yra atsvara kitiems dviems sektoriams. SSE prisideda prie tvaraus vystymosi, skatina asociacijų tinklą ir užtikrina lygias galimybes taikant švietimo propagavimo sistemas. Norint pasiekti socialinį stabilumą, labai svarbu užtikrinti ekonomikos augimo tvarumą, perskirstyti pajamas ir įgyvendinti ekonomines alternatyvas.

2.5.4.2 SSE veikimas vadovaujantis demokratijos ir asmenų dalyvavimo priimant sprendimus dėl ekonomikos procesų principais yra nuolatinė demokratijos ir pilietiškumo mokykla. SSE padeda kurti socialinę struktūrą ir gali sėkmingai prisidėti sprendžiant konfliktus ir užtikrinant taiką bei socialinį teisingumą, todėl yra nepakeičiama Lotynų Amerikos ekonominės ir socialinės sistemos dalis. Šį potencialą reikia skatinti.

3. **Tarptautinis bendradarbiavimas SSE srityje**

3.1 *Bendradarbiavimo būtinybė*

3.1.1 SSE grindžiama tiek ES, tiek Lotynų Amerikai būdingais principais ir praktika. Taigi šie bendri aspektai gali palengvinti abiejų regionų bendradarbiavimą siekiant tvaraus vystymosi ir plėtojant prekybą bei verslą.

3.1.2 Kaip EESRK jau yra ne kartą teigęs, iškyla būtinybė, kad su Lotynų Amerikos šalimis pasirašomos prekybos sutartys skatintų vidutinių, mažų ir mikroįmonių, konkrečiai – SSE, vystymąsi ([12]).

3.2 *Tinklai*

3.2.1 Tinklai, sudaryti iš SSE atstovaujančių institucijų, socialinių įmonių, informacijos, kiekybinio įvertinimo ir inovacijų, taip pat universitetinio mokymo centrų, gali sudaryti platformas, kurios padėtų įveikti išvardytus pagrindinius trūkumus. ES gali būti ypač naudinga siekiant šių tikslų, tačiau priemonės turėtų būti skiriamos ne tik mažiausias, bet ir vidutines pajamas gaunančioms besivystančioms šalims ar vietovėms, kad būtų sustiprinta jų socialinė sanglauda ir užtikrintas teisingas augimas. Patikimais tinklais paremta SSE padėtų nustatyti skubiausius poreikius ir veiksmingiausius projektus ir taip užtikrintų selektyvesnį ES tarptautinį bendradarbiavimą. ES veiksmai susiejant Lotynų Amerikos ir kitų besivystančių regionų (Afrikos, Azijos ir kt.) tinklus remiantis SSE gali būti labai svarbūs ([13]).

3.3 *Vystomasis bendradarbiavimas ir bendras vystymasis SSE*

3.3.1 ES gali bendradarbiauti įgyvendindama **SSE įmonių tvaraus vystymosi planus** ([14]), kuriuose dalyvauja įsipareigojusios Lotynų Amerikos vyriausybės ir bendradarbiauja abiejų

([11]) Be daugelio kitų dokumentų paminėtini šie: 6-asis ES ir Lotynų Amerikos organizuotos pilietinės visuomenės susitikimas 2010 m.; CEPAL darbo dokumentas, skirtas 2007 m. Santjage (Čilė) įvykusiam Lotynų Amerikos valstybių ir vyriausybių vadovų aukščiausio lygio susitikimui; EESRK nuomonė REX/257 dėl ES ir Brazilijos santykių; EESRK nuomonė REX/232 dėl ES ir Centrinės Amerikos santykių; ES ir Centrinės Lotynų Amerikos asociacijos sutartis (EESRK); ES ir Lotynų Amerikos aukščiausio lygio susitikimas Gvadalacharoje; 4-asis ES ir Lotynų Amerikos bei Karibų jūros regiono šalių organizuotos pilietinės visuomenės susitikimas 2006 m. (EESRK); EESRK nuomonė REX/210 dėl ES ir Andų bendrijos santykių; EESRK nuomonė REX/180 dėl ES ir Meksikos santykių; EESRK nuomonė REX/135 dėl Pietų ir Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos sutarties; EESRK nuomonė REX/13 (OL C 169, 1999 6 16); ypač svarbi EESRK nuomonė REX/152 dėl socialinės sanglaudos Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros regiono šalyse.

([12]) EESRK nuomonė REX/277 dėl ES ir Lotynų Amerikos santykių socialinių ir ekonominių aspektų skatinimo. Taip pat žr. EESRK pastabas dėl įvairių prekybos sutarčių su šio regiono šalimis.

([13]) Šiuo požiūriu reikia įvertinti Kinijos pasaulio mastu atliekamą vaidmenį ir jos, kaip strateginių susivienijimų narės, svarbą daugeliu aspektų. Lotynų Amerikoje veikia dideli tinklai: RED DEL SUR (MERCOSUR), UNISOL (Brazilija), FIDES fondas (Meksika).

([14]) SSE ryšys su aplinkos tvarumu yra vienas iš jos skiriamųjų bruožų. Žr. šios nuomonės 10 išnašoje nurodyto dokumento 9 skyrių, kuriame kalbama apie ekologiškas darbo vietas. Taip pat CESE 1174/2010 ir CESE 1177/2010.

žemynų SSE organizacijos, kurios rengia orientavimo ir techninės pagalbos programas verslininkams, vykdantiems aktyvią užimtumo politiką. Tokiu būdu ES veiksmai Lotynų Amerikoje bus vertinami ne tik kaip verslo interesų siekimas.

4. **2012-ieji – esminių pokyčių metai. Tarptautiniai kooperatyvų metai (JTO). 7-asis Europos Sąjungos ir Lotynų Amerikos organizuotos pilietinės visuomenės susitikimas**

4.1 JTO savo generalinės asamblėjos Rezoliucijoje 64/136 **2012-uosius paskelbė Tarptautiniais kooperatyvų metais**. Be kitų Rezoliucijoje pateiktų svarbių pareiškimų, kuriais pabrėžiamas kooperatyvų indėlis į viso pasaulio ekonominį ir socialinį vystymąsi, JTO ragina juos ypač aktyviai propaguoti 2012 m. Šioje nuomonėje Komitetas pritaria visoms Rezoliucijoje išdėstytoms nuostatoms ir pasiūlymams.

4.2 Be to, 2012 m. vyks **7-asis Europos Sąjungos ir Lotynų Amerikos organizuotos pilietinės visuomenės susitikimas.** Numatyta šio susitikimo ir parengiamųjų posėdžių metu organizuoti darbo susitikimus, kuriuose su Lotynų Amerikos ir Europos Sąjungos SSE atstovais būtų pasikeista nuomonėmis apie šios nuomonės turinį ir kartu suformuluotos rekomendacijos, kurios bus pateiktos galutiniame dokumente.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl žemės ūkio ir amatų – naudingo derinio kaimo vietovėms (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 143/07)

Pranešėjas **Adalbert KIENLE**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. rugsėjo 22 d. plenarinėje sesijoje nusprendė savo iniciatyva parengti nuomonę dėl

Žemės ūkio ir amatų – naudingo derinio kaimo vietovėms (NAT) (nuomonė savo iniciatyva).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. sausio 20 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m vasario 22–23 d. (vasario 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 184 nariams balsavus už ir 8 – susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Šios savo iniciatyva parengtos EESRK nuomonės tikslas – suteikti postūmį Europos Komisijai, Europos Parlamentui ir Tarybai formuojant visų pirma su BŽŪP antruoju ramsčiu ir struktūrinių fondų tolesniu plėtojimu 2014–2020 m. laikotarpiu susijusią politiką. Nuomone savo iniciatyva siekiama prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo ir pateikti konkrečių pasiūlymų dėl būsimo Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir ES struktūrinių fondų finansavimo bei kitų ES taisyklių. Šis aiškus regionalizmo arba regioninių vertės grandinių pripažinimas pilietinės visuomenės organizacijoms, atstovaujančioms žemės ūkio ir amatų sektoriams, yra akivaizdi parama jų veiklai. Kartu EESRK tikisi savo nuomone paskatinti diskusijas nacionaliniu lygmeniu.

1.2 Atsižvelgdamas į 2011 m. spalio 5 ir 12 d. Europos Komisijos pateiktus pasiūlymus dėl teisės aktų dėl 2014–2020 m. finansavimo laikotarpio, EESRK pateikia rekomendacijas dėl EŽŪFKP ir struktūrinių fondų finansavimo.

1.2.1 Reikėtų išplėsti ir tinkamai įvertinti iš EŽŪFKP mažosioms ir vidutinėms įmonėms teikiamą paramą investicijoms siekiant regioninio kaimo vietovių įmonių, visų pirma amatų ir žemės ūkio, bendradarbiavimo. Šiuo tikslu reikėtų vietos lygmeniu inicijuoti ir remti regioninius komunikacijos ir verslo mentorių tinklus.

1.2.2 EŽŪFKP srityje vykdomos ES prižiūrimos vietos iniciatyvos ir struktūrinių fondų iniciatyvos yra labai svarbios remiant regioninę amatų, žemės ūkio, turizmo ir prekybos veiklą. Tačiau taikant šias paramos iniciatyvas pirmenybę reikėtų teikti ekonominių ir socialinių partnerių interesams.

1.2.3 Reikia nuolat remti MVĮ žinių, informacijos ir inovacijų perdavimą ir tokiu būdu skatinti užimtumą kaimo vietovėse ir remti išteklius bei klimatą tausojančią ekonominę veiklą. Negalima pamiršti tradicinių žinių ir patirties, veikiau juos reikėtų saugoti ir naudoti kaip vertingą išteklių.

1.2.4 Regioninės vertės grandinės atveria amatams, žemės ūkiui, prekybai ir visai kaimo ekonomikai dideles ateities perspektyvas. Tam reikėtų skirti ypatingą dėmesį, visų pirma siekiant regioninių bendrųjų prekės ženklų ir bendro perdirbimo ir rinkodaros.

1.2.5 Amatų ir žemės ūkio įmonėms būtina verslui pakankamai palanki infrastruktūra. Ypač struktūriniai fondai šiuo tikslu turi sukurti tam prielaidas, pavyzdžiui, užtikrindami lankstų regioninį finansavimą.

2. Įžanga

2.1 Žemės ūkio ir amatų sektoriai, kuriuose vyrauja mažosios ir vidutinės įmonės, įvairiais būdais formuoja kaimo vietovių ekonomiką ir didele dalimi užtikrina paslaugų struktūrų išsaugojimą ir visuomeninį gyvenimą kaimuose ir miesteliuose.

2.2 Atsižvelgiant į būsimą ES paramos kaimo vietovėms 2014–2020 m. laikotarpiu vystymą, šia savo iniciatyva priimta nuomone Komitetas siekia padėti atskleisti žemės ūkio ir amatų pridėtinės vertės potencialą kaimo vietovėse. To imtis paskatino Komisijos pasiūlymai dėl teisės aktų dėl BŽŪP ir sanglaudos politikos po 2013 m. Be kitų dalykų juose plečiama EŽŪFKP parama, ją taikant ir mažosioms įmonėms, t. y. visoms įmonėms kaimo vietovėse, o tai didelis pokytis. Žinių ir kompetencijos perdavimo srityje šia nuomone savo iniciatyva

siekiama paskatinti diskusijas Europoje apie pažangų, integracinį ir tvarų augimą. Be to, svarbu pagerinti sąlygas, kad integracinės ir tarpsektorinės priemonės turėtų ilgalaikį poveikį gyvenimo kokybei ir ekonominiam potencialui kaimo vietovėse ir mažėjant gyventojų skaičiui išsaugotų paslaugų teikimo struktūras. Kartu nuomone savo iniciatyva siekiama prisidėti prie viešos diskusijos, kaip spręsti su demografiniais pokyčiais susijusias problemas, ir paskatinti nacionalines diskusijas apie kaimo vietovių konkurencingumo ir gyvybingumo užtikrinimą.

3. **Dabartinė padėtis**

3.1 Dėl savo ekonominės veiklos ir socialinio angažuotumo kaimo vietovėse įsikūrusios ir įsitvirtinusios mažosios ir vidutinės amatų ir žemės ūkio įmonės turi dideles galimybes sustiprinti esamą ekonominę ir socialinę struktūrą ir įveikti būsimus iššūkius. Jos taip pat daro tiesioginį poveikį gyvenimo kokybei, o jų gaminami produktai ir teikiamos paslaugos padeda kurti regiono identitetą. Jos padeda išsaugoti pagrindines tradicijas ir kartu yra novatoriškos. Amatai ir žemės ūkis užtikrina modernumą ir tvarumą, kokybiškus produktus, aprūpinimą energija, tvarią aplinkos ir gamtos apsaugą ir kultūros paveldo išsaugojimą. Amatininkai ir ūkininkai yra aukštos kvalifikacijos, jie dirba savo pačių iniciatyva ir puikiai geba prisitaikyti ir mokytis naujų dalykų. Šios savybės yra daugelio kaimo vietovėse ir miesteliuose sėkmingai taikomų ekonominių ir socialinių modelių pagrindas.

3.2 Beveik visuose ES kaimo regionuose dar yra daug neišnaudotų galimybių amatų ir žemės ūkio sektoriams kurti pridėtinę vertę. Šis potencialas glūdi regioniniame ir tarpregioniniame bendradarbiavime tokiose srityse kaip gamyba, perdirbimas ir rinkodara. Ne visos galimybės išnaudotos kalbant ir apie sąžiningą veiklos vykdytojų konkurenciją ir vienodą moterų ir vyrų dalyvavimą.

3.3 Kaimo vietovių struktūra ES labai skiriasi. Vieni kaimo regionai yra labai turtingi, nedarbo lygis juose mažas, o augimas tvarus, kituose regionuose gausu ekonominių, su gyventojų mažėjimu ir senėjimu susijusių problemų. Be to, priimtinu atstumu nėra profesinio mokymosi ir tobulinimosi galimybių. Kyla pavojus, kad atsiras atotrūkis tarp socialinės ir ekonominės raidos ir infrastruktūros standartų.

3.4 Ypač vyresnio amžiaus žmonėms svarbu, kad atstumai būtų nedideli, o pagrindinės paslaugos būtų lengvai pasiekiamos, tuo tarpu jauniems žmonėms reikalinga gerai veikianti bazinė infrastruktūra, pavyzdžiui, internetas, vaikų darželiai ir pradinės mokyklos. Dėl kintančios demografinės padėties būtina iš esmės keisti kaimo infrastruktūrą ir viešąsias paslaugas. Siekiant įveikti šiuos iššūkius dažnai nepakankamai išnaudojama kaimo vietovėse įsikūrusių mažųjų ir vidutinių įmonių kompetencija. Socialiai atsakingos ir vietos lygmeniu aktyvios žemės ūkio ir amatų įmonės labai padeda integruoti į visuomenę asmenis su negalia.

3.5 Kad pavieniui ar kartu dirbančių amatininkų, ūkininkų ir kitų regioninių ekonominių partnerių veikla būtų sėkminga, vietos lygmeniu reikalingas spartusis internetas. Deja, dažnai plačiajuosčio ryšio skverbtis, ypač kaimo vietovėse, yra nepakankama.

3.6 Visuomenės diskusijose vis dažniau aptariamas regionalizmas, kuris yra atsakomybe ir vertybėmis grindžiamos visuomenės išraiška ir tvarios ekonominės veiklos bei sambūvio prielaida. Tačiau dažnai regionuose trūksta būtino postūmio arba nepakankamai skatinama išnaudoti regionų pridėtinės vertės kūrimo potencialą. Regione įsisteigę verslininkai dažnai nebendrauja tarpusavyje arba nepakankamai bendrauja.

3.7 Amatų ir žemės ūkio sektoriams vis sunkiau užtikrinti geresnę išteklių ir klimato apsaugą. Efektyvi išteklių ir klimato apsauga yra labai svarbi tiek amatams, tiek žemės ūkiui, kai kalbama apie į ateitį orientuotas įmonių strategijas. Abiem sektoriams bendradarbiaujant kaimo vietovės gali iš esmės prisidėti įveikiant iššūkius, su kuriais susiduria visa visuomenė.

4. **Tikslai**

4.1 EESRK nuomone, būtina, kad Europos institucijos ir valstybių narių vyriausybės ir valdžios institucijos labiau pripažintų amatų ir žemės ūkio potencialą, imtųsi politinių veiksmų ir padėtų išsaugoti kaimo regionų perspektyvumą.

4.2 EESRK tvirtai pasisako už viso amatų ir žemės ūkio pridėtinės vertės kūrimo potencialo išnaudojimą:

— turėtų būti kuriamos arba stiprinamos bendros žemės ūkio ir amatų bei kitų sektorių, pavyzdžiui, prekybos, turizmo, sveikatos arba miškininkystės, regioninės vertės grandinės; šiuo tikslu reikėtų sudaryti sąžiningos konkurencijos sąlygas ir sukurti struktūras, kad regione įsikūrusios MVĮ leistų geriau išnaudoti ekonominį regiono potencialą,

— reikėtų remti MVĮ išsaugojimą, įvairinimą, naujų įmonių steigimą ir tolesnį vystymą kaimo vietovėse, taip pat ekonominį sektorių bendradarbiavimą,

— siekiant geriau remti mažas įmones kaimo vietovėse, reikėtų sukurti lengvai prieinamas paramos ekonominei veiklai, inovacijoms ir gebėjimams ugdyti programas; visuose

Europos regionuose svarbu sudaryti pakankamai galimybių mokytis ir kelti kvalifikaciją, taip pat užtikrinti praktinių žinių apie priešakines technologijas perdavimą,

— svarbu, kad vietiniai amatininkai ir ūkininkai moksleivius supažindintų su tradiciniais ir šiuolaikiniais gamybos būdais ir kad moksleiviai pajustų nepriklausomo ir savarankiško darbo vertę,

— regioninių maisto produktų ir kitų regioninių žaliavų gamyba, perdirbimas ir rinkodara visada turėtų derėti su specifiniais regiono poreikiais ir ypatumais; atitinkamai reikėtų remti kokybės užtikrinimo sistemas ir prekės ženklo kūrimą bei rinkodarą,

— svarbu, kad būtų remiama išteklius ir klimatą tausojanti ekonominė veikla,

— kaimo vietovėse būtina užtikrinti ir gerinti viešąsias paslaugas, infrastruktūrą ir visuomeninį gyvenimą,

— norint išnaudoti MVĮ pridėtinės vertės kūrimo potencialą kaimo vietovėse, būtina remti šiuolaikinių plačiajuosčio ryšio tinklų skvarbą,

— svarbu suprasti, kad decentralizuotos aprūpinimo energija sistemos ir efektyvaus energijos vartojimo priemonės yra didelis pridėtinės vertės kūrimo potencialas,

— atsižvelgiant į rimtus demografinių pokyčių keliamus iššūkius, būtina išlaikyti kvalifikuotus specialistus kaimo vietovėse ir skatinti juos dirbti perspektyvų darbą amatų ir žemės ūkio įmonėse,

— ypač svarbu skatinti institucijas, organizacijas ir įmones kaimo vietovėse, visų pirma žemės ūkio ir amatų, aktyviau dalyvauti pilietinės visuomenės dialoge ir bendradarbiauti ekonominėje veikloje, taip pat mokytis iš turimų gerų pavyzdžių.

4.3 Siekdamas, kad ateityje būtų geriau išnaudojamas šis regiono įmonių partnerystės potencialas, EESRK ypač norėtų pabrėžti šiuos tris paramos tikslus:

4.3.1 Regionalizmas ir pridėtinės vertės kūrimas

Pagrindinis žemės ūkio ir amatų potencialas glūdi šių sektorių vietos ir regionų matmenyje, kuris globalizuotame pasaulyje tampa ypač svarbus. Dažniausiai aktualias problemas galima išspręsti vietos lygmeniu. Todėl vis svarbesnis vaidmuo tenka regioninių vertės grandinių plėtojimui. Daugelyje regionų žemės ūkio ir amatų sektoriai, kurie vartotojams šiose vietovėse sukuria svarbią pridėtinę vertę, tradiciškai yra glaudžiai susiję ir bendradarbiauja, ypač maisto produktų srityje. Galima rasti daug gerų pavyzdžių, kuriuos reikia stengtis plėtoti ir skleisti kituose regionuose. Tai taip pat turėtų būti pavyzdys kitiems gamybos ir paslaugų sektoriams, pavyzdžiui, medienos apdirbimo ir kaimo turizmo. Kartu toks bendradarbiavimas gali padėti išsaugoti vietines viešąsias paslaugas ir sumažinti transporto srautus, taigi prisidėti prie klimato apsaugos.

Svarbiems kaimo vietovių subjektams intensyviau bendradarbiaujant vertės grandinėje, būtų galima maisto produktų gamybą ir rinkodarą pritaikyti prie konkrečių regioninių sąlygų ir ypatumų ir sukurti unikalų vietos identitetą. Regioninių bendrųjų prekės ženklų plėtojimas siekiant produktus bendrai parduoti, atitinka vis didėjančius vartotojų reikalavimus produktų kokybei ir kilmei. Amatininkų kaip ir maisto produktams turėtų būti įvesti kokybės ir kilmės ženklai.

4.3.2 Energija ir žaliavos

Ateityje Europoje gerokai išaugs decentralizuotų aprūpinimo energija sistemų diegimo ir energijos taupymo priemonių kaimo vietovėse svarba, o tai yra puiki sritis amatų ir žemės ūkio sektoriams bendradarbiauti. Teigiamas atsinaujinančiosios energijos ir atsinaujinančiųjų žaliavų ekologiškos energijos balansas bus sukurtas tik tuo atveju, kai jos bus perdirbamos regionuose, kuriuose yra gaminamos. Tam reikalingi vietiniai ekspertai.

Kita perspektyvi regioninio bendradarbiavimo sritis – atsinaujinančiųjų žaliavų ir medžiagų gamyba, perdirbimas ir rinkodara.

4.3.3 Kvalifikuotos darbo jėgos išsaugojimas

Dėl demografinių pokyčių ir pastebimo asmenų persikėlimo iš atokių kaimo vietovių į aglomeracijas žemės ūkio ir amatų įmonėms tampa vis sunkiau pritraukti aukštos kvalifikacijos specialistus ([1]). Kaip nurodyta kitoje EESRK nuomonėje, ypatingą dėmesį reikia skirti moterų užimtumui ([2]). Netvirti vietos pasirinkimo veiksniai, pavyzdžiui, gyvenimo kokybės, taip pat būsto, švietimo, laisvalaikio ir kultūros pasiūla, visų pirma pasiūlymai jaunoms šeimoms, turi būti pagerinti siekiant užtikrinti ilgalaikį vietos gyvybingumą. Ekonominių partnerių pastangos iš anksto informuoti moksleivius ir jaunuolius apie

([1]) CESE 1704/2007, OL C 120, 2008 5 16, p. 47.
([2]) CESE 1175/2011, OL. C 318, 2011 10 29, p. 43.

perspektyvias profesijas amatų ir žemės ūkio sektoriuose turi būti remiamos politinėmis priemonėmis per darbo biržas ir valstybines švietimo įstaigas. Šias profesijas įgiję asmenys gali labai greitai įsidarbinti ir ši galimybė yra ypač svarbi, kai reikia prisitaikyti prie naujų darbo rinkos iššūkių ([3]).

5. **Priemonės**

5.1 Siekiant pirmiau minėtų tikslų, EESRK nuomone, būtina remtis strategija „Europa 2020“ pažangiam, integruotam ir tvariam augimui skatinti, atitinkamai atsižvelgti į paramą kaimo vietovėms pagal EŽŪFKP, įskaitant jo šešis paramos prioritetus, ir struktūrinius fondus ir taikant integruotus politinius metodus daryti ilgalaikį poveikį gyvenimo kokybei ir ekonominiam potencialui kaimo vietovėse. Tarpsektoriniai veiksmai, grindžiami keleto fondų taikymu, padėtų plėtoti bendras pridėtinės vertės grandines, mažinti kaimo vietoves paliekančių asmenų skaičių ir išsaugoti viešąsias paslaugas kaimo vietovėse, taigi, šie veiksmai būtų naudingi visoms vietinėms įmonėms ir gyventojų grupėms.

5.2 EESRK nuomone, formuojant būsimą ES struktūrinę politiką kaimo vietovėms reikia imtis konkrečių veiksmų:

— skatinti investicijas į kaimo vietovėse įsikūrusių MVĮ įvairinimą, naujų įmonių steigimą, veiklos perdavimą ir tolesnį vystymą,

— propaguoti ir inicijuoti tarpšakinį bendradarbiavimą ir platformas (pavyzdžiui, reguliariai rengti „apskritojo stalo“ susitikimus),

— remti regioninę (tradicinę) ekonominę apytaką, kuriai būdingi nedideli transporto atstumai,

— propaguoti regioninius bendruosius prekės ženklus siekiant bendrai perdirbti ir parduoti regioninius produktus ir paslaugas,

— remti kokybės užtikrinimą ir kokybės užtikrinimo sistemas, kurios svarbios sėkmingai produktų rinkodarai,

— skatinti išteklius ir klimatą tausojančią ekonominę veiklą,

— remti tikslinį žinių ir kompetencijos perdavimą amatų ir žemės ūkio įmonėms ir kitiems ekonominiams partneriams kaimo vietovėse,

— skatinti mokslinio tyrimo institutų ir pramonės partnerystę inovacijoms diegti, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ skirtoms į taikomąją veiklą ir procesus orientuotoms inovacijoms,

— užtikrinti ir vystyti verslui palankią infrastruktūrą kaimo vietovėse (visų pirma plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą),

— remti ekonominių ir socialinių partnerių priemones specialistų paklausai ateityje patenkinti,

— plėtoti viešuosius ryšius rengiant moksleivių ir gyventojų pažintinius vizitus į įmones,

— plačiau taikyti iniciatyvą LEADER, kad būtų daug labiau įtraukiamos įmonės ir didinamas ekonominis potencialas kaimo vietovėse,

— remti esamus MVĮ verslo mentorių tinklus, visų pirma siekiant skatinti bendradarbiavimą,

— kurti ir toliau plėtoti platformas, skirtas kaupti ir skleisti regionų vystymo ir kaimo vietovių ekonominių ir socialinių partnerių bendradarbiavimo geriausios praktikos pavyzdžius,

— remti kaimo regionus suteikiant jiems lankstų regioninį finansavimą.

2012 m. vasario 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetò pirmininkas

Staffan NILSSON

([3]) Ten pat.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl EESRK pozicijos rengiantis Jungtinių Tautų konferencijai tvaraus vystymosi klausimais (RIO+20) (papildoma nuomonė)

(2012/C 143/08)

Pagrindinis pranešėjas **Hans-Joachim WILMS**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių įgyvendinimo nuostatų 29 straipsnio a punktu, 2012 m. sausio 17 d. nusprendė parengti papildomą nuomonę dėl

EESRK pozicijos rengiantis Jungtinių Tautų konferencijai tvaraus vystymosi klausimais (RIO+20) (papildoma nuomonė).

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė **Hans-Joachim WILMS** ir priėmė šią nuomonę 211 narių balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2012 m. birželio 20–22 d. Jungtinės Tautos Rio de Žaneire, Brazilijoje, rengia konferenciją tvaraus vystymosi klausimais. Antrajame šios konferencijos parengiamojo komiteto posėdyje visos valstybės narės, atitinkamos Jungtinių Tautų sistemos organizacijos ir atitinkami suinteresuotieji subjektai buvo paprašyti iki 2011 m. lapkričio 1 d. sekretoriatui pateikti pastabų ir minčių, į kurias bus atsižvelgta rengiant kompiliacinį dokumentą, kurio pagrindu bus parengtas ir 2012 m. sausio mėn. pateiktas pirmasis konferencijos baigiamojo dokumento projektas.

1.2 EESRK prie ES ir jos valstybių narių bendros pozicijos, kuri bus išdėstyta kompiliaciniame dokumente, prisidėjo savo nuomone „„Rio+20“: ekologiškos ekonomikos ir geresnio valdymo siekiai. Europos organizuotos pilietinės visuomenės indėlis“ ([1]), kuri buvo priimta 2011 m. rugsėjo mėn.

1.3 Kaip nustatyta šioje nuomonėje pateiktame veiksmų plane, EESRK toliau stiprina dialogą su Europos ir kitų pasaulio regionų pilietine visuomene. Tarptautiniu lygmeniu dialogas su pilietine visuomene vyksta per ES ir Brazilijos bei ES ir Kinijos apskritojo stalo diskusijas, taip pat EESRK susitikimus su Rusijos Piliečių Rūmais ir Tarptautine ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų asociacija (AICESIS). Planuojama tęsti veiklą ir per AKR bendradarbiavimo platformą.

1.4 Europos lygmeniu EESRK surengė plataus masto dialogą konferencijoje „Rio+20“ aptarsimomis temomis, kurio metu aptarė ir pirmąją reakciją į sausio 10 d. paskelbtą pirmąjį konferencijos baigiamojo dokumento projektą. Šis dialogas surengtas norint pasirengti svarbiai pilietinės visuomenės konferencijai „Tausus ir atsakingas elgesys! Europos pilietinė visuomenė rengiasi JT konferencijai „Rio+20“ “, kurią 2012 m. vasario 7–8 d. surengė EESRK, ir siekiant susitarti dėl šios konferencijos bendros propaguotinos idėjos.

1.5 Šioje nuomonėje pakartojamos ankstesnėje EESRK nuomonėje „„Rio+20“: ekologiškos ekonomikos ir geresnio valdymo siekiai. Europos organizuotos pilietinės visuomenės indėlis“ ([2]) pateiktos rekomendacijos ir išvados ir visiškai pritariama EESRK konferencijos „Tausus ir atsakingas elgesys! Europos pilietinė visuomenė rengiasi JT konferencijai „Rio+20““ propaguotai idėjai.

2. Išvados ir rekomendacijos

2.1 EESRK įsitikinęs, kad dabartinės ekonomikos, socialinė ir ekologinė krizės yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir kad toliau dirbti tais pačiais metodais negalima.

2.2 EESRK pakartoja tokią Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto 2012 m. vasario 7–8 d. Briuselyje surengtos konferencijos „Tausus ir atsakingas elgesys! Europos pilietinė visuomenė rengiasi JT konferencijai „Rio+20““ propaguotą idėją:

2.3 JT konferencijoje „Rio+20“ pasaulio lyderiai turi priimti konkretų veiksmų planą, padėsiantį užtikrinti tvarų vystymąsi ir panaikinti skurdą, atsižvelgiant į ribotus mūsų planetos išteklius. Ekologiškos ekonomikos skatinimas turi būti viena iš sudėtinių visa apimančios tvaraus vystymosi strategijos dalių; šioje srityje turi būti užtikrinta socialinių, ekologinių ir ekonominių aspektų pusiausvyra bei paskirstymo ir kartų lygybė.

2.4 Skurdo panaikinimas ir užtikrinta galimybė visiems gauti pakankamai maisto, švaraus vandens ir tvarios energijos turi būti svarbiausi konferencijos „Rio+20“ darbotvarkės klausimai. Norint kovoti su skurdu ir pagerinti apsirūpinimo maistu saugumą labai svarbu besivystančiose šalyse skatinti plėtoti

([1]) OL C 376, 2011 12 22, p.102.

([2]) OL C 376, 2011 12 22, p.102.

aplinkai nekenkiantį vietos žemės ūkį, nes būtent jis yra ekonomikos augimo kaimo vietovėse varomoji jėga. Būtina moterims užtikrinti lygias politines, ekonomines ir socialine teises.

2.5 Politiniai lyderiai turi laikytis savo įsipareigojimo siekti Tūkstantmečio vystymosi tikslų ir priimti papildomų priemonių, užtikrinančių būtiną veiksmingą finansavimą. Svarbiausia, kad išsivysčiusios šalys iš tikrųjų vykdytų savo pažadą bent 0,7 proc. savo bendrųjų nacionalinių pajamų skirti paramai vystymuisi.

2.6 Socialiniam tvaraus vystymosi aspektui Europos derybininkai turi skirti daug daugiau dėmesio negu numatyta pirmajame projekte. Reikia nedelsiant imtis priemonių dėl šalyse ir tarp šalių didėjančios socialinės ir turtinės nelygybės, nes ji trukdo siekti tvaraus vystymosi ir paskirstymo lygybės tikslų. Be to, pereinant prie teisingumo principu paremtos ekologiškos ekonomikos turi būti užtikrintas deramas darbas ir kokybiškos darbo vietos. Būtina ratifikuoti ir taikyti TDO pagrindinius darbo standartus ir visapusiškai remti TDO būtiniausios socialinės apsaugos iniciatyvą.

2.7 „Rio+20“ konferencijoje politiniai lyderiai turi priimti ekologiškos ekonomikos kūrimo veiksmų planą su aiškiais tikslais ir stebėsenos mechanizmais, užtikrinantį ekonominiu požiūriu veiksmingą, socialiai teisingą ir aplinkai nekenkiantį perėjimą prie tvarumo principų paisančios visuomenės. Šis perėjimas turi būti grindžiamas nuolatiniu bendravimu su pilietine visuomene, įskaitant socialinį dialogą.

2.8 Europos valstybės ir kitos išsivysčiusios šalys per „Rio+20“ konferenciją turi įsipareigoti reikšmingai sumažinti ribotų Žemės gamtinių išteklių vartojimą. Europos lyderiai privalo siekti sutartų ES tikslų ir pasirengti įgyvendinti dar ambicingesnį planą. Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalys turėtų efektyviau naudoti gamtinius išteklius.

2.9 Turi būti palaipsniui atsisakyta netvarių vartojimo ir gamybos modelių, tam panaudojant įvairias politikos priemones, įskaitant reguliavimą, fiskalinės politikos priemones, ekologinius ir socialinius viešuosius pirkimus, laipsnišką aplinkai žalingų subsidijų panaikinimą, ekologinių inovacijų mokslinius tyrimus, aplinkosaugos sąnaudų internalizavimą bei kitas rinkos lygmeniu teikiamas paskatas, kartu propaguojant tvarią gyvenseną ir įtraukiant vartotojus į aktyvų dalyvavimą šiame pereinamajame procese. „Rio+20“ konferencijoje turėtų būti priimta 10 metų trukmės darbo programa tvariam vartojimui ir gamybai užtikrinti.

2.10 Pirmajame projekte pripažįstama, kad ne visada gerovę galima matuoti pagal BVP; reikia skubiai parengti daugiau rodiklių ir į šį darbą įtraukti pilietinę visuomenę.

2.11 Iniciatyva iki 2015 m. nustatyti pasaulinius tvaraus vystymosi tikslus yra sveikintina, nes joje suderinami visi trys tvaraus vystymosi aspektai. „Rio+20“ konferencijoje turi prasidėti visa apimantis procesas, susiejantis Tūkstantmečio vystymosi tikslus ir išsamius Tvaraus vystymosi tikslus bei nustatantis strategiją ir tvaraus vystymosi rodiklius kartu su aiškiais atskaitomybės mechanizmais.

2.12 Rio de Žaneire būtina pasiekti naują pasaulinį susitarimą dėl reikalingų investicijų į ekonomikos ekologinimą.

2.13 Pripažįstama, kad privatusis sektorius atlieka labai svarbų vaidmenį ir jam tenka didelė atsakomybė pereinant prie tvaraus vystymosi. Ekonomikos ekologinimas – galimybė verslui. Verslo ir pramonės įmonės turi šia galimybe pasinaudoti. Politiniai lyderiai turi parengti aiškią, stabilią ir nuspėjamą ekologiškos ekonomikos politiką, taip suteikdami verslui pasitikėjimo, sukurdami jam reguliavimo sistemą ir skatindami daryti būtinas investicijas.

2.14 Reikėtų vietoj Tvaraus vystymosi komisijos įkurti naują Tvaraus vystymosi tarybą, o JT aplinkos programos (JTAP) pagrindu – naują JT aplinkos agentūrą. Abi šios institucijos turėtų padėti užtikrinti veiksmingą pilietinės visuomenės dalyvavimą per pagrindinių grupių atstovus.

2.15 Sveikintinas pasiūlymas įsteigti ombudsmeno ateities kartoms pareigybę.

2.16 Politiniai lyderiai „Rio+20“ konferencijoje turi susitarti dėl papildomų priemonių, skirtų sustiprinti veiksmingą pilietinės visuomenės dalyvavimą ir pasaulio, nacionaliniu ir vietos lygmeniu sukurti prielaidas pereiti prie tvarios visuomenės. Turi būti nustatytas teisinis ir institucinis pagrindas, užtikrinantis visuomenei prieigą prie informacijos, dialogą, demokratinį dalyvavimą ir tikrinimą. Reikia remti tokius įvairiems suinteresuotiesiems subjektams atstovaujančius forumus kaip ekonomikos ir socialinių reikalų komitetai ir nacionalinės tvarumo tarybos, nes jie skatina pilietinės visuomenės diskusijas. Reikia rengti daugiau informavimo kampanijų ir švietimo programų tvaraus vystymosi klausimais.

2.17 Visame pasaulyje pilietinė visuomenė turėtų ir toliau reikalauti konferencijoje pasiekti rezultatų, galinčių padėti atremti iškilusius iššūkius. Pilietinė visuomenė turi prisiimti pasaulinę atsakomybę!

2.18 JT „Rio+20“ konferencijos biuro parengtas pirmasis konferencijos baigiamojo dokumento projektas yra geras atskaitos taškas tolesnėms deryboms. Tačiau jame dar pernelyg mažai dėmesio skiriama dabartiniams iššūkiams.

2.19 Europos vyriausybių vadovai „Rio+20“ konferencijoje turi prisiimti atsakomybę ir įsipareigoti. ES derybininkai turi siekti ambicingesnio dokumento, kuriame būtų nustatyti tikslai, terminai, finansavimas, teisinis įsipareigojimas ir įgyvendinimo priežiūra. Po „Rio+20“ konferencijos turi būti peržiūrėta ir atgaivinta visa apimanti ES tvaraus vystymosi strategija.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

478-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M.VASARIO 22, 23 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo (2014–2020 m.)

(COM(2011) 608 galutinis – 2011/0269 (COD))

(2012/C 143/09)

Pranešėjas **Martin SIECKER**
Bendrapranešėjis **Jean-Pierre HABER**

Taryba, 2011 m. spalio 24 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. spalio 25 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 175 straipsnio 3 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo (2014–2020 m.)

COM(2011) 608 final – 2011/0269(COD).

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 9 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 158 nariams balsavus už, 10 – prieš ir 8 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija pateikė svarstyti pasiūlymą pratęsti Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo galiojimą. Tačiau Komitetas nėra įsitikinęs, kad priėmus visus Komisijos pasiūlymus bus išspręstos šio fondo problemos. Paraiškų dėl finansavimo iš Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo (EGF) buvo ir tebėra pateikiama labai mažai, o EESRK nemano, kad žemės ūkio įtraukimas į jo panaudojimo sritį yra teisingas šio trūkumo panaikinimo būdas. Komitetas siūlo verčiau imtis papildomų priemonių EGF panaudojimui pagerinti, pavyzdžiui, sumažinti atleistų darbuotojų skaičiaus ribą ir paspartinti procedūrą, nes pats fondas davė palyginti gerų rezultatų tais atvejais, kai buvo panaudotas.

1.2 Viena iš nepakankamo EGF panaudojimo priežasčių – lėta ir biurokratinė jo panaudojimo procedūra dėl jo specifikos. Komisija negali priimti sprendimo be Europos Parlamento ir Tarybos. Kai procese dalyvauja biudžeto valdymo institucija, būtina atlikti tam tikras ilgai trunkančias procedūras, tačiau visos paraiškos vis tiek yra patvirtinamos. Šis administracinio patvirtinimo procesas yra labai brangus, jam skiriamas lėšas būtų galima panaudoti geriau.

1.3 EESRK siūlo nustatyti, kad paraiškas būtų galima teikti kai atleista 200 darbuotojų, o ne 500, kaip siūloma. Be to, Komitetas rekomenduoja padidinti ES finansuojamą dalį iki 75 proc., nes tokiu atveju dar labiau pagerėtų EGF panaudojimas. EESRK palankiai vertina tai, kad išplėsta sąvokos „darbuotojas“ apibrėžtis – į ją įtraukti asmenys, dirbantys pagal terminuotas darbo sutartis, ir laikinieji darbuotojai. EESRK pritaria, kad į šią sąvoką būtų įtraukti ir savarankiškai dirbantys asmenys. Jie yra gausūs ir svarbūs darbo rinkos dalyviai bei vieni pirmųjų pajuto ir globalizacijos, ir ekonomikos krizės padarinius. EGF niekada nebuvo skirtas teikti paramą darbdaviams, todėl EESRK nepritaria, kad EGF parama būtų teikiama MVĮ savininkams ir (arba) vadovams. Įmonių GD turi atskirą skyrių, skirtą MVĮ politikai, pagal kurią vykdoma daug paramos programų. EGF neturėtų būti naudojamas šioms programoms vykdyti.

1.4 EESRK norėtų pasiūlyti dar dvi EGF veiklos rezultatų pagerinimo galimybes. Pirmoji – surengti masinę informavimo kampaniją, skirtą informuoti MVĮ apie EGF teikiamas galimybes; antroji – socialinius partnerius į fondo paramos skirstymo procesą įtraukti nuo pat pradžios, nuo paraiškų teikimo. Be to, EESRK stebina 2011 m. gruodžio mėn. Tarybos sprendimas paskutinius dvejus dabartinio fondo veikimo laikotarpio metus (2012 ir 2013 m.) panaikinti galimybę EGF naudoti kovai su netikėtais socialiniais ekonomikos krizės padariniais. Tai itin nesuprantama atsižvelgiant į tai, kad, kaip matyti iš fondui pateiktų paraiškų analizės, šioje srityje fondo veiklos rezultatai labai geri. Todėl EESRK ragina Tarybą persvarstyti šį sprendimą ir pabrėžia, kad absoliučiai būtina kitą fondo veikimo laikotarpį, t. y. nuo 2014 iki 2020 m., jį naudoti ir šiam tikslui.

1.5 EESRK nepritaria siūlymui į EGF panaudojimo sritį įtraukti žemės ūkį, tačiau pripažįsta, kad dėl šio sektoriaus reikės kažką daryti, kai įsigalios prekybos susitarimai, pavyzdžiui, MERCOSUR sutartis. MERCOSUR sutartis bus pelninga ES kaip visumai, tačiau ES viduje ji bus naudingiausia pramonės ir paslaugų sektoriams, o nuostoliai atiteks žemės ūkiui. Komisija numato, jog būsimi prekybos susitarimai gali turėti tokį patį poveikį. Todėl būtų teisinga, jei žemės ūkiui būtų kompensuojama už šią skriaudą, tačiau kompensavimo būdas turi būti pritaikytas konkrečiai šiam sektoriui, pavyzdžiui, parama teikiama per struktūrinius fondus, susijusius su bendra žemės ūkio politika. EESRK ragina, kad EGF, kuris buvo įkurtas darbo netekusių asmenų reintegracijai į darbo rinką remti, ir ateityje būtų skirtas šiam tikslui.

1.6 EESRK pabrėžia, kad krizės laikotarpiu fondas turėtų toliau veikti ir kad turėtų būti sudaryta galimybė juo naudotis tuomet, kai, pavyzdžiui, pramonės veikla perkeliama iš ES į kitus regionus.

2. **Komisijos pasiūlymo santrauka**

2.1 2006 m. kovo mėn. Komisija pateikė pasiūlymą steigti Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą (EGF). Jis įsteigtas tam, kad iš jo būtų teikiama konkreti vienkartinė parama, skirta padėti dėl rimto ekonomikos sutrikdymo, pavyzdžiui, darbo vietų perkėlimo į trečiąsias šalis, labai išaugusio importo arba vis labiau mažėjančios ES rinkos dalies tam tikruose sektoriuose, darbo netekusiems žmonėms grįžti į darbo rinką. Pagrindinis kriterijus EGF paramai gauti – kai įmonė arba jų grupė atleidžia daugiau kaip 1 000 darbuotojų tame pačiame sektoriuje viename regione arba dviejuose gretimuose regionuose.

2.2 EGF buvo įsteigtas 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui. Iš jo remiamos tokios priemonės kaip perkvalifikavimas, pagalba persikeliant, pagalba verslą pradedančioms įmonėms ir papildomos išmokos. EGF teikia paramą valstybei narei to paprašius. ES finansuojama suma turėjo neviršyti 50 proc. bendros numatytos visų paramos priemonių, kurias numatė valstybė narė, išlaidų sumos. 2009 m. dėl ekonomikos krizės buvo pakoreguoti kriterijai paramai gauti. Atleistų darbuotojų skaičiaus riba buvo sumažinta nuo 1 000 iki 500, o ES finansuojama EGF projektų dalis padidinta nuo 50 iki 65 proc.

2.3 2011 m. spalio mėn. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo pratęsiamas EGF taikymas 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui, kad jį būtų galima naudoti siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų, ir į remiamų sektorių sąrašą įtraukiamas žemės ūkis. Siekiant užtikrinti, kad EGF parama būtų teikiama visiems darbuotojams, nepriklausomai nuo jų darbo sutarties ar darbo santykių pobūdžio, išplėsta sąvoka „darbuotojas“ apima ne tik pagal neterminuotas darbo sutartis dirbančius asmenis, bet ir pagal terminuotas darbo sutartis dirbančius asmenis, taip pat laikinuosius darbuotojus, labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių savininkus ir vadovus bei savarankiškai dirbančius asmenis, įskaitant ūkininkus. ES finansuojama EGF projektų dalis svyruos nuo 50 iki 65 proc.

2.4 Komisija siūlo EGF paramą nesieti su daugiamete finansine programa (DFP), nes parama teikiama susiklosčius aplinkybėms, kurias paprastai sunku numatyti ir kurios susiklosto staiga. Sąjungos lygmeniu daromos išlaidos turi būti orientuotos į rezultatus. Siekiant pagrįsti su EGF susijusias išlaidas, DFP numatyta, kad bent 50 proc. EGF lėšomis paremtų darbuotojų per 12 mėn. turėtų rasti naują pastovų darbą. Valstybės narės po 15 mėn. turi pateikti tarpines ataskaitas, kad Komisija galėtų stebėti, kaip joms sekasi siekti šio tikslo.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1 EGF buvo įkurtas kaip tam tikra „pirmosios pagalbos“ priemonė, kurią taikydama ES galėjo greitai ir lanksčiai skirti paramą dėl globalizacijos padarinių darbo netekusiems darbuotojams. Viso septynerių metų laikotarpio – nuo 2007 iki 2013 m. – EGF biudžetas sudarė 3,5 mlrd. EUR. Per pirmuosius penkerius metus – nuo 2007 iki 2011 m. – buvo panaudota tik šiek tiek daugiau nei 364 mln. EUR iš tam laikotarpiui skirto 2,5 mlrd. EUR biudžeto. Svarbiausios šio mažo EGF panaudojimo priežastys – lėta ir biurokratiška administracinė procedūra, didelis skaičius (1 000) darbuotojų, kuriuos atleidus galima kreiptis dėl paramos, ir maža (50 proc.) ES finansuojama dalis. Fondo panaudojimas pagerėjo 2009 m., kai atleistų darbuotojų skaičius, kuriam esant galima teikti paraišką, buvo sumažintas nuo 1 000 iki 500, ES finansuojama dalis padidinta – tam tikromis sąlygomis – nuo 50 iki 65 proc. ir paraiškas buvo leista teikti ne tik dėl globalizacijos, bet ir dėl ekonomikos krizės padarinių.

3.2 Po šių pakeitimų EGF panaudojimas pagėrėjo nuo aštuonių paraiškų 2007 m. ir penkių paraiškų 2008 m. iki 29 paraiškų 2009 ir 2010 m. 2011 m. buvo patvirtintos aštuonios paraiškos, dar 18 paraiškų šiuo metu nagrinėjamos. EGF parama buvo naudojama labiau kovai su krizės nei globalizacijos padariniais: per trejus metus (nuo tada, kai 2009 m. EGF buvo leista naudoti kovai su krizės padariniais, iki 2011 m. lapkričio mėn.) dėl krizės buvo pateiktos 53 paraiškos, o dėl globalizacijos – 26. Pagal 53 paraiškas dėl krizės buvo siekiama padėti 48 607 darbuotojams, o pagal 26 paraiškas dėl globalizacijos – 28 135 darbuotojams, tad parama buvo suteikta iš viso 76 742 darbuotojams, siekiant padėti jiems išlaikyti įsidarbinimo galimybę.

3.3 Atliekant EGF laikotarpio vidurio vertinimą buvo skaičiuojama, kiek paramą gavusių darbuotojų per vienus metus susirado kitą darbą; vertinimas atliktas remiantis galutinėmis ataskaitomis už 2007–2009 m. laikotarpį, kurių tuo metu buvo gauta 15. Kitą darbą susirado vidutiniškai 41,8 proc. darbuotojų. Šešiais iš pirmų 15 atvejų, kai buvo pasinaudota EGF parama, įsidarbinimo rodiklis viršijo nustatytą 50 proc. tikslą, o devyniais atvejais jo nepasiekė. Lyginant atskirus atvejus, įsidarbinimo rodikliai labai skiriasi – net nuo 78,2 proc. vienu atveju Vokietijoje iki daug mažesnių – 4–6 proc. kai kuriais atvejais Portugalijoje, Ispanijoje ir Italijoje. Norint pasiekti panašius veiksmingumo lygius reikėtų pamąstyti, ar nevertėtų dalį teikiamos paramos susieti su pagalbos rezultatais. Vidutinės trukmės laikotarpiu (12 ir daugiau mėnesių nuo EGF paramos gavimo) įsidarbinimo rodikliai gerėjo dauguma atvejų (apie kuriuos gauta informacijos), nepaisant to, kad pasaulinės ekonomikos krizės padariniai persirito į vietos ekonomiką. Ilgainiui EGF paramos gavėjų įsidarbinimo rodiklis gerėjo aštuoniais atvejais ir blogėjo trimis atvejais. Vidutiniškai įsidarbinimo rodiklis šiais atvejais pagerėjo septyniais procentiniais punktais. Bendra išvada, kad nepaisant menko fondo panaudojimo, rezultatai yra geri, atrodo pagrįsta.

3.4 Liko nepašalinta trečioji menko EGF panaudojimo priežastis, t. y. kad fondas neturi savo nuosavo biudžeto. Todėl biudžeto valdymo institucijai – šiuo atveju Europos Parlamentui ir Tarybai – tenka nagrinėti kiekvieną paraišką atskirai ir spręsti, ar skirti paramą. Nepaisant to, kad pagal šį modelį – atskirai nuo esamų ES struktūrų egzistuojančią priemonę – galima veikti greitai ir lanksčiai, administracinė procedūra, kurią reikia atlikti tikslumo sumetimais, labai ilga ir biurokratiška. Reikia pažymėti, kad įvairiais patvirtinimo proceso etapais patiriamos didelės sąnaudos, pavyzdžiui, dokumentų vertimo į 22 kalbas, posėdžių salių, posėdžių dokumentų, dalyvių laiko ir vertimo žodžiu. Kadangi visos paraiškos buvo patvirtintos, kyla klausimas, ar patvirtinimo procesui išleidžiamų pinigų nevertėtų panaudoti nukentėjusių darbuotojų labui. Dabartinė EGF panaudojimo procedūra gera tuo, kad yra labai skaidri, todėl ES kovos su socialine atskirtimi pastangos yra matomos. Nors skaidrumas ir matomumas labai svarbu, svarbu ir paspartinti procedūrą bei sumažinti sąnaudas.

3.5 Kiti galimi pasiūlyme ir lydimuosiuose dokumentuose ([1]) minimi modeliai – EGF integruoti į ESF arba padaryti EGF nepriklausoma struktūra su savu biudžetu. Abu šie modeliai turi ir privalumų, ir trūkumų. Pagrindinis siūlymo EGF integruoti į ESF trūkumas būtų tas, kad tuomet finansavimą jam reikėtų numatyti ES biudžete, nepaisant to, kad masinių atleidimų neįmanoma iš anksto suplanuoti ar numatyti. Akivaizdūs privalumai būtų nuoseklumas ir papildomumas ESF atžvilgiu, galbūt trumpesnis sprendimų priėmimo procesas, paprastesnės ir vienodesnės EGF paraiškos. 3 variantas, pagal kurį EGF būtų savarankiška ES struktūra su nuosavu biudžetu, be kelių trūkumų turi tik vieną privalumą – didesnis Europos solidarumo matomumas.

([1]) SEC (2011) 1130, 1131 ir 1133 final.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1 Visų pirma, EESRK stebina 2011 m. gruodžio mėn. Tarybos sprendimas paskutinius dvejus dabartinio fondo veikimo laikotarpio metus (2012 ir 2013 m.) panaikinti galimybę EGF naudoti kovai su netikėtais socialiniais ekonomikos krizės padariniais, kai prireikia „pirmosios pagalbos“. Apžvelgus iki 2011 m. lapkričio 17 d. pateiktas EGF paraiškas, labai aiškiai matyti, kad fondo veiklos rezultatai šiuo aspektu palyginti geri, tačiau ne tokie geri siekiant pradinio jo tikslo – kovoti su globalizacijos padariniais. 2009 ir 2010 m. buvo patvirtinta po 23 paraiškas dėl paramos kovai su krizės padariniais ir tik šešios paraiškos dėl paramos kovai su globalizacijos padariniais. Todėl EESRK ragina Tarybą svarstyti galimybę toliau naudoti EGF kovai su krizės padariniais, kol krizė nesibaigusi. EESRK visiškai įsitikinęs, kad fondas, pratęsus jo veikimą, turi būti naudojamas kovai su ekonomikos krizės padariniais ir kad toliau turi būti šalinamos kliūtys teikti paraiškas.

4.2 Nors po 2008 m. buvo pateikta daugiau paraiškų dėl EGF paramos, jų vis dar pateikiama per mažai. Todėl atrodo logiška nustatyti dar mažesnę negu siūloma atleistų darbuotojų ribą, kuriai esant galima kreiptis dėl paramos. Preliminariose EGF laikotarpio vidurio vertinimo išvadose atleistų darbuotojų skaičiaus ribos sumažinimo nuo 1 000 iki 500 klausimu teigiama: „Tačiau kai kuriais atvejais šis sumažintas skaičius vis tiek bus laikomas per dideliu, nes netgi 200–300 darbo vietų panaikinimas gali turėti didžiulį poveikį vietos ir regiono lygmeniu“. Pažvelgus į vykstančius veiklos perkėlimo ir paslaugų pirkimo iš išorės subjektų procesus, šiuo metu nustatyta riba (500 darbuotojų) vis tiek gali būti per didelė. Todėl EESRK siūlo sumažinti ją iki 200 darbuotojų.

4.3 EESRK norėtų pasiūlyti dar dvi EGF veiklos rezultatų pagerinimo galimybes. Paprastai MVĮ yra pernelyg mažos ir turi per mažai išteklių, kad galėtų nuolat sekti naujausią informaciją apie tam tikromis aplinkybėmis ES teikiamas galimybes. Gali būti, kad daugelis MVĮ, susiduriančių su problemomis, kurioms spręsti fondas skirtas, net nežino apie fondo egzistavimą ir todėl negali juo pasinaudoti. EESRK mano, kad būtų labai naudinga surengti masinę informavimo kampaniją, skirtą informuoti MVĮ savininkus ir vadovus apie EGF teikiamas galimybes. Kita galimybė pagerinti EGF veiklos rezultatus – socialinius partnerius į fondo paramos skirstymo procesą įtraukti nuo pat pradžios, nuo paraiškų teikimo.

4.4 Iš kol kas atliktų vertinimų galima daryti išvadą, kad per pirmąjį EGF veikimo etapą valstybės narės itin vangiai teikė paraiškas iš dalies dėl didelio reikalaujamo jų pačių įnašo. Todėl 2009 m. buvo pakeistas bendrojo finansavimo santykis ir panašu, kad tai turėjo teigiamo poveikio. Kadangi dėl dabartinės krizės reikia stiprių aktyvių darbo rinkos priemonių, EESRK rekomenduoja ES finansuojamą dalį padidinti iki 75 proc., kad EGF panaudojimas dar labiau pagerėtų.

4.5 Komisija siūlo toliau taikyti tokį patį EGF panaudojimo modelį, koks taikomas šiuo metu, t. y. EGF naudoti kaip kovos su krize priemonę, nepatenkančią į finansinę programą. Šio modelio trūkumas – lėtos ir biurokratiškos procedūros. Iš dalies biurokratiškumą lemia trikdžiai Briuselyje, iš dalies – valstybėse narėse. EESRK ragina Komisiją pamėginti rasti būdų, kaip šiuos trikdžius pašalinti, kad procedūra būtų lankstesnė ir spartesnė ir nebūtų kliūtis potencialiems pareiškėjams. Pavyzdžiui, regionų teikiamos paraiškos turi pereiti per nacionalinį lygmenį. Dėl to visas procesas labai sulėtėja; pakeitus procedūras, būtų galima padidinti jo veiksmingumą.

4.6 EESRK palankiai vertina tai, kad naujajame reglamente sąvoka „darbuotojai“ apima ne tik pagal neterminuotas darbo sutartis dirbančius asmenis, bet ir pagal terminuotas darbo sutartis dirbančius asmenis bei laikinuosius darbuotojus. EESRK abejoja, ar į šią sąvoką reikėtų įtraukti savarankiškai dirbančius asmenis. EGF buvo įsteigtas kaip lanksti priemonė, skirta padėti dėl globalizacijos padarinių darbo netekusiems žmonėms. Savarankiškai dirbančio asmens statusas skirtingose valstybėse narėse labai skiriasi – nuo stiprias pozicijas darbo rinkoje užimančių aukštos kvalifikacijos specialistų iki ekonomiškai priklausomų savarankiškai dirbančių asmenų, kurie faktiškai prilygsta darbuotojams, ir įmonių iš vieno asmens. Didelė dalis šių savarankiškai dirbančių asmenų yra svarbi darbo rinkos dalis. Savarankiškai dirbantys asmenys vieni pirmųjų pajus ir globalizacijos, ir ekonomikos krizės padarinius. Todėl EESRK siūlo šiuos darbo rinkos dalyvius įtraukti į EGF aprėptį, kad būtų užkirstas kelias nedarbui ir pagerėtų EGF panaudojimas.

4.7 EESRK abejoja dėl MVĮ savininkų ir vadovų. Kai jie yra savininkai arba vadovai MVĮ, kurios turi darbuotojų, jie yra darbdaviai, todėl neturi teisės gauti paramos iš EGF, kuris buvo įsteigtas darbo netekusiems darbuotojams remti. Jei tokioms įmonėms būtų teikiama parama, kiltų realus pavojus, kad būtų iškreipiama konkurencija su kitomis MVĮ. Jei EGF paramos būtų prašoma šiai grupei, būtų kišamasi į Įmonių GD MVĮ politiką, pagal kurią vykdoma daug švietimo, mokymo ir inovacijų programų, todėl EESRK mano, kad tokių MVĮ savininkams ir vadovams parama iš EGF neturėtų būti teikiama. Tačiau jų darbuotojams parama galėtų būti teikiama, jei jie netektų darbo dėl netikėtų globalizacijos padarinių ir atitiktų kitas sąlygas EGF paramai gauti.

4.8 EESRK nepritaria, kad EGF parama būtų skiriama ūkininkams. Komisija savo siūlymą ūkiams skirti 80 proc. arba daugiau EGF lėšų skirti motyvuoja derybomis dėl būsimų prekybos susitarimų. ES jau paskaičiavo, kad tokios sutartys kaip MERCOSUR sutartis tarp ES ir Pietų Amerikos šalių, bus pelningos ES kaip visumai, tačiau ES viduje jos, visų pirma, bus naudingos pramonės ir paslaugų sektoriams ir žalingos žemės ūkiui. Daugelio šių būsimų susitarimų padariniai bus panašūs.

4.9 Pasiūlyme teigiama, kad EGF skirtas teikti „vienkartinę paramą darbuotojams, atleistiems dėl esminių pasaulio prekybos sistemos struktūrinių pokyčių, kuriuos nulėmė didėjanti gamybos procesų ir prekybos modelių globalizacija“. Kitoje pastraipoje Komisija priduria, kad „Sąjunga EGF paramą turėtų teikti ir tais atvejais, kai ištikus netikėtai krizei, sukėlusiai rimtų vietos, regiono ar nacionalinės ekonomikos sutrikdymų, atleidžiama daug darbuotojų. EGF aprėptis bus dar labiau išplėsta ėmus ūkininkams teikti pereinamojo laikotarpio paramą, skirtą padėti prisitaikyti prie naujų rinkos sąlygų, atsiradusių dėl Sąjungos sudarytų prekybos susitarimų, susijusių su žemės ūkio produktais“.

4.10 EGF nėra tinkama priemonė žemės ūkiui dėl kelių svarbių priežasčių. Problemos, su kuriomis dėl šių prekybos susitarimų susidurs žemės ūkis, bus struktūrinės, nes būsimų sutarčių padariniai bus panašūs, o EGF bus tik laikina priemonė. Be to, derybos dėl tokių prekybos susitarimų, kaip, pavyzdžiui, MERCOSUR sutartis, trunka metų metus, todėl negali būti laikomos „netikėtai ištikusios krizės lemtu rimtu vietos, regiono ar nacionalinės ekonomikos sutrikdymu“. Greičiau tai būtų iš anksto ir gerai apgalvotų Europos Sąjungos veiksmų lemtas rimtas vietos, regiono ar nacionalinės ekonomikos sutrikdymas. Savaime aišku, kad žemės ūkiui turėtų būti atlyginta už šią naštą. Bet tai turėtų būti daroma atskira, specialiai žemei ūkiui skirta priemone. EESRK ragina, kad EGF, kuris buvo įkurtas darbo netekusių asmenų reintegracijai į darbo rinką remti, ir ateityje būtų skirtas šiam tikslui.

2012 m. vasario 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių (nauja redakcija)

(COM(2011) 714 galutinis – 2011/0314 (CNS))

(2012/C 143/10)

Pranešėjas **Peter MORGAN**

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 115 straipsniu, 2011 m. gruodžio 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių (naujos redakcijos)

COM(2011) 714 final – 2011/0314 (CNS).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2012 m. vasario 2 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 230 narių balsavus už, 4 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria siūlomos direktyvos dėl pakeitimų taikymo sričiai. Komitetas teigiamai vertina tai, kad dabar iš dalies pakeista direktyva ir Patronuojančiųjų ir dukterinių įmonių direktyva bus suderintos. Jis ypač pritaria 10 proc. valdomos akcijų paketo dalies ribai, pagal kurią nustatoma, ar bendrovės yra asocijuotos. Komitetas atkreipė dėmesį į šį reikalavimą dar 1998 m. liepos mėn. [1]

1.2 Komitetas pažymi, kad dėl šio pasiūlymo sumažės daugelio valstybių narių mokestinės pajamos. Reikia turėti omenyje, kad šiuo valstybių narių fiskalinės krizės laikotarpiu prireiks laiko, kol tam pritars 27 valstybės narės. Ankstesnę direktyvą Taryba galutinai priėmė tik praėjus penkeriems metams nuo pasiūlymo paskelbimo.

1.3 EESRK pritaria šiam pasiūlymui ir ragina valstybes nares verčiau jam pritarti anksčiau negu vėliau, kad būtų galima racionalizuoti išskaičiuojamuosius mokesčius ir pašalinti dar vieną kliūtį, trukdančią vidaus rinkai sklandžiai veikti.

2. Įžanga

2.1 Europos Sąjungoje lygiagrečiai buvo priimami dvejopi teisės aktai dėl dvigubo patronuojančiųjų įmonių ir kitose valstybėse įsteigtų dukterinių įmonių apmokestinimo panaikinimo. Patronuojančiųjų ir dukterinių įmonių direktyvomis reglamentuotas dvigubas dividendų apmokestinimas. Antra teisės aktų grupė buvo skirta dvigubam palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimų apmokestinimui panaikinti. Šios dvi teisės aktų grupės nebuvo suderintos.

2.2 Pirmoji Patronuojančiųjų ir dukterinių įmonių direktyva (90/435/EEB) priimta 1990 m. Pagal pagrindinį principą išimtį buvo galima taikyti tik tada, jei patronuojančioji įmonė valdė bent 25 proc. dukterinės įmonės akcinio kapitalo. 2003 m. pabaigoje Taryba priėmė direktyvą dėl pakeitimų (2003/123/EB). Pagal ją minimali akcinio kapitalo dalis, kurią reikia valdyti tam, kad būtų taikoma išimtis, iki 2009 m. sausio mėn. laipsniškai sumažinta iki 10 proc. Direktyva dėl pakeitimų taip pat atnaujintas bendrovių, kurioms taikoma ta direktyva, sąrašas.

2.3 Buvo siūloma palūkanų ir autorinių atlyginimų klausimą spręsti kartu su Patronuojančių ir dukterinių įmonių direktyvos klausimais. Išties, 1992 m. O. Ruding pranešime nurodyta, kad tai yra prioritetas [2]. Tačiau susitarti pavyko tik kai Komisija 1998 m. paskelbė savo pasiūlymus (COM(1998) 67). Dėl jų vis tiek dar buvo ginčijamasi – vienoms valstybėms narėms jie buvo naudingi, kitoms – ne ir tik 2003 m. birželio mėn. Taryba priėmė Direktyvą (2003/49/EB). Dėl kilusių ginčų Graikijai, Ispanijai ir Portugalijai nustatyti ir nuostatų dėl palūkanų, ir nuostatų dėl autorinių atlyginimų pereinamieji laikotarpiai. Pagal dar vieną 2004 m. direktyvą pereinamojo laikotarpio priemonės nustatytos ir kai kurioms naujoms valstybėms narėms (Čekijai, Latvijai, Lietuvai ir Lenkijai, o pagal 2005 m. protokolą – Bulgarijai ir Rumunijai).

[1] EESRK nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių, OL C 284, 1998 9 14, p. 50.

[2] „Nepriklausomų ekspertų komiteto pranešimas dėl bendrovių apmokestinimo“ (angl. „Report of the Committee of Independent Experts on Company Taxation“), 1992 m. kovo mėn.

2.4 1998 m. EESRK savo nuomonėje, kuri buvo priimta 1998 m. liepos mėn. plenariniame posėdyje ([3]), patvirtino pasiūlymą dėl palūkanų ir autorinių atlyginimų. Nuomonėje pateiktos keturios konkrečios pastabos: pirmojoje buvo siūloma 25 proc. ribą sumažinti iki 10 proc., kitose trijose pateikti paaiškinimai.

2.5 2006 m. birželio mėn. Europos Komisija paskelbė Direktyvos įgyvendinimo tyrimą. Po šio tyrimo, 2011 m. lapkričio 11 d. Komisija priėmė naują pasiūlymą direktyvą išdėstyti nauja redakcija, siekdama išplėsti jos taikymo sritį. Taip nuostatos dėl palūkanų ir autorinių atlyginimų bus suderintos su Patronuojančiųjų ir dukterinių įmonių direktyva.

2.6 Prieš Komisijai priimant sprendimą pasiūlyti galimybę, kaip suderinti Palūkanų ir autorinių atlyginimų direktyvos ir Patronuojančiųjų ir dukterinių įmonių direktyvos nuostatas dėl palūkanų mokėjimo, buvo atliktas keleto galimybių poveikio vertinimas.

2.7 Remiantis poveikio vertinimu:

— dėl palūkanų – nuostolis neturėtų būti didesnis nei 200–300 mln. EUR, o jį patirtų 13 ES valstybių narių (Belgija, Bulgarija, Čekija, Graikija, Vengrija, Airija, Italija, Latvija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija ir Jungtinė Karalystė), kurios iš šalies vykdomiems palūkanų mokėjimams vis dar taiko išskaičiuojamuosius mokesčius;

— dėl autorinių atlyginimų - nuostolis neturėtų būti didesnis kaip 100-200 mln. EUR ir turėtų poveikio septynioms šalims su didžiausiu neigiamu autorinių atlyginimų balansu, išreikštu BVP dalimi, t. y. Bulgarijai, Čekijai, Graikijai, Lenkijai, Portugalijai, Rumunijai ir Slovakijai. Ši galimybė sulaukė didžiausio viešų konsultacijų dalyvių palaikymo.

2.8 Remiantis poveikio vertinimu, įgyvendinus šiame pasiūlyme dėl direktyvos išdėstymo nauja redakcija pasiūlytą iniciatyvą padidinti atvejų, kuriais panaikinami išskaičiuojamieji mokesčiai, skaičių, įmonės sutaupytų apie 38,4–58,8 mln. EUR reikalavimų laikymosi sąnaudų.

3. **Svarbiausios pasiūlymo nuostatos**

3.1 2011 m. lapkričio 11 d. pasiūlymą Komisija priėmė siekdama:

— pakeisti direktyvos taikymo sritį – papildyti bendrovių, kurioms ji taikoma, sąrašą;

— sumažinti valdomos akcijų paketo dalies reikalavimus, kuriuos turi atitikti bendrovės, kad būtų laikomos asocijuotomis, nuo 25 proc. tiesiogiai valdomos kapitalo dalies iki 10 proc. valdomo kapitalo dalies;

— išplėsti „asocijuotos bendrovės“ apibrėžtį, kad ji apimtų ir netiesiogiai valdomas akcinio kapitalo dalis;

— aiškiai nustatyti, kad valstybės narės turi leisti atitinkamoms valstybės narės bendrovėms naudotis direktyvos teikiama nauda tik tada, kai atitinkamas palūkanų ar autorinio atlyginimo mokėjimas yra apmokestinamas pelno mokesčiu. Ši nuostata ypač aktuali tais atvejais, kai bendrovė yra apmokestinama pelno mokesčiu, bet kartu jai taikoma speciali nacionalinė mokesčių schema, pagal kurią neapmokestinami iš užsienio gauti palūkanų ar autorinių atlyginimų mokėjimai. Tokiais atvejais šaltinio valstybė pagal direktyvą neprivalėtų atleisti jos nuo išskaičiuojamojo mokesčio;

— pereinamieji laikotarpiai nekeičiami.

3.2 Kaip Įmonių jungimo ir Patronuojančiųjų ir dukterinių įmonių direktyvų, taip ir Palūkanų ir autorinių atlyginimų direktyvos teikiama nauda leidžiama naudotis tik toms bendrovėms, kurios yra apmokestinamos pelno mokesčiu ES, mokesčių mokėjimo tikslais yra ES valstybės narės rezidentės ir atitinka kurią nors direktyvos priede nurodytą bendrovės rūšį. Kadangi į Direktyvos priedą įtrauktos tik tų rūšių bendrovės, kurios veikė 15 valstybių narių, kurios iki 2004 m. gegužės 1 d. jau buvo ES narės, į 2004 m. balandžio 26 d. Tarybos direktyvą 2004/66/EB dabar įtrauktos ir naujų valstybių narių bendrovių rūšys.

3.3 Naujame Komisijos priimtame pasiūlyme dėl pakeitimų visas šias direktyvas išdėsčios nauja redakcija atnaujinamas direktyvos priede pateikiamas bendrovių sąrašas. Į siūlomą naująjį sąrašą taip pat įtraukiamos:

— Europos bendrovės (Tarybos reglamentas (EB) 2157/2001 ir Tarybos direktyva 2001/96/EB), kurios gali būti steigiamos nuo 2004 m., ir

— Europos kooperatyvai (Tarybos reglamentas (EB) 1435/2003 ir Tarybos direktyva 2003/72/EB), kurie gali būti steigiami nuo 2006 m.

3.4 Pakeista direktyva turi įsigalioti nuo 2013 m. sausio 1 d.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([3]) OL C 284, 1998 9 14, p. 50.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. Europos Sąjungos muitų ir mokesčių srities veiksmų programa (FISCUS) ir panaikinami sprendimai Nr. 1482/2007/EB ir Nr. 624/2007/EB

(COM(2011) 706 galutinis – 2011/0341 (COD))

(2012/C 143/11)

Pranešėjas **Bryan CASSIDY**

2011 m. gruodžio 20 d. Taryba ir 2011 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 33 ir 114 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. Europos Sąjungos muitų ir mokesčių srities veiksmų programa (FISCUS) ir panaikinami sprendimai Nr. 1482/2007/EB ir Nr. 624/2007/EB

COM(2011) 706 final – 2011/0341 (COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 2 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 231 nariui balsavus už, 3 – prieš ir 11 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 EESRK iš esmės pritaria programai FISCUS, tačiau norėtų pabrėžti, kad

— reikia užtikrinti, kad nacionalinės muitinės ir mokesčių institucijos turėtų pakankamai priemonių susidoroti su kito dešimtmečio sunkumais;

— mokesčių ir muitų sektoriams reikia sukurti modernią ir veiksmingą IT sistemą. Į ją reikėtų įtraukti įvairius elementus, pavyzdžiui, modernizuotą muitinės kodeksą (MCC);

— Komitetas norėtų, kad poveikio ES ir valstybių narių vyriausybės biudžetui vertinimai būtų išsamesni;

— FISCUS biudžeto santrauka, palyginti su vykdoma veikla, rodo, kad 9 proc. padidėjo visas biudžetas, skirtas mokesčių ir muitų sričiai. Planuojamas biudžetas muitų sektoriui yra 479 622 792 eurai (o mokesčių sektoriui – 23 692 892 eurai). Tai 13 proc. padidėjimas muitų sektoriuje ir 1 proc. sumažėjimas mokesčių sektoriuje.

1.2 Komitetas žino, kad skiriasi valstybių narių požiūriai Tarybos darbo grupėse. Jo nuomone, svarbu, kad Komisija galėtų parodyti, jog valstybės narės FISCUS biudžete sutaupys labai daug, palyginti su tuo, kas numatyta vykdomai veiklai. Komitetas mano, kad, neturint informacijos apie kompensacines sutaupytas lėšas valstybių narių biudžetuose, Komisijai galėtų būti sudėtinga gauti Parlamento pritarimą išlaidų iš ES biudžeto didinimui.

1.3 Komitetas pakartoja savo įsipareigojimą, nurodytą nuomonės dėl muitinių veiksmų programos [1] 1.3 punkte, kuriame jis ragino labiau integruoti muitinių praktiką atsižvelgiant į Lisabonos strategijos tikslus ir pabrėžė, kad tokia integracija turi būti vykdoma neintegruojant pačių muitinių administracijų.

1.4 Svarbi naujosios programos dalis yra pagerinti valstybių narių pareigūnų mokymą ir mokymo veiksmingumą [2].

2. **Įžanga ir aplinkybės**

2.1 ES muitų ir mokesčių politika kiekvienais metais padeda gauti labai daug pajamų ES ir valstybių narių biudžetui. Be to, šios politikos sritys yra labai naudingos ES piliečiams ir įmonėms; nesvarbu, ar kalbama apie nesaugaus arba neteisėto importo blokavimą, galimybių sklandžiai prekybai sudarymą ir tvirtą vidaus rinką, ar atitikties sąnaudų ir biurokratijos mažinimą tarpvalstybinėms įmonėms.

2.2 Pasiūlymas dėl reglamento (COM(2011) 706 final) yra svarbus žingsnis į priekį siekiant prieš daugelį metų užsibrėžto tikslo racionalizuoti ir koordinuoti valstybių narių veiksmus, kuriais siekiama apsaugoti jų ir Sąjungos finansinius interesus. 2010 m. muitai ir panašūs mokesčiai sudarė 12,3 proc. ES

[1] OL C 324, 2006 12 30, p. 78, 1.3 punktas.

[2] Ši nuostata išdėstyta EESRK nuomonės dėl Bendrijos programos mokesčių sistemų veikimui vidaus rinkoje gerinti („Fiscalis 2013“) 1.2 punkte, OL C 93, 2007 4 27, p. 1.

biudžeto. 2011 m. birželio mėn. Komisijos priimtoje kitoje daugiametėje finansinėje programoje 2014–2020 m., be kita ko, siūlomos **naujos kartos programos „Muitinė“ ir „Fiscalis“.** Šios dvi programos bėgant metams buvo vystomos dviem skirtingomis, tačiau lygiagrečiomis kryptimis. Naujausios programos yra „**Muitinė 2013**“ ir „**Fiscalis 2013**“ Dabar jos sujungiamos į **vieną programą** (**FISCUS**). Tai tikra naujovė Komisijos strategijoje.

2.3 FISCUS programa yra ne tik supaprastinimo politikos rezultatas, kaip teigia pati Komisija, bet ja pripažįstama ir didelė **muitinių ir mokesčių institucijų *bei kitų suinteresuotųjų subjektų* bendradarbiavimo** reikšmė. Svarbiausias teigiamas tokios programos aspektas yra **žmogiškajam faktoriui skiriama reikšmė:** muitinių ir mokesčių institucijų bendradarbiavimu pirmiausia siekiama *„kurti žmogiškųjų išteklių tinklus ir ugdyti gebėjimus“* ([3]). Savaime aišku, kad būtina kurti techninius ir IT pajėgumus, tačiau žmogiškasis faktorius yra svarbesnis. EESRK labai vertina šią nuostatą.

2.4 Komisijos projekte FISCUS numatoma septynerius metus nuo 2014 m. sausio 1 d. vykdytina programa. Visą įgyvendinimo laikotarpį (2014–2020 m.) programos sąnaudas apimantis **finansinis paketas** yra 777 600 000 eurų dabartinėmis kainomis. Tai yra didelė suma. Sunku įvertinti, ar ji tinkama programos tikslams pasiekti. Pagal šią programą bus teikiama finansinė parama *devyniems skirtingiems* **bendrų veiksmų** *tipams*. Parama bus teikiama arba stipendijoms, arba viešųjų pirkimų sutartims, arba padengti išorės ekspertų išlaidas.

2.5 Didžioji sąnaudų dalis yra susijusi su pareigūnų mokymu ir bendromis IT iniciatyvomis, tačiau asignavimai taip pat gali apimti „**išlaidas, susijusias su parengiamąja, stebėsenos, kontrolės, audito ir vertinimo veikla**“ ([4]). EESRK supranta, kad reikia itin atsargiai stebėti ***bendrų veiksmų*** įgyvendinimą, tačiau tikisi, kad ne mažesnis dėmesys bus skirtas ir ***nacionalinių veiksmų*** įgyvendinimui siekiant išvengti skirtumų.

2.6 **Konkretūs** veiksmų programos **tikslai** yra tie patys kaip ir ankstesnių ir dabartinių programų. EESRK jau pateikė pastabų ir nevertėtų jų kartoti, jei tai nebūtų klausimas, kuris buvo iškeltas jau ne kartą ir jei į jį jau būtų atsakyta: **nuolatinis kryžminis muitinių ir mokesčių institucijų keitimasis informacija** galėtų būti priemone *nustatyti* piktnaudžiavimo ir (arba) mokesčių vengimo atvejus ([5]).

2.7 Pirmosios grupės priemonės – žmogiškųjų išteklių tinklai – turėtų suteikti galimybę **keistis geriausia praktika ir praktinėmis žiniomis.** Tai nėra naujiena, nes šis klausimas jau buvo iškeltas ir net taip pat suformuluotas daugumoje, jei ne visose, ankstesnėse programose. Ankstesni veiksmai ne visada buvo sėkmingi dėl daugelio priežasčių. Pagrindinės priežastys – dalyvių nesusikalbėjimas ir skirtingos patirtys arba aplinkybės. Naujas raginimas skirtingoms valdžios institucijoms bendradarbiauti, kaip nurodyta FISCUS, turėtų paskatinti keistis patirtimi ir parengti aukštos kvalifikacijos specialistų. ES turėtų tai remti.

2.8 Komisijos žodžiais tariant, „antrosios grupės priemonėmis suteikiama galimybė programos lėšomis **finansuoti pažangiausią IT infrastruktūrą** ir sistemas, kurias taikant galima plėtoti Sąjungos muitines ir mokesčių administravimo institucijas, kad jos taptų visavertėmis elektroninio administravimo institucijomis“ ([6]). Šis klausimas taip pat jau buvo iškeltas ankstesnėse programose beveik tokiomis pat sąlygomis. Rezultatai nebuvo patenkinami dėl skirtingo IT technologijų lygio valstybėse narėse ir, deja, labai dažno kai kurių (ar daugelio) valstybių narių nenoro pakeisti naudojamus metodus ar įrangą.

2.9 Valstybių narių nenoras bendradarbiauti yra pagrindinė kliūtis tvirto **Europos mokesčių tinklo** kūrimo procese. Savaime aišku, kad tai ne tik IT technologijų problema, bet šioje srityje ji akivaizdžiausia. EESRK kritikavo šį požiūrį daugelyje nuomonių dėl ES mokestinių iniciatyvų ([7]). Jis tikisi, kad dabartinė krizė parodė, kad jokia šalis negali atsiriboti nuo pasaulinių padarinių turinčių įvykių ir kad vienintelis sprendimas – bendradarbiauti.

2.10 2011 m. pasikonsultavęs su prekybos atstovais, rangovas išnagrinėjo dviejų atskirų programų – „Fiscalis 2013“ ir „Muitinė 2013“ laikotarpio vidurio rezultatus. Kitas rangovas tyrė galimą būsimos programos FISCUS struktūrą. Iš laikotarpio vidurio rezultatų nematyti jokių pastebimų kliūčių. Dėl jų taip pat nebūtina imtis konkrečių veiksmų norint atitaisyti nepageidautinus padarinius.

2.11 FISCUS programa dvi muitų ir mokesčių programos sujungiamos į vieną. Tai atitinka Komisijos supaprastinimo ir sąnaudų mažinimo tikslus nesutrikdant veiklos šiose srityse.

2.12 Naujasis reglamentas pakeičia Sprendimą Nr. 1482/2007/EB, nustatantį Bendrijos programą mokesčių sistemų veikimui vidaus rinkoje gerinti („Fiscalis 2013“). Sprendimu Nr. 624/2007/EB nustatyta Bendrijos muitinių veiksmų programa („Muitinė 2013“). Taigi abu šie sprendimai bus panaikinti.

([3]) COM (2011) 706 final, p. 2. 1 punkto 3 dalis.
([4]) COM(2011) 706 final, p. 21, 10 straipsnio 2 dalis.
([5]) EESRK nuomonės „Kova su mokestiniu sukčiavimu“, OL C 347, 2010 12 18, p. 73 ir „Gero mokesčių srities valdymo skatinimas“, OL C 255, 2010 9 22, p. 61.
([6]) COM (2011) 706 final, p. 2. 1 punkto 3 dalis.
([7]) EESRK nuomonės „Kova su mokestiniu sukčiavimu“, OL C 347, 2010 12 18, p. 73; „Gero mokesčių srities valdymo skatinimas“, OL C 255, 2010 9 22, p. 61; „Su importu susijęs mokesčių vengimas“, OL C 277, 2009 11 17, p. 112; „Reikalavimų, susijusių su mokesčiais, vykdymas“ (OL C 317, 2009 12 23, p. 120) ir „Administracinis bendradarbiavimas apmokestinimo srityje“, OL C 317, 2009 12 23, p. 120.

2.13 Komisija vykdė plataus masto konsultacijas „**Muitinės**“ ir „**Fiscalis**“ sektoriuje. Abiejų konsultacijų procesų metu sudaryti problemų sąrašai pateikiami Komisijos tarnybų darbo dokumento „Poveikio vertinimas“ I dalyje („Muitinė“) ir II dalyje („Fiscalis“) ([8]).

2.14 Prieš pradedant įgyvendinti naująją programą Komisija atliko poveikio vertinimą, kuriame aiškiai nurodoma, kad labai daug neaiškumų kyla dėl Europos informacinių sistemų ir su būsima politikos raida susijusio keitimosi informacija. Tai iš dalies nurodyta EESRK nuomonėje dėl muitinių veiksmų programos ([9]). Pasiūlymai, kaip reikia pagerinti programos „Fiscalis“ veikimą, išsamiai išdėstyti EESRK nuomonėje dėl mokesčių sistemų veikimo vidaus rinkoje gerinimo (Fiscalis 2013) ([10]).

2.15 EESRK iš esmės pritaria Komisijos siūlomoms priemonėms, tačiau nori atkreipti dėmesį į tai, kad skirtingų valdžios institucijų bendradarbiavimas tiek nacionaliniu, tiek Europos lygmeniu yra savotiškas daugelio ES klausimų leitmotyvas. Pažanga šioje srityje paprastai daroma lėtai ir sunkiai. Tam yra daug priežasčių, o pagrindinė – nacionalinių valdžios institucijų entuziazmo trūkumas.

2.16 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui dėl sustiprinto muitinių ir mokesčių institucijų bendradarbiavimo. Tačiau tai turėtų būti tik pradžia įgyvendinimo priemonių, kurias EESRK jau siūlė daugelį kartų ([11]), t. y. organizuotas visų valdžios institucijų (nacionalinių ir Europos), kovojančių su finansiniu sukčiavimu arba nusikalstama veika: pinigų plovimu, organizuotu nusikalstamumu, terorizmu, kontrabanda ir kt., bendradarbiavimas.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([8]) Komisijos tarnybų darbo dokumentas. Poveikio vertinimas, SEC(2011) 1318 final.

([9]) OL C 324, 2006 12 30, p. 78.

([10]) OL C 93, 2007 4 27, p. 1.

([11]) EESRK nuomonės „Kova su mokestiniu sukčiavimu“, OL C 347, 2010 12 18, p. 73; „Gero mokesčių srities valdymo skatinimas“, OL C 255, 2010 9 22, p. 61; „Su importu susijęs mokesčių vengimas“, OL C 277, 2009 1117, p. 112; „Reikalavimų, susijusių su mokesčiais, vykdymas“, OL C 317, 2009 12 23, p. 120 ir „Administracinis bendradarbiavimas apmokestinimo srityje“, OL C 317, 2009 12 23, p. 120.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2012 m. metinė augimo apžvalga“

(COM(2011) 815 galutinis)

(2012/C 143/12)

Pranešėjas **David CROUGHAN**

2011 m. lapkričio 23 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos Komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2012 m. metinė augimo apžvalga“

COM(2011) 815 final.

2011 m. gruodžio 6 d. Komiteto biuras pavedė „Europa 2020“ iniciatyviniam komitetui organizuoti Komiteto darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė David CROUGHAN ir priėmė šią nuomonę 171 nariui balsavus už, 19 – prieš ir 21 susilaikius.

ĮVADAS

i Šiame nuomonės projekte, parengtame ruošiantis pavasario Europos Vadovų Tarybos susitikimui, pateikiamos pastabos dėl Komisijos 2012 m. metinės augimo apžvalgos (toliau – MAA).

ii Šia MAA pradedamas 2012 m. Europos ekonomikos valdymo semestras, kuris taip pat yra pirmasis Europos semestras, kuriam taikoma sutarta teisinė sustiprinto ekonomikos valdymo sistema (šešių teisės aktų rinkinys).

iii MAA nurodyta, kokie, Komisijos manymu, turi būti artimiausių 12 mėnesių ES prioritetai ekonomikos ir biudžeto politikos bei augimo ir užimtumo skatinimo reformų pagal strategiją „Europa 2020“ srityse. Jei kovo mėn. Europos Vadovų Taryba šiuos prioritetus patvirtins, valstybės narės turės į juos atsižvelgti savo nacionalinėje politikoje ir biudžetuose.

iv Šios nuomonės projekto **I dalyje** pateikiamos pastabos dėl **bendrų su MAA susijusių klausimų**, tai yra: dėl joje skiriamo dėmesio ekonomikos augimui, fiskaliniam konsolidavimui ir reformų, kurias sutarta vykdyti per Europos semestrą, įgyvendinimui, taip pat dėl organizuotos pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių dalyvavimo MAA procese reikšmės.

v **II dalyje** apibendrinamos **konkrečios pastabos ir rekomendacijos dėl įvairių ES politikos sričių**. Jose visapusiškai atsižvelgiama į Komisijos MAA pasiūlytus penkis prioritetus: vykdyti diferencijuotą augimą skatinantį fiskalinį konsolidavimą, atkurti įprastą skolinimą ekonomikai, skatinti augimą ir konkurencingumą, spręsti nedarbo problemą ir krizės sukeltas socialines pasekmes, modernizuoti viešąją administraciją. Šios pastabos išdėstytos įvairiose anksčiau priimtose EESRK nuomonėse, jomis papildoma 2011 m. kovo mėn. priimta Komiteto pozicija dėl 2011 m. MAA ([1]).

vi Šiuo nuomonės projektu taip pat pratęsiama nuomonė dėl Europos 2011 m. semestro, kurią Komitetas priėmė 2011 m. gruodžio mėn. ([2])

I DALIS

EESRK PASTABOS RENGIANTIS PAVASARIO EUROPOS VADOVŲ TARYBOS SUSITIKIMUI

Kitaip nei per ankstesnius Europos Vadovų Tarybos susitikimus Sąjunga privalo parodyti, kad yra politiškai pajėgi įveikti skolos krizę imdamasi ambicingų, pasitikėjimui sugrąžinti pakankamų priemonių. Viena iš šių priemonių – daug didesnis dėmesys augimui.

A. *ĮVADAS*

1. Komisija 2012 m. MAA parengė **sudėtingu laikotarpiu**: Sąjunga išgyvena sunkiausią per savo istoriją finansų, ekonomikos, socialinę ir pasitikėjimo krizę. Krizės pasekmės jaučiamos daugelyje sričių: namų ūkiai ir įmonės patiria sunkumų, auga jaunimo ir ilgalaikis nedarbas, didėja asmenų, kuriems gresia skurdas ir atskirtis, skaičius, auga mūsų visuomenės susirūpinimas, kyla didesnio nacionalizmo ir populizmo rizika.

2. **Didžiulį** Komiteto **susirūpinimą kelia nepakankamas įsipareigojimų**, dėl kurių susitarta per Europos semestro procesą, **įgyvendinimas nacionaliniu lygmeniu**. Kaip niekad anksčiau reikia, kad ES parodytų, jog gali imtis veiksmingų

([1]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Metinės augimo apžvalgos. „Visapusiško ES atsako į krizę spartinimas“, COM (2011) 11 final, OL C 132, 2011 5 3, p. 26–38.

([2]) EESRK nuomonė „Pirmojo Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro užbaigimas: 2011–2012 m. nacionalinės politikos gairės“, OL C 43, 2012 2 15, p. 8–12.

priemonių ir ambicingai atremti dabartinius iššūkius, kad susigrąžintų vartotojų bei investuotojų pasitikėjimą. Jei **Europos institucijos ir valstybės narės nesiims ryžtingų veiksmų ir veiksmingai neįgyvendins reformų**, Europai gresia ilgalaikė augimo krizė, didės skirtumai, dėl to euro zonai ir toliau bus daromas spaudimas.

3. Kadangi 2012 m. Europos semestro procesas pradedamas daug **mažesnio augimo prognozėmis** ir didele nuosmukio tikimybe, Komitetas apgailestauja, kad **2011 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybai** nepavyko sugrąžinti tikėjimo ir pasitikėjimo Europos Sąjungos valdymu, kuris per pastaruosius aštuoniolika mėnesių po kiekvieno Europos Vadovų Tarybos susitikimo laipsniškai vis mažėjo. Dėl akivaizdaus Europos Vadovų Tarybos nenoro pripažinti MAA atskleistas giliai įsišaknijusias problemas ir toliau taikomos politikos priemonės, kuriomis viso pasaulio vyriausybės ir investuotojai ir ypač Europos piliečiai, nepakankamai pasitiki.

4. Komitetas mano, kad iki šiol siūlytos valstybės skolos ir su ja susijusios finansų krizės **padarinių šalinimo priemonės** yra **dalinės**, tad gali būti, kad kai kurios stipriai įsiskolinusios šalys dėl to negalės dalyvauti rinkose ilgiau nei planuota ir gali kilti didelė rizika, kad neigiami padariniai išplis į kai kurias didesnes valstybes nares. Vis dar esama tikimybės, kad Graikijoje įsipareigojimų nevykdymas bus nevaldomas; tai gali turėti rimtų neigiamų padarinių kitoms šalims, kurios turi su valstybės skola susijusių problemų, ir gali sukelti įvykių gandinę, kurie stipriai paveiktų ne tik Europos, bet ir pasaulio ekonomiką. Europos Sąjunga nerado būdo, kaip savo ekonomine jėga, kurios ji neabejotinai turi, apsaugoti sunkumų patiriančias valstybes nares nuo neigiamų finansinių veiksnių; dėl to pasaulio rinkos labai silpnina Europos sistemą, pasinaudodamos struktūriniu jos susiskaidymu. Todėl problema yra daugiau politinė negu ekonominė.

5. Komitetui kelia susirūpinimą, kad dėl tos priežasties augantis netikrumas daro **žalingą poveikį** Sąjungos **realiajai ekonomikai**: mažėja investicijos, gamybos apimtis ir užimtumas, nes investuotojai ieško saugesnių „uostų“ ir net rengia planus tam atvejui, jei euro zona žlugtų, sukeldama bauginančių padarinių visame pasaulyje.

6. Iš patirties, įgytos per ankstesnes Europos integracijos krizes, matyti, kad Europa geba rasti sprendimus. Komitetas ragina Europos institucijas ir valstybes nares sukaupti **politinę drąsą ir įžvalgą** ir remti glaudesnę integraciją, ekonomikos ir investicijų augimą, nes dabar tai yra vienintelis galimas būdas įveikti krizę.

7. ES privalo vietoj dabartinių nepaprastųjų nevieningų priemonių krizei įveikti imtis pažangesnių veiksmų, priimti **ilgalaikius sprendimus**, kaip įvykdyti struktūrinius šios krizės iškeltus uždavinius ir taip užtikrinti ilgalaikę europiečių gerovę. Tam būtina kurti europines apsaugos nuo tolesnių neigiamų veiksnių priemones, sunkioje padėtyje esančios šalims duoti laiko atsigauti, pradėti taikyti konkrečias papildomas priemones Europos ekonomikos augimui paspartinti.

8. Už būtinas priemones, kuriomis Europa galėtų patikimai valdyti skolos krizę, ne mažiau svarbi **glaudesnė fiskalinė sąjunga**. Komitetas palankiai vertina tai, kad Europos semestro procese numatyta daug griežtesnė valstybių narių biudžeto politikos ir įsipareigojimų, kuriuos valstybės narės turi prisiimti pagal fiskalinį susitarimą, priežiūra, nors ir reikia pabrėžti, kad būtina išanalizuoti tokių priemonių socialinį poveikį. Vis dėlto pagal naująją Europos ekonomikos valdysenos struktūrą turi būti išsaugotas socialinių partnerių savarankiškumas ir laisvė sudaryti kolektyvines sutartis.

9. Komitetas taip pat pakartoja, kad visapusiškai remia bendrą **strategiją „Europa 2020“**, kurioje išdėstyta pozityvi ateities vizija ir nuoseklus ilgalaikių pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo užtikrinimo reformų planas. Jis taip pat primena, kad reikia išsaugoti tinkamą ekonominių, užimtumo ir socialinių strategijos aspektų pusiausvyrą.

10. Didžiulį Komiteto susirūpinimą kelia tai, kad **Bendrijos metodas**, kurį iš esmės taiko labai nedaug valstybių narių, **silpnėja** ir užleidžia vietą tarpvyriausybiniam metodui, – tai irgi nulėmė ribotą atsakomųjų politinių priemonių pobūdį. Iš dalies dėl to, kad Bendrijos institucijoms teko antraeilis vaidmuo palyginti su per pastaruosius dvejus metus pradėtu taikyti tarpvyriausybiniu metodu, Europos Sąjungai aktualios problemos buvo sprendžiamos atsižvelgiant ne į Sąjungos, o į atskirų valstybių narių interesus ir politinius poreikius.

11. Komitetas pažymi, kad ne vėliau kaip per penkerius metus nuo Sutarties dėl EPS stabilumo, koordinavimo ir valdysenos, dėl kurios sausio 30 d. susitarė 25 valstybės narės, įsigaliojimo, įvertinus šios sutarties įgyvendinimo patirtį reikės imtis reikiamų veiksmų ir **pagrindines šios sutarties nuostatas įtraukti** į Europos Sąjungos teisinę sistemą. Todėl Komitetas ragina tas šalis, kurios nusprendė nedalyvauti tarpvyriausybiniame sutarties rengimo procese ([3]), dar kartą apsvarstyti savo poziciją šiuo klausimu.

12. Komitetas pritaria **tvirtam Europos Komisijos vaidmeniui** ir ragina ją pateikti ryžtingus pasiūlymus, o **Europos Parlamentą – visapusiškai dalyvauti** Europos semestro procese, kad šis būtų skaidresnis ir legitimesnis.

13. Komitetas dėkoja, kad Komisija 2012 m. MAA paskelbė 2011 m. lapkričio mėn. pabaigoje, anksčiau nei buvo iš pradžių planuota. Nors laiko liko nedaug, EESRK galėjo aptarti MAA, pasikonsultuoti su nacionalinių Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ir (arba) panašių institucijų tinklu ir parengti šią nuomonę prieš pavasario Europos Vadovų Tarybai priimant sprendimą dėl metinių prioritetų.

([3]) Jungtinė Karalystė ir Čekija.

B. ***TINKAMAS DĖMESYS AUGIMUI***

14. Komitetas mano, kad 2012 m. MAA palyginti su ankstesne MAA yra keletu aspektų geresnė.

15. Komitetas palankiai vertina bendrą dėmesį augimui ir džiaugdamasis pažymi, kad 2012 m. MAA atsižvelgta į daugelį ankstesnėje EESRK nuomonėje dėl 2011 m. Metinio augimo apžvalgos ([4]) iškeltų idėjų.

16. EESRK pabrėžia, kad jei **augimo tempas nebus pakankamas, valstybės skolos krizės įveikti nepavyks**, ypač sunkioje padėtyje esančiose šalyse. Jei augimui būtų skiriama mažai dėmesio, daugelyje Sąjungos šalių kiltų didelė ekonomikos nuosmukio, o kai kuriose šalyse – sąstingio, rizika.

17. MAA pripažįstama, kad **finansų rinkose** valstybių narių valdžios sektoriaus skolos tvarumas vertinamas pagal ilgalaikio augimo perspektyvas, jų gebėjimą priimti ilgalaikius sprendimus dėl struktūrinių reformų ir jų įsipareigojimą didinti konkurencingumą.

18. Komitetas pritaria MAA teiginiui, kad visų ES valstybių narių augimo perspektyvos priklauso nuo **ryžtingų veiksmų valstybės skolos krizei įveikti ir tvirtos ekonominės politikos įgyvendinimo**, ir kad pernelyg daug laiko ir energijos politiniu lygmeniu skiriama neatidėliotinoms priemonėms, bet nepakankamai laiko skiriama politikos pokyčiams, kuriais būtų atkurtas didesnis mūsų ekonomikos augimas, įgyvendinti.

19. Komitetas visiškai pritaria tam, kad tuo pat metu dėmesį reikia sutelkti į augimą trumpuoju laikotarpiu skatinančias reformos priemones ir į tinkamą vidutinės trukmės laikotarpio augimo modelį.

20. Komitetas pakartoja, kad trys pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo aspektai yra tarpusavyje susiję ir vienas kitą papildo. **Ne mažiau dėmesio** reikia skirti ekonominiams, socialiniams ir aplinkos aspektams.

21. Augimas privalo derėti su kitais Lisabonos sutartyje įtvirtintais tikslais, tarp jų – su tikslu siekti žmonių gerovės. Būtinybė vykdyti reformas turėtų būti vertinama kaip **galimybė** pasukti savo gyvenimus tvaresniu keliu.

22. Augimą skatinančių reformų svarbą reikia pabrėžti **visose** valstybėse narėse.

23. **Specifinė penkių ES valstybių narių** ([5]) **padėtis – TVF finansinės paramos programos**

23.1 Komitetas mano, kad Komisija ir Taryba teikdamos išsamias konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas turėtų toliau skatinti, kad valstybės narės planuotų ir įgyvendintų ilgalaikio augimo politiką. Komitetas apgailestauja, kad 2011 m. **penkioms valstybėms narėms, kurios gauna ES ir TVF finansinę** paramą, vienintelė rekomendacija buvo toliau įgyvendinti sprendimuose, pagal kuriuos joms skiriama finansinė parama, numatytas priemones.

23.2 Komitetui dabar **kelia nerimą** Komisijos sprendimas, kad iš šių penkių šalių neturėtų būti reikalaujama dalyvauti rengiantis **antrajam** 2012 m. **NRP etapui**. EESRK pripažįsta, kad dauguma NRP vykdomos tose pačiose srityse ir kad šios šalys savo nacionalinius tikslus siūlo pagal strategiją „Europa 2020“. Vis dėlto taip šios šalys nedalyvauja naujame valdymo procese, kuris sudaro strategijos „Europa 2020“ esmę ir buvo sumanytas tam, kad reformomis būtų pasiekta reikiama ekonominė konvergencija ir būtų įgyvendinta geriausia praktika. Visų pirma taip piliečiai ir socialiniai partneriai nacionaliniu lygmeniu negalės dalyvauti NRP įgyvendinime ir peržiūroje. Tai prieštarauja 2011 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadoms, kad nacionaliniai parlamentai, socialiniai partneriai ir kiti suinteresuotieji subjektai turi visapusiškai dalyvauti įgyvendinant naująjį Europos semestro modelį.

24. **Investicijos į augimą – ypatingas uždavinys dabartinėmis sąlygomis**

24.1 Komitetas supranta, kad tinkamas augimo priemones numatyti gali būti ypač **sunku**. Dabartinė augimo požiūriu sunki ES padėtis susiklostė ne vien dėl krizės, bet ir dėl kitų problemų, kurios veikia ES ekonominius rezultatus, pavyzdžiui, dėl konkurencingumo praradimo, globalizacijos, išteklių (energijos, įgūdžių ir pan.) stokos, klimato kaitos ir gyventojų senėjimo.

24.2 Norint pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslus prireiks **nemažų investicijų**, pavyzdžiui, į IRT, tradicinę ir naują infrastruktūrą, MTTP ir inovacijas, švietimą, įgūdžius, energijos vartojimo efektyvumą. Investicijos į ekologišką ekonomiką paskatins inovacijas ir naujų produktų paklausą, kuri padidins augimą, kartu prisidėdama prie pasaulio ekonomikos tvarumo.

24.3 Griežto taupymo laikmečiu tai ypač sunkus uždavinys. Vis dėlto tokios viešojo sektoriaus investicijos nacionaliniu arba Europos lygmeniu pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo tikslams siekti yra reikšmingos ir gali padaryti svarbų **sverto poveikį**, paskatindamos papildomas privačias investicijas.

24.4 Komitetas mano, kad Sąjunga turi **daugiau investuoti į projektus**, kuriais skatinami struktūriniai pokyčiai ir kurie padeda išsaugoti tvarų valstybių narių ekonomikos augimą. Tie projektai turėtų atitikti strategijos „Europa 2020“ tikslus – tai, pavyzdžiui, galėtų būti ilgalaikiai infrastruktūros projektai, kurie yra aktualūs pagrindinių visuomenės interesų požiūriu ir gali atnešti pajamų.

([4]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Metinės augimo apžvalgos. „Visapusiško ES atsako į krizę spartinimas“, COM (2011) 11 final, OL C 132, 2011 5 3, p. 26–38.

([5]) Graikija, Airija, Latvija, Portugalija ir Rumunija.

24.5 Šiomis aplinkybėmis Komitetas visiškai pritaria **strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijų iniciatyvai** ([6]), pagal kurią būtų finansuojami didelės apimties infrastruktūros projektai energetikos, transporto ir IRT srityse. Tai būtų naudinga projektų obligacijų rinkoms, padėtų atskiriems projektų vykdytojams pritraukti ilgalaikio skolos finansavimo iš privačiojo sektoriaus.

24.6 Komitetas mano, kad Europos lygmeniu reikia labiau stengtis skatinti investicijas. Turimos struktūrinių fondų lėšos turi būti panaudotos konkurencingumui stiprinti ir augimui sugrąžinti. ES finansavimas turėtų priklausyti nuo rezultatų ir atitikties strategijos „ES 2020“ tikslams.

24.7 Komitetas palankiai vertina tai, kad Parlamentas ir Taryba operatyviai priėmė susitarimą dėl struktūrinių fondų **bendro finansavimo normų padidinimo** ES, ECB ir TVF finansinę paramą gaunančioms šalims, kad ES lėšas būtų galima operatyviai sutelkti augimui remti ir jos būtų geriau panaudotos ([7]).

24.8 Atsižvelgiant į didžiulį spaudimą nacionaliniams ir Europos biudžetams, valstybių narių ir Europos teisės aktų leidėjai turi priimti sunkius sprendimus ir nustatyti prioritetus, kad būtų **investuojama į augimą skatinančias sritis**, pavyzdžiui, į švietimą, įgūdžius, MTTP – inovacijas, aplinką, tinklus, pvz., itin didelės spartos internetą, energetikos ir transporto jungtis.

24.9 Būtina pabrėžti svarbų **verslumo**, socialinio verslumo ir įmonių, ypač **MVĮ**, įskaitant socialines įmones, kūrimo vaidmenį atsigavimo procese. Tai svarbiausi ekonominį augimą, verslumo naujoves ir įgūdžius skatinantys veiksniai ir svarbūs darbo vietų kūrimo šaltiniai.

24.10 Daugelyje ES šalių nedarbas jau pasiekė neleistiną lygį, tai lemia milžiniškas socialines ir ekonomines išlaidas. Todėl bus ypač svarbu trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu imtis priemonių ir padėti jaunimui bei moterims patekti į darbo rinką, dėl krizės netekusiems darbo darbuotojams grįžti į darbo rinką, skatinti profesinį mokymąsi ir persikvalifikavimą. Iki 2020 m. ES turės būti sukurta 17,6 mln. darbo vietų.

C. *PERNELYG DIDELIS DĖMESYS FISKALINIAM KONSOLIDAVIMUI*

25. Komitetas visiškai sutinka, kad biudžeto konsolidavimas yra reikalinga priemonė, siekiant ištaisyti didžiulį fiskalinį disbalansą ir sugrąžinti pasitikėjimą. Tačiau Komiteto susirūpinimą kelia tai, kad fiskaliniame susitarime ypač daug svarbos teikiama **griežtoms taupymo priemonėms**. Būtina atlikti veiksmingą šių priemonių socialinio poveikio vertinimą ir dėti visas pastangas, kad būtų užtikrinta, jog jos nedidintų skurdo ir socialinės atskirties rizikos. Komitetas mano, kad reikia rasti tinkamą pusiausvyrą tarp fiskalinio konsolidavimo ir augimo. Vien fiskalinės drausmės ir griežtų taupymo priemonių nepakaks tam, kad būtų sugrąžintas tvarus ES ekonomikos augimas. Jeigu yra reikalingos tam tikros griežtos taupymo priemonės, pagal tas priemones turi būti užtikrinta socialinė pusiausvyra, atsižvelgta į tai, kaip jos veikia įvairias socialines grupes. Komitetas sutinka su TVF generaline direktore Christine Lagarde, kuri įspėjo, kad biudžeto mažinimas visose šalyse ir visuose žemynuose tik dar labiau padidins nuosmukio keliamą įtampą.

26. Komitetui kelia rūpestį tai, kad **Sutartimi dėl EPS stabilumo, koordinavimo ir valdysenos**, dėl kurios sausio 30 d. susitarė 25 valstybės narės, dabartinės krizės keliamos problemos nebus išspręstos. Nors ji turi padėti ateityje tiksliau laikytis Stabilumo ir augimo pakto, vis dėlto joje yra trūkumų: dėmesys sutelkiamas į fiskalinę pusiausvyrą, pamirštama išankstinio perspėjimo sistema ir rezultatų suvestinė, kurios sukurtos siekiant apsisaugoti nuo pusiausvyros sutrikimo kituose ekonomikos sektoriuose, pavyzdžiui, privačiajame sektoriuje, konkurencingumo praradimo ar nekilnojamojo turto „burbulų“ – visų veiksnių, kurie buvo svarbūs per šią krizę. Ekonominis augimas yra vienas iš sprendimo būdų, tam reikalingos tvirtos konkrečios augimo skatinimo priemonės, ypač tose valstybėse narėse, kuriose iškilęs gilesnio nuosmukio pavojus. Konsolidavimas ir reformos turi būti įgyvendinami kartu su augimo skatinimo priemonėmis.

27. Komitetui susirūpinimą kelia tai, kad MAA raginama imtis griežtesnių taupymo priemonių, kad būtų pasiekti biudžeto konsolidavimo tikslai, **net ir tada, kai blogėja makroekonominis klimatas**. Joje paramą pagal finansinės paramos programas gaunančios valstybės narės yra raginamos „ir toliau <…> laikytis sutartų biudžetinių tikslų, nepaisant galbūt pasikeisiančių makroekonominių sąlygų“; valstybės narės, kuriose didelis koregavimo atotrūkis pagal perviršinio deficito procedūrą, raginamos „sustiprinti savo konsolidavimo pastangas. Dėl galimo ribotos apimties pagrindinio makroekonominio scenarijaus pablogėjimo neturėtų būti vėluojama mažinti perviršinio deficito“.

28. **Euroobligacijomis užtikrinamas stabilumas**

28.1 Finansų įstaigos investuoja į vyriausybės obligacijas, kurios, jų manymu, yra nerizikingos, siekdamos savo balanso tikslų; todėl jos šiuo metu mieliau lėšas patiki ECB, o ne perka rizikingesnes kai kurių valstybių narių obligacijas, dėl to finansų sistemai trūksta likvidumo.

28.2 Norint jį pašalinti reikia sukurti tvirtesnę ir patikimesnę Europos apsaugą nuo rinką veikiančių veiksnių, dar daugiau

([6]) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijų iniciatyvos bandomasis etapas“ – COM (2011) 0660 final.

([7]) Europos Parlamento pozicija, priimta per pirmą svarstymą 2011 m. gruodžio 13 d. rengiantis priimti Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą (ES) Nr. …/2011, kuriuo dėl tam tikrų finansų valdymo nuostatų, taikytinų tam tikroms valstybėms narėms, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų ar kurioms tokie sunkumai gresia, iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 - P7_TC1-COD(2011)0209.

galimybių veikti – tiesiogiai arba netiesiogiai, per Europos finansinio stabilumo fondą ar Europos stabilumo mechanizmą, – suteikiant Europos Centriniam Bankui.

28.3 Komitetas pripažįsta, kad neatsakingo elgesio rizikos padariniai yra svarbūs ir realūs ir problemą reikia spręsti; tačiau ši problema yra niekis palyginti su galimu euro zonos žlugimu. Atsižvelgdamas į tai, kad valstybės narės nenori prisiimti kitų valstybių narių skolų ir kad ECB sunku įvykdyti šią funkciją, Komitetas ragina skubiai apsvarstyti **galimybę įdiegti stabilumo obligacijas**. Komisijai išleidus žaliąją knygą dėl stabilumo obligacijų Komitetas šį klausimą nagrinėja atskiroje nuomonėje.

D. ***TINKAMAS DĖMESYS ĮGYVENDINIMUI***

29. Strategija „Europa 2020“ siekiama užtikrinti, kad Europos Sąjunga galėtų konkuruoti vis augančios pasaulinės konkurencijos sąlygomis. Todėl Komitetas labai palaiko Komisiją, kad visoje MAA **daug dėmesio** skiriama tam, kad reformos nacionaliniu lygmeniu įgyvendinamos nepakankamai gerai.

30. Komitetas su dideliu susirūpinimu pažymi, kad nepaisant šios padėties rimtumo valstybių narių pažanga **įgyvendinant** 2011 m. MAA rekomendacijas **neatitinka lūkesčių**. ES lygmeniu priimtus sprendimus pernelyg ilgai delsiama įgyvendinti nacionalinės politikos sprendimais.

31. EESRK **ragina valstybes nares visapusiškai įgyvendinti reformas**, kurias šios yra įsipareigojusios vykdyti pagal savo nacionalines reformų programas. Jos turi prisiimti atsakomybę už pokyčius, kurie yra reikalingi būsimoje ekonomikos valdymo sistemoje. Tai rodo, kad reikia stiprinti Europos semestro procesą į debatus dėl NRP įgyvendinimo ir į pažangos stebėseną aktyviau įtraukiant valstybių narių nacionalinius parlamentus, socialinius partnerius ir organizuotą pilietinę visuomenę.

32. Komitetas apgailestauja, kad 2011 m. nacionalinėse reformų programose išdėstytų įsipareigojimų nepakanka daugumai ES lygmens **tikslų** pasiekti; atsižvelgdamas į augantį susirūpinimą, kad strategijos „Europa 2020“ tikslai gali būti nepasiekti, Komitetas ragina Komisiją ir, visų pirma, valstybių narių vyriausybes padvigubinti savo pastangas ir ištaisyti šį pradiniame programų įgyvendinimo etape nustatytą trūkumą bei užtikrinti, kad kiekvienoje šalyje vyriausybės, suinteresuotieji subjektai ir piliečiai jaustųsi atsakingi už savo reformų programas ir jas įgyvendintų.

33. EESRK taip pat ragina Komisiją užtikrinti, kad visos valstybės narės, taip pat ir tos, kurios gauna ES ir TVF finansinę paramą, pagal savo išgales padėtų siekti pagrindinių tikslų.

E. ***MAA SVARBA IR ORGANIZUOTOS PILIETINĖS VISUOMENĖS BEI SOCIALINIŲ PARTNERIŲ REIKŠMĖ***

34. MAA – tai pagrindas **reikiamam bendram susitarimui dėl 2012 m. veiklos prioritetų nacionaliniu ir ES lygmenimis sudaryti**, tada juo remiantis turėtų būti priimami nacionaliniai sprendimai ekonomikos ir biudžeto srityje, rengiamos valstybių narių nacionalinės reformų programos (NRP), stabilumo ir konvergencijos programos.

35. Todėl MAA tenka svarbus **politinis vaidmuo** ir Komitetas mano, kad tai neturėtų būti vien technokratinis procesas – jame būtina atsižvelgti į Europos Parlamento ir pagrindinių suinteresuotųjų subjektų, pavyzdžiui, organizuotos pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių, nuomonę.

36. Dabartinėmis aplinkybėmis, kai trūksta tikėjimo ligšiolinėmis krizės šalinimo priemonėmis ir tikėjimo pačia Sąjunga, Europa turi pasitelkti savo žmones. **Socialinis ir pilietinis dialogas** turi būti stiprinamas visais lygmenimis, kad būtų pasiektas platesnis konsensusas dėl reformų reikalingumo.

37. Kartu su priemonėmis, kuriomis siekiama pagerinti Europos ekonominį valdymą, turėtų būti imamasi veiksmų jo legitimumui, atsakingumui ir **atsakomybei** už jį didinti.

38. Komitetas ragina **į Europos semestrą daugiau, veiksmingiau įtraukti suinteresuotuosius organizuotos pilietinės visuomenės subjektus**: ES lygmeniu - rengiant MAA ir konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, nacionaliniu lygmeniu - rengiant, įgyvendinant būsimas NRP ir atliekant jų stebėseną. NRP turėtų būti pateikta išsami informacija apie tai, kaip aktyviai suinteresuotieji subjektai dalyvavo šiame procese ir kiek buvo atsižvelgta į jų indėlį.

39. Augimo strategijoje „Europa 2020“ nubrėžtus tikslus bus galima pasiekti tik tada, jei visa visuomenė jausis įsipareigojusi ir jei kiekvienas dalyvis prisiims visą jam tenkančią atsakomybę. Tokiu metu, kai priimami visų suinteresuotųjų subjektų gyvenimui svarbūs sprendimai, jų **bendra atsakomybė** už reformas yra svarbi kaip niekada.

40. Komitetas ketina ir toliau aktyviai dalyvauti įgyvendinant strategiją „ES 2020“ ir stebėti, kaip atsižvelgiama į 2012 m. MAA. Jis toliau bendradarbiaus su savo nacionalinių Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ir (arba) panašių institucijų tinklu, kad ir Europos, ir nacionaliniu lygmenimis patobulintų **konsultavimosi su organizuota pilietine visuomene, jos dalyvavimo ir mobilizavimo procesą**.

II DALIS

KOMITETO PASIŪLYMAI DĖL EUROPOS KOMISIJOS PASIŪLYTŲ PRIORITETŲ

i Komitetas pritaria penkiems prioritetams, kuriais Komisijos manymu 2012 m. turėtų būti grindžiama politika – vykdyti

diferencijuotą augimą skatinantį fiskalinį konsolidavimą, atkurti įprastą skolinimą ekonomikai, skatinti augimą ir konkurencingumą, spręsti nedarbo problemą ir krizės sukeltas socialines pasekmes, modernizuoti viešąją administraciją.

ii Šioje II dalyje pateikiamos konkrečios pastabos dėl pirmiau nurodytų prioritetų. Šios pastabos – tai daugiausia įvairių EESRK nuomonių, kurias Komitetas priėmė 2011 m., ištraukos, jomis papildoma EESRK pozicija dėl 2011 m. MAA ([8]), priimta 2011 m. kovo mėn.

1. **Diferencijuoto augimą skatinančio fiskalinio konsolidavimo įgyvendinimas**

1.1 *Fiskalinis konsolidavimas*

1.1.1 EESRK pakartoja savo požiūrį, išreikštą EESRK nuomonės dėl 2011 m. metinės augimo apžvalgos 1 punkte „Griežto fiskalinio konsolidavimo įgyvendinimas“ ir 2 punkte „Makroekonominio disbalanso panaikinimas“.

1.1.2 Dėl fiskalinio konsolidavimo, kaip nurodyta EESRK nuomonės dėl 2011 m. MAA 1.1 ir 1.2 punktuose ([9]), EESRK mano, kad tuo tikslu svarbu **rasti viešųjų finansų pusiausvyrą kartu išvengiant paklausos sumažėjimo**, lemiančio nuosmukį, dėl kurio dar labiau išaugtų deficitas ir pradėtų laipsniškai smukti Europos ekonomika. Skolos mažinimo programos turėtų būti suderintos su ekonomikos atgaivinimo, socialiniais ir užimtumo tikslais, išdėstytais strategijoje „Europa 2020“.

1.1.3 Europa privalo sustiprinti ekonomikos valdymą, kad užtikrintų **fiskalinę drausmę** visose valstybėse narėse, ypač euro zonos. Reikia sparčiai ir tinkamai įgyvendinti vadinamąjį „šešeto paketą“ – reformų paketą, dėl kurio susitarta, taip pat naujus reglamentavimo pasiūlymus ir su tuo susijusį Europos semestrą dėl geresnio ekonominės ir nacionalinio biudžeto politikos koordinavimo ir atidesnės ES priežiūros.

1.1.4 Tačiau valstybių narių fiskalinė drausmė yra nepakankama prielaida augimui ir užimtumui bei ekonominei ir socialinei sanglaudai užtikrinti. Komitetui išties kelia susirūpinimą tai, kad dabartinės valstybės skolos obligacijų emisijos sąlygos lėmė tokią padėtį rinkoje, kuri gali pakenkti atkurtam stabilumui ir augimui.

1.1.5 Todėl Komitetas palankiai vertina žaliąją knygą dėl galimybių leisti **stabilumo obligacijas**. Komitetas mano, kad jei bus įvestos griežtos taisyklės ir vyks atitinkamas valdymas ES lygiu, kad būtų užkirstas kelias neatsakingam elgesiui ir skatinami atsakingi ir prognozuojami valstybių narių vyriausybių veiksmai, valstybių skolų valdymas užtikrinant bendras garantijas euro zonoje taps svariu indėliu siekiant įveikti rimtas problemas ir griežto taupymo, kuris stabdo augimą, aklavietę.

1.1.6 Pažanga šioje srityje taip pat leis **Europos Centriniam Bankui (ECB)** atsisakyti vyriausybinių obligacijų įsigijimo programos, kuri šiuo metu būtina siekiant atskiroms valstybėms narėms suteikti galimybę perfinansuoti valstybės skolas. Vietoj to ECB galėtų priimti sprendimą remti naująsias stabilumo obligacijas suteikdamas papildomų garantijų rinkos dalyviams bent jau pereinamuoju laikotarpiu.

1.2 *Augimui palankių išlaidų prioritetų nustatymas*

1.2.1 Komitetas visiškai pritaria tam, kad būtų nustatyti **augimui palankių išlaidų** prioritetai. Visų pirma reikia užtikrinti, kad priemonės, skirtos įveikti ekonomikos krizę ir valstybių skolas, nekeltų pavojaus viešajam investavimui į švietimą ir mokymą. Valstybės narės, nustatydamos savo vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto tikslus, turi atkreipti ypatingą dėmesį į viešąsias investicijas į švietimą, mokslinius tyrimus ir profesinį mokymą.

1.2.2 Valstybės paramos priemonės **moksliniams tyrimams ir inovacijoms**, skirtos konkrečioms tikslinėms programoms, pasirodė esančios nepaprastai svarbios energijai imlioms pramonės šakoms. EESRK ragina Europos Komisiją, Tarybą ir Parlamentą stiprinti šias programas, skirtas energijos vartojimo efektyvumui ir šaltinių įvairinimui, ir jas padaryti pastovia vystymosi iniciatyvų dalimi.

1.2.3 Be to, turėdamas omenyje dabartinį ekonomikos sunkmetį EESRK rekomenduoja dar daugiau investuoti į **mokslinius tyrimus, technologijų plėtrą, diegimą ir mokymą, taip pat į** energijai imliai pramonei taikomą **mokslinę veiklą**. Tokios investicijos turėtų būti tinkamai įtrauktos į būsimą bendrąją programą ir užtikrinti galimybę keistis patirtimi ir rezultatais bent jau Europos lygmeniu. Europos ir nacionalinėse programose dėmesį reikėtų sutelkti į energijos vartojimo efektyvumo mokslinius tyrimus ir inovacijas.

1.3 *Aktyvi darbo rinkos politika ir įdarbinimo tarnybos*

1.3.1 Kaip Komitetas jau pažymėjo savo nuomonėje dėl 2011 m. MAA ([10]), paskatinti žmones aktyviai ieškotis darbo pirmiausia įmanoma užtikrinus veiksmingas darbo biržų paslaugas, o ne vadinamosiomis paskatomis (bedarbių pašalpomis). Dabartinio rekordinio masto nedarbo sąlygomis **darbo rinkai** darbo jėgos apskritai netrūksta, bet pavienėse valstybėse narėse jai trūksta kvalifikuotų darbuotojų ir pastebimas itin didelis darbo vietų stygius. Daugiau dėmesio reikia skirti sumaniai pasiūlos politikai, skatinančiai augimą ir inovacijas ir padedančiai kurti daugiau darbo vietų.

1.3.2 Komitetas pabrėžė, kad **viešosios įdarbinimo tarnybos** privalo aktyviau vykdyti tikslinių grupių, kurioms teikiamas prioritetas, pavyzdžiui, žmonių, turinčių mažiau

([8]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Metinės augimo apžvalgos. „Visapusiško ES atsako į krizę spartinimas“, COM (2011) 11 final, OL C 132, 2011 5 3, p. 26–38.

([9]) Žr. ten pat.

([10]) Žr. ten pat.

įgūdžių ir kvalifikacijos arba dirbančių nesaugų darbą, arba labiausiai pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, turinčių negalią, vyresnio amžiaus darbuotojų arba imigrantų, mokymo politiką. Viešosios įdarbinimo tarnybos taip pat turėtų aktyviau padėti ilgalaikiams bedarbiams susirasti darbo vietą ir kurti aktyvaus įdarbinimo bei profesinio mokymo politiką. Daugelyje šalių reikia iš esmės padidinti valstybės įdarbinimo tarnybų skiriamą konkrečią paramą, daugiausia dėmesio skiriant palankių sąlygų neturinčioms grupėms.

1.4 *Pensijų sistemos reforma ir modernizavimas*

1.4.1 Nors Komitetas supranta, kad reikia keisti ir modernizuoti pensijų sistemas, mano, kad spaudimas pensijų modeliams juntamas dėl darbo vietų ir investicijų trūkumo, o ne dėl demografinės padėties. Reikėtų ilgesnį darbinį gyvenimą skatinančių iniciatyvų ir veiksmingos augimo ir užimtumo politikos. Tik vykdant realią **„vyresnių žmonių aktyvumo“ politiką**, kuria siekiama, kad daugiau žmonių dalyvautų mokymo ir mokymosi visą gyvenimą programose, būtų galima ilgam pakelti vyresnių žmonių, anksti pasitraukusių iš darbo rinkos dėl sveikatos problemų, darbo intensyvumo, ankstyvo atleidimo ar dėl to, kad neturėjo galimybių mokytis ar grįžti į darbo rinką, užimtumo lygį. EESRK taip pat labai skeptiškai vertina įstatymų nustatyto senatvės pensijos amžiaus didinimo siekiant įveikti demografinius iššūkius tikslingumą. Dėl įstatymų nustatyto senatvės pensijos amžiaus didinimo gali padidėti spaudimas kitose socialinės apsaugos srityse, pavyzdžiui, invalidumo pensijų ar minimalių pajamų, kaip nutiko kai kuriose valstybėse narėse, taigi pažanga siekiant „sveikesnių“ valstybės finansų būtų netikra. EESRK nuomone, būtų daug tikslingiau faktinį senatvės pensijos amžių priartinti prie įstatymų nustatyto senatvės pensijos amžiaus.

1.4.2 Tiksliau tariant EESRK yra įsitikinęs, jog norint pereiti prie vyresniems žmonėms pritaikytos darbo aplinkos reikia priemonių rinkinio, kurį sudarytų: paskatos įmonėms kurti **senėjantiems darbuotojams** pritaikytas darbo vietas ir išlaikyti vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumą; ryžtinga darbo rinkos politika siekiant reintegruoti vyresnio amžiaus bedarbius į darbo rinką, teikiant visas konsultacijų ir pagalbos paslaugas ieškantiesiems darbo; priemonės, skirtos tam, kad žmonės galėtų fiziškai ir dvasiškai ilgiau išlikti darbingi; priemonės darbo vietai pritaikyti vyresnio amžiaus neįgaliųjų poreikiams; priemonės pavienių asmenų pasirengimo dirbti ilgesnį laikotarpį skatinimui, prie to taip pat priskirtinas pasirengimas mokytis visą gyvenimą ir profilaktinė sveikatos priežiūra; sveikatai naudingų darbo laiko modelių kūrimas ir derinimas derybose su socialiniais partneriais visam profesinės karjeros laikotarpiui; įmonių, remiantis kolektyviniais susitarimais arba įstatymais, taikomos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti didesnį vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimą tęstinio mokymo programose; informavimo priemonės, teigiamai išskiriančios vyresnio amžiaus darbuotojus; taip pat plataus masto visuomenės informavimas siekiant pašalinti stereotipus ir išankstinį nusistatymą prieš vyresnio amžiaus darbuotojus ir suteikti „senėjimo“ sąvokai teigiamą reikšmę; konsultacijos ir parama bendrovėms, ypač MVĮ, perspektyviai planuoti ir valdyti žmogiškuosius išteklius ir plėtoti pagal amžių ir senėjimui pritaikytą darbo organizavimą; atitinkamų paskatų samdyti vyresnio amžiaus žmones ir išlaikyti juos darbo vietose kūrimas, netrikdant konkurencijos; socialiai priimtinos paskatos ilgiau dirbti pagal galiojančias įstatymų nuostatas dėl pensinio amžiaus visiems tiems, kurie randa darbą ir gali dirbti; jeigu yra galimybių ar noro, novatoriškų ir patrauklių modelių siekiant valstybinėse pensijų sistemose palengvinti perėjimą iš profesinio gyvenimo į pensiją kūrimas.

1.4.3 Dėl Direktyvos 2003/41/EB dėl **įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą**, veiklos ir priežiūros, EESRK pakartoja savo nuomonės dėl 2011 m. MAA ([11]) 5.7 punktą.

1.5 *Augimui palanki mokesčių politika*

1.5.1 EESRK pakartoja savo nuomonės dėl 2011 m. MAA ([12]) 1.4 punktą, kad **mokesčių našta** turėtų būti perkelta ir tam reikalingi nauji įplaukų šaltiniai.

1.5.2 EESRK laikosi nuomonės, kad į fiskalinio konsolidavimo pastangas **finansų sektorius** taip pat turėtų įnešti tinkamą ir pakankamą indėlį.

Pirmenybę reikėtų teikti finansinių sandorių mokesčio (**FSM**) taikymui pasaulio, o ne ES mastu. Tačiau, jeigu paaiškėtų, kad FSM neįmanoma įvesti pasauliniu mastu, EESRK sutiktų su FSM įvedimu Europos Sąjungoje.

1.5.3 Pridėtinės vertės mokesčio (**PVM**) klausimu Komitetas visiškai pritaria Komisijos iniciatyvai apsvarstyti galimybę iš esmės peržiūrėti PVM sistemą. Reikėtų mažinti naudotojų veiklos sąnaudas ir administracinius mokesčius, kartu reikėtų suvaržyti mėginimus sukčiauti. Vienas labai opus klausimas yra tarpvalstybinių sandorių reguliavimas.

1.5.4 EESRK remia pasiūlymą dėl naujojo Reglamento dėl administracinio bendradarbiavimo **akcizų srityje** ([13]) ir jam pritaria, nes šis reglamentas – reikalingas ir naudingas, kad būtų užtikrintas veiksmingas mokesčių surinkimas ir kova su sukčiavimu akcizų srityje.

1.5.5 EESRK rekomenduoja imtis šių veiksmų, skirtų dvigubam apmokestinimui panaikinti ir administraciniam supaprastinimui padidinti tarpvalstybinių sandorių atvejais: sukurti **vieno langelio principu pagrįstas paslaugas**, kuriomis naudodamiesi piliečiai galėtų gauti informacijos, sumokėti mokesčius ir gauti reikalingus pažymėjimus bei dokumentus, galiojančius visoje ES, taip pat supaprastinti administracines procedūras sudarant tarpvalstybinius sandorius.

1.5.6 Tuo tikslu EESRK ragina įkurti Komisijos remiamą **Tarpvalstybinį mokesčių stebėsenos centrą (observatoriją)**, kad būtų galima nuolat gauti išsamią praktinę informaciją apie tai, kokios yra mokestinės kliūtys, kaip jos kinta.

([11]) Žr. ten pat.
([12]) Žr. ten pat.
([13]) Žr. COM (2011) 730 final.

1.5.7 EESRK remia siekį Europos vidaus rinkoje įvesti bendrą konsoliduotąją pelno mokesčio bazę (**BKPMB**), nes taip sukuriamos geresnės sąlygos tarpvalstybinę veiklą vykdančioms įmonėms.

1.5.8 EESRK tikisi, kad dėl BKPMB gerokai sumažės mokestinių reikalavimų laikymosi sąnaudos ir bus pašalinti konkurencijos ES viduje iškraipymai, atsirandantys dėl mokesčių taisyklių. Taip BKPMB skatins sąžiningą ir tvarią konkurenciją, kuri darys teigiamą poveikį augimui ir užimtumui.

1.5.9 Komitetas pritaria Energijos mokesčių direktyvos (**EMD**) peržiūrai – ši direktyva leis valstybėms narėms, kurios to pageidauja, perkelti dalį darbo jėgos arba kapitalo mokesčių naštos į kitą apmokestinimo formą, kuria skatinamas aplinkos ir energijos vartojimo efektyvumo požiūriu palankus elgesys, kaip numatyta strategijoje „Europa 2020“.

1.5.10 CO_2 mokestis papildo apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą.

1.5.11 EESRK visgi apgailestauja, kad naujojoje EMD redakcijoje nesiekiama platesnio užmojo tikslų ir kad jai trūksta nuoseklumo. Komisija ėmėsi iniciatyvos į dokumentą įtraukti išimtis arba leidžiančias nukrypti nuostatas, kurių tikslas – vienoms valstybėms narėms nesukelti nepasitenkinimo ir įtikti kitoms.

1.5.12 Su apmokestinimu susijusios kainų politikos priemonės neturi įtakos krosnių kurui, ir priėmus Energijos mokesčių direktyvos naująją redakciją tokia padėtis gali nepasikeisti.

1.5.13 Kai kuriems sektoriams (pavyzdžiui, žemės ūkio, statybos, viešojo transporto ir t. t.) ši direktyva visiškai arba iš dalies netaikoma. Tarp šių išimčių sunku įžvelgti nuoseklumą, juolab, kad jų reikalingumo gali nesuprasti tie, kuriems ši išimtis netaikoma.

2. **Įprasto skolinimo ekonomikai atkūrimas**

2.1 *Tinkamai veikianti finansų sistema*

2.1.1 Svarbu šalinti rimtus **tarptautinių finansų reglamentavimo ir priežiūros trūkumus**. Būtina skubiai spręsti didėjančio disbalanso tarp pelno privatizavimo ir nuostolių suvisuomeninimo finansų sektoriuje problemą. Turi būti sudarytos tokios pamatinės reglamentavimo sąlygos, kad finansų tarpininkai atliktų jiems tenkantį pirminį vaidmenį dirbti realiajai ekonomikai, teikti paskolas realiems projektams ir investuoti į turtą, o ne pasikliauti įsipareigojimais. Bet kokia valstybės parama finansų institucijoms turi būti siejama su reikiamu įmonių valdymo gerinimu, kuris taptu pirmu žingsniu atliekant esminę šio sektoriaus pertvarką, kad būtų suteiktas postūmis augimui ir užimtumui.

2.1.2 EESRK pritaria Komisijos susirūpinimui, kad parama **žlungančioms finansų įstaigoms** viešaisiais finansais ir vienodomis sąlygomis vidaus rinkoje ateityje bus nebepriimtina. EESRK tikisi, kad atsižvelgdama į viešų konsultacijų rezultatus Komisija atliks nuodugnų reikiamų išlaidų, žmogiškųjų išteklių ir teisės aktų sistemų reformų poveikio vertinimą. Prie tikroviško pasiūlymo reikėtų pridėti žmogiškųjų išteklių samdymo tvarkaraštį, atsižvelgiant į tai, kad rinkoje žmogiškųjų išteklių gali atsirasti ne iš karto.

2.1.3 EESRK pripažįsta, kad Europos Komisija ėmėsi priemonių vis didėjančiam finansų sistemos sudėtingumui ir neaiškumui sumažinti. Todėl Komitetas ragina finansų sektorių **deramai taikyti naujas taisykles** ir imtis savireguliacijos, kad būtų skatinama tinkama ir sąžininga praktika ir sudarytos palankios sąlygos naudotis skaidriais finansiniais produktais.

2.1.4 EESRK prašo įtraukti **finansinį švietimą** į mokymo programas kaip privalomąjį dalyką, o vėliau – į darbuotojų gebėjimų stiprinimo ir perkvalifikavimo programas. Kaip mokymo dalykas, finansinis švietimas turėtų skatinti sąmoningą taupymą ir propaguoti socialiai atsakingus finansinius produktus. Laisvai prieinamas finansinis švietimas yra naudingas visai visuomenei.

2.1.5 EESRK pakartoja savo nuomonės dėl 2011 m. MAA ([14]) 3.6 punktą ir palankiai vertina iniciatyvas dėl **skolintų vertybinių popierių pardavimo ir kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsikeitimo sandorių**. Jomis bus pašalintos tarpusavyje prieštaraujančios sistemos ir šiai finansų rinkų sričiai suteiks aiškumo, o kompetentingos institucijos įgis reikiamų įgaliojimų reikalauti papildomo priemonių, kurioms šis reglamentas taikomas, skaidrumo.

2.1.6 EESRK palankiai vertina nuostatas dėl rinkos skaidrumo, kurios, jo nuomone, bus labai naudingos. Komitetas pritaria Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijai (EVPRI) suteikiamai reguliavimo funkcijai, bet atkreipia dėmesį į tai, kad pernelyg didelė intervencija gali destabilizuoti rinkas.

2.1.7 EESRK mano, kad, norint sukurti veiksmingą **bankų problemų sprendimo fondų sistemą**, ir siekiant išvengti konkurencijos iškreipimo, valstybės narės turėtų iš anksto susitarti dėl bendrų metodų ir vienodų taisyklių patvirtinimo.

2.1.8 Didžiausią rūpestį kelia makroekonominis scenarijus. EESRK reiškia susirūpinimą, kad bankų problemų sprendimo fondas, **atitraukdamas išteklius**, paveiks bankų sektoriaus pajėgumą teikti paskolas.

2.1.9 EESRK mano, kad, prieš imantis bet kokių priemonių **bankams taikomiems mokesčiams** įvesti, Komisija turi atlikti išsamų mokesčių ir bankų problemų sprendimo fondų bendrų padarinių vertinimą. Priimant sprendimą įkurti bankų problemų sprendimo fondą būtina įvertinti, kiek kainuos visa sistema, kokiu mastu ji paveiks bankų sektoriaus pajėgumą teikti paskolas ir kiek laiko prireiks, kad BPSF pakankamai sustiprėtų arba pasiektų numatytą dydį. EESRK rekomenduoja šiuos vertinimus atlikti atsižvelgiant į galimą blogiausią atvejį.

2.1.10 Komitetas ypač palankiai vertina tai, kad pasiūlyme dėl reglamentavimo numatoma ateityje uždrausti **daugiašalius tarpbankinius mokesčius tiesioginio debeto operacijoms**. Tai suteikia aiškumo ir skaidrumo sudėtingiems sutartiniams

([14]) Žr. ten pat.

santykiams, kuriais grindžiamos mokėjimo operacijos. Tai ypač naudinga mažosioms ir vidutinėms įmonėms.

2.1.11 Komisija, atlikusi poveikio vertinimą, teigia, kad dėl naujų kapitalo poreikio reikalavimų MVĮ nenukentės labiau nei kitos įmonės, tačiau Komitetas nėra tuo įsitikinęs ir prašo, kad Komisija atidžiai stebėtų **bankų skolinimo MVĮ ir joms taikomų banko mokesčių** raidą. Be to, EESRK sutinka, kad Komisija atliktų MVĮ kreditavimo rizikos reitingų peržiūrą.

2.1.12 Kaip atsvarą naujajam reglamentavimui reikia sukurti **gaivinimo ir sanavimo sistemas** su tokiomis priemonėmis kaip, pavyzdžiui, likvidavimo planai (angl. *living wills*). Nors valstybė ir toliau teiks garantijas dėl mažų indėlių, turi būti pašalintas neatsakingo elgesio pavojus, kurį kelia neribota valstybės parama bankrutavusiems bankams. Jei padėtis bus pakankamai aiški, investuotojai, kreditoriai ir direktoriai turės prisiimti tiesioginę atsakomybę už būsimą kiekvienos kredito įstaigos būklę.

3. **Augimo ir konkurencingumo šiandienai ir ateičiai skatinimas**

3.1.1 EESRK pakartoja savo požiūrį, išreikštą EESRK nuomonės dėl 2011 m. metinės augimo apžvalgos 8 punkte „Bendrosios rinkos potencialo išnaudojimas“, 9 punkte „Privataus kapitalo pritraukimas augimui finansuoti“ ir 10 punkte „Ekonomiška prieiga prie energijos išteklių“.

3.2 *Moksliniai tyrimai ir inovacijos*

3.2.1 EESRK rekomenduoja, kad Europos Komisija pačios Komisijos ir ją remiančių patariamųjų organų papildomomis struktūrinėmis priemonėmis sukurtų integruotą **mokslinių tyrimų ir inovacijų** strategiją ir galų gale padidintų būsimą biudžetą mokslinių tyrimų ir inovacijų skatinimui.

3.2.2 EESRK pritaria esminei politinei užduočiai – sukurti patikimas, **inovacijoms palankias, visą Europą apimančias bendrąsias sąlygas ir sistemas**, kuriose būtų pakankamai veiksmų laisvės, ir tokiu būdu išlaisvinti potencialius išradėjus ir inovacijų procesus nuo naštos, susidarančios dėl dabartinio reguliavimo sistemų susiskaldymo ir perkrovimo ir 27 valstybių narių bei Komisijos nustatytų skirtingų biurokratinių reikalavimų.

3.2.3 Komitetas rekomenduoja dėti kur kas daugiau pastangų **šalinant visas kliūtis**, trukdančias greitai įgyvendinti inovacijas ar kurti **Inovacijų sąjungą**. Kad būtų galima geriau skatinti visą inovacijų procesą, Komiteto nuomone, būtina nuodugni ir su susijusiais subjektais suderinta valstybės pagalbos, biudžeto, viešųjų pirkimų ir konkurencijos taisyklių, kurios galėtų prieštarauti šiam tikslui ([15]), peržiūra. To priežastis – konkurencijos teisės ir inovacijų skatinimo pusiausvyra ir (arba) galima priešprieša. Todėl negalima konkurencijos, valstybės pagalbos ir viešųjų pirkimų teisinių nuostatų taikyti taip, kad jos būtų kliūtimi inovacijoms. Gali prireikti netgi reformų. Kartais inovacijas reikia saugoti taip pat nuo to, kad jų neįsigytų konkurentai norėdami blokuoti visą inovacijų procesą.

([15]) OL C 218, 2009 9 11, p. 8, 4.8 punktas.

3.2.4 Komitetas itin palankiai vertina tai, kad inovacijos suprantamos ir apibrėžtos **visapusiškai, susiejant įvairias sritis**.

3.2.5 Komitetas siūlo pritaikyti paramos priemones, finansinę paramą ir vertinimo kriterijus tiek prie nuosaikesnio pobūdžio (**inkrementinių**) inovacijų, kurios reaguoja į dominuojančias rinkos jėgas ir visuomenės poreikius, tiek ir prie **radikalesnio** pobūdžio inovacijų, kurios pačios formuoja rinkos jėgas ir kuria naujus visuomenės poreikius, bet dažnai joms tenka visų pirma įveikti itin didelius sunkumus.

3.2.6 Komitetas primygtinai pabrėžia svarbų **MVĮ ir mikroįmonių** vaidmenį inovacijų procese ir rekomenduoja specialiai pritaikyti paramą ir priemones prie šių įmonių konkrečių poreikių. Be to, Komitetas rekomenduoja apsvarstyti, ar naujai įkurtoms įmonėms būtų galima pakankamai ilgą laiką netaikyti daugumos įprastų administracinių procedūrų ir nuostatų ir kaip tai būtų galima padaryti, ir ar galėtų būti sukurtos konkrečios papildomos paskatos. Tai turi apimti ir socialinės ekonomikos įmones.

3.3 *Bendroji rinka*

3.3.1 EESRK palankiai vertina Komisijos užmojį padidinti augimą ir stiprinti pasitikėjimą bendrąja rinka. Komitetas primena, kad bendroji rinka yra **vienas pagrindinių Europos integracijos variklių**, galintis atnešti tiesiogiai juntamos naudos Europos suinteresuotiesiems subjektams ir skatinti tvarų Europos ekonomikos augimą. Todėl veikianti, į ateitį nukreipta bendroji rinka dabartinėmis sąlygomis yra ne tik pageidautina, bet ir iš esmės būtina kuriant politinę ir ekonominę Europos Sąjungos ateitį. Šiai naudai gauti būtina, kad Komisija teiktų plataus užmojo, o ne vien paprastų, antraeilių problemų sprendimui skirtus pasiūlymus.

3.3.2 EESRK nori dar kartą paraginti taikyti holistinį požiūrį. Komitetas pritaria, kad labai svarbu skatinti augimą ir plėtoti verslo galimybes, tačiau, jo manymu, pasiūlymuose turėtų būti daugiau dėmesio skiriama **vartotojams ir piliečiams**, kurie yra nepriklausomi bendrosios rinkos kūrimo dalyviai.

3.3.3 EESRK ragina **netoleruoti, kad valstybės narės neįgyvendina ES teisės aktų**, ir primena Tarybai ir Komisijai, kad didele bendrosios rinkos veikimo kliūtimi ir toliau lieka pavėluotas, nenuoseklus ir nevisiškas ES teisės aktų įgyvendinimas. Komitetas labai palankiai vertintų tai, kad valstybės narės paskelbtų nacionalinių ir ES teisės aktų nuostatų atitikties lenteles ir tokiu būdu prisidėtų prie geresnio bendrosios rinkos propagavimo ir supratimo.

3.4 *ES skaitmeninė bendroji rinka*

3.4.1 Dėl ES skaitmeninės bendrosios rinkos EESRK pakartoja savo nuomonės dėl 2011 m. MAA 8.12 punktą; jis ne

vienoje 2011 m. priimtoje nuomonėje [16] pareiškė, kad tvirtai remia **Europos skaitmeninės darbotvarkės** įgyvendinimą siekiant užtikrinti, kad skaitmeninė bendroji rinka, grindžiama sparčiuoju ir itin sparčiu internetu, kuriuo už priimtiną kainą galėtų naudotis visos ES piliečiai, suteiktų tvarios ekonominės ir socialinės naudos.

3.4.2 Šiomis sąlygomis Komitetas palankiai vertina Komisijos kūrybingumą – tvirtai remti bendro investavimo susitarimus, skatinant diegti spartų ir itin spartų plačiajuostį ryšį, bet ragina siekti dar drąsesnių plačiajuosčio ryšio tikslų, kurie padėtų Europai išlikti konkurencinga pasaulyje. Komitetas pabrėžia itin didelę **tinklo neutralumo principų**, esminių ES lygmens politikos tikslų, svarbą ir ragina imtis skubios iniciatyvos, kad šie principai būtų įtvirtinti ES teisėje, taip užtikrinant, kad internetas visoje Europoje būtų atviras.

3.4.3 Dėl e. valdžios veiksmų plano ir sąveikumo sistemos EESRK patvirtina Komisijos veiksmų planą darniai ir novatoriškai **e. valdžiai** skatinti ir primena, kad reikia laikytis 2009 m. Malmės ministrų konferencijoje prisiimtų įsipareigojimų. Komitetas taip pat pritaria, kad būtų sukurta **platforma, skirta keistis informacija**, patirtimi ir kodais, grindžiamais atvirąja programine įranga, kaip numatyta Europos sąveikumo sistemoje, ir pabrėžia, kad daugumą kliūčių šiuo metu lemia tarpvalstybinės teisinės bazės nebuvimas, nacionalinių teisės aktų skirtingumas ir tarpusavyje nesuderinami valstybių narių priimami sprendimai.

3.4.4 Dėl skaitmeninės kultūros, skaitmeninių įgūdžių ir skaitmeninės įtraukties didinimo EESRK mano, kad nevienodos informacinių ir ryšio technologijų (IRT) prieigos galimybės pirmiausia yra susijusios su finansine ir socialine nelygybe ir pabrėžė, kad VISI piliečiai turi teisę vertinti visų medijų priemonių turinį. Komitetas taip pat tvirtina, kad ES ir valstybės narės turėtų garantuoti skaitmeninį prieinamumą **mokymosi visą gyvenimą** priemonėmis ugdydamos e. įgūdžius profesiniams, asmeniniams, taip pat pilietiškumo tikslams, o prieiga prie infrastruktūros ir priemonių turi būti laikoma viena pagrindinių žmogaus teisių.

3.5 *Informacinė visuomenė*

3.5.1 Dėl naujojo **tarptinklinio ryšio** reglamento EESRK mano, kad viršutinių kainų ribų mažinimas yra proporcingas ir tinkamas užtikrinti visuotinių ekonominės svarbos paslaugų prieinamumą ir įperkamumą, tai žingsnis teisinga linkme, t. y. atitinka siekį vidutinės trukmės laikotarpiu panaikinti bet kokio pobūdžio tarptinklinio ryšio kainas. Visdėlto Komitetas apgailestauja, kad prie Komisijos pasiūlymo nepridėtas naujųjų priemonių poveikio užimtumui ir darbo sąlygoms judriojo ryšio sektoriuje tyrimas.

3.6 *Energija*

3.6.1 EESRK mano, kad veiksmingos tarpvalstybinės rinkos stiprina energijos tiekimo saugumą, geresnį krizių valdymą ir mažina papildomų sąnaudų, kurios galiausiai tenka galutiniam vartotojui, riziką. Palaipsniui gerinant energijos vidaus rinkos veikimą, galima sutaupyti daug energijos, o tai naudinga įmonėms ir privatiems vartotojams;

3.6.2 EESRK atkreipia dėmesį, kad ES didmeninėse energijos rinkose sąlygos išlieka nevienodos ir **diskriminacinės**. Dėl tinklų struktūrinių trūkumų, visų pirma turint omenyje tarpvalstybinį tinklų sujungimą, rinkų integracija toli gražu nebaigta. Vis dar iškyla rimtų kliūčių užtikrinti nediskriminacinę prieigą prie tinklo ir elektros energijos pardavimo.

3.6.3 Komitetas mano, kad būtina toliau **kurti „energetikos Europą“**, kurios tikslas – ginti Europos Sąjungos ir vartotojų bendrus interesus, užtikrinti energijos tiekimo saugumą ir puoselėti socialinį, aplinkos ir ekonomikos tvarumą įgyvendinant tinkamą politiką, kuria paskirstoma nauda ir užtikrinamos proporcingos sąnaudos, išlaikomas rinkos vientisumas, nes tai yra svarbiausias socialinės rinkos ekonomikos vystymosi veiksnys.

3.6.4 EESRK ragina laikytis **kompleksinio požiūrio** įgyvendinant vidaus ir išorės politiką, taip pat susijusią politiką, pavyzdžiui, kaimynystės arba su aplinkos apsauga susijusią politiką. Būtina įveikti energetinį vienpusiškumą ir šiuo tikslu įgyvendinti veiksmingą bendrą energetinio solidarumo politiką, grindžiamą energijos šaltinių įvairinimu, energijos rūšių derinį gerai pritaikyti pagal kiekvienos valstybės narės sąlygas ir ypatumus, visų pirma užtikrinus aplinkos tvarumą.

3.6.5 Dėl to, kaip **energetika prisideda prie augimo**, EESRK:

— nurodo, kad efektyvus energijos vartojimas ir taupymas daugiausia priklauso nuo piliečių, įmonių ir darbuotojų veiksmų bei jų įpročių keitimo,

— pabrėžia, kad energijos taupymas turėtų skatinti ekonomikos vystymąsi, socialinę gerovę ir gyvenimo kokybę,

— pabrėžia, jog svarbu pasirinkti tinkamas priemones, ir yra įsitikinęs, kad savanoriški susitarimai yra naudingi, o privalomų priemonių reikia tada, kai pozityvios paskatos neduoda rezultatų,

— pabrėžia bendros elektros energijos ir šilumos gamybos kaip itin efektyvaus energijos gamybos būdo svarbą,

— nepritaria privalomo bendro efektyvaus energijos vartojimo planinio rodiklio nustatymui, tačiau rekomenduoja sutelkti pastangas, kad būtų pasiekti realūs rezultatai, ir

— pabrėžia, jog būtina užtikrinti finansinę paramą ir investicijas, kad būtų galima išnaudoti didžiulį naujųjų valstybių narių potencialą.

[16] Žr. nuomones OL C 107, 2011 4 6, p. 53; OL C 376, 2011 12 22, p. 92, OL C 318, 2011 10 29, p. 9; OJ C 24, 2012 1 28, p. 131, OJ C 24, 2012 1 28, p. 139.

3.6.6 Dėl **energetikos veiksmų plano** EESRK rekomenduoja Komisijai:

— atlikti išsamų baltųjų sertifikatų tyrimą ir jį paskelbti,

— taikyti tikslingesnes priemones, pritaikytas konkretiems atvejams, kai neišnaudojamas didžiulis energijos taupymo potencialas, ir kartu užtikrinti, kad kai kuriais konkrečiais atvejais būtų galima suteikti valstybės pagalbą,

— reikalauti prieigos prie elektros energijos, pagamintos bendros šilumos ir elektros energijos gamybos įrenginiuose, padidinant bendros energijos ir šilumos gamybos dalį energijos ir šilumos gamyboje.

3.6.7 Dėl priemonių, skirtų skatinti **keisti įpročius**, EESRK rekomenduoja Komisijai:

— sutelkti dėmesį į energijos vartotoją,

— plėsti viešojo sektoriaus vaidmenį, kad energijos vartojimo efektyvumo srityje jis rodytų pavyzdį įmonėms ir namų ūkiams,

— ištirti žmonių įpročius ir tikslingai suskirstyti informavimo ir sąmoningumo ugdymo priemones pagal įvairias vartotojų grupes,

— užtikrinti, kad vartotojams būtų naudingi jų veiksmai,

— suteikti, kai būtina, atidžiai parinktas veiksmingas paskatas – netgi nedidelės paskatos gali duoti gerų rezultatų,

— siekti, kad tiek statytojai, tiek ir valdžia užtikrintų, kad papildomos investicijos į pastatus atsispindėtų jų vertėje,

— išplėsti ir pritaikyti statybų sektoriaus darbuotojų rengimą ir tolesnį mokymą,

— skatinti viešojo administravimo institucijų mokymą energijos vartojimo efektyvumo srityje, įskaitant žaliuosius viešuosius pirkimus,

— Komisijai reikėtų išnagrinėti problemas ir, jei reikia, peržiūrėti nuostatas dėl pastatų energinio naudingumo sertifikatų ir dėl naujosios prietaisų ekologinio ženklinimo sistemos,

— Komisijai reikėtų įvertinti pažangiųjų skaitiklių paplitimo poveikį energijos vartotojams ir pasiūlyti papildomas priemones realiai naudai gauti,

— toliau taikyti ir plėtoti gerai veikiančias nacionalines ilgalaikes savanoriškų susitarimų sistemas ir jas taikyti taip pat ir viešajame sektoriuje,

— užtikrinti tikrą visų suinteresuotųjų subjektų – piliečių, įmonių ir darbuotojų dalyvavimą.

3.6.8 EESRK ragina dėti daugiau pastangų kovojant su **energijos nepritekliumi**, dėl kurio kyla pavojus, kad ja negalės naudotis vis didesnės gyventojų grupės (ekologiški sprendimai gali pasirodyti per brangūs (dėl aukštesnių kainų ir (arba) mokesčių), ypač labiau pažeidžiamoms gyventojų grupėms); taip pat sutelkti Europos patirtį siekiant kurti naujas ekologiškas, efektyvias, ilgalaikes ir konkurencingas darbo vietas ir mažinti nelygybę ([17]), kartu užtikrinti piliečiams, kaip vartotojams, galimybę naudotis energetikos paslaugomis ir gauti darbo vietą, sukurtą mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančios ekonomikos sektoriuje ([18]).

3.7 *Transportas*

3.7.1 Dėl transporto indėlio į augimą, EESRK sutinka, kad baltojoje knygoje dėl transporto nubrėžtas tikslas iki 2050 m. **60 proc. sumažinti** transporto sektoriuje **išmetamą CO_2 kiekį** atitinka bendrą ES poziciją dėl klimato apsaugos ir leidžia užtikrinti pusiausvyrą tarp būtinybės greitai sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir galimybės skubiai naudoti alternatyvius degalus Sąjungos ekonomikai svarbiame transporto sektoriuje. Komitetas siūlo šį ilgalaikį plano tikslą papildyti keletu konkretesnių išmatuojamų vidutinės trukmės tikslų, susijusių su priklausomybės nuo naftos mažinimu, taip pat triukšmo ir oro taršos mažinimu.

3.7.2 Komisija svarsto, ar reikia didinti kelių transportui **alternatyvių transporto rūšių** konkurencingumą. Komitetas remia šį tikslą tuo atveju, kai jo siekiama skatinant geležinkelio, vidaus vandens kelių transporto pajėgumus ir kokybę, trumpųjų nuotolių laivybą ES viduje, taip pat veiksmingas įvairiarūšio transporto paslaugas, bet ne darant kliūtis veiksmingo ir tvaraus kelių transporto vystymui ES.

3.7.3 Dėl transporto vidaus rinkoje EESRK pripažįsta, kad transportas yra esminis **konkurencingumo ir gerovės veiksnys**, taip pat kad reikia kurti kompleksinę Europos transporto sistemą, stiprinti tvarumą ir skatinti mažai anglies dioksido išskiriančių transporto rūšių naudojimą, siekti energijos ir išteklių vartojimo efektyvumo, didinti tiekimo saugumą ir savarankiškumą ir mažinti spūstis keliuose. EESRK pritaria tam, kad būtų optimizuota daugiarūšio transporto logistikos grandžių veikla ir veiksmingiau naudojama transporto infrastruktūra. Jis taip pat remia plano strategiją taikyti daugiau į rinką orientuotų priemonių nei buvo numatyta ankstesnėse baltosios knygos redakcijose.

3.8 *Pramonė*

3.8.1 Dėl pramonės EESRK tvirtai pritaria **holistiniam požiūriui**, glaudesnei ES įvairių sričių politikos sąsajai bei ES ir valstybių narių gilesniam pramonės koordinavimui. Tikslas – tvarus konkurencingas Europos pramonės sektorius pasaulio ekonomikoje.

3.8.2 Glaudesnė sąsaja EESRK manymu turėtų paskatinti taikyti integruotą požiūrį **gerai išvystytoje vidaus rinkoje** socialinės rinkos ekonomikos sąlygomis, pasinaudojant pažangia

([17]) OL C 48, 2011 2 15, p. 65.
([18]) OL C 48, 2011 2 15, p. 81.

teisėkūra, moksliniais tyrimais ir taikomąja veikla bei inovacijomis, finansavimo galimybėmis, tausiai energiją vartojančia ir mažai anglies dioksido išskiriančių technologijų ekonomika, aplinkos, transporto, konkurencijos ir užimtumo politika, įgūdžių ugdymu ir žinių gilinimu, prekyba ir susijusiais klausimais bei apsirūpinimu žaliavomis.

3.8.3 Nepaisant akivaizdžios pažangos, vidaus rinka vis dar susiskaldžiusi ir vis dar trūksta dėmesio sutelkimo į prioritetus, iš dalies dėl skirtingų požiūrių į verslą. **Vidaus rinkos sukūrimo ir pramonės politikos** sąsaja per dažnai lieka nepastebėta. EESRK ne kartą ragino sudaryti tinkamas sąlygas atsižvelgiant į sektoriams specialiai pritaikytas taisykles ir teminius klausimus, apimančius plačiai išsikerojusius pasaulinius vertės tinklus.

3.8.4 Pramonės politika aktuali įvairiems tarpusavyje susijusiems **gamybos ir paslaugų sektoriams**. Šių sektorių ribos nėra aiškios. MVĮ tampa vis svarbesnės tiek pridėtinės vertės, tiek darbo vietų kūrimo požiūriu. Dėl šių veiksnių reikalingi pažangūs horizontalūs ir sektoriams skirti teisės aktai ir (arba) reguliavimas bei lydimosios priemonės. Reikia atsižvelgti į tarptautinių tinklų ir integruotų gamybos procesų sudėtingumą.

3.9 *Paslaugos*

3.9.1 EESRK mano, kad Komisijos išvados dėl **Paslaugų direktyvos poveikio** ir dėl paslaugų sektoriaus veikimo yra skubotos. Direktyva galioja dar tik kelerius metus. Ne visas valstybes nares vienodai tenkina ši direktyva ir jos savaip turi įgyvendinti šią direktyvą savo teisėkūroje.

3.9.2 **Paslaugų direktyvos** projektas buvo parengtas pagal senąją sutartį, pagal ją svarbiausias prioritetas skiriamas vidaus rinkai. Pagal Lisabonos sutartį kiti interesai yra vertinami ne kaip antraeiliai, kaip anksčiau, o kaip lygiaverčiai ekonominiams interesams. Įdomu panagrinėti, kaip pagal senąją sutartį parengti teisės aktai ir teismų praktika siejasi su naująja sutartimi.

3.10 *Išorės augimo aspektas*

3.10.1 Dėl išorės augimo aspekto ir **žaliavų užtikrinimo** EESRK primygtinai ragina imtis aktyvesnės užsienio politikos, kad ES pramonei būtų užtikrintos žaliavos. Šiuo tikslu reikėtų apibrėžti pagrindines naujosios diplomatijos žaliavų srityje gaires ir jas suderinti tarp valstybių narių. Dvišalės prekybos sutartys ir diplomatija labai svarbūs pagrindinėms ES pramonės žaliavoms užtikrinti. Tai yra artimiausias sunkus iššūkis naujai sukurtai ES diplomatinei tarnybai. Labai svarbu ne tik sutelkti dėmesį į gyvybiškai svarbių žaliavų užtikrinimą, bet ir tikslinėse šalyse kurti ES interesams palankią aplinką. Reikia pasinaudoti tuo, kad ES yra viena iš pasaulio populiariausių ir svarbiausių rinkų.

3.10.2 Dėl galimybės dalyvauti **trečiųjų šalių viešuosiuose pirkimuose** EESRK mano, kad ES turi sustiprinti savo derybinę galią, kad, vadovaudamasi savo pirmine ir antrine teise, pagerintų galimybes dalyvauti trečiųjų šalių viešuosiuose pirkimuose turint omenyje tai, kad ES yra atvėrusi daugiau nei 80 proc. savo viešųjų pirkimų rinkų, tuo tarpu kitos didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys jų atvėrę tik 20 proc.

3.10.3 EESRK primygtinai prašo Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos užtikrinti, kad bus veiksmingiau ir strategiškiau **ginami** su dalyvavimu viešuosiuose pirkimuose tiek Sąjungos viduje, tiek ir tarptautiniu lygmeniu susiję **ES interesai**. Tai sudarys galimybę ne tik padidinti ES patikimumą tarptautiniu lygmeniu, bet ir užtikrinti ekonominio ir socialinio modelio tvarumą ir jo plėtotę.

3.10.4 Su strategija „Europa 2020“ susijusiomis **ES prekybos politikos** priemonėmis turėtų būti siekiama, kad vykdant prekybą būtų prisidedama prie ilgalaikio augimo, kuris yra reikalingas krizei įveikti, kartu kad būtų užtikrinamas socialinės rinkos ekonomikos tvarumas ir remiamas perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos. Komitetas mano, kad reikėtų išaiškinti su keletu klausimų, visų pirma su subsidijomis ir valstybės pagalba, susijusius esamus teisės aktus ir kad Europos Sąjungai reikėtų puoselėti savo vertybes bei standartus prireikus pritaikant Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) Ginčų sprendimo institucijos mechanizmus, kad teismų praktika geriau atitiktų sąžiningos konkurencijos viziją (tai ypač pasakytina apie sparčiai augančios ekonomikos šalis).

3.10.5 Dėl **prekybos ir investicijų** EESRK mano, kad labai svarbu, kad nesumažėtų ES investuotojų saugumas, atsižvelgiant ir į ES verslo, ir besivystančių šalių interesus. EESRK palankiai vertina naują Europos Komisijos kompetenciją tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) srityje, tai padidins ES derybinę galią ir turėtų atverti ES galimybes tapti svarbesniu subjektu ir lengviau patekti į svarbias trečiųjų šalių rinkas apsaugant investuotojus ir taip padidinant mūsų tarptautinį konkurencingumą. EESRK kartu primygtinai tvirtina, kad ES prekybos ir investicijų politika turi būti nuosekli, atitikti Sąjungos ekonomikos ir kitą politiką, įskaitant aplinkos apsaugos, tinkamų darbo vietų kūrimo, sveikatos ir saugos darbe ir plėtros politiką. ES investicijų susitarimai turėtų būti rengiami derinant investicijoms atvirą aplinką su veiksminga ES investuotojų apsauga ir užtikrinant veiklos lankstumą šalyse, kuriose jie investuoja. Todėl Komitetas ragina ES pasinaudoti šia galimybe ir patobulinti bei atnaujinti investicijų susitarimus, dėl kurių deramasi, remiantis šių susitarimų stipriosiomis pusėmis, o ne nukopijuojant nuostatas iš kitų susitarimų. ES reikia kritiškai pažvelgti į naujausią tarptautinės investicijų teisės raidą, investicijų politiką ir praktiką (įskaitant investuotojo ir valstybės ginčų sprendimą), kad mąstysena ir požiūris į investicijų sutartis ateityje bei laisvos prekybos susitarimų investicijoms skirti skyriai būtų šiuolaikiški ir ilgalaikiai.

3.10.6 EESRK nuomone, reikia paspartinti **MVĮ internacionalizacijos** procesą ir taip sudaryti joms palankesnes sąlygas patekti į naujas rinkas ir kartu kurti darbo vietas.

3.10.7 **Dvišaliai prekybos susitarimai**, pavyzdžiui, neseniai sudaryti laisvosios prekybos susitarimai su Kolumbija, Peru ir Pietų Korėja potencialiai gali būti labai naudingi, jeigu bus išnaudotos jų teikiamos naujos galimybės, apie kurias reikėtų deramai informuoti įmones. Komiteto nuomone, dvišaliai susitarimai tikrai dera su daugiašališkumu ir netgi jį stiprina. EK teigimu, mūsų klestėjimas priklauso nuo prekybos. Tačiau Komitetas pabrėžia, kad į naująją derybų seriją reikėtų pažvelgti iš esmės visiškai kitaip: pasirinkus dvišalį susitarimą galima geriau atsižvelgti į regionų ir valstybių skirtumus nei sudarius daugiašalį susitarimą, kuriame neišvengiamai viskas matuojama stambesniu masteliu. EESRK pabrėžia šių susitarimų svarbą skatinant perimti ir plėtoti geriausios praktikos aplinkosaugos gerinimo srityje pavyzdžius, skatinti tvarų vystymąsi ir diegti aukštesnius socialinius ir užimtumo standartus. Vesdama dvišales derybas Europa privalo aiškiai pasakyti, kad socialiniais klausimais ir maisto saugos bei aplinkos srityse ji palaiko savo kolektyvinius prioritetus. Tarptautinė prekyba yra viena iš pasaulinio lygmens aprūpinimo maistu problemų ir kartu vienas iš šios problemos sprendimo variantų. Tarptautinės prekybos taisyklės turi padėti užtikrinti visų pirma mažiausiai pažengusių šalių aprūpinimą maistu, suteikti joms galimybę laisvai patekti į išsivysčiusių ir sparčiai augančios ekonomikos šalių rinkas laikantis specialiojo ir diferencinio režimo.

3.10.8 EESRK teigiamai vertina Europos Komisijos pirmininko pavaduotojo Antonio Tajani pasiūlymą prieš ES ir trečiosioms šalims pasirašant partnerystės susitarimus atlikti „**konkurencingumo testą**“. Jis taip pat sutinka, kad reikėtų įvertinti visų kitų politinių iniciatyvų (pavyzdžiui, energetikos, prekybos, aplinkosaugos, socialinės ir vartotojų apsaugos) poveikį pramonės konkurencingumui dar prieš pradedant tas iniciatyvas įgyvendinti.

3.10.9 Siekdama vystyti ekologišką ekonomiką globalizuotoje konkurencinėje aplinkoje ir išsaugoti pirmaujančią poziciją šioje srityje, Europa dėl savo pačios ir su klimato kaita susijusių interesų turėtų toliau siekti aukštų išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslų. Komitetas siūlo atlikti poveikio (konkurencingumui, užimtumui, aplinkai) vertinimus ir organizuoti viešas diskusijas, kad būtų pasirengta 2020–2050 m. pereinamiesiems laikotarpiams ir suteikta stabilumo ūkinės veiklos vykdytojų ir piliečių planams.

3.11 *ES biudžeto sutelkimas augimui ir konkurencingumui skatinti*

3.11.1 EESRK yra įsitikinęs, kad dėl ekonomikos ir finansų krizės ir vis didėjančio deficito daugelyje valstybių narių Europos Sąjunga šiuo metu neturi **biudžeto lėšų** nei savo politinei strategijai, nei su Lisabonos sutartimi susijusiems įsipareigojimams įgyvendinti.

3.11.2 EESRK mano, kad Europos **biudžetas turi būti sustiprintas ir atlikti sverto poveikį**. Nacionaliniai ir ES biudžetai turėtų vienas kitą papildyti, kad įgyvendinant svarbius ES politikos tikslus būtų pasiekta masto ekonomija.

3.11.3 EESRK tvirtina, kad ES biudžetas turi būti **pavyzdinis** valdymo, veiksmingumo, skaidrumo ir administracinių išlaidų kontrolės požiūriu.

3.11.4 EESRK laikosi nuomonės, kad reikia atsisakyti **teisingos grąžos** (pranc. *juste retour*) principo, kadangi jis prieštarauja Europos integracijos solidarumo ir abipusės naudos vertybėms. Veikiau reikėtų taikyti subsidiarumo principą perkeliant į Europos lygmenį tai, kas nacionaliniu lygmeniu praranda prasmę ir veiksmingumą. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą grįžti prie nuosavų išteklių, kurie gali būti sukurti naujai arba pakeisti nacionalinius mokesčius.

3.11.5 EESRK primygtinai reikalauja užtikrinti **konkurencingumui ir inovacijoms** reikiamą privačiųjų ir viešųjų finansinių išteklių lygį, kaip atsvarą mažinamam biudžetui. EESRK labai palankiai vertina paskelbtą ketinimą gerinti tarpvalstybines sąlygas rizikos kapitalui ir pasiūlymus dėl valstybinių ir privačiųjų ES projektų obligacijų naudojimo investicijoms į energetiką, transportą ir IRT. Reikėtų išnagrinėti projektų obligacijų kitose, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos srityse, galimybę. Struktūriniai ir sanglaudos fondai taip pat turėtų orientuotis į pramonės politiką. Reikalingos naujos novatoriškos idėjos privačiam kapitalui pritraukti į pramonės sektorių.

3.11.6 Itin svarbu išlaikyti, ar netgi padidinti **MTTP** skirtus ES finansinius išteklius **Dideli Europos projektai**, pavyzdžiui, energetikos srityje, ir bendrai vienos ar kelių valstybių narių finansuojamas Europos infrastruktūros kūrimas turėtų daryti sverto poveikį.

3.11.7 2010 m. spalio mėn. Komisija priėmė Komunikatą „Regioninės politikos įnašas į pažangų augimą 2020 m. Europoje“ ([19]), kuriame aiškiai pabrėžiama, kad Sąjungoje reikia skatinti inovacijas, mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, ir kalbama apie tai, kad šioje srityje tam tikrą vaidmenį gali atlikti regioninė politika. Komunikate taip pat akcentuojama, kad iki šiol **inovacijoms skiriamomis lėšomis** naudotasi palyginti vangiai. Todėl labai gaila, kad 2011 m. Komisijos pasiūlyme (COM(2011) 482), kuriuo dėl tam tikrų finansų valdymo nuostatų, taikytinų tam tikroms valstybėms narėms, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, nenumatyta galimybė Europos Sąjungai 100 proc. finansuoti inovacinius projektus – tai būtų buvę ypač naudinga MVĮ.

3.11.8 EESRK visada rėmė **transeuropinių transporto tinklų programą** ir dar kartą patvirtina remiantis ją. Tačiau jis atkreipia dėmesį į tai, kad išsiplėtusioje Europos Sąjungoje išaugo transporto infrastruktūros poreikiai, todėl reikėtų apsvarstyti galimybes pritaikyti dabartinę politiką ir jos įgyvendinimo priemones būsimiems uždaviniams spręsti.

([19]) Žr. dokumentą COM (2010) 553 final.

3.11.9 Siekiant padidinti **alternatyvioms transporto rūšims** tenkančią rinkos dalį, reikės didelių investicijų į infrastruktūrą, tarp jų – investicijų į kelių transporto infrastruktūrą. Spręsti finansavimo problemas pritraukiant privatų kapitalą ir įvedant mokesčius už naudojimąsi infrastruktūra nėra universalus sprendimas. Kaip jau yra pareiškęs ne vienoje ankstesnėje savo nuomonėje, Komitetas pritaria sąnaudų internalizavimui transporto sektoriuje. Komitetas sutinka, kad pagal principą „**teršėjas moka**“ ekonominės priemonės turi atspindėti realią transporto kainą mūsų visuomenei ir keisti elgesį rinkoje tvarumo linkme. Šiuo požiūriu, pelnas iš šių papildomų mokesčių turi būti skiriamas tvariam transportui vystyti ir visai transporto sistemai gerinti, kad būtų galima sukurti iš tiesų tvarią judumo politiką. Šie mokesčiai turėtų būti atskirti nuo mokesčių, kurie renkamai finansavimo tikslais pagal principą „naudotojas moka“.

3.11.10 EESRK nuomone, būtina kurti **politikos priemonių derinių** (angl. *policy mix*) sistemas, apimančias:

— energijos vartojimo efektyvumo priemones,

— nekenksmingas CO_2 surinkimo ir saugojimo sistemas (angl. CCS),

— konkurencingą atsinaujinančiųjų energijos išteklių vystymą,

— elektrinių pertvarkymą, kad gaminant energiją būtų išskiriama mažai anglies dioksido,

— priemones didelio naudingumo bendrai šilumos ir elektros energijos gamybai (angl. *combined heat and power production, CHP*) plėsti.

3.11.11 Dėl Europos integruotos energetikos rinkos „priemonių rinkinio“ EESRK mano, kad būtina nedelsiant numatyti ir suderinti **investicijas** šiose srityse:

— pažangieji tinklai (angl. *smart grid*) ir energijos tiekimo tinklų tobulinimas,

— moksliniai tyrimai ir bendrų programų vystymas energijos tvarumo, nanomokslų ir nanotechnologijų, informacinių technologijų taikomųjų programų tinklo makrosistemoms ir namų ūkio technikos mikrosistemoms sektoriuose,

— gebėjimas valdyti sudėtingas sistemas ir užtikrinti tvirtą orientacinį pagrindą pramonės sektoriui ir valstybiniams bei privatiems operatoriams,

— struktūruoto ir sąveikaus dialogo su socialiniais partneriais, vartotojais ir visuomene stiprinimas.

3.11.12 EESRK ragina teikti pirmenybę kaimyninėse Europos šalyse įgyvendinamiems **energijos šaltinių įvairinimo projektams**, pavyzdžiui, Kaspijos jūros regiono ir Juodosios jūros regiono energijos tiekimo koridoriaus, visų prima *Nabucco* dujotiekio tiesimo, suskystintų gamtinių dujų (SGD) infrastruktūros, elektros tinklų sujungimo bei Europos ir Viduržemio jūros regiono elektros energijos ir dujų infrastruktūros žiedo užbaigimo projektų, naujų Europai svarbių naftos infrastruktūros projektų, pavyzdžiui, Odesos ir Gdansko projekto, Konstancos ir Triesto projektų, taip pat *Nord Stream* projekto, įgyvendinimui.

4. Nedarbo problemos ir krizės sukeltų socialinių pasekmių sprendimas

4.1.1 EESRK laikosi nuomonės, kad pagrindinė **naujų darbo vietų kūrimo sąlyga** – tvarus ir stabilus ekonomikos augimas. EESRK džiaugiasi, kad daugelis institucijų ir organizacijų atsižvelgė į socialinį ekonomikos atgaivinimo aspektą teikdamos pasiūlymus krizei įveikti.

4.1.2 Komitetas yra įsitikinęs, kad svarbu rengti iniciatyvas, kuriomis skatinamas **sektorių, kuriuose didžiausias užimtumo potencialas**, kaip antai mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sektoriaus („žaliosios“ darbo vietos), sveikatos bei socialinio sektoriaus („senjorų“ darbo vietos) ir skaitmeninių technologijų ekonomikos sektoriaus, plėtojimas.

4.1.3 EESRK išskiria šiuos prioritetinius veiksmus: naujų **verslumo**, ypač moterų, galimybių vystymas, **jaunimo užimtumas** ir pavyzdinės iniciatyvos „Judus jaunimas“ rėmimas.

4.1.4 EESRK mano, kad labai svarbu skatinti **verslumą** ir iniciatyvumą sukuriant aplinką, kurioje remiami verslininkai, suprantama rinkai būdinga rizika ir vertinamas žmogiškasis kapitalas, ir kartu laikytis kolektyvinių susitarimų ir nacionalinės praktikos.

4.1.5 EESRK visų pirma prašo parengti veiksmų planą siekiant nedelsiant užtikrinti **naujų novatoriškų įmonių vystymui ir esamų MVĮ rėmimui** būtinas sąlygas, prisidėti prie naujų darbo vietų, kurios reikalingos norint įveikti krizę ir vėl užtikrinti tvarų augimą, kūrimo. Numatyti veiksmai turėtų būti planuojami Europos, nacionaliniu ir regionų lygmenimis ir apimti tiek komercines ir nekomercines, tiek socialinės ekonomikos įmones. Be šio plano taip pat reikėtų pasirūpinti bedarbių ir jaunimo mokymu, kad jie galėtų užimti šias naujas darbo vietas.

4.1.6 **Ekologiškų darbo vietų** steigimo skatinimas turėtų vykti derinant skatinamąsias ir baudžiamąsias priemones, skiriant reikalingų išteklių, bet neužkraunant pernelyg didelės naštos ir taip trūkstamiems vešiesiems finansams. Šis finansavimo aspektas bus esminis, ir tam reikalingas visų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas, kadangi strategija „ES 2020“ ir paramos programos negalės veikti, jei bus varžoma valstybių narių veiksmų laisvė biudžeto srityje. Įmonės, kurios įsipareigos kurti geresnės kokybės darbo vietas ir taikyti tvaresnius gamybos metodus, turėtų būti skatinamos ir remiamos. Įmonėms būtinos aiškios, stabilios ir tarptautiniu mastu suderintos taisyklės. Todėl teisingas sprendimas būtų greitai ir suderintai spręsti Europos patento klausimą.

4.1.7 Kaip Komitetas jau pažymėjo savo nuomonėje dėl 2011 m. MAA įveikiant krizę labai svarbus vaidmuo tenka **tinkamai darbo užmokesčio politikai**. Darbo užmokesčio didinimas vidutinės trukmės laikotarpiu atsižvelgiant į nacionalinį visos gamybos masto augimą makroekonominiu požiūriu

užtikrina pusiausvyrą tarp pakankamo paklausos augimo ir kainų konkurencingumo. Todėl socialiniai partneriai turi stengtis vengti darbo užmokesčio ribojimo, kai siekiama sau naudos kitų sąskaita, darbo užmokesčio politika turi būti orientuota į našumą. Todėl EESRK kategoriškai atmeta pasiūlymą, kuris pateikiamas ir Komisijos komunikate dėl 2012 m. MAA, kad reikia įsikišti į nacionalines darbo užmokesčio nustatymo sistemas, be kitų dalykų reikalaujant imtis „reformos priemonių" kolektyvinėms deryboms decentralizuoti. Socialinių partnerių savarankiškumu ir jų laisve sudaryti kolektyvinius susitarimus jokiomis aplinkybėmis toliau negalima abejoti – tai labai aiškiai paaiškinta šešių priemonių reglamente Nr. 1176/2011 (šešių priemonių rinkinys).

4.1.8 EESRK pažymi, kad įmonės kuria įvairaus pobūdžio darbo vietas. Taip kuriamos **naujos darbo rūšys**: žmonės įdarbinami pagal laikinas sutartis, pagal kurias gaunamos nedidelės pajamos, suteikiama silpna socialinė apsauga ir nenumatyta jokios darbuotojų teisinės apsaugos. Ne visos terminuotos sutartys reiškia, kad darbo vieta neužtikrinta: aukštos kvalifikacijos savarankiškai dirbantys asmenys darbo rinkoje puikiai verčiasi vykdydami pavienius užsakymus, tačiau laikinas darbas jau pagal apibrėžtį yra neužtikrintas kai kalbama apie mažai kvalifikuotą arba nekvalifikuotą darbą gamybos arba paslaugų sektoriuose. Lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyra gali būti atsakas į lankstaus darbo poreikį, iškylantį įmonėms, bet tik su sąlyga, kad bus sudarytos panašios saugumo sąlygos, kaip ir nuolatiniam darbui.

4.2 *Struktūrinis darbo jėgos pasiūlos ir paklausos atotrūkis*

4.2.1 Pagrindinis būdas problemoms išspręsti yra **švietimo institucijų, įmonių, socialinių partnerių ir valdžios institucijų bendradarbiavimas**, ypač numatant būsimus kvalifikacijos poreikius, imantis reikiamų iniciatyvų bendro švietimo ir profesinio lavinimo bei mokymo srityse. Komitetas paragino gerinti profesinio lavinimo ir mokymo kokybę ir veiksmingumą siekiant jį padaryti patrauklesnį ir reikalingesnį. Kai į universitetus patenkančių jaunų žmonių skaičius yra vienintelis rodiklis, tai klaidina formuojant švietimo politiką ir neatitinka su įgūdžiais susijusių darbo rinkos poreikių. Turėtų būti užtikrinta švietimo ir mokymo sistemų pusiausvyra.

4.2.2 Demografiniai pokyčiai (dirbantieji sensta ir į darbo rinką patenka mažiau jaunimo) ir technologinių pokyčių sparta vykstant gamybos procesams kelia grėsmę, kad Europai gali labai pritrūkti **kvalifikuotų darbuotojų**. Todėl nepaprastai svarbu visiems sudaryti ir išsaugoti galimybes patekti į darbo rinką ir užtikrinti, kad niekam nebūtų į ją užkirstas kelias. EESRK pabrėžia, kad darbuotojams turi būti sudaryta galimybė tobulinti įgūdžius ir profesinę kvalifikaciją, visą profesinį gyvenimą ugdyti naujus gebėjimus, padedančius prisitaikyti prie jų darbo aplinkoje vykstančių pokyčių ir tenkinti kvalifikuotos darbo jėgos poreikius rinkoje. Norint toliau konkuruoti su kitais pasaulio regionais vienas svarbiausių uždavinių ES – tinkamai ir veiksmingai valdyti šį procesą.

4.2.3 EESRK pritaria nuomonei, kad darbuotojams visų pirma turi būti sudaryta galimybė dalyvauti **profesinio mokymo programose**. Tyrimai parodė, kad mažiausiai šiomis programomis pasinaudoja tie darbuotojai, kuriems labiausiai reikia mokymo, todėl reikėtų taikyti skirtingas priemones skirtingoms darbuotojų grupėms.

4.2.4 Didelę biudžeto dalį reikėtų skirti **mažiausiai kvalifikuotiems darbuotojams**, nes būtent jiems labiausiai reikia papildomo mokymo. Tai turėtų vykti darbuotojui skiriant asmeninį biudžetą mokymuisi, o jo dydis turėtų būti atvirkščiai proporcingas išsilavinimo lygiui, kad mažiausiai kvalifikuotiems darbuotojams būtų skiriama daugiausia lėšų.

4.2.5 **Vyresnio amžiaus darbuotojams** reikėtų taikyti tokią personalo politiką, kuria būtų atsižvelgiama į darbuotojų amžių. Nors daugelyje ES valstybių narių pensinis amžius didinamas, nemažai vyresnio amžiaus darbuotojų praras darbą dar nesulaukę dabartinio pensinio amžiaus, visų pirma todėl, kad nesugebės prisitaikyti prie pokyčių. Šią problemą gali padėti išspręsti specialus ir tikslingas mokymas.

4.2.6 Taip pat labai svarbu, kad švietimas ir mokymas būtų **veiksmingi**. Kai kurios valstybės narės bando naujus, veiksmingesnius mokymo metodus ir iš naujo supranta mokymosi darbo vietoje svarbą. EESRK pabrėžia, kad svarbu plėtoti šio pobūdžio projektus ir ragina Komisiją juos skatinti kartu užtikrinant keitimąsi gerąja praktika šioje srityje.

4.3 *Įdarbinimo, visų pirma jaunimo ir ilgalaikių bedarbių, rėmimas*

4.3.1 EESRK dar kartą pakartoja savo raginimą **nubrėžti kiekybiškai išmatuojamus europinius tikslus jaunimo užimtumo srityje**, visų pirma: 1) nustatyti tikslą pastebimai sumažinti jaunimo nedarbą ir 2) nustatyti ne ilgesnį kaip keturių mėnesių laikotarpį, kurio vidutiniškai reikia jaunam asmeniui susirasti darbą arba mokymosi vietą. Sprendimas konkrečių tikslų jaunimo užimtumo srityje nustatymą palikti valstybių narių kompetencijai davė nedaug rezultatų, nes tik keletas šalių savo nacionalinėse reformų programose suformulavo atitinkamus tikslus.

4.3.2 EESRK palankiai vertina tai, kad Komiteto raginimas valstybėms narėms užtikrinti, kad visi jaunuoliai per keturis mėnesius nuo privalomo mokyklinio ugdymo baigimo būtų įdarbinti, tęstų mokslą arba dalyvautų aktyvumo skatinimo programose, virto pasiūlymu į „Judaus jaunimo" pavyzdinę iniciatyvą įtraukti „**Jaunimo garantijų**" iniciatyvą.

4.3.3 Valstybėms narėms, kuriose darbo rinkos padėtis jaunimo atžvilgiu yra ypač įtempta ir kurios tuo pat metu turi laikytis griežtų biudžeto reikalavimų, turėtų būti sudarytos galimybės paprasčiau pasinaudoti **ES fondais**, skirtais tokioms priemonėms kaip iniciatyva „Jaunimo garantija". Reikalingos pragmatiškos ir lanksčios procedūros ir paprastesnis lėšų naudojimo administravimas, įskaitant laikiną nacionalinių lėšų nemokėjimą bendrai finansuojant projektus, naudojantis ESF ir kitų Europos fondų lėšomis.

4.3.4 EESRK jau ne kartą pabrėžė, kad nors ekonomikos krizė verčia pergalvoti biudžeto prioritetus visose ES šalyse, svarbu ir toliau skirti ir, jei reikia, didinti **europines lėšas jaunuolių švietimui, mokymui ir užimtumui**. Atsižvelgdamas į tai EESRK ragina naujame finansiniame plane nuo 2014 m. jaunimui skirtoms iniciatyvoms numatyti pakankamai lėšų.

4.3.5 Kai kurios valstybės narės, nustačiusios atitinkamas sąlygas, krizės metu pagerino galimybes gauti **bedarbio pašalpas** palankių sąlygų neturinčioms grupėms, įskaitant jaunimą. Tačiau šios priemonės numatytos ribotam laikotarpiui arba esama grėsmės, kad jos bus nutrauktos dėl numatytų griežtų taupymo priemonių. EESRK ragina bendrai persvarstyti reikalavimus, pagal kuriuos jauni žmonės įgyja teisę į bedarbio pašalpą, nustatyti palankesnes sąlygas tiems, kurie ieško darbo, bet iki šiol nesinaudojo tomis teisėmis. Taip pat rekomenduojama atitinkamus tikslus įtraukti į nacionalines reformų programas. Tai būtų svarbus indėlis sprendžiant klausimus, susijusius su neužtikrinta daugelio jaunų žmonių padėtimi pradedant profesinį gyvenimą.

4.3.6 15–24 m. amžiaus grupei būdingas ne tik dvigubai didesnis nedarbas palyginti su suaugusiais, bet ir **nesaugių darbo santykių** mastas (kai kuriose šalyse jis siekia daugiau nei 60 proc.), padidėjęs nereglamentuojamų formų profesinio mokymo ir stažuočių skaičius (visų pirma pietinėse Europos šalyse), be to, padidėjo jaunimo, dirbančio mažiau kvalifikuotą darbą negu turima kvalifikacija. EESRK rekomenduoja atsisakyti laikinų, ilgalaikių perspektyvų nesiūlančių sprendimų siekiant jaunuolius integruoti į darbo rinką. Vietoj nesaugaus užimtumo ir saugumo neužtikrinančių darbo sutarčių reikėtų gyvendinti priemones, užtikrinančias, kad blogai apmokamas laikinas darbas ir laikinos darbo vietos su menkomis socialinėmis garantijomis jaunimui netaptų įprastu reiškiniu. Kalbant apie Komisijos **iniciatyvą dėl stažuočių**, EESRK remia atitinkamą Europos kokybės sistemą, kurioje dalyvauti turėtų būti skatinamos ir įmonės, siekiant propaguoti mokymąsi darbo vietoje, saugių sutarčių sudarymą, visų pirma su menką išsilavinimą turinčiu jaunimu. Turėtų būti apsvarstyta, ar kitos šalys negalėtų iš dalies perimti kai kuriose valstybėse narėse jau ilgą laiką sėkmingai taikomos „dualistinės“ profesinio mokymo sistemos, pagal kurią bendrasis lavinimas derinamas su profesiniu mokymu.

4.3.7 Dėl nesibaigiančio krizės nulemto darbo jėgos paklausos sąstingio didėja ilgalaikis nedarbas; dėl to kyla didelių sunkumų įsidarbinti ir didėja skurdas – vis didesnė dalis darbinio amžiaus arba jaunesnių žmonių, priklausančių ryšio su darbo rinka neturintiems namų ūkiams, gyvena skurde. **EESRK rekomenduoja valstybėms narėms ypatingą dėmesį skirti integracinių tarpinių darbo rinkų kūrimui – valstybės ištekliais sukurti atitinkamą kiekį tinkamų darbo vietų** ir taip užtikrinti, kad ilgalaikiai bedarbiai išsaugotų ryšį su darbo pasauliu ir gilintų žinias. Taip būtų užtikrinta, kad dėl prarasto ryšio su darbo rinka skurdas nedidėtų, o tokiems darbuotojams būtų sudarytos sąlygos sklandžiai pereiti į atvirą darbo rinką, kai tik krizė pasibaigs.

4.4 *Socialinis verslumas*

4.4.1 Socialinės įmonės yra svarbus **Europos socialinio modelio** elementas. Socialinės įmonės įneša **svarbų indėlį į visuomenės** vystymąsi ir padeda siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų kurdamos darbo vietas, ieškodamos novatoriškų sprendimų visuomenės poreikiams patenkinti ir skatindamos socialinę sanglaudą, integraciją ir aktyvų pilietiškumą.

4.4.2 Komitetas yra įsitikinęs, kad propaguojant socialinį verslumą, ypač šiuo atšiauraus ekonominio klimato laikotarpiu, bus galima pasinaudoti jų **augimo potencialu ir pridėtine socialine verte**. Siekiant išnaudoti šį potencialą reikia sukurti ir įgyvendinti visapusišką politinę sistemą, apimančią platų suinteresuotųjų subjektų spektrą iš įvairių visuomenės sektorių (pilietinė visuomenė, privatusis, viešasis sektoriai) ir visais lygmenimis (vietos, regionų, nacionaliniu ir Europos).

4.4.3 Valstybės narės ir ES institucijos turi užtikrinti, kad socialinės įmonės būtų įtrauktos į **viešosios politikos iniciatyvas ir šioms įmonėms skirtas programas**, taikant tokias pat sąlygas, kaip ir kitoms įmonių formoms, ir kad į jas būtų atsižvelgta.

4.4.4 Socialinėms įmonėms svarbiausia geresnės galimybės **gauti kapitalo** ir konkrečiai pritaikytos finansavimo priemonės. Komisija turėtų rinkti ir skleisti informaciją apie valstybėse narėse jau taikomą gerą praktiką ir inovacines finansavimo priemones, pavyzdžiui, mišrų kapitalą ir įvairias viešųjų bei privačiųjų investuotojų sąveikos formas, ir užtikrinti, kad dabartinė ES reglamentavimo sistema netrukdytų kurti naujas priemones.

4.4.5 Labai svarbu, kad į **kitą struktūrinių fondų programavimo** laikotarpį būtų įtrauktos socialinių įmonių steigimo ir vystymo programos.

4.4.6 Komisija turėtų visos ES mastu palyginti **viešojo finansavimo metodus**, itin tinkančius socialinėms įmonėms. Ji turėtų skatinti viešuosius pirkimus, kuriuose atsižvelgta į socialinius aspektus, įvertinti jų paplitimą ir spręsti viešųjų pirkimų perteklinio reglamentavimo klausimą. Peržiūrėdama valstybės pagalbos taisykles Komisija turėtų apsvarstyti galimybę socialinėms visuotinės svarbos paslaugoms taikyti visą išimtį arba visoms smulkioms viešosioms paslaugoms ir tam tikroms socialinėms paslaugoms taikyti išimtį dėl pranešimo, taip siekiant skatinti steigtis socialines įmones.

4.4.7 Kadangi jų teisinė forma skiriasi ir socialinė paskirtis yra specifinė, kai kuriose šalyse taikomos **mokesčių lengvatos**. Jas reikėtų peržiūrėti ir kartu taikyti siekiant skatinti tinkamų taisyklių parengimą

4.5 *Pažeidžiamų asmenų apsauga*

4.5.1 Kaip Komitetas jau ne kartą pažymėjo savo nuomonėje dėl 2011 m. MAA ir su kuo Komisija taip pat visiškai sutinka, **socialines išmokas** reikia vertinti ne kaip naštą, o kaip visiems naudingą produktyvią investiciją. Nedarbo išmokomis bei aktyviomis darbo rinkos politikos priemonėmis galima stabilizuoti ekonomiką ir skatinti aktyvų prisitaikymą prie permainų tobulinant įgūdžius ir užtikrinant veiksmingą darbo paiešką bei perkvalifikavimą. Vis dėlto reikėtų atsargiai vertinti priemones,

kuriomis siekiama griežtinti tinkamumo kriterijus. Kyla pavojus, kad dar labiau padidės atskirtį patiriančių asmenų neužtikrintumas, o tai profesinės (re)integracijos požiūriu yra didelė kliūtis. Neigiama tokių „išstūmimo“ priemonių pasekmė taip pat gali būti ta, kad jos paskatins gyventojus pereiti į kitus socialinės apsaugos sektorius, pavyzdžiui, kreiptis dėl socialinės pagalbos, darbingumo netekimo, o tai yra nepageidautina.

4.5.2 EESRK pažymi, kad darbuotojams turi būti suteikta **socialinė apsauga ir užtikrintos pajamos**, kad greitai besikeičiančioje visuomenėje jie galėtų dirbti optimaliai ir nesibaimindami dėl rytojaus.

4.5.3 EESRK ragina Europos institucijas įtikinamiau patvirtinti, kad bus išsaugoti **Europos socialiniai standartai**. Dėl ryžto stokos šioje srityje daugėja skurstančių dirbančiųjų, didėja nelygybė, auga piliečių baimė dėl ateities, taip pat didėja piliečių nepasitikėjimas bendrapiliečiais, socialinėmis įstaigomis ir valdžios institucijomis. Tokios nuomonės gyventojai laikosi ne tik nacionalinių, bet ir į Europos lygmens institucijų atžvilgiu, kaip rodo daugelyje valstybių narių didėjantis euroskepticizmas.

4.5.4 EESRK nuomone, būtina užtikrinti, kad dėl **taupymo priemonių** nedidėtų skurdo pavojus ir toliau nedidėtų skirtumai, kurie pastaraisiais metais ir taip išaugo. Tačiau imantis priemonių krizei įveikti reikia atkreipti dėmesį į tai, kad šios priemonės neprieštarautų paklausos ir užimtumo skatinimo bei neigiamų socialinių padarinių švelninimo tikslui. Valstybės narės turėtų atkreipti dėmesį ir į tai, kad ekonomikos krizei ir valstybių įsiskolinimui įveikti skirtos priemonės nekliudytų viešosioms investicijoms į darbo politikos priemones ir nesusilpnintų bendro švietimo ir profesinio mokymo sektoriaus. EESRK ragina atlikti veiksmingą socialinio poveikio vertinimą, siekiant išnagrinėti, kaip būtų galima pasiekti tikslą iki 2020 m. padėti bent 20 milijonų žmonių išbristi iš skurdo ir socialinės atskirties.

4.5.5 Paprastai nuo taupymo priemonių labiausiai nukenčia žmonės, kurie yra priklausomi nuo socialinių išmokų, įskaitant ir dirbančius neužtikrintomis darbo sąlygomis bei kitas palankių sąlygų darbo rinkoje neturinčias grupes. Dažniausiai darbą sunkiausia susirasti būtent tiems žmonėms, kurių galimybės gauti paramą yra ir taip ribotos. Todėl reikia sukurti atitinkamus, efektyvius ir tvarius socialinės apsaugos tinklus, ypatingą dėmesį skiriant pagalbai labiausiai nukentėjusioms ir palankių socialinių sąlygų darbo rinkoje neturinčioms grupėms.

5. **Viešosios administracijos modernizavimas**

5.1.1 Dėl viešosios administracijos modernizavimo: EESRK nuomone, geras valdymas reiškia **daugiapakopį valdymą ir partnerystę su regionų lygmens atstovaujančiąja organizuota pilietine visuomene**.

5.1.2 **Daugiapakopis valdymas** yra lanksti Komisijos, valstybių narių vyriausybių, regionų ir vietos valdžios institucijų ryšių sistema, specialiai pritaikyta konkrečioms situacijoms ir teminėms aplinkybėms – tai nėra hierarchinė kompetencijos pasiskirstymo tarp valdymo sluoksnių sistema. Geram valdymui būdingi atvirumu grįsti santykiai, ne toks griežtas subsidiarumo principo taikymas.

5.1.3 **Partnerystė** yra svarbi kolektyvinio įsipareigojimo priemonė ir prisideda prie didesnio viešųjų išlaidų ir viešosios politikos veiksmingumo. Siekti šio tikslo galėtų padėti naujos veiksmingos partnerystės formos. Tokia partnerystė, kurioje dalyvautų ir kurią remtų visos suinteresuotosios šalys – viešosios ir privačios (įskaitant bankus) – ir kuri būtų organizuojama taikant aiškias ir veiksmingas projektų stebėjimo visą jų trukmės laikotarpį taisykles ir nustatant terminus, atsakomybę ir galimas sankcijas, galėtų papildyti inovacijų strategiją.

5.1.4 EESRK visų pirma ragina Komisiją, Parlamentą ir Tarybą, taip pat valstybes nares ir regionus priimant sprendimus Europos, nacionaliniu ir teritoriniu lygmeniu vadovautis principu „**visų pirma galvokime apie mažuosius**“. Komitetas taip pat rekomenduoja valstybėms narėms ir regionams vadovautis minėtu principu įgyvendinant savo MVĮ, ekonomikos ir pramonės politiką. Galiausiai Komitetas mano, kad SVA turėtų tapti labiau įpareigojančia priemone, visų pirma ES institucijoms. Tačiau EESRK nesutinka su Europos Komisijos pasiūlymu MVĮ ir labai mažoms įmonėms netaikyti ES teisės aktų.

5.1.5 EESRK mano, kad paskyrus nacionalinius **MVĮ atstovus** („MVĮ pasiuntinius“), valstybėms narėms turėtų būti lengviau taikyti SVA. Komitetas rekomenduoja skirti ir regioninius MVĮ atstovus.

5.1.6 Reikia pereiti į etapą „**visų pirma veikime mažųjų naudai**“. Nepavyks sėkmingai įgyvendinti SVA, jei nebus pereita prie tikro „partneryste pagrįsto daugianario ir daugiapakopio valdymo“. Būtina užtikrinti, kad ekonominiai ir socialiniai partneriai, taip pat viešajam ir privačiam sektoriui atstovaujantys suinteresuotieji subjektai būtų nuo pat pradžių įtraukti į politines diskusijas ir teisėkūros procesus. Todėl EESRK prašo sudaryti galimybę įvairių kategorijų MVĮ atstovaujančioms organizacijoms aktyviai dalyvauti visais lygmenimis vykstančiuose teisėkūros ir sprendimo priėmimo procesuose.

5.1.7 EESRK sutinka su Taryba ir Komisija, kad reikalingas veiksmingas daugiapakopis valdymas, geresnis **ES lėšų panaudojimo** ir **ES politikos krypčių įgyvendinimo** valdymas. Klausimas yra ne ar, o kaip. Šiuo atveju svarbiausia suderinti „iš apačios į viršų“ generuojamas iniciatyvas ir iš „viršaus į apačią“ nustatomas pagrindines sąlygas.

5.1.8 Komitetas itin palankiai vertina pasiūlymą užtikrinti **aktyvesnį viešojo sektoriaus ir kitų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą** rengiant, perkeliant Bendrijos teisės aktų nuostatas į nacionalinę teisę ir jas įgyvendinant, ypač pailginant viešųjų konsultacijų trukmę bei supaprastinant pažeidimo tyrimo procedūras ir didinant jų veiksmingumą.

5.1.9 EESRK palankiai vertina tikslą modernizuoti ES viešųjų pirkimų politiką, kad geriau veikiančioje bendrojoje rinkoje ji

taptų veiksmingesnė, o bendroji rinka savo ruožtu taptų novatoriškesnė, ekologiškesnė ir socialiniu požiūriu stipresnė. EESRK pabrėžia, kad strategijoje „Europa 2020“ išryškinti inovacijų, aplinkos apsaugos ir socialinis aspektai yra aktualūs ir viešiesiems pirkimams ir turi jiems įtakos.

5.1.10 EESRK pabrėžia, kad šiandien, kaip ir anksčiau, turi būti vadovaujamasi atvirumo, skaidrumo, veiksmingumo, teisinio tikrumo, ekonomiškumo, konkurencingumo principais, sudarytos sąlygos į rinką patekti mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) ir laisvosioms profesijoms, laikomasi proporcingumo principo, dažniau sudaromos tarptautinės sutartys, vengiama diskriminacijos ir korupcijos ir reikalaujama profesionalumo.

5.1.11 Būtina sumažinti nereikalingą biurokratiją – tai būtų naudinga visiems. Reikėtų vengti sudėtingų teisės aktų ir valstybėse narėse paplitusio perteklinio reguliavimo.

5.1.12 EESRK rekomenduoja išanalizuoti valstybių narių geriausią praktiką, pavyzdžius ir priemones rinkos atverti.

5.1.13 EESRK palankiai vertina Komisijos parodytą norą stiprinti politines, teisėkūros ir administracines **procedūras** siekiant užtikrinti, kad Bendrijos teisės aktai būtų racionaliau ir tinkamiau rengiami ir taikomi visuose politikos ciklo etapuose.

5.1.14 EESRK nuomone, reikėtų aiškiau apibrėžti kai kuriuos aspektus, pavyzdžiui, kaip **už ex ante poveikio vertinimo** įgyvendinimą atsakingos visos Bendrijos institucijos jį vykdo, koks turėtų būti už poveikio vertinimo stebėseną atsakingo organo pobūdis ir kas turėtų būti jo nariai, kokie naudojami kriterijai, turėtų būti aiškiau apibrėžti didesnio skaidrumo užtikrinimo būdai ir priemonės.

5.1.15 Komitetas palankiai vertina Komisijos iniciatyvą modernizuoti valstybės valdymo institucijas įsteigiant „**kontaktinius centrus**“ ir gali tik pritarti besiplečiančiam valstybinių institucijų bendradarbiavimui tarpvalstybiniais klausimais. Toks bendradarbiavimas turi būti plėtojamas ir tose politikos srityse, kuriose įsipareigojimų laikymasis yra labai svarbus.

5.1.16 EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą pagerinti bendrosios rinkos valdymą pasinaudojant glaudesniu administraciniu bendradarbiavimu ir vystant Vidaus rinkos informacijos sistemą (VRI).

5.1.17 Vidaus rinkos informacijos sistema yra pagrindinė techninė nacionalinių valdžios institucijų bendradarbiavimo priemonė ir gali užtikrinti bendrosios rinkos vartotojų sąveiką.

5.1.18 EESRK mano, kad VRI sistema gali atlikti lemiamą vaidmenį pertvarkant administracinį bendradarbiavimą vidaus rinkoje ir užtikrinant, kad jis atitiktų piliečių, įmonių ir pilietinės visuomenės organizacijų, kurioms ateityje gali tekti tam tikras vaidmuo kuriant ir valdant tą sistemą, poreikius bei lūkesčius.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl audiovizualinių kūrinių platinimo internetu Europos Sąjungoje: galimybės ir problemos kuriant bendrąją skaitmeninę rinką

(COM(2011) 427 galutinis)

(2012/C 143/13)

Pranešėjas **Jacques LEMERCIER**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. liepos 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos dėl audiovizualinių kūrinių platinimo internetu Europos Sąjungoje: galimybės ir problemos kuriant bendrąją skaitmeninę rinką

COM(2011) 427 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 1 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 226 nariams balsavus už ir 10 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 EESRK norėtų atkreipti dėmesį Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią reikalaujama laikytis tam tikrų pagrindinių teisių pusiausvyros, kai keitimasis rinkmenomis internete yra susijęs su autoriaus teisėmis ([1]). Autorių teisės nėra absoliučios ir reikalavimas jų laikytis negali būti užtikrintas taikant interneto prieigos paslaugų teikėjų naudojamą bendrą filtravimo sistemą (ISP – žr. *SABAM prieš Scarlet* bylą). Daugelyje valstybių narių skaitmeninių laikmenų apmokestinimas negali būti taikomas laikmenoms, kurių paskirtis kita nei skaitmeninių audiovizualinio turinio kopijų, pavyzdžiui, įmonių valdymui naudojama skaitmeninė aparatinė įranga (žr. *Padawan* bylą). Kai kurių valstybių pernelyg griežti teisės aktai turėtų būti peržiūrėti atsižvelgiant į dabartinę Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, kad jie netaptų kliūtimi vystyti audiovizualinių kūrinių platinimą internetu.

1.2 Kitas tokių kūrinių rinkos spartaus vystymosi veiksnys – patrauklūs ir prieinami verslo modeliai, kurie leidžia skaitmeninį audiovizualinį turinį platinti mažesnėmis sąnaudomis nei kompaktinių diskų (CD) ir skaitmeninių vaizdo diskų (DVD) platinimas. Tokia ekonomija platinimo sąnaudų sąskaita turėtų būti naudinga vartotojams ir turėtų užtikrinti pakankamą atlygį kūrėjams, kad jie galėtų toliau tęsti savo kūrybinę meninę ir literatūrinę veiklą. Autorių teisės taip pat turėtų būti pakoreguotos taip, kad atitiktų bendrus ir visuomenės interesus, pavyzdžiui, reikėtų numatyti reikalavimą užtikrinti prieinamumą prie turinio neįgaliesiems pernelyg nedidinant prieigos kainų. Be to, reikėtų apsvarstyti galimybes peržiūrėti išimčių ir apribojimų taikymą siekiant sudaryti sąlygas labai nepalankioje padėtyje esantiems asmenims naudotis bibliotekų ir viešųjų kultūros centrų medžiaga, kaip Komitetas siūlė 2010 m. paskelbtoje nuomonėje ([2]).

1.3 Internetas tapo universalia elektroninio turinio platinimo priemone. Tam tikri techniniai ir teisiniai reikalavimai turėtų būti nustatyti pagal privalomus teisinius standartus, kad būtų užtikrinta turinio platintojų pagarba privatumui ir tinklo neutralumas: internete neturi būti naudojama bendra filtravimo sistema ([3]), kol teisėjas, turėdamas pakankamai įrodymų dėl kopijos nelegalumo, suteiks konkretų vardinį įgaliojimą ar bus pateiktas konkretus autorių ir gretutinių teisių turėtojo vardinis skundas.

1.4 Komitetas taip pat mano, kad už audiovizualinių kūrinių valdymą atsakingų institucijų ir bibliotekų veiksmai neturėtų būti varžomi pernelyg griežtais autorių teises ginančiais įstatymais. Šių institucijų ir bibliotekų vaidmuo – saugoti ir platinti kūrinius kultūriniais tikslais, siekiant menininkų ir kūrėjų populiarinimo ir ilgalaikės apsaugos, taip pat užtikrinti prieigą plačiajai visuomenei, visų pirma moksleiviams ir studentams, prie intelektinių kūrinių siekiant bendro intereso, t. y. sėkmingo strategijos „Europa 2020“, Skaitmeninės darbotvarkės ir kultūros strategijos ([4]) įgyvendinimo. Komiteto remiamas pasiūlymas dėl nenustatytų autorių kūrinių direktyvos ([5]) turėtų irgi prisidėti prie sklandaus Europos ir nacionalinių kultūros strategijų įgyvendinimo.

1.5 Tarpvalstybinė kūrinių platinimo internetu rinka nekelia ypatingų prieigos problemų trims svarbiausiems tarpvalstybiniams platintojams, kurie kontroliuoja tris ketvirtadalius rinkos ir turi visas finansines ir technologines priemones pateikti Europos ir pasaulio visuomenei savo katalogus.

([1]) Neseniai nagrinėtos bylos dėl Padawan ir SABAM.
([2]) OL C 228, 2009 9 22, p. 52.
([3]) Žr. *SABAM prieš Scarlet* bylą.
([4]) COM(2007) 242 final.
([5]) OL C 376, 2011 12 22.

1.5.1 Komitetas konkrečiai prašo Komisijos pateikti specialių pasiūlymų, skirtų dideliam skaičiui MVĮ ir MVPĮ (Mažos ir vidutinės įmonės ir Mažos ir vidutinės pramonės įmonės), kurios įvairiomis kalbomis platindamos literatūrinius ir kinematografinius kūrinius yra tikrosios Europos kultūros ir meno vertybių puoselėtojos, todėl būtina joms sudaryti sąlygas aktyviai dalyvauti bendroje audiovizualinio turinio platinimo internetu rinkoje.

1.6 Komitetas atkreipia dėmesį į kai kuriuos 2010 m. spalio mėn. KEA-Cema tyrime pateiktus pasiūlymus, pavyzdžiui, kurti bendrus katalogus ir taikyti vieno langelio principą platinant turinį Europos visuomenei ([6]). Be to, atlikti išsamūs ir svarbūs rinkos raidos tyrimai. Platinimo strategija, nauji verslo modeliai yra sukurti tam, kad skatintų legalų kūrinių platinimą ir užtikrintų didžiausią galimą atlygį visiems platinimo grandies dalyviams ir geresnį kūrinių panaudojimą. Be tradicinių rinkodaros priemonių, pasitelkiamos socialinės žiniasklaidos priemonės, kuriama taip vadinama „šurmulio rinkodara“ (angl. *buzz marketing*).

1.7 EESRK mano, kad Komisijos siūlomas sukurti bendras išsamus Europos autorių teisių kodeksas jį pateikiant kaip direktyvą gali padėti paspartinti būtiną valstybių narių teisės aktų suderinimą. Kodeksas pakeistų daugybę taikomų ES autorių teisių direktyvų ir valstybės narės reguliariai teiktų ataskaitas dėl jo veiksmingo įgyvendinimo. ES strategija „Europa 2020“ taip pat turėtų būti įtraukta į šį Europos autorių teisių kodeksą ([7]).

1.7.1 Priėmus tokį kodeksą mažiau dėmesio būtų galima skirti kilmės šalies principui atsižvelgiant į tai, kad šiuo teisės aktu siekiama realaus suderinimo. Tuo atveju, kai valstybė narė skiria valstybės finansavimą kinematografiniam kūriniui, siekiant nustatyti, kurie teisės aktai turi būti taikomi, kilmės šalimi paprastai turėtų būti laikoma finansavimą skirianti valstybė. Komisija taip pat turėtų numatyti, kokie teisės aktai bus taikomi, kai kilmės šalimi bus nurodoma Europa ([8]).

1.7.2 Turėtų būti numatyta galimybė išvengti nesąžiningų sąlygų sutartyse dėl kūrinio autoriaus (-ių) teisių perdavimo prodiuseriui ir (arba) platintojui. Iš tiesų gana dažnai autorių teisės perduodamos prodiuseriui su teise kūrinį platinti naudojant visas esamas ir ateityje sukursimas technologijas nenumatant sąlygos, kad autorius ateityje gaus dalį pajamų, gautų naudojant naujas laikmenas ir platinimo priemones (pvz., *Blue-Ray*, IPTV ([9]) ir kt.).

1.7.3 Turinys neturi būti laikomas preke. Į šį aspektą reikėtų atsižvelgti ir svarstant platinimo internetu klausimą, kadangi tai yra – tai kultūros paslauga, kuria platinama „prasmė“ (angl. *meaning*).

1.7.4 EESRK dar kartą pabrėžia būtinybę užtikrinti prieigą prie sparčiojo plačiajuosčio interneto ryšio, kad interneto vartotojai galėtų pakankamai greitai gauti kokybiškus audiovizualinius kūrinius (per kabelinę TV, interneto protokolo televiziją ar užsakomąsias vaizdo programų platformas ([10])).

1.8 Komisijos kompetentingos tarnybos galimybę sukurti duomenų valdymo sistemas, susijusias su audiovizualinių kūrinių nuosavybės teisėmis ([11]), turėtų svarstyti, pagrindinį dėmesį skirdamos sektoriuje veikiančių MVĮ ir (arba) MVPĮ ypatumams ir poreikiams. Tai taikytina ir klausimui dėl licencijų platinti kūrinius daugelyje teritorijų sukūrimo, t. y. vienintelio dokumento galiojančio visoje Europos Sąjungos rinkoje. Reikėtų skatinti smulkiuosius Europos gamintojus ir suteikti jiems paramą ([12]) europeizuoti turimus kūrinių katalogus ir įtraukti į kūrinių identifikavimo sistemą nurodant (savanoriškai) informaciją apie autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojus ir išduoti daugelyje teritorijų galiojančias licencijas.

1.9 Teisių suteikimo sistema turėtų užtikrinti skaidrų ir teisingą atlygio paskirstymą teisių turėtojams ([13]). Būtina kiekvienais metais atlikti nepriklausomą kolektyvinio autorių teisių administravimo organizacijų patikrinimą, kurio duomenys būtų prieinami autoriams ir visuomenei, kad būtų užtikrinta demokratinė jų veiklos ir indėlio į kultūros vystymą kontrolė ([14]).

1.10 Komitetas mano, kad Komisija, remdamasi suinteresuotųjų subjektų atsakymais į žaliojoje knygoje pateiktus klausimus, antrąjį 2012 m. pusmetį, po pirmąjį pusmetį surengtos konferencijos su suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant viešas organizacijas ([15]), taip pat ir Komitetą (atsižvelgiant į jo specifinį vaidmenį), profesines sąjungas ir europinio lygmens vartotojams atstovaujančias organizacijas, autorius ir platintojus, turėtų numatyti parengti baltąją knygą, kurioje būtų suformuluoti konkretesni pasiūlymai dėl galimų tolesnių veiksmų bendrajai audiovizualinių kūrinių rinkai sukurti nepaisant kalbinių barjerų. EESRK supranta, kad iškils teisinių ir techninių sunkumų siekiant šio plataus užmojo projekto pažangos, tačiau mano, kad jie yra įveikiami.

([6]) *„Audiovizualinių kūrinių licencijavimas daugelyje teritorijų Europos Sąjungoje“*, nepriklausomas Europos Komisijos visuomenės ir žiniasklaidos GD tyrimas, 2010 m. spalio mėn. Taip pat žr. komunikatą „Kūrinių platinimas prijungties režimu bendrojoje rinkoje“, COM(2007) 836 final.

([7]) OL C 68, 2012 3 6, p. 28.

([8]) Komitetas jau yra pateikęs pasiūlymą dėl 28-ojo režimo Europos sutarčių teisės srityje, OL C 21, 2011 1 21, p. 26.

([9]) Internetinė televizija.

([10]) VOD.

([11]) Audiovizualinio turinio prodiuseriai bando sukurti tarptautinę audiovizualinių kūrinių identifikavimo ir numeravimo sistemą (angl. *ISAN International Standard Audiovisual Number*). Tačiau ISAN neapima informacijos apie teisių priklausymą nuosavybės teise, o dalyvavimas yra savanoriškas. Kai kurios JAV filmų studijos siūlo panašią sistemą, pramoginės medžiagos identifikavimo registrą (angl. Entertainment Identifier Registry, EIDR, eidr.org/how-eidr-works). Pagal šią sistemą suteikiamas kodas, kurį programų kūrėjams nurodo API (Aplikacijų programavimo sąsaja), tačiau nenurodo, kam priklauso teisės į kūrinį.

([12]) Pavyzdžiui, iki 2013 m. bus įgyvendinam programa MEDIA, kuria toliau galėtų pakeisti kita paramos programa.

([13]) OL C 68, 2012 3 6, p. 28.

([14]) Idem.

([15]) Valstybinės filmų finansavimo įstaigos, bibliotekos ir kultūros centrai.

2. **Pagrindinės Komisijos komunikato nuostatos**

2.1 Komunikatas tiesiogiai susijęs su strategija „Europa 2020“, juo pratęsiamas Komisijos komunikatas „Intelektinės nuosavybės teisių bendroji rinka“, kuriuo nustatoma intelektinės nuosavybės teisių (INT) strategija ([16]).

2.2 Audiovizualinis sektorius yra labai svarbus, jame dirba 6 milijonai darbuotojų, sukuriama apie 3 procentai ES BVP, jo rinkos vertė – 500 mlrd. eurų per metus. Dėl sparčios technologijų plėtros iš esmės keičiasi audiovizualinių kūrinių platinimas. Skaitmeninės technologijos, spartus ir itin spartus internetas, debesų kompiuterija, galimybė atsisiųsti audiovizualinius kūrinius į asmeninius kompiuterius ir mobiliuosius telefonus lemia esminius pokyčius įprastuose platinimo tinkluose.

2.3 Žaliojoje knygoje nurodomi įvairūs būdai rinkai sukurti, tačiau užtikrinama, kad bus skatinamas vienas autorių teisių valdymo modelis, kurių pagrindą sudarys tarpvalstybinės ir europinės licencijos.

2.4 Komisija mano, kad audiovizualinių kūrinių (filmų ir kt.) platinimo internetu ne pirminio transliavimo teritorijoje teisių suteikimo tvarka turi būti supaprastinta. Tas pats pasakytina ir apie užsakomąsias programas, kurioms platinti turi būti gautos kitos teisės nei tos, kurių reikia pirminiam transliavimui.

2.5 Žaliojoje knygoje patikslinama, kad vienalaikiam programos perdavimui reikia specialaus teisių turėtojų leidimo.

2.6 Kalbant apie tuo pačiu metu retransliuojamas programas iš kitų valstybių narių, Palydovinio transliavimo ir kabelinio perdavimo direktyvoje ([17]) reikalaujama, kad teises turi administruoti kolektyvinio teisių administravimo organizacija. Šios teisės papildo transliuotojo tiesiogiai suteiktas teises.

2.7 Kabelinio perdavimo klausimu Komisija atkreipia dėmesį, kad ne visos teisių turėtojams atstovaujančios organizacijos teisiškai įpareigotos licencijuoti tokias teises.

2.8 Galiausiai, pastaraisiais metais skaitmeninių abonento linijų (angl. *Digital subscriber line*, DSL), interneto protokolo televizijos (IPTV) ir skaitmeninės antžeminės televizijos (angl. *Digital terrestrial television*, DTT) ir naujųjų skaitmeninės platformų operatoriai taip pat teikia retransliavimo paslaugas, todėl tampa dar sunkiau užtikrinti šiuo metu galiojančių teisės aktų laikymąsi.

2.9 Verslo požiūriu 2009 m. ES sukurta beveik 1 200 filmų; jie sudaro 25 proc. ES kino teatrų repertuarų, o JAV filmams tenka 68 proc. rinkos. Tuo tarpu JAV ES sukurtiems filmams teko tik 7 proc. rinkos. Norėdami užtikrinti filmo platinimą Europos Sąjungoje, prodiuseriai ir platintojai nustato filmų pirmojo parodymo laikotarpius. Paprastai filmas pirmą kartą parodomas kine, po to patenka į vaizdo laikmenas, dar vėliau užsakomosiose ar iš anksto apmokamose televizijos programose ir, galiausiai – nemokamai transliuojamoje televizijoje. Užsakomųjų vaizdo programų paslaugų, teikiamų ne kūrinio gamybos šalyje, vystymas didina partnerių, taigi ir sutarčių skaičių.

Siekdama sumažinti procedūrų skaičių, Komisija siūlo kolektyvinį kūrinių administravimą ir sukurti kolektyvinį teisių licencijavimą, t. y. numatyti, kad audiovizualinius kūrinius licencijuoti tiesiogiai gali vienas asmuo (prodiuseris).

2.10 *Žaliosios knygos pasiūlymai dėl autorių atlygio*

Daugelyje ES valstybių narių autoriui atlygį moka prodiuseris, išmokėdamas tam tikrą sumą pinigų arba mokestį už indėlį kuriant audiovizualinį kūrinį. Šiose valstybėse narėse autoriai negauna nuolatinio papildomo atlygio už kiekvieną jų kūrinių panaudojimą internete. Kitose valstybėse narėse autoriams atstovaujančios kolektyvinio teisių administravimo organizacijos gauna atlygį už kiekvieną kūrinių panaudojimą. Dar kitose valstybėse sumokėti atlygį autoriui už jo kūrinių panaudojimą įpareigotas galutinis platintojas.

2.11 *Atlikėjų atlygis*

Šiuo metu atlikėjų atlygis mokamas pagal sutartį, jam sumokama vienkartinė pinigų suma, kaip ir autorių atlygio atveju. Komisija siūlo sukurti teisingesnio atlygio sistemą, teisę į atlygį administruotų kolektyvinio teisių administravimo organizacijos. Tačiau žaliojoje knygoje nurodoma, kad dėl šių naujų teisių galėtų kilti ekonominių, taigi ir teisinių neaiškumų prodiuseriams ir trukdytų kūrinių platinimui internete.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1 Žaliąja knyga Komisija tęsia Europos bendros rinkos kūrimą, visų pirma siekiama suderinti nacionalines taisykles.

Knygoje minimas audiovizualinis sektorius yra susijęs su kultūra ir kultūrinio turinio skaitmeninio platinimo galimybėmis. Tai sudėtinga ir ypatingo dėmesio reikalaujanti sritis, kadangi ji prisideda prie šalies istorijos, kalbos, tradicijų, lūkesčių puoselėjimo. Audiovizualinio sektoriaus negalima vertinti tik kaip vieną iš tradicinių ekonomikos sektorių ar vieną iš visuotinės ekonominės svarbos sektorių. Gali pasirodyti, kad požiūris, kurio žaliojoje knygoje laikosi Komisija, pernelyg sutelktas į vartotojo interesus. Vis dėlto įvairių mechanizmų analizė yra labai gili ir galima teigti – pakankamai išsami.

3.2 Nors dokumentas glaustas ir jame aptariamos labai skirtingos temos, vis dėlto pagrindinis Komisijos tikslas – sukurti bendrąją skaitmeninę rinką.

3.3 **Audiovizualinio turinio platinimo padėtis ir su tuo susijusios teisės. Komisijos poziciją grindžiantys teiginiai**

([16]) COM(2011) 287 final.
([17]) Direktyva 93/83/EEB (OL L 248, 1993 10 06, p. 15).

Pirmasis teiginys: dabartinė sistema neveikia, ji yra sudėtinga ir daug kainuoja galutiniam vartotojui. Antrasis teiginys: nacionalinės produkcijos sutelkimas į vieną visumą turėtų leisti padidinti komercinį viso sektoriaus gyvybingumą. Didžiųjų prieigos paslaugų teikėjų nepriklausoma užsakomosios vaizdo programų paslaugos platforma arba *iTunes* susiduria su sunkumais įsigyjant išimtines teises platinti kūrinį tam tikrose teritorijose arba Europoje; šios teisės dažnai priklauso prodiuseriams, kurie siekia kuo didesnio atlygio platindami kūrinius kitais būdais (visų pirma, parduodami DVD).

3.4 **Centralizuotai administruoti licencijavimą** (sutelkti priemones ir informacijos išteklius sektoriaus vystymo tikslais)

Žaliojoje knygoje siūloma licencijuoti internetu įvairiose teritorijose teikiamas paslaugas ir pritariama įvairiose teritorijose teikiamų paslaugų autorių teisių licencijavimo internetu Europos sistemos sukūrimui.

EESRK mano, kad šis sprendimas galėtų būti naudingas konkrečios kalbos regionams.

3.5 Didelis platinimo kanalų ir interaktyvių priėmėjų skaičius, klientų judumas turi didelės įtakos platinimo tinklų verslo modeliams.

3.6 Šiuo metu leidimai ir licencijos paprastai išduodamos nacionaliniu lygmeniu sudarant kūrinio prodiuserio ir platintojo internetu sutartis. EESRK pripažįsta, kad Komisijos siūloma sistema turi neginčijamų privalumų, visų pirma ji sudaro sąlygas greičiau ir paprasčiau prieiti prie prodiuserių teikiamų duomenų. Tai gali būti papildomas veiksnys platinti nacionalinius kūrinius, kurie kitu atveju liktų šalyje.

3.7 Tačiau reikėtų pabrėžti, kad prieš penkiolika metų pradėta taikyti direktyva dėl palydovinio transliavimo nepaskatino vystyti palydovinio transliavimo paslaugų visoje Europoje.

3.8 **Sukūrus Europos kūrinių registrą gali kilti pavojus, kurį būtų sunku įvertinti.**

EESRK mano, kad tokia duomenų bazė turėtų būti išskirtinai informacinio pobūdžio.

Visų pirma, teisė į autorių teisių apsaugą neturi priklausyti nuo to, ar kūrinys įtrauktas į registrą, ar ne.

3.9 Tokia europinė sistema leistų suvienyti Europos prodiuserių ir platintojų jėgas ir padėtų konkuruoti su Europoje veikiančiomis stambiomis Holivudo bendrovėmis.

Tačiau įdomu tai, kad būtent didžiosios JAV kino studijos (*Warner Bross, Disney* ir kt.) deda pastangas sukurti tarptautinę audiovizualinių kūrinių identifikavimo registrą (*Entertainment Identifier Registry*).

3.10 Be kita ko, nuo 2004 m. Prancūzijos prodiuseriai savo ruožtu bando sukurti audiovizualinių kūrinių identifikavimo ir numeravimo sistemą ISAN (*International Standard Audiovisual Number*). Pirmiau pateikti skaičiai dėl Europoje ir JAV kuriamų filmų kelia nerimą. Priminsime, kad esant dabartinei sistemai, JAV sukurti filmai sudaro 75 proc. Europos kino teatrų repertuarų. Taigi, tokios sistemos valdymas yra esminis klausimas.

3.11 Be to, svarbu priminti, kad būtent prodiuseriai, derėdamiesi su platintojais, sudaro sutartį, kurioje nustato kūrinio autoriams arba autorių teisių turėtojams išmokėtiną vienkartinę pinigų sumą ir užtikrina, kad atlygis bus sumokėtas. Atlygio autorių teisių turėtojams problemą gali iš dalies padėti išspręsti centralizuotas licencijavimo administravimas. Beje, iš pažiūros patrauklus pasiūlymas mokėti atlygį pagal žiūrovų skaičių per tam tikrą keleto metų laikotarpį atrodo sunkiai įgyvendinamas.

3.12 Susiduriama su realiu filmo prodiuserių, platintojų ir dalyvaujančiųjų kuriant audiovizualinį kūrinį interesų konfliktu. Viena vertus, prodiuseriai siekdami kuo geresnės filmo reklamos, nori, kad filmai būtų visų pirma būtų rodomi kino salėse, kita vertus, platintojai reikalauja kuo greičiau įgyti teisę platinti kūrinius vaizdo laikmenose, užsakomosiose ar apmokamose televizijos programose.

3.13 EESRK mano, kad derybos dėl minėtų terminų yra būtinos atsižvelgiant į spartų interneto protokolo televizijos, asimetrinių skaitmeninių abonento linijų (ADSL) ir skaitmeninių platformų vystymąsi. Kalbant apie senesnius kūrinius, kuriems nebetaikomi jokie išskirtiniai susitarimai dėl platinimo, būtų labai įdomu sukurti kūrinių, įtrauktų į teisių nuosavybės duomenų bazę, identifikavimo ir registravimo sistemą.

3.14 Taigi, Komisija labai tikisi, kad kolektyvinis kūrinių (duomenų banko) licencijavimas paskatins pokyčius sektoriuje. **Ar ES sugebės pasipriešinti galingoms tarptautinėms JAV bendrovėms? Būtų rizikinga skubiai atsisakyti dabartinių nacionalinių sistemų.**

3.15 EESRK mano, kad prieš atsisakant nacionalinių sistemų ar apribojant jų veikimą, reikėtų atlikti išsamius vertinimus. Kaip Komitetas yra minėjęs anksčiau, JAV bendrovių interesus ginančios lobistų grupės veikia veiksmingai ir akivaizdžiai siekia šio pelningo sektoriaus liberalizavimo.

3.16 Komisija savo pasiūlymu siekia spartinti ES audiovizualinių kūrinių platinimą ir jį reguliuoti. Komisijos techninės ir reglamentavimo priemonės labai svarbios, kadangi gali paspartinti kitų subjektų jau pradėtus liberalizavimo procesus.

3.17 Komitetas be jokios abejonės remia visas Komisijos pastangas supaprastinti audiovizualinių kūrinių prieinamumą piliečiams internetu. Tokia prieiga už prieinamą kainą turi būti užtikrinta visoje ES teritorijoje. Prieinamumas prisidėtų prie valstybių narių kultūros sklaidos ir jaunųjų europiečių švietimo. Be to, EESRK nuomone, kai kurios platinamos kūrinių „versijos“ (pvz., kūrinį rodyti su reklaminiais intarpais, nors autentiškoje jo versijoje to nebuvo numatyta) gali tapti kliūtimi įgyvendinti audiovizualinių kūrinių platinimo internetu kultūrinius tikslus, net jei šios blogesnės kokybės „sukarpytos“ versijos galėtų būti platinamos nemokamai ar už labai mažą kainą. Į šiuos aspektus galėtų būti atsižvelgta savanoriškame kokybės kodekse, skirtame kūrinių platintojams internetu, kabelinio ryšio priemonėmis arba bevieliu ryšiu, kurie turėtų įsipareigoti gerbti originalius kūrinius.

3.18 EESRK nuomonėje dėl Komisijos komunikato „Intelektinės nuosavybės teisių bendroji rinka“ ([18]) atkreipiamas dėmesys į nacionalinių modelių įvairovę ir į prieštaringus autorių teisių kultūros srityje administravimo būdus. **EESRK supranta, kad diskusija dar nėra baigta, todėl mano, kad pirmas žingsnis turėtų būti – apibrėžti Europos kodekso principus.** Pirmajame kodekso, pagrįsto pagarba kiekvienos šalies kultūros ypatumams, rengimo etape reikėtų apibrėžti svarbiausius privalomus principus, kurių turėtų laikytis visos šalys išduodamos licencijas.

3.19 EESRK nuomone, nereikėtų išplėsti kilmės šalies principo taikymo, kadangi paslaugą teikianti įmonė pasirinkdama įsisteigimo šalį galėtų apeiti šį iš esmės teigiamą principą. Komisija taip pat pradėjo kitas iniciatyvas ir konsultacijas, kurių tikslas paskatinti duomenų perdavimo operatorius investuoti į naujus tinklus, galinčius kokybiškai ir už prieinamą kainą prižiūrėti šiuos duomenų srautus.

3.20 Žaliojoje knygoje Komisija teigia, kad kolektyvinis teisių administravimas paspartins skaitmeninių tinklų vystymąsi. Tačiau reikėtų atsakyti į klausimą, ar tinklų operatoriai bus finansiškai pajėgūs modernizuoti ir padidinti transliavimo pajėgumus. Turint omenyje kai kuriuos žaliojoje knygoje pateiktus pasiūlymus, labai svarbus EESRK nuomonės „Atviras internetas ir tinklo neutralumas Europoje“ ([19]) indėlis.

3.21 Kalbant apie tuo pačiu metu retransliuojamas programas iš kitų valstybių narių, Palydovinio transliavimo ir kabelinio perdavimo direktyvoje reikalaujama, kad teises turi administruoti kolektyvinio teisių administravimo organizacija. Šios teisės papildo transliuotojo tiesiogiai suteiktas teises. Tokia dvejopa, galinti pasirodyti gremėzdiška procedūra yra būtina siekiant išvengti, kad transliuojamoje programoje nebūtų tuščių tarpų (pvz., dėl kitoms programoms naudojamų prietaisų).

3.22 Komisija mano, kad audiovizualinio sektoriaus vystymui labai svarbus nacionalinis finansavimas, ir remia programą MEDIA, kuri skirta audiovizualinių kūrinių sklaidai įvairiose teritorijose padidinti. EESRK pritaria Komisijos nuomonei, tačiau atkreipia dėmesį, kad sumažėjo subsidijos filmams kurti, tuo tarpu pastebimas masinis rėmėjų pajėgų sutelkimas, kai reikia finansuoti filmo kūrimą.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([18]) OL C 68, 2012 3 6, p. 28.

([19]) OL C 24, 2012 1 28, p. 139.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl finansinių priemonių rinkų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų (Europos rinkos infrastruktūros reglamentas)

(COM(2011) 652 galutinis – 2011/0296 (COD))

(2012/C 143/14)

Pagrindinis pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**

Taryba, 2011 m. lapkričio 25 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 15 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl finansinių priemonių rinkų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų (Europos rinkos infrastruktūros reglamentas)

COM(2011) 652 final – 2011/0296 (COD).

2011 m. spalio 25 d. Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininko kabinetas pavedė Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriui darbo šioje srityje organizavimą.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d., pagrindiniu pranešėju paskyrė Edgardo Maria IOZIA ir priėmė šią nuomonę 99 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 EESRK teigiamai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl reglamento ir tikisi, kad jis bus greitai priimtas siekiant veiksmingiau ginti indėlininkų interesus ir jame apibrėžtus principus taikyti visoms kitoms finansinėms priemonėms ([1]).

1.2 EESRK pabrėžia, kad pasiūlymu dėl reglamento siekiama šių tikslų:

— padidinti sandorių ir kompetentingoms institucijoms teikiamos informacijos apie sandorius skaidrumą,

— nustatyti prievolę išvestinėmis finansinėmis priemonėmis prekiauti organizuotos prekybos vietose,

— pašalinti kliūtis be diskriminacijos naudotis tarpuskaitos priemonėmis,

— sustiprinti finansinių priemonių ir išvestinių finansinių priemonių pozicijų priežiūrą,

— vykdyti Europos Sąjungoje filialo neturinčių trečiųjų šalių įmonių finansinių paslaugų teikimo kontrolę,

— kontroliuoti automatinius ir algoritminius prekybos būdus ir mažinti jų poveikį.

1.3 Šiuo pasiūlymu dėl reglamentu didinamas rinkos skaidrumas ir nustatomos priemonės rinkos susiskaidymui sumažinti. Vienodas nuostatų taikymas leis išvengti finansų rinkoms būdingos didelės reguliacinio arbitražo rizikos, o galutiniams vartotojams tai bus naudinga, kadangi, kaip tikimasi, bent jau teoriškai turėtų sumažėti su sandoriais susijusios išlaidos.

1.4 Komisija savo teisėkūros aktų pasiūlymuose turėtų aiškiai nurodyti jų teikiamus privalumus įvairiems susijusiems subjektams: atskiriems finansinių paslaugų vartotojams, mažoms ir vidutinėms įmonėms, operatoriams, valdžios sektoriui.

1.5 Vienas bendresnio pobūdžio aspektų – Komisija turėtų ryžtingai remti finansinio švietimo programą. EESRK neseniai šia tema parengė nuomonę savo iniciatyvą ([2]).

1.6 Nors atrodytų, kad išlaidos dėl naujojo reglamento nelabai padidėja, EESRK nerimauja dėl galimo finansinei sistemai svarbaus makroekonominių išlaidų padidėjimo ir mano, kad poveikio vertinime nepakankamai į tai atsižvelgta. Šiuo klausimu EESRK jau kurį laiką ir ne vieną kartą yra prašęs „atlikti išsamų kumuliatyvinių reguliavimo iniciatyvų tyrimą dėl būtinų priemonių, skirtų finansų sistemai ir kapitalo rinkai. Stabili ir veiksminga sistema turi skatinti finansinį stabilumą ir realiosios ekonomikos likvidumą.“ ([3]) Komitetas džiaugiasi, kad Komisija nusprendė pradėti šio pobūdžio vertinimą, kuris būtinas norint suprasti bendrą visų reguliavimo priemonių poveikį, ir tikisi, kad šis vertinimas bus greitai paskelbtas.

([1]) OL C 54, 2011 2 19, p. 44.

([2]) OL C 318, 2011 10 29, p. 24.

([3]) OL L 107, 2011 2 28, p. 21.

1.7 EESRK atkreipia dėmesį, kad reglamento 40 straipsnis dėl deleguotųjų aktų nedera su SESV 290 straipsnio nuostatomis. Deleguotųjų aktų skaičius, turinys ir terminai prieštarauja Sutarties nuostatoms, o daug svarbių reglamentuotinų aspektų neįtraukti į įprastą teisėkūros procedūrą. EESRK rekomenduoja atidžiai apsvarstyti šį klausimą ir reglamento 40 straipsnį visiškai suderinti su SESV nuostatomis.

2. **Pasiūlymas dėl reglamento**

2.1 Pastaraisiais metais finansų rinkos iš esmės pakito. Nauji finansiniai produktai ir prekybos vietos, technologinės naujovės, pavyzdžiui, sparčioji prekyba (angl. *high-frequency trade*), visiškai pakeitė padėtį rinkose.

2.2 Pasiūlymais siekiama padidinti finansų rinkų veiksmingumą, atsparumą ir skaidrumą, taip pat sustiprinti investuotojų apsaugą. Šia nauja reglamentavimo sistema suteikiami didesni priežiūros įgaliojimai reguliavimo institucijoms ir nustatomos aiškios prekybos veiklos taisyklės.

2.3 *Svarbiausi pasiūlymo aspektai*

2.3.1 Tvirtesnės ir veiksmingesnės rinkos struktūros: į FPRD taikymo sritį įėjo daugiašalės prekybos sistemos (DPS) ir reguliuojamos rinkos, po persvarstymo bus įtrauktos ir naujas prekybos vietos tipas: organizuota prekybos sistema (OPS), tai iki šiol nereglamentuota, prekybos vieta, gaunanti vis didesnės svarbos. Pavyzdžiui, vis daugiau standartinių išvestinių finansinių priemonių sutarčių sudaroma šiose prekybos vietose. Naujuoju pasiūlymu ši spraga bus panaikinta. Pagal naująją direktyvą ir toliau bus galimi įvairūs prekybos modeliai, tačiau bus užtikrinta, kad visoms prekybos vietoms būtų taikomos tos pačios skaidrumo taisyklės ir būtų sušvelninami interesų konfliktai.

2.3.2 Dėmesys technologinėms inovacijoms: naująja FPRD bus įvestos naujos apsaugos priemonės prieš algoritminę ir labai trumpalaikio pobūdžio prekybą, dėl šių prekybos būdų nepaprastai išaugo sandorių sparta ir gali kilti sisteminių pavojų.

2.3.3 Visų pirma numatytas reikalavimas, kad visi algoritminiai prekiautojai būtų tinkamai reglamentuojami, turi būti užtikrintas pakankamas likvidumas ir taikomos taisyklės, kuriomis siekiama, kad jie nepadidintų nepastovumo rinkose patekdami į rinkas ir pasitraukdami iš jų. Galiausiai, pasiūlymuose numatyta pagerinti svarbių po sandorio sudarymo teikiamų paslaugų, tokių kaip tarpuskaita, ribojimo sąlygas, nes antraip gali būti iškreipta prekybos vietų konkurencija.

2.4 Didesnis skaidrumas: į pasiūlymus įtraukus naują organizuotos prekybos sistemos kategoriją padidės prekybos skaidrumas akcijų rinkose, įskaitant neviešas anonimines prekybos vietas (angl. „*dark pools*“ – prekybos vietos, kuriose prekybos apimtys arba likvidumas yra tokie, kokių negali pasiūlyti viešos prekybos vietos). Išimtys būtų daromos tik tam tikromis numatytomis aplinkybėmis. Taip pat bus nustatyta nauja nebiržinės prekybos (t. y. obligacijų, struktūrizuotų finansinių produktų ir išvestinių finansinių priemonių) skaidrumo užtikrinimo tvarka. Be to, pagal naujus reikalavimus visi rinkų duomenys turės būti renkami vienoje sistemoje, todėl investuotojai žinos apie visą ES vykdomą prekybos veiklą ir galės rinktis remdamiesi visa šia informacija.

2.5 Daugiau priežiūros įgaliojimų ir griežtesnė biržos prekių išvestinių finansinių priemonių rinkų sistema. Pasiūlymais reguliavimo institucijoms suteikiama daugiau įgaliojimų ir padidinama jų vaidmens svarba. Priežiūros institucijos, koordinuodamos savo veiklą su Europos vertybinių popierių ir rinkų priežiūros institucija, galės tam tikromis nustatytomis aplinkybėmis uždrausti tam tikrus produktus, paslaugas ar veiklos metodus, keliančius grėsmę investuotojų apsaugai, finansiniam stabilumui arba sklandžiam rinkos veikimui.

2.6 Geresnė investuotojų apsauga: be jau nustatyto išsamaus taisyklių rinkinio, persvarstyta FPRD sugriežtinami investicijų portfelio valdymo, konsultavimo dėl investicijų ir sudėtinių finansinių priemonių, kaip antai struktūrizuotų finansinių produktų, siūlymo pirkti reikalavimai. Siekiant išvengti galimo interesų konflikto, nepriklausomi konsultantai ir investicijų portfelio valdytojai negalės mokėti trečiosioms šalims arba gauti iš jų apmokėjimų ar kitokios piniginės naudos. Galiausiai, visoms investicinėms įmonėms nustatytos bendrovių valdymo ir vadovų atsakomybės taisyklės.

3. **Komentarai ir pastabos**

3.1 Tarptautinių atsiskaitymų banko duomenimis, išvestinių finansinių priemonių tariamoji vertė nuo 601 046 mlrd. JAV dolerių 2010 m. gruodžio mėn. išaugo iki 707 569 mlrd. JAV dolerių 2011 m. birželio mėn. (*BIS QuarterlyReview*, 2011 m. gruodžio mėn.).

3.2 Naujuoju pasiūlymu siekiama pagerinti rinkų – visų pirma mažiausiai reguliuojamų – veiksmingumą, vientisumą ir skaidrumą, taigi, ir sustiprinti investuotojų apsaugą.

3.3 Dėl per pastaruosius dvidešimt metų pasaulio mastu nepaprastai išaugusios sandorių apimties finansų rinkose labai padaugėjo likvidžių priemonių. Tokį iki šiol nematytą padidėjimą lėmė trumpalaikės spekuliacijos, deja, realioji ekonomika, darbo rinka ir atlyginimai augo ne tokiu pačiu tempu. EESRK mano, kad pasiūlymas dėl reglamento yra būtinas ir yra tinkama priemonė padariniams rinkoms sumažinti.

3.4 Pirmoji finansų rinkų funkcija – paremti ekonomikos vystymąsi mažinant informacijos asimetriją ir skatinant veiksmingą išteklių paskirstymą. Kaip jau minėta, krizė atskleidė ydingą rinkos veikimo mechanizmą, pagal kurį jos dalyviai veikė vadovaudamiesi informacijos ekonomikai prieštaraujančiais principais ir finansų rinkomis naudojosi tik labai trumpalaikėms ir trumpalaikėms spekuliacijoms.

3.5 Taigi, mūsų rinkas užplūdo didelio likvidumo priemonės, nors tuo pačiu metu trūko (ir tebetrūksta) veiksmų, kuriais būtų skatinama ne finansų, o veikiau realioji pramonė. Toks požiūris dar labiau atitolino natūraliai turinčias koegzistuoti pramonę ir finansų rinkas, kuriose sparčiai gausėjo vis neskaidresnių, neapibrėžtesnių ir sudėtingesnių priemonių.

3.6 Spekuliacija yra vienas iš rinkos veikimo elementų ir yra neatsiejama jos dalis, spekuliacijomis užtikrinamas likvidumas ir jos atskleidžia nesklandumus, tačiau trumpalaikės spekuliacijos yra nenaudingos ekonominiu ir socialiniu požiūriais ir turi lemiamos įtakos finansinių burbulų formavimuisi. Todėl būtina neatidėliojant keisti dabartines tendencijas ir nukreipti investuotojų dėmesį į realųjį augimą.

3.7 Šiuo požiūriu pasiūlyme dėl reglamento pateikiamos priemonės ir veiksmai yra neginčijamai naudingi ir gali padėti panaikinti mūsų sistemos trūkumus ir suteikti jai stabilumo.

3.8 Pagal naująją organizuotos prekybos sistemų reglamentavimo sistemą visų tipų prekybos veiklai bus taikomos aiškesnės taisyklės. Portfelių valdymo paslaugoms, konsultacijoms dėl investicijų į vertybinius popierius ir finansinių produktų pasiūlai taikomi griežti standartai. Pagal naująsias teisės nuostatas keliami griežti reikalavimai dėl vadovų atsakomybės ir įmonių valdymo reformos, o tarpininkai privalės iš esmės reorganizuoti savo įmones. EESRK mano, kad naujosios taisyklės – nors ir apsunkinančios – yra būtinos ir dera su reglamento tikslais.

3.9 Pasiūlymu dėl reglamento nustatoma nauja – organizuotos prekybos sistemos (OPS) – kategorija. EESRK pritaria šiai naujovei, kadangi ji apima skirtingų sandorio šalių taikomas įvairias prekybos sistemas. OPS bus naudinga visai rinkai, kadangi bus sudarytos galimybės naudoti įvairias tarpusavyje konkuruojančias priemones, tačiau visais atvejai turės būti laikomasi optimalaus įvykdymo principo.

3.10 Reglamentu taip pat išplečiami kompetentingų institucijų įgaliojimai, joms suteikiant konkrečius įgaliojimus kontroliuoti finansinių produktų ir paslaugų, kurios gali ne tik labai pažeisti investuotojų interesus, bet ir destabilizuoti rinką, pardavimą klientams.

3.11 Be to, skaidrumo principas yra taikomas ne tik rinkoms, bet ir kompetentingų institucijų lygmeniu. Kompetentingos institucijos gali keistis informacija apie sandorius siekiant išvengti galimų piktnaudžiavimo rinka atvejų. EESRK labai pritaria šiems pasiūlymo dėl reglamento aspektams, kadangi šiais veiksmais siekiama užtikrinti investuotojų apsaugą.

3.12 Autoritetingų rinkos operatorių teigimu, naujosios taisyklės turi lemiamos reikšmės, jos iš esmės pakeis Europos finansų rinkų struktūrą. Būtina atsižvelgti į tai, kad egzistuoja sisteminė rizika, kuri pasireiškė prasidėjus finansų krizei. Jei vienas bankas nevykdo įsipareigojimų, gali kilti grėsmė, kad nebus vykdomi su nebiržiniais sandoriais susiję įsipareigojimai, o tai paliestų jose dalyvaujančias šalis ir kitus subjektus. Nauju reglamentu sumažinama nebiržinių priemonių rinkų sandoriuose dalyvaujančių šalių rizika. Pasiūlymas dėl reglamento leis labai sumažinti nereguliuojamose rinkose vykdomų sandorių skaičių.

3.13 Kitas tikslas, kurio siekiama naujuoju reglamentu ir kurį EESRK labai teigiamai vertina, – tai kaupti duomenis apie visus nebiržinius sandorius, o ne tik duomenis apie PSŠ. Informaciją butų suteikiama rinkų priežiūros institucijoms, kurios galėtų vykdyti veiksmingesnę rinkos stebėseną. Šiuo metu tokios stebėsenos negalima užtikrinti dėl duomenų trūkumo. Vis dėlto, šioje srityje reglamente pateikiama atvira ir *a priori* neapibrėžta sistema. Pavyzdžiu, operatoriai arba Europos vertybinių popierių ir rinkų priežiūros institucija nustatys išvestinių finansinių priemonių grupės, kuriomis leidžiama prekiauti PSŠ. Todėl šiuo metu dar negalima konkrečiai nustatyti, kurios esamos priemonėmis bus priskirtos PSŠ.

3.14 Dar vienas svarbi pastaba – būsimame Europos reglamente visiškai nekalbama apie būsimų PSŠ rinkų struktūrą. Būtų galima stiprinti kai kuriose šalyse esamas struktūras, pavyzdžiui tokias kaip, Italijos biržos kompensavimo ir garantijų fondas (*Cassa di Cmpensazione e Garanzia*) arba sukurti ribotą skaičių didelių struktūrų Europos lygmeniu. Tačiau tai tėra keletas galimybių, apie kurias pasiūlyme dėl reglamento nekalbama. Svarbi ne tik pasiūlyta konkreti struktūra, reikėtų dar kartą pabrėžti, kad siekiant užkirsti kelią galimam ir drastiškų pasekmių turinčiam įsipareigojimų nevykdymui, lemiamos reikšmės turės būsimi rizikos valdymo metodai ir priežiūros mechanizmų veiksmingumas.

3.15 Be to, PSŠ prekybos standartų nustatymo procesas turėtų padėti sumažinti išlaidas. Nors ir nėra įrodyta, tačiau šiuo požiūriu galėtų būtų naudingas koncentracijos procesas. Žinoma, jei naujasis reglamentas bus tinkamai įgyvendinamas, bus galima tiksliau vertinti riziką, kuriai kredito tarpininkai, siekdami didesnių pardavimo apimčių ir trumpalaikio pelno, dar visai neseniai buvo linkę neteikti reikšmės.

4. **Kritinės pastabos**

4.1 Vienas iš susirūpinimą keliančių klausimų – tai su šio reglamento įgyvendinimu susijusios išlaidos, kurių atrodo bus gerokai daugiau nei numatyta ir kurios bus patiriamos tuo metu, kai finansų įstaigos ir taip jau išgyvena reglamentavimo, sąnaudų ir investicijų grąžos požiūriu nelengvą laikotarpį. Finansų institucijos turi būti veiksmingos ir remti ekonomiką, tačiau taip pat užtikrinti savo rentabilumą, todėl EESRK baiminasi, kad šių išlaidų našta neišvengiamai teks investuotojams ir klientams. EESRK mano, kad vartotojai ir įmonės, visų pirma MVĮ, turi būti apsaugoti nuo minėtos grėsmės.

4.2 Komisija apskaičiavo, kad persvarstant FPRD susidarys 512–732 mln. EUR vienkartinių atitikties išlaidų ir 312–586 mln. EUR einamųjų išlaidų. Komiteto nuomone, išlaidos bus didesnės. Pavyzdžiui, kyla abejonių dėl numatytų veiklos išlaidų technologinei infrastruktūrai, kadangi jau vien norint, kad ji atitiktų su duomenų kaupimu susijusius reikalavimus, tam reikalingos sąnaudos viršytų bendrą išlaidų sumą. Komisija pagaliau pradėjo ilgai lauktą ir Komiteto siūlytą atlikti tyrimą, kurio tikslas įvertinti bendrą visų su naujomis reglamentavimo iniciatyvomis susijusių išlaidų poveikį. EESRK tikisi, kad siekiant įvertinti, kiek iš tiesų prireiks laiko ir išlaidų šiam reglamentu įgyvendinti, tyrimas bus greitai baigtas ir paskelbtas.

4.3 Jei pakeistos taisyklės dar labiau apsunkins finansų institucijų veiklą ir padidins jų išlaidas, šios institucijos turės spręsti klausimus, kuri jų veikla turi būti sustabdyta arba perkelta į kitą jurisdikciją.

4.4 Belaukiant kol daugelis subjektų pritars principui, kad didesnis skaidrumas mažina riziką, reikia stengtis geriau suprasti, koks bus bendras taisyklių, reguliuojančių Europos gebėjimą konkuruoti pasaulinėje finansinių paslaugų rinkoje, poveikis.

4.5 Toliau plėtojant didesnio skaidrumo, kurį turėtų užtikrinti naujasis reglamentas, temą, reikėtų atsakyti į klausimą, kas pajus realią ir tiesioginę šių priemonių naudą. Žinoma, didesnė informacija bus naudinga investicijų bankams ir rizikos draudimo fondams, tačiau ar tokios pat naudos gali tikėtis prekybos rinkos?

4.6 EESRK nuogąstauja, kad griežtas taisykles neviešų anoniminių prekybos vietų (angl. „*dark pools*“) atžvilgiu nustatantis reglamentas sutrukdys žmonių santaupas valdančių bendrovių gebėjimui kuo veiksmingiau vykdyti prekybinę veiklą savo klientų (tai daugiausia mažmeniniai klientai) vardu.

4.7 Vienas pasiūlymo dėl reglamento tikslų – darnios, sklandžiai veikiančios, vientisos finansų rinkos. Mažmeniniai investuotojai dažnai menkai išmano apie jų rinkose siūlomas finansines priemones. EESRK pritaria principui konsoliduoti įvairias prekybos vietas, tačiau taip pat rekomenduoja Komisijai ryžtingiau skatinti finansinio švietimo programas. Komitetas mano, kad jei investuotojai nebus tinkamai parengti ir informuoti, suderinimo procesai nebus tokie veiksmingi kaip tikimasi.

4.8 Be to, vienas svarbiausių naujojo reglamento aspektų, tai, kad jis bus taikomas didesniam skaičiui turto klasių, t. y. ne tik akcijoms, bet ir visoms kitoms finansinėms priemonėms. Jei nepasikeis šio reglamento tikslas skatinti konkurencingą išvestinių finansinių priemonių tarpuskaita pagrįstą prekybą, jis turės didelė įtakos rinkos sandarai. Panašu, kad pažangos šioje srityje greičiausiai pasieks kai kurios elektroninėse obligacijų rinkos, kurios jau dabar naudoja elektroninėse prekybos platformas.

4.9 Pasiūlymo dėl reglamento 40 straipsnyje pateikiamas ilgas ir išsamus deleguotųjų aktų, kuriuos įgaliojama priimti Komisija, sąrašas. Šių aktų turinys labai platus (paminėsime tik keletą sričių, kuriuos jie apima: pirkimo pardavimo kainų nustatymas, pavedimų dydžiai ir rūšys, finansinių priemonių duomenys, kurią reguliuojamos rinkos, investicinės įmonės turi viešai skelbti ir t. t.). EESRK atkreipia dėmesį, kad reglamento 40 straipsnis dėl deleguotųjų aktų nedera su SESV 290 straipsnio nuostatomis. Sutarties nuostatose teigiama, kad „įstatymo galią turintis teisės aktas gali deleguoti Komisijai įgaliojimus priimti visuotinai taikomus įstatymo galios neturinčius teisės aktus, papildančius ar iš dalies keičiančius neesmines įstatymo galią turinčio teisės akto nuostatas.“ Analizuodamas pasiūlyme dėl reglamento nurodytą deleguotųjų aktų turinį, EESRK mano, kad kai kurie aspektai yra labai svarbūs ir negali būti laikomi neesminiais. Todėl mano, kad pasiūlymo dėl reglamento 40 straipsnyje pateiktas deleguotųjų aktų sąrašas yra nereikalingas, pernelyg paltus ir nederantis su SESV nuostatomis.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo ir Komisijos direktyva 2007/14/EB

(COM(2011) 683 galutinis – 2011/0307 (COD))

(2012/C 143/15)

Pranešėjas **Paulo BARROS VALE**

Taryba, 2011 m. lapkričio 30 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 15 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 50 ir 114 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo ir Komisijos direktyva 2007/14/EB

COM(2011) 683 galutinis – 2011/0307(COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 1 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 232 nariams balsavus už, 3 prieš ir 11 susilaikius.

1. **Santrauka ir išvados**

1.1 Pasiūlymas persvarstyti Skaidrumo direktyvą yra didesnio Komisijos inicijuotų priemonių, skirtų pagerinti mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) galimybes pritraukti kapitalo, paketo dalis. Juo parodomas noras susigrąžinti investuotojų pasitikėjimą ir užtikrinti, kad rinkai būtų teikiama kokybiška informacija. Svarstomas pasiūlymas pagrįstas tarptautinės konsultacinės organizacijos „Mazars“ parengtoje nepriklausomoje ataskaitoje išdėstytomis rekomendacijomis, klausyme suinteresuotųjų subjektų pateikta nuomone ir pastabomis, 2010 m. gegužės mėn. Komisijos ataskaita ir visų siūlomų galimybių poveikio vertinimais. Todėl EESRK pritaria pasiūlymo tikslams ir turiniui, tačiau jaučia pareigą pateikti keletą svarstytinų pastabų.

1.2 Siūlomi pakeitimai, skirti padidinti rinkos patrauklumą mažiesiems ir vidutinio dydžio emitentams, bus taikomi visuotinai. Gali būti, kad didžiausią supaprastinimo poveikį pajus ne tie, kam iš tikrųjų šie pakeitimai skirti, o rinkoje veikiančios didelės tarptautinės bendrovės. Mažai kas galvoja, kad mažieji ir vidutinio dydžio emitentai negali patekti į rinką būtent dėl Skaidrumo direktyvos reikalavimų, o tai reiškia, kad paprastesni reikalavimai nebūtinai lems jų apsisprendimą arba labai padidins rinkos patrauklumą MVĮ. Nepaisant to, jei tik, suinteresuotųjų subjektų nuomone, dėl šio supaprastinimo nenukentės rinkos patikimumas arba investuotojų apsauga, jis darys ekonominį poveikį, kuris, nors galbūt bus svaresnis didesnėms įmonėms, galiausiai bus naudingas ir MVĮ. Tad tipiškiausiai Europos verslo įmonei jis turės bus labai reikšmingas.

1.3 Jau nuo 2004 m. su įvairiais oponentais vyksta karštos diskusijos apie ketvirčio ataskaitų skelbimą, o EESRK rekomendavo šį klausimą vertinti atsargiai. Tuo metu nurodyti privalomo ataskaitų skelbimo trūkumai pasitvirtino (kad didės informacijos kiekis, bet ne kokybė; kad bus didelės finansinės ir alternatyviosios sąnaudos; kad dėl spaudimo siekti greitų rezultatų, kad apie juos būtų galima pranešti rinkai, vyraus trumpalaikė, o ne ilgalaikė strateginė vizija). Spaudimą per trumpą laiką pasiekti rezultatų galima vertinti net kaip vieną iš dabartinę krizę lėmusių veiksnių, nes finansų sektorius buvo verčiamas kas ketvirtį skelbti vis geresnius rezultatus. Kadangi būtinam ir pageidaujamam skaidrumui grėsmės nėra, nes svarbios informacijos viešinimas užtikrinamas pagal Prospekto ir Piktnaudžiavimo rinka direktyvas, EESRK pritaria siūlymui stabdyti privalomo informacijos skelbimo reikalavimo taikymą. Taip bus užtikrinta, kad pačioje rinkoje bus sprendžiama, kiek informacijos reikia.

1.4 Kai kas pabrėžia, kad didžiausias alternatyviųjų ir kitų sąnaudų, pavyzdžiui, atitinkamos srities specialistų paslaugų pirkimo, šaltinis – ataskaitų aiškinamosios dalies sudėtingumas. Nors nėra garantijų, kad Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijai (EVPRI) parengus tokių ataskaitų šablonus sąnaudos labai sumažės, dėl šios iniciatyvos MVĮ sąnaudos tikrai gali sumažėti, nes nebereikės samdyti išorės subjektų ataskaitoms rengti. Galiausiai, verta pažymėti, kad sunku parengti visiems galimiems atvejams tinkantį šabloną, nes kai kuri pateikiama informacija galėtų būti pernelyg trumpa arba kokia nors svarbi informacija iš viso nepateikiama, nes šablone ji nenumatyta.

1.5 Siūlymas išplėsti finansinių priemonių, apie kurias reikia pranešti, sąrašą rodo norą patobulinti taisykles dėl rinkos naujovių, kad būtų galima akylai sekti pokyčius. Šiuo pakeitimu Skaidrumo direktyva suderinama su priemonėmis, kurios jau vykdomos Jungtinėje Karalystėje ir Portugalijoje ir kurias šiuo metu planuoja kitos ES ir pasaulio šalys. Prancūzijoje šiuo klausimu taip pat buvo inicijuotas teisės akto priėmimas, tačiau

priimtas nebuvo. Nors galbūt esama pagrindo baimintis, kad rinką „užtvindys“ nereikalinga informacija, šalių, kuriuose jau taikomi reikalavimai tokią informaciją skelbti, patirtis paneigia šiuos nuogąstavimus, o daugelis suinteresuotųjų subjektų pataria pasimokyti iš JK patirties šioje srityje.

1.6 Kalbant apie Europos informacijos mechanizmo kūrimą, EESRK nori atkreipti dėmesį į tai, kad dėl skirtingų naudojamų technologijų nesuderinamumo gali būti sudėtinga integruoti esamas nacionalines duomenų bazes. Nors nemažai suinteresuotųjų subjektų pritaria tokio mechanizmo kūrimui, daugiausia dėl investuotojams ir analitikams skirtos informacijos, reikia įvertinti jo sukūrimo ir administravimo sąnaudų ir ekonominės naudos santykį. Bet kokiu atveju, tai svarbi priemonė, galėsianti padėti toliau kurti bendrąją rinką.

1.7 Kalbant apie naują direktyvos 6 straipsnio dėl privalomo reikalavimo skelbti informaciją apie mokėjimus valdžios institucijoms formuluotę, EESRK ragina išplėsti šiuos nuostatos taikymo sritį. Neginčijama, kad svarbu atskleisti informaciją apie emitentų, veikiančių gavybos ar neliesto miško medienos ruošos pramonės sektoriuose, mokėjimus, tačiau šiuo straipsniu galėtų būti siekiama didesnių tikslų – jis galėtų būti taikomas privatiesiems subjektams suteiktoms viešąjį interesą tenkinančioms koncesijoms, pavyzdžiui, eksploatuoti transporto, telekomunikacijų, energijos ir azartinių lošimų tinklus – paprasčiausiai suteikiant tokias koncesijas arba kuriant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę. Reikėtų pateikti informaciją apie visus tokius sandorius su valdžios institucijomis, atliktus kiekvienoje šalyje ir pagal kiekvieną atskirą projektą. Kadangi šios priemonės paskirtis – užtikrinti, kad valdžios institucijos atsiskaitytų už surenkamų pajamų panaudojimą, negalima neatsižvelgti į mokėjimus, susijusius su šalies kitos infrastruktūros ir išteklių naudojimo veikla, neįtraukta į šios direktyvos taikymo sritį.

1.8 Kalbant apie sankcijas, EESRK ragina nustatyti ne tik viršutines, bet ir apatines numatomų sankcijų ribas, kad nė vienas reikalavimų nevykdantis subjektas neliktų nenubaustas ir kad sankcijos būtų atgrasančios ir iš tikrųjų stabdančios neteisėtą veiklą, ir kad tuo pačiu būtų suderinta valstybių narių taikoma praktika.

1.9 Neverta tikėtis, kad dėl šio teisės akto staiga išaugs paklausa, tačiau reikėtų pažymėti, kad dėl pasiūlymo supaprastinti Skaidrumo direktyvos taisykles ir dėl kitų planuojamų pasiūlymų, skirtų padidinti rinkos patrauklumą, gali padaugėti sandorių, kurių poveikis rinkos veikimui dar nesvarstytas. Be to, daugiau dėmesio skyrus MVĮ ir padidėjus rinkos patrauklumui investuotojams, gali išryškėti dabartinio vartotojų išsilavinimo trūkumai, dėl kurių jie nesupras pateikiamos informacijos ir priims nekompetentingus sprendimus.

2. **Pasiūlymo aplinkybės**

2.1 Vadovaudamasi Skaidrumo direktyvos (Direktyva 20041/109/EB [1]) 33 straipsniu, Komisija pateikė informacinę ataskaitą dėl direktyvos įgyvendinimo jos galiojimo laikotarpiu. Šioje ataskaitoje pabrėžiama, kad dauguma suinteresuotųjų subjektų mano, jog direktyvos skaidrumo reikalavimai naudingi tinkamam ir veiksmingam rinkos veikimui užtikrinti.

2.2 Šis pasiūlymas iš dalies keisti direktyvą pateiktas atsižvelgiant į Komisijos politinį prioritetą tobulinti reguliavimo sistemą mažųjų ir vidutinio dydžio emitentų labui ir gerinti jų galimybes pritraukti kapitalą. Juo taip pat siekiama užtikrinti, kad į biržos prekybos sąrašus įtrauktoms MVĮ taikomi įpareigojimai būtų proporcingesni, kartu užtikrinant tą patį investuotojų apsaugos lygį. Skaidrumo direktyvos peržiūra taip pat siekiama užtikrinti įsigijimo sandorių įmonėse skaidrumą, investuotojų pasitikėjimą ir didesnį dėmesį ilgalaikiams rezultatams, ir taip padidinti finansinį stabilumą. Be to, gerinant galimybes susipažinti su reguliuojama informacija ES lygmeniu, siekiama didinti funkcinę Europos vertybinių popierių rinkų integraciją ir užtikrinti geresnį į biržos prekybos sąrašus įtrauktų mažųjų ir vidutinių įmonių matomumą investuotojams kitose ES valstybėse narėse.

2.3 Verta pažymėti, kad šis pasiūlymas dėl direktyvos pakeitimo pagrįstas tarptautinės konsultacinės organizacijos „Mazars“ atliktu nepriklausomu tyrimu, kuriuo siekiama pateikti kiekybinių ir kokybinių įrodymų, patvirtinančių pagal direktyvos 33 straipsnį Komisijos parengtą ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl direktyvos įgyvendinimo. Buvo atsižvelgta ir į Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos (EVPRI) bei Europos vertybinių popierių rinkų ekspertų grupės paskelbtas ataskaitas.

2.4 Buvo nurodytos dvi tobulintinos sritys. Kadangi direktyva siekiama minimalaus suderinimo, valstybės narės gali taikyti griežtesnius apribojimus, dėl kurių sudėtingėtų įgyvendinimas ir didėtų sąnaudos. Be to, nesiūloma taikyti švelnesnių reikalavimų MVĮ. Komiteto nuomone, dėl šių veiksnių MVĮ nenori patekti į rinką. Reikia patikslinti kai kurias direktyvoje pateikiamas apibrėžtis, taip pat nuosekliau ir aiškiau vartoti panašios reikšmės sąvokas. Galiausiai, ataskaitoje nurodoma, kad būtina tobulinti taisykles dėl pranešimo.

2.5 Buvo įvertintas įvairių galimybių poveikis ir priimti toliau nurodyti sprendimai.

2.5.1 Siekiant užtikrinti didesnį lankstumą dėl periodinės finansinės informacijos skelbimo dažnumo ir laiko, visų pirma MVĮ labui, bus panaikintas įpareigojimas visoms į biržos prekybos sąrašus įtrauktoms įmonėms skelbti ketvirčio finansines ataskaitas. Nors siekiama supaprastinti procedūrą MVĮ, pasiūlytu sprendimu neišskiriama kokia nors įmonių kategorija, kuriai ši priemonė būtų taikoma, kad būtų išvengta dvejopų standartų, galinčių suklaidinti investuotojus. Tikimasi, kad ši priemonė padės sumažinti sąnaudas ir daugiau dėmesio bus skiriama ilgalaikiams rezultatams pašalinant spaudimą pateikti

[1] OL L 390, 2004 12 31, p. 38–57; EESRK nuomonė: OL C 80, 2004 3 30, p. 128.

ketvirčio finansinius rezultatus. Investuotojų apsauga nenukentės, nes ir toliau bus privalomos Piktnaudžiavimo rinka ir Prospekto direktyvų nuostatos, užtikrinančios, kad rinkai būtų atskleista informacija apie svarbius įvykius ir (arba) faktus, galinčius daryti poveikį vertybinių popierių kainai.

2.5.2 Siekiant supaprastinti MVĮ finansinių ataskaitų aiškinamąsias dalis, pagal priimamą sprendimą ši galimybė taip pat būtų taikoma visoms įmonėms, o EVPRI turėtų parengti neprivalomus šių dokumentų šablonus. Taip pat tikimasi, kad ne tik sumažės sąnaudos, bet ir bus galima geriau palyginti informaciją apie investuotojus ir padidės MVĮ matomumas kitose ES valstybėse.

2.5.3 Siekiant pašalinti reikalavimų pranešti apie kontrolines balsavimo teisių dalis spragas, siūloma, kad sistema būtų išplėsta ir apimtų visas priemones, kurių poveikis panašus į akcijų turėjimo ir teisių įsigyti akcijų poveikį.

2.5.4 Siekiant pašalinti kontroliniams akcijų paketams taikomų pranešimo reikalavimų neatitikimus, bus reikalaujama turimas akcijas sumuoti su finansinėmis priemonėmis, pagal kurias galima pasinaudoti akcijomis, įskaitant išvestines finansines priemones, už kurias atsiskaitoma pinigais.

2.6 Siekiant sudaryti geresnes sąlygas MVĮ patekti į rinką arba paaiškinti direktyvos tekstą atlikti pagrindiniai pakeitimai:

2.6.1 trečiųjų šalių emitentų, kurie nepasirinko savo buveinės valstybės narės per trijų mėnesių laikotarpį, buveinės valstybė narė nustatoma automatiškai;

2.6.2 reikalavimas skelbti tarpinius vadovybės pranešimus ir (arba) ketvirčio finansines ataskaitas panaikinamas;

2.6.3 išplečiama finansinių priemonių, kurioms taikomas pranešimo reikalavimas, apibrėžtis;

2.6.4 susumuojamos turimos akcijos ir turimos finansinės priemonės, kad būtų pranešama apie kontrolinius akcijų paketus. Vis dėlto atsižvelgiant į kiekvienos rinkos ypatumus ir, jei reikia, siekiant užtikrinti skaidrumą šioje srityje valstybėms narėms ir toliau bus leidžiama nustatyti mažesnes pranešimo apie kontrolinį akcijų paketą ribas, nei nustatyta direktyvoje;

2.6.5 Komisijai suteikiamas įgaliojimas priimti EVPRI parengtus techninius reguliavimo standartus dėl techninių reikalavimų, užtikrinančių galimybę Sąjungos lygmeniu ieškoti reguliuojamos informacijos, siekiant supaprastinti prieigą prie finansinės informacijos, kad nereikėtų vykdyti paieškos 27 skirtingose nacionalinėse duomenų bazėse. Tikslas – sukurti Europos reguliuojamos informacijos mechanizmą;

2.6.6 nustatomas reikalavimas, kad įmonės individualiai arba konsoliduotai atskleistų informaciją apie mokėjimus valdžios institucijoms visais atvejais, kai tai susiję su gamtos išteklių naudojimu;

2.6.7 sustiprinami kompetentingų institucijų sankcijų taikymo įgaliojimai ir nustatomas reikalavimas, kad apie sankcijas ar priemones, taikomas už bet kokį taisyklių pažeidimą, turi būti skelbiama viešai.

3. **Pasiūlyme iškelti klausimai**

3.1 Vienas iš Skaidrumo direktyvos persvarstymo tikslų yra padėti užtikrinti didesnį reguliuojamų rinkų patrauklumą mažiesiems ir vidutinio dydžio emitentams, itin svarbiems rinkos vystymuisi ir augimui. Taigi siūlomi direktyvos pakeitimai yra teigiama iniciatyva, leidžianti supaprastinti tam tikras procedūras nepabloginant informacijos, reikalingos investuotojų sprendimams ir rinkos analitikų vertinimams, kokybės. Šis supaprastinimas be abejonės darys teigiamą poveikį visų į biržos prekybos sąrašus įtrauktų įmonių sąnaudoms, tačiau galėtų daryti didesnį poveikį MVĮ.

3.2 Nepaisant supaprastinimo, tai yra ir bus sektorius, kurio taisykles ir žargoną vartotojams sunku suprasti. Nors sudėtinga užtikrinti plataus masto visuomenės mokymą šioje srityje, vartotojų apsauga yra itin svarbi, nes per švietimą ir priežiūros institucijų bei vyriausybės teikiamą informaciją, ji padeda užkirsti kelią vartotojų klaidinimui vartojant techninį žargoną. Taigi tai yra viena iš sričių, į kurią reikėtų atsižvelgti ateityje imantis priemonių.

3.3 Pasiūlyme nurodyti aiškinamųjų dalių šablonai turėtų padėti lengviau interpretuoti informaciją ir palyginti duomenis. Nors parengti šablonus yra sudėtinga ir kyla grėsmė, kad jų turinys gali būti pernelyg paprastas ir jame gali būti nenumatytos visos situacijos, juos naudojant galėtų sumažėti visų pirma MVĮ sąnaudos. Šie šablonai net galėtų padėti vartotojams lengviau interpretuoti duomenis.

3.4 Reikia pabrėžti, kad būtina panaikinti įpareigojimą skelbti ketvirčio ataskaitas. Tvariam rinkos vystymuisi gyvybiškai svarbi kova su rinkoje vyraujančiu orientavimusi į trumpalaikiškumą, už kurį didžiąją dalimi atsakingas šis įpareigojimas. Tik orientavimasis į ilgalaikiškumą gali skatinti inovacijas – svarbų tvaraus ir integracinio ekonomikos augimo – strategijos „Europa 2020“ prioritetų – veiksnį.

3.5 Finansinių priemonių, kurioms taikomi pranešimo reikalavimai, apibrėžties išplėtimas yra svarbus Skaidrumo direktyvos pakeitimas. Finansinės inovacijos lėmė, kad buvo sukurta naujų finansinių priemonių rūšių, kurioms reikia sukurti sistemą, jei norima užtikrinti skaidrumą. Tikimasi, kad šie pakeitimai užpildys pranešimo apie kontrolines balsavimo teisių dalis ir kontrolinius akcijų paketus reikalavimų spragas ir tokiu būdu užtikrins, kad investuotojai nevykdytų slaptų akcijų pirkimo sandorių arba be išankstinio įspėjimo nepraneštų rinkai apie kontrolinį akcijų paketą, kaip jau buvo atsitikę.

3.6 Tikslas sukurti bendrą Europos reguliuojamos informacijos saugojimo mechanizmą Sąjungos lygiu yra plataus užmojo ir jo reikia siekti. Tai, be abejonės, būtų naudinga priemonė

stiprinant bendrąją rinką. Reikia atsižvelgti į tokios rūšies priemonės sukūrimo ir administravimo sąnaudų ir naudos santykį.

3.7 Dabar Skaidrumo direktyva bus taikoma ir gavybos pramonės emitentų mokėjimams tos šalies vyriausybei, kurioje jie vykdo veiklą. Komisijos pasiūlymas yra novatoriškas ir juo siekiama pademonstruoti, kokį poveikį įmonės veikla daro priimančiai šaliai, ir tokiu būdu padidinti skaidrumą. EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad direktyva galėtų būti dar platesnio užmojo, jei šis privalomas atskleidimas būtų taikomas ir privačių subjektų mokėjimams už jiems suteiktą teisę koncesijos pagrindais vykdyti viešąjį interesą tenkinančią veiklą. Tokios sumos gali būti labai didelės, ypač jei jos susijusios su koncesijomis transporto, telekomunikacijų, energetikos ir netgi azartinių lošimų sektoriuose.

3.8 Šiuo pasiūlymu taip pat persvarstoma sankcijų sistema sustiprinant kompetentingų valdžios institucijų įgaliojimus, kad jos galėtų imtis keleto priemonių, pavyzdžiui, turėtų teisę sustabdyti naudojimąsi balso teisėmis ir paskelbti apie taikomas sankcijas. Reikėtų pabrėžti, kad nors nustatomos finansinių nuobaudų viršutinės ribos, apatinės ribos nėra nustatytos. Jei šios ribos būtų nustatytos, tai būtų dar viena atgrasanti priemonė.

3.9 Dėl ketinimo supaprastinti taisykles ir taip padidinti rinkos patrauklumą galėtų pagausėti sandorių. Nežinoma, kokį poveikį tai gali daryti įprastinei veiklai, biržai ar reguliavimo institucijoms, kurios, kaip tikimasi, galės susidoroti su staigiai išaugusiu sandorių skaičiumi.

3.10 Nors šis klausimas nėra tiesiogiai susijęs su Skaidrumo direktyva, EESRK norėtų pasinaudoti galimybe ir atkreipti dėmesį į vieną iš pagrindinių rinkos išplėtimo kliūčių – didelius biržų taikomus mokesčius. Iš esmės įmones nuo noro būti įtrauktomis į biržų prekybos sąrašus atgraso ne tik įtraukimo į sąrašus metu patiriamos išlaidos, bet ir metinės išlaidos, susijusios su išlikimu rinkoje (tiek vienos, tiek kitos yra labai didelės). Galiausiai bet kokios priemonės šioje srityje galėtų būti labai naudingos įmonėms, kurios priima tokį sprendimą.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos socialinio fondo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1081/2006

(COM(2011) 607 galutinis – 2011/0268 (COD))

(2012/C 143/16)

Pranešėjas **Xavier VERBOVEN**
Bendrapranešėjis **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

2011 m. spalio 27 d. Europos Sąjungos Taryba ir 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Sanglaudos fondo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1081/2006

COM(2011) 607 final – 2011/0268 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. sausio 25 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 217 narių balsavus už, 5 – prieš ir 7 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 Ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ir solidarumo principai yra apibrėžti Sutartyse ir yra du svarbiausi tautų, piliečių ir teritorijų integracijos ramsčiai. Europos socialinis fondas (ESF) yra Europos Sąjungos paramos žmogiškiesiems ištekliams finansavimo priemonė, todėl ir toliau padės siekti ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos tikslų, kaip numatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 162 straipsnyje.

1.2 Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda turi išlikti pagrindiniu strategijos „Europa 2020“ siekiu. Visi pilietinės visuomenės dalyviai, įskaitant susijusius su savanorišku darbu, taip pat turėtų būti aiškiai pripažinti svarbiais dalyviais, padedančiais siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų. Tokiai minčiai pritarta 2011 m. spalio 3 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose ([1]).

1.3 EESRK pritaria, kad, remiantis Sutarties 10 straipsniu, įgyvendinant ESF lėšomis finansuojamus prioritetus turėtų būti prisidedama prie kovos su diskriminacija dėl lyties, rasinės ar etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar lytinės orientacijos, taip pat skatinama laikytis visų Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje švietimo, užimtumo ir prieinamumo srityse prisiimtų įsipareigojimų.

1.4 Europos socialinis fondas turi būti svarbiausia strategijos „Europa 2020“ tikslų, visų pirma susijusių su užimtumu, švietimu, socialine įtrauktimi ir kova su skurdu, įgyvendinimo priemonė. Jis turi remti valstybių narių vykdomą politiką, įgyvendinamą laikantis Integruotų ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairių ir vykdant nacionalines reformų programas. EESRK mano, kad nacionalinėse reformų programose, be kita ko, turi būti numatyti ir su pažeidžiamiausių socialinių grupių, pavyzdžiui, jaunimo, moterų, migrantų, ilgalaikių bedarbių, pagyvenusių žmonių, neįgaliųjų (siekiant, kad nacionalinėmis reformų programomis būtų vykdomi Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje prisiimti įsipareigojimai) ir etninių mažumų socialine įtrauktimi susiję tikslai. Šiose programose taip pat turėtų būti numatyti tikslai, susiję su svarbiausiu strategijos „Europa 2020“ prioritetu – iki 2020 m. 20 milijonų sumažinti asmenų, kuriems gresia skurdas, skaičių.

1.5 Užimtumo ir socialinės įtraukties (visų pirma per užimtumą) skatinimas – ypač pažeidžiamiausių socialinių grupių, pavyzdžiui, jaunimo, moterų, migrantų, ilgalaikių bedarbių, pagyvenusių žmonių, neįgaliųjų ir etninių mažumų – yra ir turi likti ESF prioritetas visuose ES regionuose. Kiekviena valstybė narė bent 40 proc. visų ESF išteklių turi skirti teminiam tikslui – „didinti užimtumą ir remti darbo jėgos judumą“ – pasiekti.

1.6 EESRK pritaria dėmesiui, kuris skiriamas socialinėms inovacijoms ir galimybėms remti projektus, susijusius su socialine ekonomika, socialiniu verslumu ir socialinėmis įmonėmis.

([1]) 3114-asis Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos posėdis, įvykęs 2011 m. spalio 3 d. Liuksemburge; 12 punktas.

1.7 Didinant investicijas į infrastruktūrą, regionų konkurencingumą ir įmonių plėtojimą kartu turi būti įgyvendinamos tvarių darbo vietų kūrimo paramos priemonės, susijusios su darbo rinkos politika, švietimu, mokymu, socialine įtrauktimi, darbuotojų, įmonių ir įmonių vadovų gebėjimu prisitaikyti ir administraciniais gebėjimais.

1.8 Europos užimtumo strategija ir su socialine įtrauktimi susijusios ES politikos sritys vėl turi tapti vienu svarbiausių Europos Sąjungos prioritetų, taip pat daugiau lėšų turi būti skiriama kurti daugiau ir kokybiškesnių darbo vietų.

1.9 EESRK mano, kad bendroje strateginėje programoje atsispindi su strategijos „Europa 2020“ tikslais susiję investicijų prioritetai ir išsamiai išdėstytos galimybės užtikrinti atviresnę ir prieinamesnę darbo rinką, visų pirma nuo darbo rinkos labiausiai nutolusiems asmenims (jaunimui, moterims, migrantams, ilgalaikiams bedarbiams, pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems ir etninėms mažumoms ir kt.).

1.10 EESRK remia ESF indėlį įgyvendinant kitus strategijos „Europa 2020“ prioritetinius tikslus: mokslinių tyrimų ir inovacijų, informacinių ir ryšių technologijų prieinamumo ir naudojimo, MVĮ konkurencingumo didinimo, aplinkos apsaugos, perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir tausaus išteklių naudojimo.

1.11 EESRK pritaria lėšų telkimui pagal temas ir papildomumui su kitomis esamomis finansinėmis priemonėms siekiant užtikrinti pakankamą ir apčiuopiamą poveikį.

1.12 EESRK remia pasiūlymą bent 20 proc. visų ESF išteklių skirti socialinės įtraukties skatinimo ir kovos su skurdu teminiam tikslui įgyvendinti siekiant įtraukti nuo darbo rinkos labiausiai nutolusius asmenis.

1.13 Partnerystės principas, apimantis ekonominius ir socialinius partnerius ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms atstovaujančias struktūras, tarp kurių aplinkosaugos partneriai, nevyriausybinės organizacijos ir įstaigos, atsakingos už lygių galimybių ir nediskriminavimo principo skatinimą, yra svarbiausias gero struktūrinių fondų, ypač Europos socialinio fondo priemonių, veikimo garantas.

1.14 Europos elgesio kodekse dėl partnerystės principo įgyvendinimo turi būti paaiškintas ir apibrėžtas kiekvieno įvairių lygmenų partnerio vaidmuo ir pabrėžta, kad jei socialinis dialogas priklauso socialinių partnerių išimtinei kompetencijai, visiems pasiūlymo dėl reglamento [2], kuriuo nustatomos bendros fondų nuostatos, 5 straipsnyje nurodytiems partneriams turi būti užtikrinta galimybė dalyvauti įvairiuose fondų įgyvendinimo etapuose, įskaitant veiksmų programų rengimą ir įgyvendinimą ir skirtas pakankamas finansavimas jų dalyvavimui užtikrinti.

1.15 EESRK visiškai nepritaria Komisijos pasiūlymui taikyti finansines sankcijas ir paskatas struktūriniams fondams, susijusiems su Stabilumo ir augimo paktu.

1.16 Vien tik struktūrinių fondų nepakanka šiai krizei įveikti. Europai reikalingas kitoks ekonomikos valdymas, grindžiamas atsakingu valdymu, augimu, konkurencingumu, palankus investicijoms į žmogiškuosius išteklius bei skatinantis teisingumą, sanglaudą ir solidarumo bei socialinės integracijos principus. ES biudžetą būtina pertvarkyti atsižvelgiant į jo principus.

1.17 Europos socialiniam fondui skirtą biudžetą būtina išlaikyti bent jau tokio paties dydžio kaip ir pastaruoju programavimo laikotarpiu. Šio fondas taip pat turėtų remti piliečių dalyvavimą, pilietinę visuomenę ir bendrų Europos vertybių sklaidą.

2. **Aplinkybės. ES daugiametė finansinė programa ir 2014–2020 m. sanglaudos politika**

2.1 2010 m. birželio 17 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino artimiausio dešimtmečio politinę programą – strategiją „Europa 2020“.

2.2 2011 m. birželio 29 d. Komisija pristatė pasiūlymą dėl strategijos „Europa 2020“ biudžeto, kuriame numatytos 2014–2020 m. laikotarpio naujos ES finansinės perspektyvos.

2.3 2011 m. spalio 6 d. Komisija pateikė savo teisės aktų pasiūlymus dėl struktūrinių fondų, įskaitant Europos socialinį fondą.

2.4 Dėl šių pasiūlymų plačiai konsultuotasi su pilietine visuomene ir suinteresuotaisiais subjektais. Šios konsultacijos baigtos metų pabaigoje. 2012 m. sausio mėn. Komisija paskelbs paskutinį pasiūlymų rinkinį dėl bendros strateginės programos, kuri bus pateikta Europos Parlamentui, Tarybai, Reginų komitetui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui.

2.5 Konkrečiau kalbant apie ESF ateitį, reikia pabrėžti, kad 2011 m. kovo 15 d. EESRK priėmė nuomonę dėl Europos socialinio fondo ateities po 2013 m. [3] Reikia išanalizuoti, ar pasiūlyme dėl būsimo ESF reglamento atsižvelgta į svarbiausius nuomonėje nagrinėtus aspektus.

[2] COM(2011) 615 final.

[3] OL C 132, 2011 5 3, p. 8–14.

2.6 Ekonominės aplinkybės. Norint deramai išanalizuoti naujas finansines perspektyvas, negalima neatsižvelgti į bendras globalizacijos iššūkių aplinkybes, demografinę ir migracijos perspektyvą ir ypač gilią ekonomikos krizę, kuri iš esmės pakeitė principus, kuriais buvo grindžiama strategija „Europa 2020“. Todėl labai svarbu, kad didinant investicijas į infrastruktūrą, regionų konkurencingumą ir įmonių – visų pirma MVĮ ir socialinės ekonomikos įmonių – plėtojimą kartu būtų įgyvendinamos tvarių darbo vietų kūrimo paramos priemonės, susijusios su darbo rinkos politika, švietimu, mokymu, socialine įtrauktimi, darbuotojų, įmonių ir įmonių vadovų gebėjimu prisitaikyti ir administraciniais gebėjimais.

2.7 Strategijoje „Europa 2020“ nurodyti tikslai ir priemonės, kurie iš esmės yra teisingi, turi būti geriau orientuoti į naują situaciją ir geriau ją atitikti. Tai turėtų būti daroma užtikrinant sklandžiai veikiančią ir įtraukią darbo rinką, atveriančią Europos piliečiams, visų pirma nuo darbo rinkos labiausiai nutolusiems asmenims (jaunimui, moterims, migrantams, ilgalaikiams bedarbiams, pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems ir etninėms mažumoms ir kt.) galimybes gauti stabilias ir kokybiškas, jų įgytus gebėjimus atitinkančias darbo vietas.

2.8 Būtina patobulinti daug nuostatų, susijusių su įgyvendinimu ir praktiniais aspektais gauti ESF finansavimą. Šiais patobulinimais visų pirma siekiama mažinti biurokratiją prieš pradedant įgyvendinti ir įgyvendinant veiksmų programą, t. y. taikyti lankstesnes procedūras finansavimui gauti, spartinti išmokų tvarką, kad sumažėtų finansinė programų vykdytojų našta ir supaprastinti sąskaitų-faktūrų pateikimo ir sąskaitų mokėjimo tvarką; taip pat reikia pradėti plačiau, tačiau atsižvelgiant į realią padėtį, taikyti vienodo tarifo principą.

2.9 EESRK mano, kad bendroje strateginėje programoje atsispindi su strategijos „Europa 2020“ tikslais susiję investicijų prioritetai ir išsamiai išdėstytos galimybės užtikrinti atviresnę ir prieinamesnę darbo rinką visų pirma nuo darbo rinkos labiausiai nutolusiems asmenims (jaunimui, moterims, migrantams, ilgalaikiams bedarbiams, pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems ir etninėms mažumoms ir kt.). Turi būti labiau naudojamos visuotinės dotacijos siekiant sudaryti galimybę mažoms NVO pasinaudoti fondų lėšomis.

2.10 Europos socialinis fondas turi būti svarbiausia strategijos „Europa 2020“ tikslų, visų pirma susijusių su užimtumu, švietimu, socialine įtrauktimi ir kova su skurdu, įgyvendinimo priemonė. Jis turi remti valstybių narių politiką, įgyvendinamą laikantis Integruotų ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo gairių ir vykdant nacionalines reformų programas. EESRK mano, kad nacionalinėse reformų programose, be kita ko, turi būti numatyti ir su pažeidžiamiausių socialinių grupių, pavyzdžiui, jaunimo, moterų, migrantų, ilgalaikių bedarbių, pagyvenusių žmonių, neįgaliųjų (siekiant, kad nacionalinėmis reformų programomis būtų vykdomi Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje prisiimti įsipareigojimai) ir etninių mažumų socialine įtrauktimi susiję tikslai. Šiose programose taip pat turėtų būti numatyti tikslai, susiję su svarbiausiu strategijos „Europa 2020“ prioritetu – iki 2020 m. 20 milijonų sumažinti asmenų, kuriems gresia skurdas, skaičių.

2.11 Europos socialinis fondas turėtų remti piliečių dalyvavimą, pilietinę visuomenę ir bendrų Europos vertybių sklaidą.

3. Bendrosios pastabos dėl pasiūlymo dėl būsimo ESF reglamento

3.1 Būtina stiprinti ES biudžetą, ypač skyrius, kuriuose numatytomis lėšomis remiamas ekonomikos augimas, socialinė sanglauda, inovacijos (įskaitant socialines inovacijas) ir tvarus vystymasis nacionaliniu ir regionų lygmeniu.

3.2 EESRK mano, kad remiantis Komisijos pasiūlymu, nepaisant galimo finansinių sandorių mokesčio įvedimo ir galiausiai Europos socialinio fondui skirtų lėšų padidinimo, bendra ES biudžeto suma bet kuriuo atveju bus sumažinta.

3.3 Regionams bus skiriama diferencijuota parama, atsižvelgiant į jų ekonominį išsivystymo lygį, kaip jau buvo daroma dabartinio programavimo laikotarpiu. Vis dėlto šis lygis negali būti vertinamas tik remiantis BVP vienam gyventojui. Reikia atsižvelgti ir į kitus kriterijus: nedarbo lygį, užimtumo ir aktyvumo, skurdo, gerovės socialinės integracijos lygį, taip pat į mokyklos nebaigusių asmenų skaičių.

3.4 EESRK gali pritarti naujos „pereinamojo laikotarpio regionų“, kurių vidutinis BVP vienam gyventojui yra 75–90 proc., kategorijos įvedimui, jeigu dėl šios priemonės nebus sumažinti mažiausiai išsivysčiusių regionų kategorijai skiriami ištekliai. Turint omenyje šių regionų pažeidžiamumą, veiksmai, skirti užtikrinti nuo darbo rinkos labiausiai nutolusių asmenų (ilgalaikių bedarbių, jaunimo, moterų, migrantų, pagyvenusių žmonių, neįgaliųjų ir etninių mažumų) užimtumą, turi būti finansuojami neatsižvelgiant į regionų kategorijas.

3.5 Struktūriniai fondai yra svarbiausios priemonės, padedančios mažinti regionų vystymosi lygio skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų atsilikimą, taip pat skirtumus tarp įvairių socialinių grupių siekiant įgyvendinti strategijos prioritetus: siekti „pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo“ ES valstybėse narėse, regionuose ir teritorijose.

3.6 Akivaizdu, kad dabartinės ekonomikos krizės sąlygomis Europos užimtumo strategija vėl turi tapti vienu svarbiausių Europos Sąjungos prioritetų, taip pat daugiau lėšų turi būti skiriama kurti daugiau ir kokybiškesnių darbo vietų.

3.7 EESRK mano, kad Europos socialinis fondas yra tinkamiausia priemonė, sudaranti galimybę paremti ES socialinės politikos, visų pirma susijusios su užimtumu, švietimu, socialine įtrauktimi ir kova su skurdu, įgyvendinimą ir kad šis fondas ir toliau turi atlikti svarbiausią vaidmenį įgyvendinant strategiją „Europa 2020“.

3.8 ESF neturi būti naudojamas tik įgyvendinti šiuo metu apibrėžtus pagrindinius užimtumo politikos tikslus. Būtina taip pat stiprinti ESF vaidmenį įgyvendinant Socialinę darbotvarkę ([4]).

3.9 ESF turėtų ir paremti valstybių narių politiką, vykdomą įgyvendinant nacionalinius reformų planus, ir padėti siekti kitus svarbius strategijos „Europa 2020“ prioritetinius tikslus: daugiau investuoti į mokslinius tyrimus ir inovacijas, didinti MVĮ konkurencingumą, pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir tausiai naudoti išteklius.

3.10 Dabartinėmis išskirtinėmis aplinkybėmis ESF lėšos turi būti visų pirma naudojamos ekonomikos krizei įveikti ir apsaugoti nepalankiausioje padėtyje esančius darbuotojus ir piliečius nuo jos pasekmių, taip pat, krizei pasibaigus, prevencijos priemonėms, ypač žmonių saugai ir gynybiniams pajėgumams užtikrinti. Jo lėšomis turi būti suteikta parama – tikimės, kad tai laikina – ilgalaikiams bedarbiams, nuo darbo rinkos labiausiai nutolusiems asmenims, jaunimui, moterims, migrantams, pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems, etninėms mažumoms ir kt.

3.11 EESRK mano, kad norint tai pasiekti Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas turi papildyti Europos socialinį fondą ir, galbūt, ilgainiui būti įtrauktas į ESF, kad būtų galima daugiau dėmesio skirti nedarbui ir paprasčiau šiuo fondu pasinaudoti. Taip pat labai svarbu užtikrinti analogišką nuoseklumą tarp šių dviejų fondų principų, visų pirma partnerystės ir ypač tų, kurie susiję su socialinių partnerių dalyvavimu.

3.12 Siekiant papildomumo ir nuoseklumo, EESRK siūlo Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondui pasinaudoti Europos socialinio fondo patirtimi socialiniuose reikaluose. Atsižvelgiant į tai, kad ESF geba gana greitai nagrinėti paraiškas, biudžeto valdymo institucijų tvirtinimas bus tik formalumas, grindžiamas palankia ESF nuomone.

3.13 EESRK nepritaria ūkininkų įtraukimui į Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo taikymo sritį skiriant didžiąją dalį lėšų arba netgi pavedant jo valdymą žemės ūkio sektoriui. BŽŪP ir naujas rezervas krizių žemės ūkio sektoriuje klausimams spręsti turėtų sudaryti galimybę veiksmingiau paremti žemės ūkio pramonę. EESRK taip pat norėtų būti tikras, kad pilietinė visuomenė tikrai ir toliau turės galimybę naudotis ESF techninės pagalbos lėšomis (atkreipiame dėmesį į tai, kad ESF reglamente techninė pagalba nėra konkrečiai nurodyta).

3.14 EESRK mano, kad partnerystės principas turi būti svarbiausias užtikrinant, kad su ES struktūriniais fondais susijusios priemonės veiktų sklandžiai. Reikėtų ne paprasčiausiai taikyti dabartines nacionalines taisykles ir praktiką, o struktūrinių fondų reglamentuose aiškiai apibrėžti partnerystės principą ir kartu tiksliai nustatyti kiekvieno partnerio vaidmenį regionų ir vietos lygmeniu. EESRK rekomenduoja ypač pripažinti pilietinės visuomenės vaidmenį (nurodytą ir strategijoje „Europa 2020“) įgyvendinant socialinės įtraukties ir kovos su skurdu projektus.

4. **Specialiosios pastabos ir pasiūlymai dėl įvairių skyrių**

4.1 *Bendrosios nuostatos*

4.1.1 EESRK pritaria teminiam požiūriui, sutelktam į keturis teminius tikslus, pagal kuriuos nustatytos intervencinių priemonių kategorijos arba intervenciniai prioritetai:

— užimtumo ir darbo jėgos judumo skatinimas;

— investicijos į švietimą, įgūdžius ir mokymąsi visą gyvenimą;

— socialinės įtraukties skatinimas ir kova su skurdu;

— geresnių institucinių gebėjimų ir veiksmingo viešojo administravimo užtikrinimas.

4.1.2 Kiekviena valstybė narė bent 40 proc. visų ESF išteklių privalo skirti teminiam tikslui „užimtumo ir darbo jėgos judumo skatinimas“ įgyvendinti. EESRK pritaria pasiūlymui bent 20 proc. visų ESF išteklių skirti teminiam tikslui „socialinės įtraukties skatinimas ir kova su skurdu“ įgyvendinti, kad, užtikrinant užimtumą ir mokymą, būtų skatinama pažeidžiamiausių grupių (jaunimo, moterų, migrantų, pagyvenusių žmonių, neįgaliųjų ir etninių mažumų) socialinė įtrauktis, visų pirma siekiant tikslo – iki 2020 m. bent 20 milijonų sumažinti skurdžiai gyvenančių asmenų skaičių.

4.1.3 Įgyvendinant strategiją „Europa 2020“užimtumo, socialinės įtraukties ir švietimo skatinimas turi išlikti ESF prioritetais.

4.1.4 ESF turi remti teritorinius užimtumo paktus ir užimtumo, socialinės įtraukties ir švietimo vietos lygmens iniciatyvas, taip pat skatinti rinką kuriant naujas įmones, visų pirma MVĮ ir socialinės ekonomikos įmones, ir visų pirma skatinant e. įtrauktį, kultūrą ir kūrybiškumą kaip veiksnį piliečių įsidarbinimo galimybėms gerinti, taip pat pilietinės visuomenės dalyvavimą sprendimų priėmimo procese bei remiant pilietinę visuomenę ir propaguojant bendrąsias Europos vertybes.

4.1.5 EESRK pritaria dėmesiui, kuris skiriamas socialinėms inovacijoms ir galimybėms remti projektus, susijusius su socialine ekonomika, socialiniu verslumu ir socialinėmis įmonėmis.

([4]) „Atnaujinta socialinė darbotvarkė: galimybės, prieinamumas ir solidarumas Europoje XXI amžiuje“, COM(2008) 412 final.

4.1.6 EESRK palankiai vertina tarptautinį bendradarbiavimą kaip abipusio mokymosi skatinimo priemonę, kuri leidžia padidinti ESF lėšomis remiamų politikos sričių veiksmingumą.

4.2 *Konkrečios programavimo ir įgyvendinimo nuostatos. Partnerystės principas*

4.2.1 EESRK mano, kad partnerystės principas turi atlikti svarbiausią vaidmenį ir užtikrinti, kad su ES struktūriniais fondais susijusios priemonės veiktų sklandžiai.

4.2.2 Reikėtų ne paprasčiausiai taikyti dabartines nacionalines taisykles ir praktiką, o struktūrinių fondų reglamentuose aiškiai apibrėžti partnerystės principą ir kartu tiksliai nustatyti kiekvieno partnerio vaidmenį regionų ir vietos lygmeniu; būtina užtikrinti tam reikalingą finansavimą.

4.2.3 Europos elgesio kodekse dėl partnerystės principo įgyvendinimo turi būti paaiškintas ir apibrėžtas kiekvieno įvairių lygmenų partnerio vaidmuo ir pabrėžta, kad jei socialinis dialogas priklauso socialinių partnerių išimtinei kompetencijai, visiems pasiūlymo dėl reglamento ([5]), kuriuo nustatomos bendros fondų nuostatos, 5 straipsnyje nurodytiems partneriams turi būti užtikrinta galimybė dalyvauti įvairiuose fondų įgyvendinimo etapuose, įskaitant veiksmų programų rengimą ir įgyvendinimą ir skirtas pakankamas finansavimas jų užtikrinti.

4.2.4 Socialiniams partneriams nuo pat pradžių turi būti sudarytos galimybės naudotis techninės pagalbos lėšomis, kad galėtų strategiškai dalyvauti rengiant, įgyvendinant ir stebint struktūrinių fondų programas. Techninė pagalba taip pat svarbi užtikrinant šių partnerių atstovavimą stebėsenos komitetuose, kurie apibrėžia ir įgyvendina veiksmų programas visais lygmenimis, bei techninės pagalbos teikimą potencialiems projektų rėmėjams.

4.2.5 Dabartinis konsultavimosi su socialiniais partneriais ESF komitete būdas kartu su valstybėmis narėmis galėtų būti geru sektinu pavyzdžiu visiems fondams. EESRK rekomenduoja į tą pačią platformą įtraukti dalyvavimo mechanizmus, kuriais būtų užtikrintas visų reglamento, kuriuo nustatomos bendros fondų nuostatos, 5 straipsnyje nurodytų partnerių dalyvavimas.

4.2.6 Socialinių partnerių ir kitų suinteresuotųjų subjektų, visų pirma nevyriausybinių organizacijų, dalyvavimui vykdant ESF lėšomis remiamą veiklą skiriama parama neturėtų apsiriboti skurdžiausiais regionais ir (arba) susijusiais su Sanglaudos fondu, o priešingai – būti skiriama visoms ES valstybėms narėms ir regionams.

4.2.7 EESRK mano, kad 2 proc. visų ESF išteklių turi būti skirti paremti socialinių partnerių ir 2 proc. kitų reglamento, kuriuo nustatomos bendros fondų nuostatos, 5 straipsnyje pripažintų partnerių dalyvavimą ESF lėšomis finansuojamuose veiksmuose.

([5]) COM(2011) 615 final.

4.3 *Konkrečios nuostatos dėl procedūrų, rezultatų ir sąlygų*

4.3.1 EESRK pritaria nuomonei, kad reikia geriau koordinuoti fondą ir gerinti fondo lėšų panaudojimo vertinimą, veiksmingumą ir rezultatus.

4.3.2 EESRK taip pat pritaria visoms priemonėms, kurios skirtos riboti ir persvarstyti struktūrinių fondų prioritetus, mažinti biurokratines kliūtis ir naštą, taip pat spartinti išlaidų apmokėjimo ir mokėjimų tempą.

4.3.3 Taigi reikia nustatyti našumo rodiklius. Be to, svarbu apibrėžti kiekybinius ir kokybinius kriterijus. Tai atliekant reikia įvertinti rezultatus (taikytų priemonių veiksmingumo ir sukurtų darbo vietų kokybės požiūriu) ir nurodyti teigiamo poveikio priemones, skirtas socialinei integracijai užtikrinti.

4.3.4 Vis dėlto EESRK turi rimtų abejonių, ar reikia visais atvejais lėšų skyrimo susiejimo su rezultatais. Analizuojant užimtumo politiką ir apskritai socialinę politiką sunkiau nei, pavyzdžiui, transporto politikoje įvertinti rezultatus ir jie yra ne tokie akivaizdūs. Tai ypač svarbu tuo atveju, kai vertinant rezultatus apsiribojama konkrečiais ekonominiais rezultatais, pavyzdžiui, darbo vietomis. Reikėtų veikiau skirti dėmesį rezultatams susijusiems su grupėmis, kurioms sunkiausia teikti pagalbą (pavyzdžiui, atstumas, kurį reikia įveikti) bei labiau kokybinio pobūdžio rezultatams (pavyzdžiui, savanoriškas darbas). Be to, lėšų skyrimą susiejus su rezultatais, labiausiai nuo rinkos nutolę asmenys – t. y. tie, kurių galimybės trumpuoju laikotarpiu pasiekti teigiamų rezultatų yra mažiausios – gali turėti tik ribotas galimybes gauti šio fondo lėšų, arba visai jų negauti. Be to, siekiant įvertinti ESF lėšomis bendrai finansuojamų programų rezultatus reikia, kad reglamente dėl Socialinio fondo būtų pasiūlyti bendri našumo ir rezultatų rodikliai, taikomi dalyviams, kuriuose būtų deramai atsižvelgta į šiuos vykdymo sunkumus ir sudėtingumą.

4.3.5 Reglamento dėl Socialinio fondo straipsnyje „Bendri našumo rodikliai, taikomi subjektams“ turi būti nurodytas partneryste grindžiamų projektų skaičius, o straipsnyje „Bendri ilgalaikių rezultatų rodikliai, taikomi dalyviams“ – dalyviai, sumažinę savo socialinę priklausomybę.

4.3.6 Europos fondų naudojimo sąlygose neabejotinai reikėtų atkreipti dėmesį į atrinktus ir veiksmingus tikslus, tačiau nebausti silpnesnių valstybių narių, ir šios sąlygos turi būtų tokios, kad padėtų remti ekonomikos augimą ir užimtumo didėjimą bei socialinę sanglaudą.

4.3.7 EESRK visiškai nepritaria Komisijos pasiūlymui taikyti finansines sankcijas ir paskatas struktūriniams fondams, susijusiems su Stabilumo ir augimo paktu. Dėl šių sankcijų nukentėtų jau ir taip silpnos valstybės narės, regionai ir vietovės.

4.3.8 Be to, dėl makroekonominių įsipareigojimų nesilaikymo kiltų pavojus Europos solidarumui, kuris dar nepakankamai išugdytas. Tai lemtų pažeidžiamiausių Europos Sąjungos gyventojų ir socialinių grupių nuskurdimą, o tai prieštarauja svarbiausiems Lisabonos sutartyje nurodytiems ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos politikos principams.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos socialinių pokyčių ir inovacijų programos

(COM(2011) 609 galutinis – 2011/0270 (COD))

(2012/C 143/17)

Pagrindinė pranešėja **Laure BATUT**

Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, atitinkamai 2010 m. spalio 25 d. ir 2011 m. lapkričio 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos socialinių pokyčių ir inovacijų programos

COM(2011) 609 final – 2011/0270 (COD).

Komiteto biuras 2011 m. spalio 25 d. pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu (pagrindine pranešėja Laure Batut).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 23 d. posėdis), pagrindine pranešėja paskyrė Laure Batut ir priėmė šią nuomonę 168 nariams balsavus už, 2. – prieš ir 7 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 EESRK jau nagrinėjo socialinių inovacijų koncepciją ir atkreipė dėmesį į neaiškias jos ribas bei su ja susijusias abejones ([1]). Kita vertus, Komitetas jau pripažino inovacijų darbo vietoje naudingumą ([2]). Beje, daugelis subjektų patys to nežinodami kasdien diegia „socialines inovacijas“ vien todėl, kad jie gerai atlieka savo darbą.

1.2 EESRK prašo Komisijos socialinių pokyčių ir inovacijų programoje ([3]) apibrėžti „socialinių inovacijų“ ir „pokyčių“ tikslus. Šios koncepcijos tik bandomos. Jos neturėtų pakeisti nacionalinių socialinių sistemų ar darbo teisės aktų. Konkurencingumo požiūriu galbūt naudinga, kad gyventojai būtų įdarbinti, bet Komitetas mano, kad krizė neturi tapti pretekstu atlikti sisteminius pertvarkymus, dėl kurių išimtis pavirstų taisykle.

1.3 EESRK prašo į aptariamą programą įtraukti rašytines nuostatas siekiant užtikrinti, kad vykdomos socialinės inovacijos papildytų valstybėse narėse galiojančias socialines teises ir sistemas bei jų nariams užtikrinamą teisinį tikrumą, o ne su jomis konkuruotų.

1.4 Komitetas rekomenduoja Komisijai savo pasiūlyme atsižvelgti į tikslą suderinti nacionalines socialines teises palaikant gerėjimą ([4]), kad būtų panaikinti jų skirtumai ir taip sudarytos palankesnės sąlygos judumui.

1.5 EESRK rekomenduoja Komisijai paaiškinti, kokio poveikio tikimasi iš jos minimos programų PROGRESS, EURES ir Europos mikrofinansų priemonės tarpusavio sąveikos, nurodyti sąsajas su Europos fondais (visų pirma ESF ir FESE ([5])) ir patvirtinti jų valdymo taisyklių, kurios nėra visiškai aiškios, suderinamumą.

1.6 Komitetas prašo visose trijose socialinių pokyčių ir inovacijų programos kryptyse aiškiai paminėti socialinių partnerių ir NVO vaidmenį.

1.7 EESRK pageidauja, kad į socialinių pokyčių ir inovacijų programą būtų įtraukta nuostata dėl lankstumo, kuri leistų priderinti programą atlikus laikotarpio vidurio vertinimą. 2017 m. būtų parengta ir Parlamentui bei konsultaciniams komitetams ir jų atstovaujančioms organizacijoms įvertinti pateikta tarpinė socialinių permainų apžvalga.

1.8 EESRK laikosi nuomonės, kad, visas tris kryptis sujungus į vieną programą, jos pavadinimą reikėtų pakeisti į „Paramos socialinei pažangai, judumui ir įtraukčiai programa“.

1.9 Dėl PROGRESS EESRK mano, kad reikia

— nustatyti, kokio pobūdžio darbo vietas padėjo sukurti PROGRESS,

— supažindinti su atliktais darbais, paskleisti teigiamus rezultatus ir sudaryti galimybę jais keistis internete paskelbiant žinyną,

([1]) EESRK nuomonė, OL C 100, p. 77, 2009 4 30.
([2]) EESRK nuomonė, OL C 132, p. 22, 2011 5 3.
([3]) Socialinių pokyčių ir inovacijų programa, COM(2011) 609 final.
([4]) SESV 151 straipsnis.
([5]) Europos socialinis fondas ir Europos socialinio verslumo fondas.

— apibrėžti „eksperimentavimą“, jo taikymo sritį, dalyvius, veiklą ir galimus paramos gavėjus,

— projektams, turintiems lyties ir (arba) nediskriminavimo aspektą, palikti galimybę gauti paramą,

— nuspręsti didžiausią PROGRESS dalį skirti ne administracinėms analizės ir apskaitos užduotims, kad būtų daugiau naudos vietos lygmeniu,

— supaprastinti dokumentus ir kontrolės procedūras,

— patikslinti socialinių įmonių vaidmenį teikiant visuotinės svarbos socialines paslaugas,

— paaiškinti socialinių pokyčių ir inovacijų programos ir FESE, socialinių pokyčių ir inovacijų programos ir ESF sąveiką ir atsižvelgiant į socialinio tikslo mastą patikslinti socialinėse įmonėse taikytinas valdymo taisykles.

1.10 Dėl EURES EESRK rekomenduoja

— išsaugoti pradinio EURES etapo dvasią su jo regioniniais įgaliojimais ir socialinių partnerių dalyvavimu,

— įtvirtinti deramo darbo pasiūlos pirmenybės mikrokreditų ir mikro darbo vietų pasiūlos atžvilgiu principą,

— užsibrėžti tikslą skatinant judumą kovoti su socialiniu dempingu,

— paskelbti apie teisinio pagrindo pasikeitimą ir atsivėrimą privačioms įdarbinimo agentūroms ([6]), paaiškinti to veiksmo pasekmes ESF ir lėšų skyrimo požiūriu,

— patikslinti EURES dvigubo finansavimo (socialinių pokyčių ir inovacijų programos ir ESF lėšomis) klausimą, biudžetų dubliavimosi pasekmes ir kontrolės tvarką,

— apibrėžti tikslinį judumą, nustatyti, kokio pobūdžio sutartis padėjo sudaryti EURES, paminėti naująjį Komisijos centralizavimo vaidmenį, kad jis būtų aptartas,

— patvirtinti, kad būtina užtikrinti visų socialinių teisių perkeliamumą ir gebėjimų lygiavertiškumo sistemas,

— numatyti papildomas skaitmeninės įtraukties skatinimo priemones.

1.11 Kalbant apie Europos mikrofinansų priemonę ir socialinį verslumą, EESRK rekomenduoja

— atsižvelgti į subsidiarumo principą,

— numatyti valstybių narių įnašų schemos galimybę,

— numatyti konkrečiau apibrėžtų paramos gavėjų rėmimo skalę (reikalavimus atitinkančių socialinių įmonių dydis),

— skleisti informaciją apie projektą, kad reikalavimus atitinkantys piliečiai būtų apsaugoti nuo nereglamentuoto mikrofinanasavimo be skrupulų, ir užtikrinti, kad mikrofinansavimas būtų pristatomas įvadiniame atitinkamų interneto svetainių puslapyje visomis Sąjungos kalbomis,

— aiškiau nurodyti EIF ir EIB vaidmenį ir jų atliekamą sverto poveikį,

— nustatyti kreditoriams taikomas taisykles, kad jie prisiimtų visišką atsakomybę.

2. **Aplinkybės**

2.1 Socialinės darbotvarkės XXI a. Europai strategija yra sudėtinė strategijos „Europa 2020“ dalis. Nagrinėjant siūlomą socialinių pokyčių ir inovacijų programą reikia į tai atsižvelgti. Kaip teigia Socialinės apsaugos komitetas, kas penktam Europos asmeniui gresia skurdas ir socialinė atskirtis, ir šią liūdną tendenciją šiuo metu paaštrina socialinės krizės poveikis. ES ir valstybės narės imasi veiksmų, kad iki 2020 m. skurdą įveiktų ne mažiau kaip 20 mln. žmonių, ir pagrindinėmis jų priemonėmis užimtumo ir socialinės įtraukties srityje, be kita ko, yra ESF, PROGRESS, EŽŪFKP ([7]), ERPF, Europos mikrofinansų priemonė.

2.2 *Programos bendrieji tikslai*

2.2.1 Komisija siūlo sujungti tris dabartines programas (PROGRESS, Europos mikrofinansų priemonę ir EURES), kad būtų priimami racionalesni sprendimai ir geriau kontroliuojamas lėšų panaudojimas šiuo nacionalinių biudžetų krizės laikotarpiu.

2.3 *Naujos programos gairės*

2.3.1 2006 m. užimtumo ir socialinio solidarumo programa **PROGRESS** siekta parengti socialinės padėties Europoje suvestines, kurios leistų palyginti padėtį atskirose valstybėse.

2.3.1.1 PROGRESS tikslas **2014–2020 m. laikotarpiu** – skatinti užimtumą, rinkti palyginamus duomenis, remiantis sukaupta patirtimi skatinti laikytis į rezultatus orientuoto požiūrio, kad būtų didinamas Europos pilietinės visuomenės tinklų pajėgumas, prisidėti prie Sąjungos socialinės politikos tikslų įgyvendinimo; programai suteiktas 575 mln. EUR, t. y. 82,1 mln. EUR per metus, biudžetas, kurio 17 proc. skiriama socialiniam eksperimentavimui.

([6]) 2012 m. Komisijos darbo programa, COM(2011) 777 final.

([7]) Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai.

2.3.2 **EURES** yra Komisiją ir valstybines užimtumo tarnybas vienijantis Europos tinklas. Šis tinklas, kurio pagrindas – anksčiau profesinių sąjungų, vėliau ir socialinių partnerių vykdyta veikla, sudaro palankias sąlygas darbuotojų judumui pasienio regionuose. Nuo 2002 m. siekiama trijų tikslų: sukurti Europos mobilumo portalą, užmegzti tarpvalstybinę valstybinių užimtumo tarnybų ir socialinių partnerių partnerystę ir parengti valstybių narių veiklos planus, kad laisvos darbo vietos būtų užimtos, o darbo prašymai patenkinti (20 mln. EUR). Programa EURES vykdoma visoje Sąjungoje ir valstybės narės „veiklos planams“ įgyvendinti panaudoja 70 proc. jos biudžeto.

2.3.2.1 **2014–2020 m.** vykdant socialinių pokyčių ir inovacijų programą, kuriai numatoma 143 mln. EUR (20,5 mln. EUR per metus), bus siekiama visose Sąjungos regionuose užtikrinti judumą, visų pirma jaunimo, Europos lygmeniu valdyti statistinius duomenis ir informaciją, sudaryti metinę mainų suvestinę, tobulinti portalą plėtojant daugiakalbystę, artimoje ateityje pradėti dirbti su privačiais užimtumo sektoriaus subjektais, užtikrinti nacionalinės veiklos ESF lėšomis programą.

2.3.3 2010 m. **užimtumo ir socialinės įtraukties mikrofinansų skyrimo priemonės** tikslas – didinti mikrokreditų prieinamumą asmenims, patiriantiems užimtumo ir (arba) kreditavimo sunkumų. Programos reikalavimus atitinka savarankiškai dirbantys asmenys ir labai mažos socialinės įmonės. Ją valdo Europos investicijų fondas, privačioms finansų įstaigoms kreditorėms suteikiantis galimybę pasinaudoti EIF ir EIB, kad apsidraustų nuo galimų nuostolių pavojaus ir užsitikrintų likvidumą. Programa 27 valstybėms narėms suteikė galimybę gauti 200 mln. EUR per trejus metus (2010–2013 m.).

2.3.3.1 **2014–2020 m. laikotarpiu** naudojant septyneriems metams numatytą 191,6 mln. EUR biudžetą (27 mln. EUR per metus) bus siekiama to paties tikslo – didinti mikrofinansų ir socialinio verslo prieinamumą suteikiant paskolų iki 25 000 EUR garantiją.

2.4 *Pasiūlymo nuostatos*

2.4.1 Siūlomos naujos socialinių pokyčių ir inovacijų programos biudžetas sudaro 958 mln. EUR, t. y. tik 10 proc. daugiau nei 2007 m. Kadangi ši programa yra strategijos „ES 2020“ dalis, ji grindžiama tais pačiais principais: partnerystė, koordinavimas, *ex-ante* sąlygos, stabili biudžeto padėtis, bendradarbiavimo ir teritorinės sanglaudos stiprinimas, tolesnis paprastinimas.

2.4.2 Komisija, kuri visų pirma ketina ilgainiui Sąjungoje atlikti struktūrinius socialinės srities pertvarkymus skatindama valstybes nares „modernizuoti“ socialinę politiką ([8]), šiuo atveju siūlo

— užtikrinti trijų programų tarpusavio sąveiką ir jų ryšį su Europos socialiniu fondu,

— įdiegti suderintas informavimo, komunikacijos, sklaidos, valdymo ir vertinimo procedūras,

— dėmesį labiau sutelkti į stambius projektus, teikiančius Europai didelę papildomą naudą, ir dėti pastangas sumažinti išlaidas.

2.4.3 Programa siekiama penkių tikslų:

— stiprinti atsakomybę už Sąjungos tikslų užimtumo, socialinių reikalų ir atskirties srityse įgyvendinimą,

— skatinti gerą valdymą, abipusį mokymąsi ir socialines inovacijas,

— modernizuoti Sąjungos teisės aktus ir užtikrinti, kad jie būtų taikomi,

— skatinti geografinį judumą,

— didinti mikrofinansų prieinamumą.

3. **Bendros EESRK pastabos**

3.1 Komitetas pasiūlymą racionalizuoti darbo ieškantiems asmenims skirtus Europos Sąjungos paramos veiksmus laiko įdomiu ir pripažįsta, kad septynerių metų trukmės programą parengti nėra lengva turint omenyje tai, kad dvejus metus dar bus vykdoma ankstesnė programa.

3.2 Komitetas apgailestauja, kad nacionalinių socialinių teisių suderinimo palaikant gerėjimą tikslas, kuriuo siekiama panaikinti teisių skirtumus ir taip sudaryti palankesnes sąlygas judumui, nepasirinktas bendru tikslu ([9]).

3.3 Komitetas primena, kad Sąjunga socialinės politikos ir sanglaudos srityje turi pasidalinamąją kompetenciją ([10]). Imdamasi bet kokių veiksmų Sąjunga privalo į tai atsižvelgti ir laikytis SESV 9 straipsnio bendro taikymo reikalavimų ([11]), taip pat 8 ir 10 straipsnių reikalavimų.

3.4 Šiuo atveju Komitetas prašo, kad lygioms galimybėms ir kovai su diskriminacija – dviems svarbiems klausimams, kurie iki šiol visada buvo siejami su socialine politika, o vėliau buvo patikėti Teisingumo GD, ir toliau būtų sudaryta galimybė gauti PROGRESS paramą, kadangi diskriminavimas daugeliu atvejų yra nelygybė darbo užmokesčio ir socialinėje srityse. Abu šie klausimai nurodomi pasiūlymo dėl reglamento dėl ESF konstatuojamosios dalies 10 punkte ir 7 bei 8 straipsniuose ([12]), o lygių galimybių klausimas minimas Sutarties socialinės politikos skyriuje.

3.5 EESRK apgailestauja, kad socialinių pokyčių ir inovacijų programoje nepaaiškinta, kokios sąveikos tikimasi sujungus tris kryptis – PROGRESS, EURES ir Europos mikrofinansų priemonę. Buvo galima atsižvelgti į regionų vaidmenį. Nenagrinėjamos konkrečios galimybės užtikrinti sąveiką su kitomis Europos programomis, pavyzdžiui, švietimo, jaunimo užimtumo skatinimo, pavyzdine jaunimui skirta iniciatyva „Tavo pirmasis EURES darbas“.

([8]) COM(2011) 609 final, Aiškinamojo memorandumo 1 dalis ir 4 straipsnio 1 dalies c punktas.

([9]) SESV 151 straipsnio 1 dalis.

([10]) SESV 4 straipsnio 2 dalies b ir c punktai.

([11]) EESRK nuomonė, OL C 24, 2012 1 28, p. 29.

([12]) COM(2011) 607 final.

3.6 EESRK laikosi nuomonės, kad, norint naujajai programai suteikti aiškumo, reikia įvertinti iš tiesų skirtas lėšas, jų panaudojimo rodiklius, konkrečias projektams iškilusias kliūtis (pavyzdžiui, mikrofinansų ir darbo vietų kūrimo srityse), ir mano, kad Komisija nenurodo, kaip bus nustatyta didelė Europos papildoma nauda, naujiems veiksmams suteikianti galimybę gauti paramą. Komisija savo tikslus grindžia neapibrėžtais elementais – tai, kad dar neįvertinta ankstesnė programa, tik padidina jų neapibrėžtumą – ir tikrai subjektyviu naujosios programos papildomos naudos vertinimu.

3.7 Komitetas, lygindamas su pasiūlymu dėl reglamento dėl ESF, nurodo, kad visose trijose socialinių pokyčių ir inovacijų programos kryptyse derėjo paminėti socialinių partnerių svarbą ir jų vaidmenį, kadangi ESF dokumente pripažintas jų lemiamas vaidmuo „užimtumo, švietimo ir socialinės įtraukties srityje“ ([13]).

3.8 Komitetas taip pat pastebi, kad socialinių pokyčių ir inovacijų programoje (iš dalies finansuojamoje ESF lėšomis) reikėtų užsiminti apie NVO vaidmenį, kadangi pasiūlymo dėl reglamento dėl ESF konstatuojamosios dalies 9 punkte ([14]) nurodoma, kad „ESF lėšomis remiamų veiksmų veiksmingą ir produktyvų įgyvendinimą lemia geras valdymas ir visų susijusių teritorinių ir socialinių bei ekonominių dalyvių, ypač socialinių partnerių ir nevyriausybinių organizacijų, partnerystė“.

3.9 Socialinių pokyčių ir inovacijų programa yra neatsiejama nuo pilietinės visuomenės organizacijų ([15]) ir EESRK mano, kad reikėtų apibrėžti jų vaidmenį. Tada politikos įgyvendinimo proceso metu jos galėtų atlikti joms tenkantį vaidmenį.

3.10 EESRK laikosi nuomonės, kad Komisija imdamasi numatytų veiksmų turėtų pasirūpinti skaitmenine įtrauktimi ([16]), kadangi naujosios informacijos ir ryšių technologijos atlieka horizontaliojo sverto vaidmenį įtraukties ir užimtumo srityse.

4. **Apie metodą**

4.1 EESRK atkreipia dėmesį, kad pasiūlymas pavadintas „Socialinių pokyčių ir inovacijų programa“ ir jame siūloma nediegiant jokių naujovių toliau taikyti tris ankstesnes Sąjungos priemones. Komisija siūlo visas tris kryptis orientuoti į socialinius pokyčius ir inovacijas plėtojant socialinį eksperimentavimą, bet nei konstatuojamoje dalyje, nei tekste, nei *ex-ante* vertinime neapibrėžia konkretaus socialinio eksperimentavimo tikslo.

4.2 Skirtingų šalių universitetuose socialinių inovacijų tema vykdyti moksliniai tyrimai grindžiami prielaida, kad gamybos ir vartojimo modelis išsikvėpė, ir daroma išvada, kad atėjo laikas pakeisti socialines struktūras perskirstant subjektų ir interesų kategorijų vaidmenis, o tai, kadangi inovacijų apibrėžtis nėra nusistovėjusi, sukeltų abejonių dėl valdymo modelių pasirinkimo įmonėse – nepaisant to ar jos socialinės, ar ne – ir dėl atstovavimo darbuotojams svarbos bei socialinio dialogo formos ([17]). Mokslininkai mano, kad socialiniai pokyčiai galėtų turėti poveikio ir socialinės apsaugos sistemoms. Tai būtų Europos socialinio modelio persvarstymas be tvirtų prielaidų, eksperimentiniu būdu. Beje, pagal „Progress“ kryptį ([18]), „bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, pilietinės visuomenės organizacijomis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis“, turėtų būti remiamas „įrodymais pagrįstas politikos formavimas bei inovacijos“.

4.3 Europos Komisija savo pasiūlyme skatina vykdyti socialinį eksperimentavimą, bet neapibrėžia, kokių inovacijų ir kokių permainų ji siūlo imtis. Toks sociologinis požiūris gali suklaidinti piliečius, kadangi jie gali nesuprasti, koks galutinio projekto tikslas. EESRK laikosi nuomonės, kad visų pirma reikėtų įvertinti, kodėl ir kaip rinka, viešosios paslaugos, Europos parama nepatenkino socialinių poreikių, kodėl nebuvo atliktas gerovės paskirstymas siekiant sunkumų patiriantiems asmenims užtikrinti jų savarankiškumą vadovaujantis Pagrindinių teisių chartijos principais.

4.4 Komiteto nuomone, reikėtų žinoti, kokio visuomenės pasikeitimo tikimasi iš bet kokios inovacijos, o „iš apačios į viršų“ metodas ir su juo susijęs aptariamas pasiūlymas dėl reglamento tokios galimybės nesuteikia.

4.5 Piliečiams dėl savo tvarumo žinomos socialinės apsaugos sistemos yra pelniusios neginčijamą teisėtumą. Komitetas laikosi nuomonės, kad siekis „išbandyti inovatyvius sprendimus ir diegti juos plačiau, kad būtų tenkinami socialiniai poreikiai“ ([19]) gali lemti plataus masto solidarumo susilpnėjimą, protekcionizmą ir socialinės veiklos bei jos atstovaujamųjų struktūrų susiskaidymą.

4.6 EESRK nuomone, aptariama programa turėtų užtikrinti, kad vykdomos socialinės inovacijos papildys valstybėse narėse nustatytas socialines teises ir sukurtas socialinės apsaugos sistemas, o ne su jomis konkuruos ([20]). Komitetas pabrėžia, kad dėl socialinių inovacijų neturi išnykti teise grindžiamos sistemos ir jomis žmonėms, įskaitant pačius pažeidžiamiausius, užtikrinamas ilgalaikis saugumas.

([13]) COM(2011) 607 final, aiškinamojo memorandumo 5 dalis.
([14]) COM(2011) 607 final, konstatuojamosios dalies 9 punktas.
([15]) COM(2011) 609, konstatuojamosios dalies 9 punktas.
([16]) ESSRK nuomonė, OL C 318, 2011 10 29, p. 9.
([17]) *Social innovation Review*, Standford Graduate School of Business, 2008 m. ruduo, J.A. Phills, K. Deiglmeier, D.T. Miller; *Social Innovation*, J. Howaldt & M. Schwarz, IMO-Dortmund, 2010 m. gegužės mėn.; *Transformations et Innovation sociale en Europe: quelles sorties de crise ?* (Pertvarkymai ir socialinės inovacijos Europoje: kaip įveikti krizę?), N. Richez-Battesti & D. Vallade, P.U de Louvain-Cahiers du CIRTES 5, 2010 m. rugsėjo mėn., p. 45; S. Bacq & F. Janssen, ten pat, p. 207.
([18]) Pasiūlymo 3 straipsnio a punktas ir EESRK nuomonė, OL C 255, p. 67, 2005 10 14.
([19]) COM(2011) 609, 9 straipsnio 1 dalis ir 3 straipsnis, kurių taikymo sritys labai plačios.
([20]) SESV 151 straipsnio 1 dalis.

4.7 Nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms konkreti socialinė permaina, o ne sisteminės socialinės reformos suteiktų galimybę susirasti darbą, įsigyti būstą ir naudotis transportu. Sąjungoje gyvenantiems asmenims visų pirma reikalingas deramas darbas. Programoje reikėtų paminėti būsto klausimą, kadangi jis aktualus visiems su užimtumu ir įtrauktimi susijusiems subjektams ([21]).

4.8 EESRK primena, kad socialinės apsaugos tiesiogine prasme srityje ([22]) SESV 153 straipsnio 3 dalimi valstybėms narėms užtikrinama teisė nustatyti pagrindinius jų socialinio draudimo sistemų principus ir galimybė laikytis arba imtis griežtesnių apsaugos priemonių, savaime aišku, atitinkančių sutartis.

5. **Konkrečios pastabos**

5.1 Komitetas mano, kad būtų naudinga pasiūlyme dėl reglamento priminti subsidiarumo principą ir pateikti „didelės papildomos naudos“, kurios tikimasi, apibrėžtį.

5.2 *PROGRESS*

5.2.1 Nepakankamai apibrėžti projekto veiksmai, dalyviai ir galimi paramos gavėjai ([23]). Tekste nenurodyta, ar atliekant tyrimą atsižvelgta į socialinių partnerių ([24]) ir NVO požiūrį, ypač nustatant rodiklių grupes ([25]).

5.2.2 Programos PROGRESS tikslus „labai sunku vertinti“ ir joje naudojami „subjektyvūs kintamieji rodikliai“, bet projekto finansinė pažyma parengta orientuojantis į rezultatais grindžiamą valdymą ([26]). Poveikis užimtumo tikslui nėra vertinamas, priemonė atrodo nelabai veiksminga. EESRK nuomone, pasinaudojant jau surinktais duomenimis reikėtų pasimokyti iš to, kas nuveikta, ir parengti internetinį teigiamos patirties žinyną. EESRK rekomenduoja prieš tęsiant veiklą išnagrinėti, kokios darbo vietos sukurtos pasinaudojant parama. Taip Komisija išvengtų rekomendacijų dėl struktūrinių reformų teikimo remiantis nelabai patikimu vertinimu.

5.2.3 Pastebimas atotrūkis tarp tikslų ir priemonių: numatomas trijų krypčių finansavimas 2014–2020 m. laikotarpiu suteikiant 10 proc. daugiau lėšų, palyginti su 2007 m., nesuteiks galimybės imtis naujų veiksmų.

5.2.4 Projekte pernelyg daug dėmesio skiriama valdymui ([27]): mokesčių mokėtojų pinigai turėtų veikiau duoti tiesioginę naudą piliečiams. Svarbu žinoti, kiek lėšų bus skirta, pavyzdžiui, skurdo problemai spręsti.

5.2.5 Kaip jau atsitiko anksčiau, paramą gavusių projektų vertinimas gali pareikalauti papildomų išlaidų, kai pasitelkiamos išorės audito įmonės. EESRK laikosi nuomonės, kad reikėtų supaprastinti ir standartizuoti dokumentus ir procedūras.

5.2.6 Kalbant apie socialines įmones ([28]), EESRK norėtų

— priminti subsidiarumo principą ir valstybių narių atsakomybę,

— konkrečios jų vaidmens visuotinės svarbos socialines paslaugų srityje apibrėžties,

— aiškios socialinių pokyčių ir inovacijų programos sąveikos su 2011 m. gruodžio 7 d. pasiūlymu dėl reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondo, kurio tikslas – sudaryti palankias sąlygas socialinių įmonių plėtrai (Europos socialinio verslumo fondo ženklo suteikimas),

— valdymo taisyklių atsižvelgiant į socialinio tikslo mastą, investuotojams taikomų taisyklių ir tikslesnio bankų vaidmens apibrėžimo ir, jei reikia, mokumo reikalavimų, kuriuos galima kelti,

— galimybės nepriklausomiems verslininkams gauti paramą.

5.3 *EURES*

5.3.1 15 proc. EURES finansavimo sudarys socialinių pokyčių ir inovacijų programos lėšos, o didžiąją dalį – ESF lėšos. Dėl programų biudžetų dubliavimosi piliečiams bus tik sunkiau viską suprasti: struktūrinių fondų lėšos regionams skiriamos atsižvelgiant į NUTS2, o socialinių pokyčių ir inovacijų programos – ne.

5.3.2 Nacionalinio ir tarpvalstybinio lygmens veiksmus finansuos Europos socialinis fondas, o Europos veiksmus ([29]) – socialinių pokyčių ir inovacijų programa. ESF daliai bus taikomos partnerių ir NVO dalyvavimo taisyklės, o socialinių pokyčių ir inovacijų programos daliai – ne.

5.3.3 EESRK abejoja, ar naudinga tokius skirtingus elementus sujungti į vieną socialinių pokyčių ir inovacijų programą, kurios biudžeto kontrolę vykdyti bus sunkiau negu ankstesnės struktūros atveju. Finansavimo pasidalijimas tarp ESF, Komisijos ir valstybių narių turėtų būti aiškesnis. Dėl šios priežasties komitologijos procedūrai taikomos skirtingos taisyklės ir vykdoma Komisijos įgyvendinimo aktų kontrolė ([30]).

([21]) Pagrindinių teisių chartijos 1, 7, 15, 24 straipsniai, 34 straipsnio 3 dalis, 52 straipsnio 3 dalis, EŽTK 8 straipsnis ir pataisytos Europos socialinės chartijos 30 ir 31 straipsniai.
([22]) COM(2011) 609, 4 straipsnio 1 dalies a ir b punktai.
([23]) Pavyzdiui, *ex-ante* vertinimo p. 42.
([24]) COM(2011) 609, 15 straipsnio a ir c punktai.
([25]) COM(2011) 607, 6 straipsnis.
([26]) „Finansinė teisės akto pasiūlymo pažyma“, 1.4.3 punktas, COM(2011) 609 final priedas, p. 32.
([27]) COM(2011) 609 final, 5 straipsnio 3 dalis.
([28]) EESRK nuomonė, OL C 24, 2012 1 28, p. 1.
([29]) Portalas ir jaunimui skirtas projektas „Tavo pirmasis EURES darbas“.
([30]) Reglamentas (ES) Nr. 182/2011.

5.3.4 EESRK abejoja, ar Komisijai tikslinga kurti centralizuotą sistemą ir slopinti EURES regioninę raidą turint omenyje, kad įgyvendinant šią nenaują socialinę inovaciją jau sukaupta patirtis rodo, kad vietos subjektai yra pajėgiausi imtis veiksmų. 2007 m. Parlamentas netgi norėjo padidinti jos biudžetą ([31]). Komitetas primena, kad judumas pats savaime nėra tikslas, o tik išeitis tais atvejais, kai tenka vykti ieškoti darbo priimančioje Sąjungos šalyje.

5.3.5 EESRK mano, kad dokumente reikėtų nurodyti

— deramo darbo pasiūlos pirmenybės mikrokreditų ir mikro darbo vietų pasiūlos atžvilgiu principą,

— tikslą skatinant judumą ir kartu kovoti su socialiniu dempingu,

— darbo sutarčių, kurias padėjo sudaryti EURES, pobūdį,

— tikslinio judumo apibrėžtį,

— numatomą EURES teisinio pagrindo pasikeitimą ([32]),

— būtinybę užtikrinti judume dalyvaujančių piliečių teisių perkeliamumą ir priimti naujus dokumentus dėl gebėjimų lygiavertiškumo sistemų ([33]).

5.3.6 EESRK nuomone, EURES svarbu išsaugoti aiškų socialinių partnerių vaidmenį.

5.4 *Europos mikrofinansų priemonė ir socialinis verslumas*

5.4.1 EESRK pageidauja, kad piliečiai būtų plačiai informuojami apie šią programą, kad nepriimtų neoficialios ekonomikos internetinių mikrofinansavimo pasiūlymų už lupikiškas palūkanas (skaitmeninės įtrauktiems poreikis). Reikėtų neužmiršti, kad pasiūlymo 22 straipsnyje nurodyti asmenys yra pažeidžiami ir būtina jiems pasiūlyti kitokią pagalbą, ne vien mikrokreditus ir konkurencija pagrįstą veiklą. Ši veikla gali būti rizikinga, tapti pinklėmis ir niekada neatstoti darbo pagal darbo sutartį.

5.4.2 EESRK prašo išnagrinėti valstybių narių įnašų į programą schemos galimybę.

5.4.3 Komiteto nuomone, reikia pabrėžti, kad iš EIF ir EIB tikimasi sverto poveikio, ir aiškiai nurodyti paramos gavėjus. Savaime aišku, kad 25 000 EUR turės skirtingą poveikį asmeniui, kuris ką tik prarado darbą (22 straipsnio 1 dalies a punktas), samdomus darbuotojus ir biudžetą turinčiai socialinei įmonei (22 straipsnio 3 dalis) ir nepriklausomam verslininkui bei jo labai mažai įmonei, ir kreditorių požiūris į reikiamą garantiją labai skirsis. Todėl reikėtų patikslinti,

— ką šios krypties atveju reiškia „socialinis“,

— paramos gavėjus ir ypač reikalavimus atitinkančių socialinių įmonių dydį,

— kas yra „labai maža socialinė įmonė“,

— paramos teikimo tvarką ir konkrečią paramos dalį (100 proc.?),

— reikalavimus, kurie leistų nustatyti tam tikrą rėmimo skalę,

— *ex-post* vertinimo supaprastinamo priemones, kurios palengvintų suvestinių rengimą ir sumažintų audito išlaidas.

5.4.4 Kalbant apie kreditorius,

— reikėtų nustatyti aiškesnes jiems taikomas taisykles, kad jie atliktų savo vaidmenį neapsunkindami paskolos gavėjų galimais atskirais ir paslėptais reikalavimais,

— numatyti vertinimo priemones, kurios leistų greitai įvertinti.

5.4.5 EESRK norėtų, kad šios priemonės duotų daugiau papildomos naudos negu pagal ankstesnę programą vienam suteiktam mikrokreditui tenkančios maždaug 1,2 sukurtos darbo vietos ([34]).

2012 m. vasario 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([31]) 2007 m. rugsėjo 15 d. EP rezoliucija.
([32]) Komunikatas COM(2011) 777 final.
([33]) 2011 m. gruodžio 19 d. pasiūlymas dėl direktyvos COM(2011) 883 final.
([34]) „Finansinė teisės akto pasiūlymo pažyma“, 2.1.2 punktas, Veiklos rodikliai, COM(2011) 609 final priedas, p. 37.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių

(COM(2011) 813 galutinis – 2011/0390 (CNS))

(2012/C 143/18)

Pranešėjas **Wolfgang GREIF**

Europos Vadovų Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 100 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, 2011 m. gruodžio 12 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių

COM(2011) 813 final – 2011/0390 (CNS).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2012 m. sausio 25 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 111 narių balsavus už, 1 prieš ir 3 susilaikius.

1. **Raginimai ir rekomendacijos**

1.1 Ketvirtaisiais finansų krizės metais darbo rinkos perspektyvos visoje Europoje tampa vis niūresnės. EESRK labai nerimauja, kad dėl griežtų politinių taupymo priemonių krizei įveikti, kurių ES priversta šiuo metu imtis, turbūt nebus galima pasiekti strategijos „Europa 2020“ integracinio augimo prioritete nustatytų užimtumo tikslų. Tuo pat metu Europos Sąjungoje pradėjus įgyvendinti taupymo programas kyla pavojus (jei struktūriniams fondams bus skiriama nepakankamai dėmesio) paskatinti savaime stiprėjantį nuosmukį ir dar labiau pabloginti augimo perspektyvas, turėsiančias neigiamo poveikio tiek vidaus paklausai, kuri yra paskutinis esamos ekonomikos ramstis, tiek ir stabilizavimui bei naujų darbo vietų kūrimui.

1.2 Artimiausiais metais užimtumo padėtis Europoje bus ypač įtempta. Tam tikros gyventojų grupės nukentės labiausiai: jaunuoliai, žemos kvalifikacijos darbuotojai, ilgalaikiai bedarbiai, migrantų kilmės asmenys, romai ir vieniši tėvai. Kad taip neatsitiktų, skubiai reikia tikslinių europinių ir nacionalinių aukštą užimtumo lygį skatinančių investicijų, kurių įgyvendinimas turėtų būti koordinuojamas siekiant stipresnio užimtumo politikos poveikio.

1.3 Atsižvelgdamas į vis didėjantį jaunimo nedarbo lygį ir išliekantį aukštą ilgalaikių bedarbių skaičių, EESRK norėtų pateikti šias su užimtumu susijusias politines rekomendacijas dėl užimtumo gairių įgyvendinimo:

— Siekiant bendro užimtumo tikslo, ateityje taip pat turėtų būti nustatyti išmatuojami ES atskirų tikslinių grupių, pavyzdžiui, ilgalaikių bedarbių, moterų, vyresnio amžiaus asmenų ir ypač jaunimo užimtumo tikslai (kova su nedarbu, užimtumo padėties gerinimas). Konkrečių užimtumo politikos tikslų formulavimo priskyrimas valstybių narių kompetencijai iki šiol nebuvo labai naudingas.

— Todėl ypač reikėtų apsvarstyti rodiklį, taikomą siekiant iš esmės sumažinti nedirbančių ir nesimokančių žmonių (angl. *not in education, employment or training* – NEETs) skaičių.

— EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl vadinamosios „Jaunimo garantijos“, pagal kurią valstybės narės turi užtikrinti, kad visi jaunuoliai per keturis mėnesius nuo mokyklos baigimo pradėtų dirbti, tęstų mokslą arba dalyvautų aktyvumo skatinimo ir integracijos į darbo rinką programose. Nacionalinėse reformų programose turi būti numatytos tam skirtos konkrečios priemonės.

— Šalims, kuriose jaunimui ypač sunku patekti į darbo rinką ir kurios tuo pat metu turi laikytis griežtų biudžeto reikalavimų, turėtų būti sudarytos palankesnės galimybės gauti lėšų iš ES fondų, skirtų priemonėms, įgyvendinamoms pagal iniciatyvą „Jaunimo garantija“ (paprastesnis lėšų naudojimas, galbūt net laikinas nacionalinių lėšų mokėjimo bendrai finansuojant projektus nutraukimas).

— Nepaisant įtemptos biudžeto padėties valstybėse narėse reikia ir toliau skirti ir, kai būtina, didinti nacionalines ir europines lėšas jaunuolių ir ilgalaikių bedarbių švietimui ir

užimtumui. Todėl naujame finansiniame plane nuo 2014 m. jaunimo iniciatyvoms turi būti numatyta skirti pakankamai lėšų iš ESF ir kitų ES fondų.

— Visose ES šalyse reikia peržiūrėti ir, jei reikia, pagerinti darbo neturinčių jaunuolių ir ilgalaikių bedarbių, kurie ieško darbo arba profesinio mokymo vietos, galimybes gauti paramą. Šio patobulinto požiūrio negalima taikyti tiems asmenims, kurie pakartotinai nepasinaudoja įsidarbinimo, švietimo ar mokymo galimybėmis. Atitinkamus tikslus rekomenduojama įtraukti į nacionalines reformų programas.

— EESRK rekomenduoja atsisakyti pernelyg gausių laikinų, ilgalaikių perspektyvų nesiūlančių sprendimų siekiant jaunuolius integruoti į darbo rinką. Vietoj saugumo neužtikrinančio užimtumo ir garantijų nesuteikiančių darbo sutarčių reikėtų įgyvendinti priemones, užtikrinančias, kad laikinas darbas ir blogai apmokamos darbo vietos su menkomis socialinėmis garantijomis netaptų įprastu reiškiniu.

— EESRK rekomenduoja valstybėms narėms ypatingą dėmesį skirti integracinių tarpinių darbo rinkų kūrimui, kuriose viešaisiais ištekliais būtų sukurtas atitinkamas darbo pagal terminuotą darbo sutartį vietų skaičius siekiant užtikrinti, kad ilgalaikiai bedarbiai išsaugotų savo darbo įpročius, pagerintų įgūdžius ir pagilintų žinias. Tai užkirs kelią dirbančiųjų skurdui ir suteiks jiems galimybę lengvai pereiti į atvirą darbo rinką, kai tik pasibaigs krizė.

— Kalbant apie Komisijos iniciatyvą dėl stažuočių, EESRK remia atitinkamą Europos kokybės sistemą siekiant propaguoti mokymąsi darbo vietoje ir įpareigojančių sutarčių sudarymą. Turėtų būti apsvarstyta, ar kitos šalys negalėtų iš dalies perimti kai kuriose valstybėse narėse jau ilgą laiką sėkmingai taikomą „dualistinę“ profesinio mokymo sistemą, pagal kurią bendrasis lavinimas derinamas su profesiniu mokymu.

2. **Įžanga**

2.1 2010 m. spalio 21 d. Europos Sąjungos Taryba nusprendė iki 2014 m. nekeisti naujųjų užimtumo politikos gairių, kad būtų galima dėmesį sutelkti į jų įgyvendinimą. Gairės turėtų būti atnaujinamos tik minimaliai.

2.2 Nepaisant to, EESRK, remdamasis SESV 148 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią Taryba turi kasmet konsultuotis dėl gairių, norėtų pasinaudoti proga apsvarstyti gairių įgyvendinimą ir

— išanalizuoti klausimą, ar, atsižvelgiant į dabartines tendencijas darbo rinkose ir šiuo metu ES daromą spaudimą įgyvendinti politines priemones krizei įveikti, bus galima padaryti pažangą siekiant nustatytų tikslų,

— taip pat atidžiau pažvelgti į vis labiau didėjantį jaunimo ir ilgalaikį nedarbą ir pateikti su tuo susijusias politines rekomendacijas dėl būtinų priemonių.

2.3 EESRK džiaugiasi, kad į galutinę gairių, dėl kurių 2010 m. Taryba priėmė sprendimą, redakciją, buvo įtraukta nemažai jo pasiūlymų ([1]), tačiau kartu nurodo, kad nebuvo atsižvelgta į kai kuriuos kitus išdėstytus trūkumus. Todėl Komitetas norėtų sugrįžti prie keleto pagrindinių minėtoje nuomonėje pateiktų pastabų, kurios vis dar yra aktualios. Be kitų dalykų, buvo konstatuota, kad

— gairėse, atsižvelgiant į krizę, nepakankamai dėmesio skiriama kovai su nedarbu, kuriai turi būti skirtas didžiausias prioritetas,

— naujosiose gairėse aiškiai nepakankamai akcentuojamas Europos lygmuo, nes, nepaisant keleto pagrindinių Europos tikslų, užimtumo politikos tikslų formulavimas priskiriamas išimtinai valstybių narių kompetencijai,

— siekiant bendro užimtumo tikslo, turi būti taip pat nustatyti išmatuojami ES atskirų tikslinių grupių, pavyzdžiui, ilgalaikių bedarbių, moterų, vyresnio amžiaus asmenų ir jaunimo užimtumo tikslai,

— taip pat būtini ES tikslai tokiose srityse kaip lyčių lygybė, kova su ilgalaikiu nedarbu, darbo santykių su menkomis socialinėmis garantijomis pašalinimas, kova su jaunimo nedarbu ir vaikų bei jaunuolių skurdu,

— gairėse nėra jokių konkrečių teiginių apie darbo kokybę.

2.4 Šioje nuomonėje bus nagrinėjami minėti punktai atsižvelgiant į dabartines ekonomikos krizės metu Europos darbo rinkose vyraujančias tendencijas.

3. **Dėl krizės blogėjanti užimtumo padėtis**

3.1 Finansų krizė virto esmine ekonomikos, skolų ir socialine krize ([2]). Oficialiai tvirtinama, kad ES ekonomikos atsigavimas sustojo. Vis niūresnės tampa ir darbo rinkos perspektyvos ([3]). Krizės padariniai tampa vis rimtesni ne tik dėl ekonomikos nuosmukio daugelyje ES šalių, bet pirmiausiai dėl to, kad didžioji vyriausybių dauguma vadinamąją skolų krizę, kurią sukėlė pastarųjų metų plataus masto finansų rinkų reguliavimo panaikinimas, siekia įveikti priverstine taupymo politika taip bandydamos nuraminti finansų rinkas. Beveik visų ES šalių viešojo deficito mažinimas, iš dalies skausmingai mažinant viešąsias išlaidas ir ribojant socialines išlaidas bei viešąsias paslaugas, yra svarbiausia būsimo konsolidavimo, siekiant

([1]) EESRK nuomonė dėl *Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių. 2020 m. Europos strategijos integruotų gairių II dalis*, pranešėjas Wolfgang Greif (OL C 21/66, 2011 1 21).

([2]) EESRK daugelyje savo nuomonių ir įvairiomis progomis pateikė savo poziciją dėl krizės padarinių ir būtinų veiksmų jai įveikti. Geras pavyzdys būtų 2011 m. gruodžio plenarinėje sesijoje paskelbtas Komiteto pirmininko pareiškimas, http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/di_ces20-2011_di_lt.doc.

([3]) Žr. Europos Komisijos neseniai paskelbtą 2011–2013 m. rudens prognozę.

įgyvendinti naujas taisykles dėl ekonomikos valdysenos euro erdvėje ir už jos ribų, dalis ([4]). Dėl šios politikos sumažėja galimybės patekti į darbo rinką visų pirma tiems asmenims, kurie dar iki krizės priklausė nepalankiose sąlygose esančioms grupėms.

3.2 Todėl artimiausiais metais užimtumo padėtis Europoje bus ypač įtempta. Ketvirtaisiais finansų ir ekonomikos krizės metais ir toliau blogėja užimtumo perspektyvos. Nepaisant to, kad į krizę pirmiausia buvo reaguojama pastangomis gerinti ekonominę padėtį ir kad pavienių ES šalių ekonomika atsigavo, **nedarbo lygis** ES 2008–2011 m. išaugo nuo 6,9 iki 9,4 proc. ([5])

3.3 Taigi šiuo metu ES darbo neturi daugiau kaip 22 mln. žmonių. Padėtis valstybėse narėse labai skiriasi: pavyzdžiui, 2011 m. antrąjį ketvirtį **nedarbo lygis** svyravo nuo 5,5 proc. Austrijoje, Liuksemburge ir Nyderlanduose iki daugiau kaip 14 proc. Airijoje, Lietuvoje, Latvijoje bei Graikijoje ir 21 proc. Ispanijoje. Darbo neturinčių jaunuolių dalis yra gerokai didesnė. Daugelyje šalių, ne tik Europos pietuose, per krizę padėtis gerokai paaštrėjo: nedarbo lygis išaugo dvigubai Ispanijoje, Airijoje, taip pat ir Danijoje, kurioje iki šiol jis buvo žemas; nedarbo lygis Baltijos šalyse išaugo netgi trigubai; tik Vokietijoje ir Liuksemburge 2010 m. nedarbo lygis sumažėjo. Nepaisant augančios bedarbystės kai kuriose šalyse padidėjo ir laisvų darbo vietų skaičius. Dėl demografinės raidos ir tebesitęsiančių struktūrinių permainų galima tikėtis, kad šis paradoksas artimiausiais metais bus dar stipresnis.

— Krizės metu augant nedarbo lygiui pirmiausiai nukentėjo **jaunimas ir žemos kvalifikacijos darbuotojai**, kurių nedarbo lygis ir prieš krizę buvo aukštesnis už vidutinį.

— Žemo **išsilavinimo** lygio asmenų nedarbo lygis 2011 m. antrąjį ketvirtį siekė 16,3 proc., vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų – atitinkamai 8,6 proc. ir 5,3 proc.

— Išaugo **visų amžiaus grupių, tiek vyrų, tiek ir moterų**, nedarbo lygis. 2011 m. antrąjį ketvirtį jis siekė atitinkamai 9,4 proc. ir 9,5 proc. Pirmuoju krizės etapu greičiau augo vyrų nedarbo lygis, nes nuo krizės pirmiausia nukentėjo pramonės šakos, kuriose daugiausia dirba vyrai (pavyzdžiui, perdirbimo ir statybų sektoriai). Antruoju etapu labiau augo moterų nedarbo lygis, nes srityse, kuriose daugiausia dirba moterys (pavyzdžiui, paslaugos, viešasis sektorius), buvo imtasi taupymo priemonių.

— Darbo migrantai, kurių nedarbo lygis dar prieš krizę buvo didesnis už vidutinį, nuo augančios bedarbystės nukentėjo labiausiai. 2011 m. antrąjį ketvirtį jų nedarbo lygis siekė 16,3 proc.

— **Ilgalaikių bedarbių skaičius** (ilgiau kaip 12 mėnesių), kuris stipriai išaugus nedarbui statistiškai kurį laiką buvo gerokai sumažėjęs, vėl grįžo į prieškrizinį lygį ir 2011 m. antrąjį ketvirtį ES vidutiniškai siekė 43 proc. Stipriai ir anksti nuo krizės nukentėjusiose šalyse (Ispanija, Airija, Baltijos šalys) nedarbo lygis nuo 2008 m. stipriai išaugo. Dėl darbo jėgos paklausos sąstingio artimiausiu metu ši visuomenės grupė labai išaugs.

3.4 Kadangi dar prieš krizę nerimą kėlė **jaunimo nedarbo mastas**, EESRK tai yra įvardijęs kaip vieną grėsmingiausių problemų Europos darbo rinkoje ([6]). Nedarbo lygis visur dramatiškai augo ir šiuo metu ES vidutiniškai siekia beveik 21 proc. Šiandien daugiau kaip 5 mln. jaunuolių (15–24 m.) neturi darbo arba profesinio mokymo vietos, o tai turi rimtų pasekmių pačiam asmeniui, visuomenei ir ekonomikai. Esamais *Eurofound* vertinimais, jaunimo nedalyvavimas darbo rinkoje per metus kainuoja daugiau kaip 100 mlrd. eurų ([7]). Graikijoje ir Ispanijoje daugiau kaip 40 proc. jaunuolių yra bedarbiai, Latvijoje ir Lietuvoje – beveik kas trečias.

— Nerimą dėl jaunimo bedarbystės patvirtina du rodikliai – nedarbo lygis ([8]) ir nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių procentas, kurie abu yra išaugę. **Nedirbančio ir nesimokančio jaunimo (NEET) rodiklis** yra ypač įdomus, nes suteikia informacijos apie 15–24 m. amžiaus **nedirbančio ir nesimokančio jaunimo** padėtį.

— Esama labai didelių nacionalinių skirtumų: geriausia padėtis Danijoje, Nyderlanduose, Slovėnijoje ir Austrijoje, kuriose šis lygis yra mažesnis nei 7 proc., o Italijoje ir Bulgarijoje, kuriose šis lygis siekia nuo 19,1 proc. iki 21,8 proc., padėtis ypač bloga. 27 ES valstybių narių vidurkis 2010 m. siekė 12,8 proc. Atrodo, kad nedirbančio ir nesimokančio jaunimo dalis dėl krizės ypač išaugo Ispanijoje, Airijoje, Lietuvoje, Estijoje ir Latvijoje.

([4]) Dėl socialinių naujos ekonomikos valdysenos pasekmių žr. EESRK nuomonę „Naujų ekonomikos valdysenos teisės aktų socialinis poveikis“, pranešėja Gabriele Bischoff (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 23).

([5]) Jei nenurodyta kitaip, duomenys pateikiami remiantis Europos Sąjungos darbo jėgos tyrimu (2011 m. antrojo ketvirčio duomenys) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/introduction. Paprastai nurodoma 15–64 m. amžiaus grupė.

([6]) Žr. EESRK nuomonės „Judus jaunimas“ 7 skyrių, pranešėjas Pavel Trantina, bendrapranešėjis Juan Mendoza Castro (OL C 132/55, 2011 5 3).

([7]) Remiantis paskutiniais *Eurofound* skaičiavimais, dėl jaunuolių nedalyvavimo darbo rinkoje ES per metus susidaro apie 100 mlrd. eurų išlaidų.

([8]) Šiuo atveju skaičiuojami visi ekonomiškai aktyvūs jaunuoliai, kad informacija nebūtų iškreipta dėl didelio nedirbančių jaunuolių, kurie dar mokosi, skaičiaus.

— **Mokyklos nebaigę asmenys** – tai dar viena asmenų, kuriems dėl išsilavinimo stokos ypač gresia nedarbas, kategorija. Nepaisant kai kuriose šalyse (pavyzdžiui, Ispanijoje, Portugalijoje, Estijoje, Latvijoje ir Jungtinėje Karalystėje) krizės metu sumažėjusios mokyklos nebaigusių jaunuolių dalies, 2010 m. Europoje ji vidutiniškai siekė 14,1 proc. ir vis dar gerokai viršija strategijoje „Europa 2020“ nustatytą mažiau kaip 10 proc. tikslą ([9]). Skirtumai šalyse yra labai dideli: Portugalijoje ir Ispanijoje šis lygis – 28 proc., o Maltoje mokyklos nebaigusių asmenų lygis beveik siekia 37 proc. Tuo tarpu Slovakijoje, Čekijoje ir Slovėnijoje – mažiau kaip 5 proc. ([10]).

3.5 Šią bedarbystės raidą atsispindi ir **užimtumo lygis**, kuris krizės metu pastebimai sumažėjo: 20–64 m. užimtumo lygis ES vidutiniškai sumažėjo nuo 70,5 proc. 2008 m. antrąjį ketvirtį iki 68,9 proc. 2011 antrąjį ketvirtį. Dar 2010 m. priimant gaires buvo aišku, kad prireiks viso dešimtmečio susigrąžinti daugiau kaip 10 mln. dėl krizės prarastų darbo vietų. Nuo to laiko padėtis beveik nepagerėjo. Nuo 2010 m. antrojo ketvirčio iki 2011 m. antrojo ketvirčio užimtumas ES vidutiniškai išaugo tik labai nedaug; kai kuriose šalyse praėjusiais metais jis aiškiai padidėjo (Estijoje, Lietuvoje, Latvijoje ir Maltoje), o kitose – ir toliau stipriai mažėja (Graikija, Bulgarija, Slovėnija ir Rumunija). Apskritai ES šalys vis dar yra gerokai nutolusios nuo pagrindinio strategijos „ES 2020“ tikslo – 75 proc. bendro (20–64 m. asmenų) užimtumo lygio ([11]). Ekonomikos krizės metu jaunimas ne tik labiau nei kitos amžiaus grupės nukentėjo nuo bedarbystės, bet ir ypač sumažėjo jų užimtumo lygis.

3.6 Palyginti su raida Lisabonos etapu, krizės metu toliau palaipsniui augo **ne visą darbo dieną dirbančių asmenų** užimtumo lygis. Atsižvelgiant į akivaizdžius pavienių šalių skirtumus, bendras ne visą darbo dieną dirbančių asmenų užimtumo lygis ES vidutiniškai išaugo nuo 17,6 proc. 2008 m. antrąjį ketvirtį iki 18,8 proc. 2011 m. antrąjį ketvirtį.

— Ne visą darbo dieną dirbančių **moterų** skaičius yra neproporcingai didelis ir 2011 m. antrąjį ketvirtį jis sudarė 31,6 proc. palyginti su 8,1 proc. vyrų.

— Ne visą darbo dieną dirbančių **jaunų darbuotojų** skaičius visoje ES padidėjo; jauni žmonės su šiuo reiškiniu susiduria daug dažniau nei vidutinio ir vyresnio amžiaus darbuotojai.

— Be to, užimtumas ne visą darbo dieną sparčiau padidėjo ir **tarp mažiausią išsilavinimą turinčių darbuotojų**.

— Krizės metu trumpalaikis darbas suteikia žmonėms galimybę neatitrūkti nuo darbo rinkos ir tinkamai pasirengti perėjimui prie darbo visą darbo dieną, kai pasibaigs krizė.

— Vis dėlto krizės metu labai padidėjo ir dirbančiųjų **ne visą darbo dieną ne savo noru** ([12]) skaičius. Labiausiai nuo krizės nukentėjusiose šalyse (Baltijos valstybėse, Ispanijoje, Airijoje) ne visą darbo dieną ne savo noru dirbančių asmenų skaičius 2008–2010 m. padidėjo daug labiau nei vidutiniškai valstybėse narėse. Ne visą darbo dieną dirbančių moterų skaičius dėl vaikų arba nedarbingų suaugusiųjų priežiūros daugelyje šalių ir toliau išlieka didelis.

3.7 2007 m. antrąjį ketvirtį **terminuotų darbo sutarčių** skaičius Europos Sąjungoje pasiekė didžiausią savo rodiklį, t. y. 14,6 proc. Europos Sąjungos darbo jėgos tyrimuose į šią kategoriją įtraukiami ir laikinieji darbuotojai, išskyrus tuos atvejus, kai pasirašoma neterminuota rašytinė darbo sutartis ([13]). Kadangi krizės metu pagal terminuotą darbo sutartį dirbančių ir laikinųjų darbuotojų nedarbo lygis buvo labai aukštas, 2009 m. antrajame ketvirtyje jų skaičius bendrai sumažėjo iki 13,5 proc. Neseniai užfiksuotas šių darbuotojų skaičiaus padidėjimas iki 14,2 proc. 2011 m. antrajame ketvirtyje rodo, kad įmonės yra linkusios įdarbinti darbuotojus pagal terminuotas darbo sutartis ir pasinaudoti laikinųjų darbuotojų paslaugomis. Ši tendencija rodo ir tai, kad darbdaviai nelabai tikri dėl ekonomikos pakilimo perspektyvų ir stengiasi reaguoti į padėtį.

— Su terminuoto užimtumo apimtimi **susiję skirtumai tarp valstybių narių** yra labai dideli: kai kuriose Vidurio ir Rytų Europos šalyse, pavyzdžiui, Rumunijoje, Bulgarijoje, Lietuvoje ir Estijoje ši dalis nesiekia 5 proc., o Portugalijoje, Ispanijoje ir Lenkijoje sudaro 23–27 proc.

— Pačią didžiausią (2010 m. – 42,2 proc.) pagal terminuotą darbo sutartį dirbančiųjų dalį sudaro jauni darbuotojai (15–24 m.). Tai būdinga beveik visoms šalims. Iki tam tikros ribos tai yra natūralu, kad daugelyje sričių **jaunų žmonių** pirmas **darbas** yra **laikinas**, tačiau dažnai jis laikinas ne savo noru. Tai yra viena iš priežasčių, kodėl krizės metu jaunimo padėtis darbo rinkoje dramatiškai pablogėjo.

— Be to, pagal terminuotą darbo sutartį dirba apie 20 proc. **žemos kvalifikacijos darbuotojų** – šis skaičius yra daug didesnis nei vidutinę ir aukštą kvalifikaciją turinčių darbuotojų (apie 12–13 proc.).

([9]) http://ec.europa.eu/europe2020/priorities/smart-growth/index_en.htm
([10]) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/introduction
([11]) Žr. EMCO/28/130911/EN-rev3, 27 ir tolesni psl.
([12]) Darbas ne visą darbo dieną ne savo noru apibrėžiamas kaip „nesurado visą darbo dieną trunkančio darbo“.
([13]) Ateityje Eurostatui rekomenduojama atskirai nurodyti statistiką, susijusią su pagal terminuotas darbo sutartis dirbančiais darbuotojais ir laikinais darbuotojais.

— 2008–2010 m. beveik 2 proc. padidėjo **ne savo noru pagal terminuotą darbo sutartį dirbančiųjų** skaičius, labiausia tai pastebima Lietuvoje ir Airijoje – dvejose daugiausiai nuo krizės nukentėjusiose šalyse – tačiau ir Čekijoje, Danijoje bei Didžiojoje Britanijoje.

3.8 **Dirbančių asmenų skurdas:** 2009 m. Eurostato duomenimis, tiek pagal terminuotas darbo sutartis dirbantiems darbuotojams, tiek ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams, taip pat ir jauniems žmonėms bei vienišiems tėvams kyla didesnė rizika, nepaisant turimo darbo, patirti skurdą, nei pagal neterminuotas darbo sutartis ir visą darbą dieną dirbantiems darbuotojams.

— **Jauniems darbuotojams** (18–24 m.) kyla daug didesnė rizika **patirti skurdą, nepaisant darbo** ([14]), nei daugelyje ES valstybių narių kylantis toks pats pavojus 25–64 m. amžiaus grupės žmonėms.

— Panaši ir **vienišų tėvų** padėtis. Jie dažnai neišvengia darbo ne visą darbo dieną, o turintys žemą kvalifikaciją neproporcingai dažnai turi laikiną arba ne visos darbo dienos darbą, o dirbantys visą dieną nepaprastai dažnai gauna nedidelį darbo užmokestį. Dėl šios priežasties jie sudaro nemažą **skurstančių dirbančiųjų** dalį.

4. Visos ES griežta taupymo politika blogina padėtį darbo rinkoje ir apsunkina užimtumo tikslų įgyvendinimą

4.1 ES tuo pačiu metu pradėjus įgyvendinti taupymo programas gali būti dar labiau skatinamas savaime stiprėjantis nuosmukis ir gali būti toliau bloginamos augimo perspektyvos. Kadangi kai kurios šalys tuo pat metu neskiria pakankamai dėmesio būtinoms struktūrinėms reformoms ir nesant naujų augimo šaltinių, mažinant išlaidas skatinami neigiami pokyčiai vidaus rinkai, kaip paskutiniam ekonomikos ramsčiui, mažėja pajamos iš mokesčių ir didėja socialinės išlaidos, skirtos padengti pašalpoms. Gresia tolesnis biudžeto deficito augimas, o kartu su juo dar labiau sumažės vis didesnio ES šalių skaičiaus ekonominė veiksmų laisvė. Todėl sprendimas vykdant fiskalinį konsolidavimą daugiausia orientuotis į griežtas taupymo priemones kelia susirūpinimą ne tik socialine prasme – jis apriboja į ateitį orientuoto ekonomikos atsigavimo galimybę. EESRK didelį susirūpinimą kelia tai, kad šios priemonės nepadės įveikti krizės ir nebus įgyvendinti ES užimtumo strategijoje suformuluoti tikslai.

4.2 Todėl EESRK dar kartą pakartoja savo raginimą patvirtinti didelės apimties poveikį darbo rinkai turintį antrą Europos ekonomikos atkūrimo planą, papildomai skiriant 2 proc. BVP ([15]). Siekiant didesnio poveikio užimtumui, greta papildomų nacionalinių investicijų, kurios turėtų būti koordinuojamos, būtina nustatyti svarbius Europos investicinius projektus. Todėl 1 proc. BVP numatytų išlaidų turėtų būti skirta investicijoms, darančioms didelį poveikį užimtumui bei tik darbo rinkos priemonėms, kurios priklausomai nuo darbo rinkos padėties ES šalyse gali būti įvairios.

4.3 Viešojo sektoriaus biudžeto negalima naudoti viskam: bankams gelbėti, socialinėms investicijoms ir investicijoms į inovacijas, dar ir verslui skatinti. Komiteto nuomone, įgyvendinant pažangų fiskalinį konsolidavimą, greta išlaidų mažinimo, kuris turėtų būti vykdomas socialiniu požiūriu atsakingu būdu, būtina surasti naujų pajamų šaltinių. Visų pirma būtina plėsti valstybių narių mokesčių bazę. Be to, reikėtų iš esmės persvarstyti mokesčių sistemą, deramai įvertinus įmokų nuo įvairių rūšių pajamų ir turto klausimus. Kartu reikia siekti didesnio viešųjų išlaidų veiksmingumo ir tikslingumo.

4.4 Komiteto nuomone, būtina užtikrinti, kad dėl taupymo priemonių nedidėtų skurdo pavojus ir toliau nedidėtų skirtumai, kurie pastaraisiais metais ir taip išaugo. Tačiau imantis priemonių krizei įveikti reikia atkreipti dėmesį į tai, kad šios priemonės neprieštarautų paklausos ir užimtumo skatinimo bei neigiamų socialinių padarinių švelninimo tikslui krizės metu ir jai pasibaigus. Valstybės narės turi atkreipti dėmesį ir į tai, kad ekonomikos krizei ir valstybių įsiskolinimui įveikti skirtos priemonės nekliudytų viešosioms investicijoms į darbo politikos priemones ir švietimo ir profesinio mokymo sektorių. EESRK ragina atlikti veiksmingą socialinio poveikio vertinimą, siekiant išnagrinėti, kaip būtų galima pasiekti tikslą iki 2020 m. padėti bent 20 milijonų žmonių išbristi iš skurdo ir socialinės atskirties.

4.5 Paprastai nuo taupymo priemonių labiausiai nukenčia žmonės, kurie yra priklausomi nuo valstybės mokamų socialinių išmokų, įskaitant ir dirbančius neužtikrintomis darbo sąlygomis bei kitas palankių sąlygų darbo rinkoje neturinčias grupes. Dažniausiai darbą sunkiausia susirasti būtent tiems žmonėms, kurių galimybės gauti paramą yra ir taip ribotos. Todėl reikia sukurti atitinkamus, efektyvius ir tvarius socialinės apsaugos tinklus, ypatingą dėmesį skiriant pagalbai labiausiai nukentėjusioms ir palankių socialinių sąlygų darbo rinkoje neturinčioms grupėms (be kita ko, jaunimui, migrantams, romams, negalią turintiems žmonėms, vienišiems tėvams, žemą kvalifikaciją turintiems darbuotojams).

4.6 EESRK neseniai išreiškė savo požiūrį į dėl Europos gyventojų senėjimo darbo rinkai kylančius iššūkius ir nurodė, kad pati veiksmingiausia strategija yra kuo didesnis turimo užimtumo potencialo išnaudojimas. Tai gali būti pasiekta tik taikant tikslingą augimo politiką ir vykdant galimybes dalyvauti

([14]) Mažiau nei 60 proc. ekvivalentinių pajamų medianos.
([15]) Žr. EESRK nuomonės dėl aukščiausiojo lygio susitikimo užimtumo klausimais rezultatų 3.1 p. Pranešėjas Wolfgang GREIF (OL C 306/70, 2009 12 16).

darbo rinkoje teikiančią politiką. Ši politika turėtų apimti darbo sąlygų pritaikymą vyresnio amžiaus žmonėms, plataus masto profesinio ir tęstinio mokymo plėtrą, aukštos kokybės ir našių darbo vietų kūrimą, veiksmingas socialinės apsaugos sistemas ir plačiai įgyvendintas profesinės veiklos ir šeiminio gyvenimo derinimo priemones ([16]). Be to, reikėtų visapusiškai išnaudoti senjorų ekonomikos (angl. *silver economy*) potencialą.

5. **Jaunimo ir ilgalaikių bedarbių užimtumas: raginimai ir rekomendacijos**

5.1 *Toli siekiančių ES tikslų jaunimo užimtumo srityje nustatymas*

5.1.1 Dabartinėse gairėse nurodytas rodiklis, skirtas sumažinti nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių (NEET) skaičių. Nors valstybės narės nustatė įvairias priemones, atsižvelgdamos į konkrečius nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių pogrupių ypatumus, ypatingą dėmesį skirdamos palankių sąlygų neturinčioms grupėms ([17]), tačiau iki šiol pasigendama konkrečių tikslų kovai su jaunimo nedarbu ir užimtumo padėties gerinimui. **EESRK dar kartą pakartoja savo raginimą, kad šis pagrindinis gairių punktas būtų daug aiškiau pabrėžiamas, visų pirma ragina jį papildyti kiekybiškai išmatuojamais europiniais tikslais jaunimo užimtumo srityje, visų pirma: 1) nustatyti tikslą pastebimai sumažinti jaunimo nedarbą ir 2) nustatyti ne ilgesnį kaip keturių mėnesių laikotarpį, kurio vidutiniškai reikia jaunam asmeniui susirasti darbą arba mokymosi vietą.** Sprendimas konkrečių tikslų jaunimo užimtumo srityje nustatymą palikti valstybių narių kompetencijai davė nedaug rezultatų, nes tik keletas šalių savo nacionalinėse reformų programose suformulavo atitinkamus tikslus ([18]).

5.2 *Valstybės narės turi nuosekliai įgyvendinti nedirbančiam ir nesimokančiam jaunimui skirtą „Jaunimo garantijų“ iniciatyvą*

5.2.1 EESRK palankiai vertina tai, kad Komiteto raginimas valstybėms narėms užtikrinti, kad visi jaunuoliai per keturis mėnesius nuo mokyklos baigimo būtų įdarbinti, tęstų mokslą arba dalyvautų aktyvumo skatinimo ir integracijos į darbo rinką programose, virto pasiūlymu į „Judaus jaunimo“ pavyzdinę iniciatyvą įtraukti „Jaunimo garantijų“ iniciatyvą ([19]). **EESRK visiškai pritaria Komisijos raginimui valstybėms narėms nedelsiant nustatyti šį tikslą pasiekti trukdančias kliūtis. Nacionalinėse reformų programose turi būti numatytos su tuo susijusios konkrečios priemonės, siekiant pašalinti šias kliūtis.** Šiuo tikslu daugelyje šalių prireiks iš esmės padidinti valstybės įdarbinimo tarnybų skiriamą konkrečią paramą, daugiausia dėmesio skiriant palankių sąlygų neturinčioms grupėms (visų pirma migrantų kilmės asmenims ir romams).

5.2.2 Valstybės narės taip pat raginamos užimtumo gairėse bendrai priimtus prioritetus veiksmingai įgyvendinti ir jaunimo srityje ir nustatyti atitinkamai toli siekiančius uždavinius ir tikslus, įskaitant subalansuotas priemones lankstumo ir užimtumo garantijoms padidinti, darbuotojų judumo skatinimo politiką, atitinkamas socialinės apsaugos sistemas, kurios garantuotų saugų darbo vietos pakeitimą ir skatintų verslumą bei tinkamas sistemas, skirtas išlaikyti užimtumą ir kurti darbo vietas, ypač MVĮ sektoriuje.

5.3 *Kovos su jaunimo ir ilgalaikiu nedarbu įrankis – didesnis ES finansavimas ir geresnės galimybės pasinaudoti ES finansavimu*

5.3.1 Siekiant per trumpą laiką sumažinti jaunimo ir ilgalaikį nedarbą, EESRK ragina taikyti konkrečias socialinės, švietimo ir darbo politikos priemones, visų pirma atsižvelgiant į įtemptos namų ūkių biudžeto padėtį. Neseniai Komisijos paskelbtoje „Jaunimo galimybių iniciatyvoje“ ([20]) raginama skirti greitą ir nebiurokratišką pagalbą visų pirma tose šalyse, kuriose jaunimo nedarbas yra didžiausias ([21]). **Valstybėms narėms, kuriose darbo rinkos padėtis jaunimo ir ilgalaikių bedarbių atžvilgiu yra ypač įtempta ir kurios tuo pat metu turi laikytis griežtų biudžeto reikalavimų, turėtų būti sudarytos galimybės gauti lėšų iš ES fondų, skirtų visų pirma priemonėms, įgyvendinamoms pagal iniciatyvą „Jaunimo garantija“ bei investicijoms į naujų darbo vietų kūrimą.** Reikalingos **pragmatiškos ir lanksčios procedūros ir paprastesnis lėšų naudojimo administravimas, įskaitant laikiną nacionalinių lėšų nemokėjimą bendrai finansuojant projektus, naudojantis ESF ir kitų Europos fondų lėšomis.**

5.4 *Tinkamas kovos su jaunimo ir ilgalaikiu nedarbu finansavimas naujajame ES biudžete*

5.4.1 EESRK jau pabrėžė, kad tuo metu, kai ekonomikos krizė verčia pergalvoti biudžeto prioritetus, visose ES narėse reikia ir toliau skirti ir, kai būtina, didinti nacionalines ir europines lėšas jaunuolių ir ilgalaikių bedarbių švietimui, mokymui ir užimtumui ([22]). **Atsižvelgdamas į tai Komitetas ragina Komisiją naujame finansinių plane nuo 2014 m. jaunimo ir ilgalaikių bedarbių iniciatyvoms numatyti pakankamai**

([16]) EESRK nuomonė dėl Europos darbo rinkos ateities. Veiksmingo atsako į demografinę raidą paieškos. Pranešėjas Wolfgang GREIF (OL C 318/1, 2011 10 29).

([17]) „Young People and NEETs in Europe: first findings“ – EUROFOUND – EF1172EN http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2011/72/en/1/EF1172EN.pdf

([18]) Tik keturios šalys (Belgija, Čekija, Bulgarija, Estija) 2011 m. savo nacionalinėse reformų programose nustatė nacionalinius kovos su jaunimo nedarbu tikslus.

([19]) „Judus jaunimas“, COM(2010) 477, 5.4 skyrius.

([20]) Žr. atitinkamus Komisijos pasiūlymus naujoje „Jaunimo galimybių iniciatyvoje“ COM(2011) 933.

([21]) 7 gairė. Tarybos sprendimas 2010/707/ES.

([22]) EESRK nuomonę „Judus jaunimas“ (OL 132/55, 2011 5 3), EESRK nuomonės „Ekonomikos krizė, švietimas ir darbo rinka“, pranešėjas Mário Soares (OL C 318/50, 2011 10 29) 8 punktą.

lėšų iš ESF [23]. **Be to, EESRK nuomone, reikėtų išnagrinėti kaip būtų galima panaudoti kitų ES fondų lėšas įveikiant jaunimo ir ilgalaikį nedarbą.**

5.5 *Geresnės darbo neturinčių jaunų žmonių ir ilgalaikių bedarbių galimybės gauti paramą*

5.5.1 Galimybė pasinaudoti pagal socialinės apsaugos sistemą mokama parama ir jos apimtis ES valstybėse narėse yra labai skirtinga ne tik jaunimui skirtų išmokų atžvilgiu. Užimtumo gairėse valstybės narės visiškai pagrįstai raginamos suderinti savo socialinės apsaugos sistemas, kad nustačius lankstesnes darbo rinkų sąlygas neatsirastų socialinės apsaugos pažeidimų. Tai taikoma visoms amžiaus grupėms. Tačiau EESRK nuomone, iki šiol daugelyje valstybių narių buvo kreipiama per mažai dėmesio labai apribotoms darbo neturinčių jaunų žmonių galimybėms gauti paramą [24]. Kai kurios valstybės narės, taikydamos atitinkamas sąlygas, krizės metu pagerino galimybes gauti bedarbio pašalpą palankių sąlygų neturinčioms grupėms, įskaitant jaunimą. Tačiau šios priemonės numatytos ribotam laikotarpiui arba joms gresia pavojus būti nutrauktoms dėl numatytų taupymo priemonių paketų.

5.5.2 **EESRK ragina visose valstybėse narėse peržiūrėti ir, jei reikia, pagerinti darbo neturinčių jaunuolių ir ilgalaikių bedarbių, pasirengusių dirbti ir ieškančių darbo arba profesinio mokymo vietos, galimybes gauti paramą. Be to, į nacionalines reformų programas rekomenduojama įtraukti atitinkamus tikslus.** Tai būtų svarbus indėlis sprendžiant klausimus, susijusius su neužtikrinta jaunimo padėtimi pradedant profesinį gyvenimą, klausimus.

5.6 *Kova su nesaugiais darbo santykiais ir nereglamentuojamomis darbo formomis profesinio mokymo ir stažuočių metu*

5.6.1 15–24 m. amžiaus grupei būdingas ne tik dvigubai didesnis nedarbas palyginti su suaugusiais, bet ir nesaugių darbo santykių mastas (kai kuriose šalyse jis siekia daugiau nei 60 proc.), padidėjęs nereglamentuojamų formų profesinio mokymo ir stažuočių skaičius (visų pirma pietinėse šalyse [25]), be to, padidėjo jaunimo, dirbančio mažiau kvalifikuotą darbą negu turima kvalifikacija. **EESRK rekomenduoja atsisakyti pernelyg gausių laikinų, ilgalaikių perspektyvų nesiūlančių sprendimų siekiant jaunuolius integruoti į darbo rinką. Vietoj nesaugaus užimtumo ir saugumo neužtikrinančių darbo sutarčių reikėtų gyvendinti priemones, užtikrinančias, kad blogai apmokamas laikinas darbas ir laikinos darbo vietos su menkomis socialinėmis garantijomis jaunimui netaptų įprastu reiškiniu.**

5.6.2 Daugelyje nuomonių EESRK išreiškė savo poziciją dėl veiksmų sričių, kuriose reikėtų imtis priemonių užtikrinant geresnį išsilavinimą ir kvalifikacijas, siekiant, be kita ko, užtikrinti, kad jauni žmonės įgytų darbo rinkoje paklausų išsilavinimą [26]. Siekiant panaikinti darbo rinkoje esančius neatitikimus tarp pasiūlos ir paklausos, kurie, be kita ko, kyla dėl nepakankamos kvalifikacijos, riboto geografinio judumo arba netinkamo darbo užmokesčio [27], mokymo institucijos turi savo mokymo planus priderinti ir prie darbo rinkos poreikių. Be to, darbdaviai turi išplėsti savo vykdomą naujų darbuotojų paiešką, kaip ir valdžios institucijos, kurios turi investuoti į veiksmingas aktyvias darbo rinkos priemones. Studentai taip pat yra atsakingi už tai, kokios bus jų galimybės ateityje įsidarbinti.

5.6.3 **Kalbant apie Komisijos iniciatyvą dėl stažuočių, EESRK remia atitinkamą Europos kokybės sistemą, kurioje dalyvauti turėtų būti skatinamos ir įmonės, siekiant propaguoti mokymąsi darbo vietoje ir abi puses įpareigojančių sutarčių sudarymą, skirtą visų pirma menką išsilavinimą turinčiam jaunimui.** Turėtų būti apsvarstyta, ar kitos šalys negalėtų iš dalies perimti kai kuriose valstybėse narėse jau ilgą laiką sėkmingai taikomą „dualistinę“ profesinio mokymo sistemą, pagal kurią bendrasis lavinimas derinamas su profesiniu mokymu.

5.7 *Kovos su jaunimo nedarbu principai*

5.7.1 EESRK siūlo jaunimo nedarbo mažinimo priemonių imtis laikantis šių pagrindinių principų: didinti jaunimo galimybes įsidarbinti pertvarkant švietimo sistemą, taip pat kuriant mokyklų, verslo sektoriaus ir socialinių partnerių partnerystes, kad įgūdžiai geriau atitiktų darbo rinkos poreikius; imtis aktyvių darbo rinkos priemonių, tarp jų – labiau padėti jaunimui rasti darbą ir skatinti jaunimą dirbti; įvertinti užimtumo apsaugos teisės aktų poveikį ir remti jaunimo verslumą.

(23) EESRK ragina skirti mažiausiai 40 proc. ESF išteklių skirti užimtumo skatinimui bei darbuotojų judumui. Tokiu būdu daugelyje naujų projektų daugiausia dėmesio tektų jaunimui skirtoms priemonėms. Žr,1.5 ir 4.1.2 punktas (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 82).

(24) Eurostato darbo jėgos tyrimo duomenimis, 27 ES valstybėse narėse jaunimas (15–24 m.) turi vidutiniškai tris kartus mažesnes galimybes pasinaudoti nedarbo atveju teikiama parama nei kitos grupės, o krizės periodu nenustatyta jokio ilgalaikio pagerėjimo.

(25) Šiuo klausimu padėtis ne tokia bloga Šiaurės Europos valstybėse, kurios turi per ilgą laiką sukauptą praktinę patirtį, susijusią su reguliuotais besimokančiųjų, mokymo institucijų ir darbdavių santykiais. Tas pat pasakytina ir apie šalis, turinčias brandžias ir pasitvirtinusias „dualistines“ gamybinės praktikos mokymo sistemas (Vokietija, Austrija).

(26) Skatīt EESK atzinumu par tematu “Augstākās izglītības modernizācija” (vēl nav publicēts OV), EESK atzinumu par tematu “Jauniešu nodarbinātība, tehniskās prasmes un mobilitāte” (OV C 68, 6.03.2012., 11. lpp.), ziņotāja — Andersen kdze, un EESK atzinumu par tematu “Pēcvidusskolas profesionālā izglītība un apmācība kā pievilcīga alternatīva augstākajai izglītībai” (OV C 68, 6.03.2012. 1. lpp.), ziņotāja — Drbalová kdze.

(27) Žr. COM(2011) 933, „Jaunimo galimybių iniciatyva“.

5.8 *Kova su ilgalaikiu nedarbu ir atotrūkiu nuo darbo rinkos*

5.8.1 Besitęsiančios krizės sukeltas darbo jėgos paklausos sąstingis didina ilgalaikį nedarbą, dėl kurio labai sunku patekti į darbo rinką ir galiausiai auga dirbančiųjų skurdas. **EESRK rekomenduoja, kad valstybės narės ypatingą dėmesį skirtų integracinių tarpinių darbo rinkų kūrimui, kuriose viešaisias ištekliais būtu sukurtas atitinkamas darbo pagal terminuotą darbo sutartį vietų skaičius.** Tokiu būdu ilgalaikiai bedarbiai išsaugotų savo darbo įpročius, pagerintų įgūdžius ir pagilintų žinias. Tai užkirs kelią dirbančiųjų skurdui ir suteiks jiems galimybę lengvai pereiti į atvirą darbo rinką, kai tik pasibaigs krizė.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo patvirtinama trečioji daugiametė ES sveikatos srities veiksmų 2014–2020 m. programa „Sveikata ekonomikos augimui skatinti“

(COM(2011) 709 galutinis – 2011/0339 (COD))

(2012/C 143/19)

Pagrindinė pranešėja **Béatrice OUIN**

Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 30 d., ir Taryba, 2010 m. gruodžio 12 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo patvirtinama trečioji daugiametė ES sveikatos srities veiksmų 2014–2020 m. programa „Sveikata ekonomikos augimui skatinti“

COM(2011) 709 final – 2011/0339 (COD).

2011 m. gruodžio 6 d. Komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui organizuoti Komiteto darbą šiuo klausimu. Pagrindinė pranešėja Béatrice OUIN.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 478-ojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 23 d. posėdis), pagrindine pranešėja paskyrė Béatrice OUIN ir priėmė šią nuomonę 169 nariams alsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 EESRK teigiamai vertina Komisijos iniciatyvą. Ši trečioji programa programa krizės laikotarpiu – tai teigiama žinia Europos piliečiams. EESRK džiaugiasi šia konkrečiai sveikatos klausimams skirta programa ir padidintu jos, nors ir kukliu, biudžetu;

1.2 EESRK palankiai vertina sprendimą sutelkti veiksmus į sumažintą skaičių prioritetų ir padidinti viršutines subsidijų ribas šalims, kurių bendrosios nacionalinės pajamos, tenkančios vienam gyventojui, yra mažesnės nei 90 proc. Sąjungos vidurkio ([1]);

1.3 EESRK pritaria nuomonei, kad reikia stengtis geriau naudoti finansinius ir žmogiškuosius išteklius, tačiau nepalankiai vertina ketinimus mažinti sveikatos priežiūros biudžetą ir paslaugas krizės laikotarpiu;

1.4 EESRK mano, kad sveikatos srityje Europai papildomos naudos suteiktų gerosios praktikos mainų skatinimas ir sveikatos klausimų įtraukimas į kitų sričių politiką, kova su nelygybe sveikatos priežiūros srityje, taip pat kova su skurdu ir socialine atskirtimi;

1.5 Komitetas ragina imtis prevencinių priemonių, padedančių išsaugoti gerą gyventojų sveikatą, pavyzdžiui, švietimas sveikatos klausimais, darbo, gyvenimo ir būsto sąlygų gerinimas. Sveikam senėjimui turi būti rengiamasi visą gyvenimą;

1.6 EESRK tvirtina, kad siekiant spręsti darbo jėgos trūkumo sveikatos sektoriuje problemą, būtina ieškoti bendrų sprendimų: profesinė lygybė, kompetencijų ir atlyginimų peržiūrėjimas, aukšto lygio techninių įgūdžių pripažinimas, praktinės patirties, įgytos neformaliai dirbant šeimoje pripažinimas, lyčių pusiausvyra, geresnės darbo ir darbo laiko planavimo sąlygos, mokymasis visą gyvenimą, profesinės veiklos pabaigos derinimas atsižvelgiant į fizinį ir psichologinį sveikatos priežiūros specialistų krūvį ir kt.;

1.7 EESRK mano, kad geriau būtų su sveikatos priežiūra susijusių profesijų mokyti bedarbius, o ne kviestis jau parengtus specialistus iš trečiųjų ar kitų Sąjungos šalių, kad šios šalys neprarastų specialistų;

1.8 EESRK pabrėžia būtinybę suteikti šeimoms ir bendruomenės nariams (draugams, kaimynams ir kt.) galimybes rūpintis ligoniais ir priežiūros reikalaujančiais asmenimis ir šiuo tikslu sudaryti sąlygas paskirstyti darbo trukmę per visą gyvenimo laikotarpį;

1.9 EESRK ragina dalintis patirtimi, kurią taikant e. sveikatos sistemas sukaupė ir specialistai, ir privatūs asmenys ir prašo sukurti Europos programas šiais klausimais:

— pacientų konfidencialių duomenų apsauga, kai iš vienos valstybės į kitą perduodami paciento arba receptų duomenys,

([1]) Plg., EE HU, LV ir kt.

— už sveikatą atsakingų kompetentingų institucijų akreditacijos sistema, kuri užtikrintų plačiajai visuomenei skirtose interneto svetainėse pateikiamos informacijos tikslumą.

1.10 EESRK mano, kad į pagrindinių rizikos veiksnių (tabakas, alkoholis, nutukimas ir ŽIV) sąrašą reikėtų įtraukti naujus veiksnius, susijusius su:

— klimato kaita, tarša, cheminių medžiagų naudojimu ir nanotechnologijomis,

— vaistų ir protezų patikimumu ir polifarmacija,

— gyvensenos ir mitybos pokyčiais ir jų įtaka žmogaus reprodukcijai,

— psichine sveikata, pavyzdžiui, stresas, depresija, Alzhaimerio liga.

1.11 Būtina toliau skatinti naujų technologijų taikymą sveikatos priežiūros srityje, kad mažėtų sveikatos priežiūros darbuotojų darbo krūvis, gerėtų sveikatos priežiūros paslaugų teikimo ir pagalbos pacientams kokybė, o vyresnio amžiaus žmonės būtų vis judesni ir tokie išliktų visą gyvenimą.

2. **Bendrosios aplinkybės**

2.1 Per pastaruosius dvejus metus Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas parengė daug nuomonių įvairiais sveikatos klausimais: sveikatos skirtumų mažinimas, kova su alkoholizmu, Alzhaimerio liga, kova su vėžiu, kova su rūkymu, pacientų sauga ir kt. ([2]);

2.2 Sveikatos priežiūros sektorius gali turėti teigiamo poveikio ekonomikos augimui, tačiau sveikatos klausimas negali būti sprendžiamas vadovaujantis tik šiuo požiūriu. Siekiant pagerinti sveikatos sistemų, kurios ypač svarbios kai susiduriama su ligomis, tvarumą, visų pirma reikia palaikyti gerą gyventojų sveikatą prevencijos ir visuomenės sveikatos priemonėmis, taip pat įtraukti sveikatos klausimą į visų sričių politiką. Todėl būtų naudinga turėti daugiau statistinių duomenų apie sveikatos priežiūros sistemų veikimą;

2.3 Dėl ekonomikos krizės labai mažinamos biudžeto išlaidos kelia grėsmę viešųjų sveikatos priežiūros paslaugų kokybei ir jų teikimui. Siekiant užtikrinti gerą gyventojų sveikatą vykstant demografiniams ir klimato pokyčiams, reikia numatyti pakankamai lėšų;

2.4 Gerai sveikatai išsaugoti būtinas švietimas sveikatos klausimais nuo pat vaikystės (šeimose, švietimo įstaigose ir žiniasklaidoje), sveika mityba visais gyvenimo tarpsniais, pavojingų produktų poveikio mažinimas, oraus gyvenimo ir tinkamos darbo sąlygos ir kt. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas sveikam senėjimui, kadangi slaugos ir priežiūros sistemomis – be naujagimių – daugiausia naudojasi vyresnio amžiaus asmenys. Sveikai senti turi būti rengiamasi iš anksto;

2.5 Gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimas ir prevencija yra tinkamiausios priemonės gyventojų gerai sveikatai užtikrinti, taigi ir sumažinti nedarbingumo atvejų skaičių bei sveikatos priežiūros išlaidas;

2.6 Pirmoji sunki užduotis – įveikti skurdą ir socialinę atskirtį ir su tuo susijusias problemas, kaip antai, šaltis, alkis, nesubalansuota mityba, higienos stoka, netinkamas gyventi būstas ir vienatvė, profilaktinės medicinos trūkumas ir kt. Šie veiksniai sukuria palankią terpę ligų, visų pirma lėtinių, plitimui, dėl ko labai dideles išlaidas patiria socialinės apsaugos sistemos, taigi ir piliečiai, kurių įmokomis šios sistemos išlaikomos;

2.7 Komitetas pritaria tikslui prisidėti prie inovatyvių ir tvarių sveikatos sistemų formavimo, šioms sistemoms būtina rengti bendras priemones ir mechanizmus, kurie padėtų spręsti žmogiškųjų ir finansinių išteklių trūkumo problemą. Būtina daugiau investuoti į priežiūrą namuose ir į „lengvąją“ sveikatos priežiūrą perorientuojant stacionariosios sveikatos priežiūros išlaidas. Tai sudarys galimybę pripažinti labai svarbų šeimos vaidmenį išsaugant gerą gyventojų sveikatą ir stiprinti sveikatos priežiūros sistemos tvarumą;

2.8 Jau nuo ankstyvo amžiaus vaikai sveikatos klausimais šviečiami šeimoje, jie supažindinami su higienos sąvokomis, subalansuota mityba, elgsenos taisyklėmis, be to, šeimose juos supa stabili emocinė aplinka. Šeimoje ne tik išmokstamos gerą sveikatą išsaugoti padedančios taisyklės, šeima taip pat rūpinasi sergančiais jos nariais, kadangi yra daug atvejų, kai nėra būtinybės hospitalizuoti asmenį ir žmonės gydosi gyvenamoje vietoje, šeimos aplinkoje, o tuo atveju, kai sergantysis hospitalizuojamas, šeimos nariai ir artimieji kartu su gydymo įstaigos personalu suteikia jam tiek psichologinę, tiek ir materialinę pagalbą. Šios svarbios šeimos ir supančios aplinkos funkcijos turi būti išsaugotos, kadangi ligai įveikti labai svarbus artimųjų buvimas šalia ir jų parama;

2.9 Šeimos struktūros pokyčiai turi įtakos psichikos ir fizinei sveikatai, todėl būtina imtis visų galimų veiksmų, padedančių užtikrinti, kad šeima išliktų saugumą teikiančia aplinka;

2.10 Nereikėtų susitaikyti su „*neformalios sveikatos priežiūros šeimos aplinkoje mažėjimu*“ kaip su neišvengiamu procesu. Patys sergantieji neteikia pirmenybės sveikatos priežiūros specialistų priežiūrai. Šeimos nariai negali pakeisti sveikatos priežiūros specialistų, kai būtini profesionalūs įgūdžiai. Tačiau sergantiesiems suteikta galimybė būti slaugomiems, o šeimos nariams

([2]) Žr. šias EESRK nuomones:
OL C 18/74, 2011 01 19, p. 74.
OL C 339/1, 2010 12 14, p. 1.
OL C 255/72 ir 76, 2010 9 22, p. 72 ir 76.
OL C 128/89, 2010 05 18, p. 89.
OL C 228/113, 2009 09 22, p. 113.
OL C 318/10, 2009 12 23, p. 10.
OL C 306/64, 2009 12 16, p. 64.
OL C 317/105, 2009 12 23, p. 105.
OL C 218/91, 2009 09 11, p. 91.
OL C 175/116, 2009 07 28, p. 116.
OL C 77/115, 2009 03 31, p. 115.
OL C 224/88, 2008 08 30, p. 88.
OL C 77/96, 2009 03 31, p. 96.

slaugyti artimuosius namų aplinkoje. Todėl būtina sudaryti sąlygas dirbantiems šeimos nariams nedirbti tais atvejais, kai vienam iš šeimos narių reikalinga priežiūra;

2.11 Šiuo metu, kai turi būti pertvarkytos visos pensijų sistemos, reikėtų pasinaudoti proga ir peržiūrėti darbo laiko organizavimo per visą profesinės veiklos laikotarpį klausimą. Ilgėjanti gyvenimo trukmė leidžia ilgiau dirbti, taigi, vyrams ir moterims turėtų būti suteiktos galimybės per visą profesinės veiklos laikotarpį prireikus išeiti ilgalaikių arba dalinių atostogų ir gauti pajamas kaip ir pensijos laikotarpiu tam, kad galėtų rūpintis sergančiais šeimos nariais ar slaugos reikalaujančiais pagyvenusiais artimaisiais. Reikėtų suteikti daugiau galimybių darbuotojams apmokamą darbo laiką derinti su savo poreikiais ir nepalikti šios galimybės tik pensijos laikotarpiui. Europos socialiniai partneriai, kurie jau vedė derybas dėl tėvystės atostogų, galėtų iškelti ir pirmiau minėtų atostogų ir joms naudojamo laiko apskaitos klausimą, kad dirbantieji galėtų geriau derinti šeiminį ir profesinį gyvenimą;

2.12 Kad šeima galėtų išlikti svarbiausiu solidarumo šaltiniu, jai būtinos pajamos. Todėl jau dabar apskaičiuojant socialines išmokas ir pensijas reikėtų įtraukti laiką, kurį asmenys praleidžia rūpindamiesi sergančiu šeimos nariu ar kitu priežiūros reikalaujančiu asmeniu;

2.13 Be to, reikėtų plėtoti pagalbos paslaugas, skirtas asmenims, kuriems reikalinga kasdienė priežiūra, susijusi su asmens higiena, ruoša, maisto gaminimu, priežiūra naktimis ir kt. Šis pagalbos šeimoms paslaugų sektorius sparčiai vystosi, kuriamos darbo vietos. Daugelyje šalių darbas namų ūkiuose yra neoficialus ir nedeklaruojamas, darbo vietos neapsaugotos, darbus atlieka kvalifikacijos neturintys asmenys, dažniausiai moterys imigrantės. Šiame sektoriuje ryški vyrų ir moterų nelygybė, vyrauja stereotipai, nemanoma, kad reikalingi specialūs įgūdžiai, sudaromos laikinos sutartys arba jos apskritai nesudaromos, užmokestis labai mažas, nors su šiuo sektoriumi susiję darbai turi būti atlikti siekiant sklandaus ekonomikos veikimo. Neseniai priimta TDO deklaracija dėl namų ūkyje dirbančių asmenų orumo nežeminančio darbo turėtų padėti šiame sektoriuje įsigalėti moralinėms normoms ir užtikrinti profesionaliai atliekamą darbą, tačiau būtina numatyti finansavimo sąlygas, kad jis nebūtų finansuojamas tik sergančiųjų arba jų šeimos narių, kuriems reikalingos šio sektoriaus paslaugos, lėšomis;

3. **Programos tikslai**

3.1 Programoje siūloma diegti inovatyvius sprendimus darbo jėgos trūkumo problemai spręsti. Šiuo metu Europa susiduria su masiniu nedarbu, todėl reikėtų spręsti įdarbinimo sveikatos priežiūros sektoriuje problemas. Sveikatos priežiūros sektoriuje dirba daugiausia moterys, mažai jaunų žmonių ir vyrų, nėra tinkamos kvalifikacijos ir įgūdžių pripažinimo sistemos, sudėtingas darbo grafikas ir sunkios darbo sąlygos, mokami maži atlyginimai. Profesinę lygybę bus galima užtikrinti tik peržiūrėjus atlygimus ir sukūrus geresnę kvalifikacijos ir įgūdžių pripažinimo sistemą bei sudarius sąlygas mokytis visą gyvenimą;

3.2 Svarbia inovacija galėtų būti šiame sektoriuje dirbančių vyrų skaičiaus didinimas. Tam būtinos priemonės. Socialiniai partneriai turėtų skatinti įtraukti daugiau nepakankamai atstovaujamoms grupėms priklausančių asmenų. Reikia atidžiai stebėti, kad savarankiškai dirbančio asmens statusą turintys sveikatos priežiūros sektoriuje dirbantys asmenys darytų darbo pertraukas ir nedirbtų iki visiško išsekimo. Dėmesys taip pat turėtų būti skiriamas techninėms, organizacinėms ir socialinėms inovacijoms, kurios padėtų gerinti darbo sąlygas ir sumažinti darbo krūvį;

3.3 Sveikatos priežiūros sektorius reikalauja ypač didelių pastangų, kadangi sergantiesiems priežiūra reikalinga kiekvieną dieną ir visą parą. Jis taip pat siejamas su darbu naktį ir su šeiminiu gyvenimu sunkiai suderinamu darbo grafiku. Siekiant sudaryti tinkamas darbo sąlygas, būtinas aktyvus darbuotojų dalyvavimas priimant sprendimus. Socialiniame sektoriaus dialoge dalyvaujantys socialiniai partneriai turėtų diskutuoti apie naujovių darbo vietose diegimą. Viena tokių naujovių galėtų būti individualus darbo laiko organizavimas (angl. *self-rostering*), o jai įgyvendinti būtų galima pasinaudoti IRT priemonėmis;

3.4 Socialiniai partneriai ir valdžios institucijos turėtų dirbti kartu, kad būtų remiamas mokymas ir mokymasis visą gyvenimą, darbuotojų tarnybinis kaitumas bei valdymo ir organizacinių gebėjimų įgijimas. Socialiniai partneriai ir valdžios institucijos turėtų apsvarstyti įvairias galimybes, kaip sudaryti sąlygas geriau derinti mokymąsi ir darbą: darbuotojų komandiruotės, mokymas darbo vietoje, nuotolinis mokymasis ir kt.; Norint sumažinti darbuotojų kaitą, svarbu išplėsti karjeros galimybes;

3.5 Spręsti darbo jėgos trūkumo problemą skatinant bedarbių mokymą ir užtikrinant tinkamą atlyginamą būtų geresnė išeitis, nei pritraukti atitinkamą išsilavinimą jau įgijusius darbuotojus iš trečiųjų šalių, kadangi iš Afrikos, Azijos ir Lotynų Amerikos atvykstantys gydytojai, slaugytojai, kineziterapeutai ir kt. vėliau gali būti reikalingi savo šalyse, kurios finansavo jų mokymą. Sveikatos sektoriui priklausantys Europos socialiniai partneriai parengė „Elgesio kodeksą ir tolesnės veiklos, susijusios su tarpvalstybiniu įdarbinimu ligoninėse ir darbuotojų išlaikymu, planą“. Jį reikėtų taikyti ir toliau plėtoti. Sprendžiant Europoje norinčių įsitvirtinti trečiųjų šalių specialistų klausimą, Komitetas 2007 m. nuomonėje „Sveikata ir migracija“ pasiūlė sukurti kompensacijų fondą, kurio lėšomis būtų padengiamos kitų specialistų trečiosiose šalyse rengimo išlaidos ([3]);

3.6 Pirmasis programos tikslas – „gerinti Europos bendradarbiavimą sveikatos technologijų vertinimo srityje ir išnagrinėti e. sveikatos bei sveikatai skirtų IKT galimybes“. Būtina sukurti Europos pacientų konfidencialių duomenų, kai jie perduodami iš vienos valstybės į kitą (pvz., paciento arba receptų duomenys) apsaugos sistemą;

([3]) EESRK nuomonė, OL C 256, 2011 10 27, p. 123.

3.7 Antrasis programos tikslas – „prieigos prie medicininių žinių ir informacijos, susijusių su specialiomis būklėmis, plėtimas ir už nacionalinių sienų ribų ir sveikatos priežiūros kokybei ir pacientų saugai gerinti skirtų bendrų sprendimų ir gairių rengimas, kad ES piliečiams būtų labiau prieinama geresnė ir saugesnė sveikatos priežiūra“. Plačiajai visuomenei skirtos interneto svetainės sveikatos temomis yra labai dažnai lankomos, jose pateikiama medicininė informacija labai prisideda prie švietimo sveikatos klausimais. Konsultavimasis šiose svetainėse nedidelių negalavimų atveju gali padėti išvengti apsilankymo pas gydytoją. Gerą sveikatą išsaugoti padeda ir minėtose svetainėse pateikiama informacija apie liaudies ar alternatyvios medicinos – pavyzdžiui, gydymas vaistažolėmis, vandens procedūros, masažai ir kt. – naudą sveikatai. Siekiant pagerinti gyventojų sveikatos būklę, sumažinti polifarmaciją ir sveikatos priežiūros paslaugų poreikį, būtina skleisti informaciją, padedančią geriau pažinti save, suprasti savo psichologinius ir fiziologinius poreikius. Reikėtų skatinti žinių mainus ir kurti Europos sistemas (pvz., akreditacijos), kurios leistų užtikrinti visuomenei pateikiamos informacijos tikslumą ir sustabdyti svetainių, kurių tikslas pasipelnyti naudojantis ligonių patiklumu, plitimą;

3.8 Reika skatinti keitimąsi gerąja praktika, įgyta regionuose įgyvendinant mechanizmus, gerinančius sveikatos priežiūros prieinamumą, padedančius į kaimo vietoves arba į skurdžiausius miestų rajonus pritraukti ir išlaikyti gydytojus ir kvalifikuotus sveikatos priežiūros specialistus, taip pat būtina dalintis sveikatos sistemų ir politikos planavimo ir paslaugų asmeniui organizavimo patirtimi;

3.9 Trečiasis programos tikslas – „ekonomiškai efektyvių prevencijos priemonių kovojant su pagrindiniais rizikos veiksniais, t y. rūkymu, piktnaudžiavimu alkoholiu ir nutukimu, taip pat ŽIV/AIDS, nustatymas, sklaida ir diegimas“. Į šią daug inovacijų siūlančią programą reikėtų įtraukti nuostatas dėl keitimosi informacija apie naujus rizikos veiksnius, kurie ateityje bus labai aktualūs;

3.10 Svarbia XXI a. problema taps atsirandantys nauji negalavimai ir naujos lėtinės ligos dėl klimato kaitos padarinių, didėjančios taršos, gyvenimo būdo pokyčių (sėslumas, ilgos valandos prie ekranų ir kt.) ir dėl cheminių medžiagų plitimo, kurių ilgalaikis poveikis sveikatai dar nežinomas;

3.11 Dėl asbesto poveikio nuo XIX a. pabaigos, kai ši medžiaga buvo pradėta naudoti statybose, ir iki jos uždraudimo XX a. pabaigoje, jau mirė dešimtys tūkstančių žmonių;

3.12 Žemės ūkyje naudojamų pesticidų ir kitų cheminių medžiagų žalingas poveikis žmogaus organizmui išryškėja tik po daugelio metų. Kai kurie tyrimai patvirtina nerimą dėl žemdirbių vėžinių susirgimų skaičiaus. Pesticidai ir kitos cheminės medžiagos patenka į orą, vandenį ir maisto produktus. Be to, žemės ūkyje ir maisto pramonėje naudojami įvairūs priedai, kad maisto produktai ilgiau išsilaikytų ar būtų modifikuojamas jų skonis.

3.13 Reikėtų taip pat paminėti namų ūkiuose ir darbo patalpose naudojamus buitinės chemijos produktus, pramonėje naudojamas įvairias medžiagas ir vaistų vartojimą. Jau dabar susiduriame su polifarmacijos pasekme – organizmo atsparumu antibiotikams. Ūkiuose auginamų gyvūnų gydymui naudojami antibiotikai patenka į vandenį. Kitos medžiagos, pavyzdžiui, dujos, suodžiai ir kt. patenka į orą. Visi minėti produktai sukuria „cheminę aplinką“, kurios viena pasekmių būtų galima laikyti sparčiai didėjantį alerginių ir vėžinių susirgimų skaičių. Be to, neigiamo poveikio turi įvairios bangos;

3.14 Dar vienas nerimą keliantis aspektas – tai įvairių produktų, radiacijos ir pasikeitusio gyvenimo būdo poveikis žmogaus reprodukcijai. Žinoma, visų pirma gimstamumo mažėjimą lemia socialinės priežastys, tačiau negalima nepaisyti didėjančių fiziologinių problemų, kurios iškyla vaikų nusprendusioms susilaukti poroms;

3.15 Dar vienas naujas rizikos veiksnys - darbe patiriamas stresas - tampa depresijos, kartais besibaigiančios savižudybe, priežastimi. Svarbu spręsti streso, kurį patiria bedarbiai ir apskritai visi visuomenei nereikalingais besijaučiantys asmenys, problemą. Psichikos sveikata yra svarbiausias gyventojų sveikatos būklės aspektas.

3.16 Sveikam senėjimui turi būti rengiamasi visą gyvenimą. Darbo sąlygos turi lemiamos reikšmės: įstaigos tarnautojo, naktinėje pamainoje ar žemės ūkyje dirbančio asmens gyvenimo trukmė skiriasi. Sumažinti darbo krūvį, apriboti darbą naktį, sumažinti dėl streso patiriamą įtampą – visi šie veiksniai padeda pasirengti sveikam senėjimui.

3.17 Norint sveikai senti, labai svarbu išsaugoti reikalingumo visuomenei jausmą, palaikyti socialinius ryšius, nuolat kuo nors domėtis, tęsti profesinę arba savanorišką veiklą, sportuoti ir sveikai gyventi.

3.18 Paskutinieji žmogaus gyvenimo metai – tai viena temų, kuri turėtų būti svarstoma Europos lygmeniu, kadangi tai susiję su kiekvieno piliečio atsakomybe ir su jo oraus gyvenimo samprata. Šiuo metu didžioji dalis žmonių miršta ligoninėse, taigi, paskutinieji gyvenimo metai tampa labai svarbiu klausimu.

3.19 Būtina plėtoti palaikomosios slaugos paslaugas, kurios padeda sumažinti mirštančiojo kančią ir yra reikalingos, kai gydymas nebeduoda rezultatų. Šios paslaugos teikiamos ne visose ligoninėse arba tiesiog nėra galimybių jas suteikti visiems, kuriems tokios slaugos prireikia.

3.20 Ketvirtasis programos tikslas – „parengti bendrus geresnės parengties ekstremalioms situacijoms ir koordinavimo esant tokioms situacijoms metodus ir įrodyti jų naudą, kad būtų galima apsaugoti piliečius nuo tarpvalstybinių grėsmių sveikatai.“ Epidemijoms plisti kliūčių nėra, todėl labai svarbu bendradarbiauti sprendžiant šį klausimą. Reikėtų pasimokyti iš patirties, įgytos taikant priemones paukščių gripui sustabdyti, kad ateityje būtų išvengta nereikalingų išlaidų. Būtina skirtingai vertinti prevencijos priemones, kurios siejamos su švietimu ir ilgalaikiškumu, ir tokias priemones, kaip pavyzdžiui, produktų, kurių galiojimas yra ribotas, pirkimą. Keitimasis informacija apie išlaidas ir rezultatus galėtų padėti parengti tikslus atitinkančius metodus.

2012 m. vasario 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jūroje vykdomos naftos ir dujų paieškos, žvalgymo ir gavybos saugos

(COM(2011) 688 galutinis – 2011/0309 (COD))

(2012/C 143/20)

Pranešėjas **George Traill LYON**

Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 17 d., ir Taryba, 2011 m. lapkričio 29 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jūroje vykdomos naftos ir dujų paieškos, žvalgymo ir gavybos saugos

COM(2011) 688 final – 2011/0309 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. sausio 20 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 111 narių balsavus už, 2 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Nors didelių incidentų jūroje pasitaiko retai, jų padariniai, keliantys pavojų žmogaus gyvybei, aplinkai, ekonomikai ir klimatui, dažnai yra itin skaudūs.

1.2 Plačiai pripažįstama, kad norint užtikrinti jūroje vykdomos naftos ir dujų veiklos saugą reikia nuoseklios ES metodikos.

1.3 Šį tikslą geriausia būtų pasiekti skleidžiant ir įgyvendinant aukščiausius standartus, kurie daug kur šiame sektoriuje jau įdiegti.

1.4 EESRK pritaria Komisijos pasiūlytai 2 pasirinkčiai, nes tomis priemonėmis labiausiai tikėtina pasiekti pasiūlymo tikslus.

1.5 Reglamentu turėtų būti siekiama daugiau reformų priemonių reguliavimo funkcijų perduoti kompetentingoms nacionalinės valdžios institucijoms ir suinteresuotiesiems subjektams, siūlomai *Už jūroje vykdomą veiklą atsakingų institucijų ES grupei* paliekant tiksliai apibrėžtą, bet ribotą vaidmenį.

1.6 EESRK ragina Komisiją paspartinti ir kuo anksčiau baigti svarstymus dėl produktų saugos, finansinių pajėgumų ir, svarbiausia, dėl įmonių atsakomybės.

1.7 Už Sąjungos teritorijos ribų žvalgymo ir gavybos veiklą vykdantys ES operatoriai turėtų būti skatinami geriausius ES standartus taikyti ir už ES ribų.

2. Įžanga

2.1 2011 m. spalio 27 d. Komisija pateikė pasiūlymą dėl reglamento dėl jūroje vykdomos naftos ir dujų paieškos, žvalgymo ir gavybos saugos.

2.2 Atsižvelgiant į 2010 m. balandžio mėn. Meksikos įlankoje *Deepwater Horizon* naftos platformoje įvykusią avariją ir, kaip teigia Komisija, į didelę didelio incidento jūroje grėsmę Europos jūrų sektoriuje, beveik nėra abejonių, kad reikia skubiai spręsti Komisijos atliktame poveikio vertinime (kuris pridedamas prie pasiūlymo) nurodytus klausimus ir imtis atitinkamų priemonių. Šie klausimai – tai:

— didelių incidentų numatymas ir, kiek praktiškai įmanoma, šalinimas,

— didelių avarijų padarinių ribojimas ir plitimo sustabdymas,

— didesnė jūros aplinkos ir pakrančių ekonomikos apsauga nuo taršos padarinių,

— būtinybė didinti valstybių narių kartu vykdomų likvidavimo operacijų mastą ir veiksmingumą,

— būtinybė anksčiau ar vėliau nustatyti aiškias gaires dėl jūroje veiklą vykdančių rangovų atsakomybės už tiesioginius ir netiesioginius trečiųjų asmenų patirtus nuostolius,

— būtinybė parengti ir suderinti pagrindinių sąlygų, būtinų saugiam jūroje eksploatuojamų įrenginių ir infrastruktūros veikimui užtikrinti, aprašą,

— visuomenės pasitikėjimo saugia, gerai valdoma ir reguliuojama naftos ir dujų gavybos jūroje pramone atkūrimas.

2.3 Komisija mano, kad šiuos klausimus geriausia būtų galima išspręsti:

— tobulinant šio sektoriaus rangovų ir operatorių tikrinimo, licencijavimo, reguliavimo ir stebėsenos procedūras,

— ugdant tokią įmonių kultūrą, kad jos pačios norėtų tobulinti saugos priemones,

— panaikinant valstybių narių taikomos praktikos skirtumus,

— geriau valdant ir koordinuojant likvidavimo išteklius ir pajėgumus,

— gerinant saugai labai svarbių įrenginių patikrą (įskaitant nepriklausomų trečiųjų asmenų atliekamas patikras),

— vykdant produktų saugą užtikrinančių priemonių, finansinių pajėgumų garantijų ir jūroje veiklą vykdančių operatorių civilinės atsakomybės bei žalos atlyginimo sistemų politikos vertinimą.

2.4 Konkrečiau kalbant, Komisija tikisi šiuos didelius tikslus pasiekti propaguodama „ES gerosios patirties modelį“ ir įgyvendindama reformų, iš esmės pagrįstų nusistovėjusia ir itin gerai vertinama Šiaurės jūros sektoriuje taikoma praktika, paketą. Taip būtų užtikrintas glaudesnis bendradarbiavimas atliekant rizikos vertinimą, rengiant planus nenumatytoms aplinkybėms, likviduojant avarijas, dalijantis informacija, patirtimi ir ištekliais. Pagal šį modelį (kuris poveikio vertinime įvardytas „2 pasirinktimi“) numatoma kiekvienoje valstybėje narėje įkurti po kompetentingą instituciją, kuri būtų atsakinga, visų pirma, už šio sektoriaus klausimų sprendimą, ir visas valstybes nares vienijančią Už jūroje vykdomą veiklą atsakingų institucijų ES grupę, kuri rengtų naujus saugos standartus, padėtų vykdyti ES reguliavimo programas ir užtikrintų, kad visos valstybės duomenis teiktų pagal bendrą formą.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1 Europos jūroje vykdomos naftos ir dujų veiklos sektorius jūroje eksploatuoja beveik 1 000 įrenginių. Geografiškai jie pasiskirstę taip: 486 veikia JK, 181 Nyderlanduose, 123 Italijoje, 61 Danijoje, 7 Rumunijoje, 4 Ispanijoje, 3 Lenkijoje, 2 Vokietijoje, 2 Graikijoje, 2 Airijoje ir 1 Bulgarijoje.

3.2 EESRK mano, kad svarbiausia – visų jūroje vykdomos naftos ir dujų veiklos aspektų sauga ir visų šiam sektoriui priskirtinų veiklos rezultatų sauga, todėl palankiai vertina šią Komisijos iniciatyvą.

3.3 Nors reglamente daugiausia dėmesio skiriama jūroje įvykusių incidentų ar avarijų ekologinių padarinių prevencijai arba plitimo sustabdymui, EESRK labai teigiamai vertina tai, kad atliekant poveikio vertinimą atsižvelgiama ir į jūroje vykdomos naftos ir dujų veiklos sektoriaus darbuotojų sveikatos, saugos ir gerovės aspektus.

3.4 EESRK pripažįsta, kad reikia užtikrinti pusiausvyrą tarp pasiūlyme nustatytų privalomų reikalavimų ir ES poreikio turėti energijos išteklių ir užsitikrinti energijos tiekimo saugumą.

3.5 Nors Europos Sąjungoje nėra teisyno, konkrečiai skirto jūroje vykdomos naftos ir dujų veiklos saugos klausimui, klausimai, glaudžiai susiję su šiame pasiūlyme svarstomais klausimais, nagrinėjami įvairiose galiojančiose direktyvose: Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyvoje (2004/35/EB), Pagrindų direktyvoje dėl atliekų (2008/98/EB), Poveikio aplinkai vertinimo direktyvoje (85/337/EEB, su pakeitimais), Sveikatos ir saugos pagrindų direktyvoje (89/391/EEB), pagal kurią vykdomos tam tikros priemonės ir kurioje nustatyti darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos gerinimo būtiniausi reikalavimai, taikomi naudingųjų iškasenų gavybos mechaniniais gręžiniais įmonėse, ir Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje (2008/56/EB). Kadangi jos ne visiškai atitinka šio pasiūlymo tikslus, gali būti taikomos tik kai kurios jų nuostatos, jei tik iš viso įmanoma jas taikyti nepakoreguotas. Pavyzdžiui, Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyva, kurioje sprendžiama atviros jūros taršos problema, netaikoma žalai vandeniui išskirtinėje ekonominėje zonoje arba kontinentiniam šelfui, kurie turi būti saugomi pagal Jūrų direktyvą.

3.6 (Apžvalgininkai) nuolat kritikuoja esamus saugos, žalos atitaisymo, atsakomybės ir nuostolių atlyginimo standartus (nustatytus direktyvose, savireguliavimo iniciatyvose, tarptautinėse konvencijose ir protokoluose), kad jie dažnai yra „padriki“ ir jų nesilaikoma – dėl skirtingų prioritetų ir skirtingo aiškinimo, dėl to, kad iš viso nėra jų įgyvendinimo ir įgyvendinimo užtikrinimo mechanizmų ar jie yra nepakankamai išsamūs, ir dėl prastos įmonių kultūros. Tai diskredituoja teisėkūros procesą ir yra nepriimtina. Todėl pasiūlyme numatyta nauja pradžia yra vertinama palankiai“.

3.7 Šiaurės jūros sektoriuje taikomą pramonės praktiką ir procedūras – savanoriškas ir nustatytas teisės aktuose – Komisija vadina „gerąja veiklos patirtimi“, „gerąja Sąjungoje turima patirtimi“, „autoritetinguose standartuose ir gairėse nustatytomis geriausiomis turimomis priemonėmis“, „esamu geriausiu standartu“, „pažangiausia patirtimi“ ir „pripažinta gerąja pasauline patirtimi didelių pavojų kontrolės srityje“, kartu propaguodama taikyti reguliavimo metodą, pagal kurį nustatomi tikslai ir kuris laikomas „pasaulinio standarto“ metodu. Tačiau EESRK nerimauja, kad išlieka palyginti didelė grėsmė, ir mano, kad priėmus siūlomą reglamentą pagerės įmonių kultūra saugos klausimu.

3.8 Ši praktika sukaupta ir subrandinta per žvalgomąją, inžinerinę ir veiklos patirtį (kartais karčią, jei prisimintume avarijas Alexander Kielland (1980 m.) ir Piper Alpha (1988 m.) naftos platformose). EESRK pripažįsta, kad tai tęstinis procesas, kuris turi būti nuolat vertinamas, ir mano, kad šiame sektoriuje veiklą vykdantys operatoriai, iškilus būtinybei arba atsiradus tinkamai progai, gana noriai ir aktyviai diegia naujas priemones ir gaires arba pritaiko esamus standartus ar procedūras. Reglamentu būtų sudarytos vienodos sąlygos šiai veiklai.

3.9 Pats laikas turėti nuoseklų, išsamų ir visuotinį ES principų, procedūrų ir kontrolės priemonių rinkinį, nes tai labai svarbu gerai šio sektoriaus, kuriame plėtojamos naujos žvalgymo ir gavybos veiklos sritys, valdysenai. EESRK pažymi, kad priimtiniausia yra Komisijos rekomenduojama 2 pasirinktis.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1 Komisija pasiūlyme ne kartą pabrėžia didelių avarijų ES vandenyse eksploatuojamuose naftos ar dujų gavybos įrenginiuose pavojų, tokių avarijų tikimybę vadindama „didele visoje Sąjungoje“, „labiau tikėtina, nei atrodo“, ir „per didele“. EESRK būtų įdomu sužinoti, kuo toks teiginys grindžiamas.

4.2 EESRK šiek tiek nuogąstauja, kad, kaip siūlo Komisija, labiausiai pageidautina teisine priemone pasirinkus reglamentą:

— gali būti sugriauta arba sunaikinta tų operatorių ir valstybių narių, kurios laikosi Šiaurės jūros pagrindinio modelio, geriausia patirtis, nes siūloma diegti naujas sudėtingas teisėkūros procedūras ir, naudojantis Komisijai suteiktais įgaliojimais, pildyti arba iš dalies keisti privalomos teisinės galios neturinčius teisės aktus, ir

— šis ir kiti sektoriai gali patirti per dideles papildomas ir galbūt nereikalingas sąnaudas, jų veikla sutriktų, vėluotų, būtų dubliuojama ir kiltų sumaištis bei (galbūt pereinamuoju laikotarpiu) sumažėtų sauga,

4.3 Nors manoma, kad esama gerosios patirties tvarka (Šiaurės jūros modelis) ir tokių organizacijų kaip Šiaurės jūros atvirosios jūros valdžios institucijų forumas (angl. North Sea Offshore Authorities Forum), Naftos išsiliejimo prevencijos ir jo padarinių likvidavimo patariamoji grupė (angl. Oil Spill Prevention and Response Advisory Group), Atsakomybės už jūros taršą naftos produktais asociacija (angl. Offshore Oil Pollution Liability Association Ltd.), Tarptautinis reguliavimo institucijų forumas (angl. International Regulators Forum), ir Operatorių kooperacinės avarinės tarnybos (angl. The Operators Cooperative Emergency Services) veikla yra pakankamai akivaizdus subsidiarumo principo taikymo praktikoje pavyzdys, nes priemones vykdo valstybės narės, ir kad įgyvendinti Komisijos propaguojamą taktiką „pagerinti ir suvienodinti“ galima priėmus direktyvą, EESRK be išlygų pripažįsta pagrindinius reglamento privalumus ir pritaria Komisijai, reglamentą pasirinkusiai priimtiniausia teisėkūros priemone. EESRK tikisi, kad priėmus reglamentą bus pašalinti šiuo metu tarp valstybių narių esantys skirtumai ir bus perimti bei pritaikyti geriausi Šiaurės jūros modelio aspektai, principai ir standartai.

4.4 EESRK prašo Komisijos atsakyti, ar rengiant pasiūlymą buvo atsižvelgta į SESV 194 straipsnio 2 dalies nuostatas ir, jei taip, kiek į jas buvo atsižvelgta.

4.5 Kai tik įmanoma, ES operatoriai turėtų laikytis vienodos ES saugos kultūros ir ES vandenyse, ir už jų ribų. Todėl EESRK siūlo išnagrinėti galimybę įdiegti trečiųjų asmenų atliekamos patikros sistemą konkrečiai šiam tikslui pasiekti.

4.6 Avarija *Deepwater Horizon* naftos platformoje patvirtino, kad būtina griežtinti operatoriams taikomus finansinius reikalavimus, kad jie būtų pajėgūs padengti visus nuostolius ir išmokėti kompensacijas įvykus bet kokiai avarijai. Todėl EESRK rekomenduoja toliau nagrinėti privalomo civilinės atsakomybės draudimo (arba kito lygiaverčio ir pakankamo atsakomybės draudimo) klausimą ir siūlo į reglamentą įtraukti nuostatą dėl peržiūros, kad artimiausiu metu būtų galima grįžti prie šio aktualaus klausimo.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Bendrijos radioaktyviųjų medžiagų vežėjų registracijos sistema

(COM(2011) 518 galutinis)

(2012/C 143/21)

Pranešėjas **Ludvík JÍROVEC**

2011 m. rugpjūčio 30 d., Europos Komisija, vadovaudamasi Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 31 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Bendrijos radioaktyviųjų medžiagų vežėjų registracijos sistema

COM(2011)518 galutinis.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 3 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 117 narių balsavus už, 3 – prieš ir 2 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 Komitetas rekomenduoja priimti siūlomą reglamentą. Komitetas pritaria, kad reikia įvertinti reglamento poveikį praėjus dvejiems metams nuo jo įgyvendinimo pradžios. Taip pat bus naudinga šį klausimą persvarstyti po penkerių metų, kad būtų nustatyta, kokių kliūčių dar yra sklandžiam ir saugiam radioaktyviųjų medžiagų vežimui Europos Sąjungoje.

1.2 Komitetas palankiai vertina antrą Poveikio vertinimo ataskaitoje siūlomą variantą t. y. reglamentą, kuriame būtų išdėstytos suderintos taisyklės ir nustatytas veiksmingesnis kompetentingų valdžios institucijų vaidmuo.

1.3 Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų suderinti registracijos kriterijai.

1.4 Įsigaliojus šiam reglamentui turi būti įdiegta, išbandyta ir veikianti internetinė registracijos sistema.

1.5 Komitetas mano, kad naujos agentūros įsteigimas, kaip svarstyta pagal 3 variantą, įmonėms padidintų administracinę naštą ir susilpnintų viso reglamento poveikį.

1.6 Komitetas nurodo, kad skirtingose valstybėse narėse skiriasi reikalaujamas vežėjų draudimas. Nors toks draudimas dėl teisinio pagrindo negali būti taikomas per registracijos procedūrą, Komitetas ragina valstybes nares suderinti reikiamas draudimo sistemas.

1.7 Apibrėžtys, kaip nurodyta reglamente, turi būti kiek įmanoma suderintos su Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) specialiųjų terminų žodynu, visų pirma su vežėjų apibrėžtimi, kartu atsižvelgiant į tai, kad apibrėžtys turi atitikti Euratomo teisės aktus, visų pirma Direktyvą 96/29/Euratomas.

1.8 Pareiškėjui reikėtų suteikti galimybę ištaisyti arba papildyti savo paraiškos duomenis užuot paraišką iš karto atmetus ir jos toliau nenagrinėjus (5 straipsnio 7 dalis ir 5 straipsnio 10 dalis).

2. **Įžanga ir svarbiausios siūlomo reglamento nuostatos**

2.1 Pasiūlymo tikslas yra pakeisti nacionalines pranešimo ir leidimų išdavimo procedūras viena transporto veiklos registracijos sistema radioaktyviųjų medžiagų vežėjams, kuri padės supaprastinti tvarką, sumažinti administracinę naštą, pašalinti patekimo į rinką kliūtis, kartu išsaugant iki šiol pasiektą aukštą radiacinės saugos lygį.

2.2 Europos lygmeniu radioaktyviųjų medžiagų vežėjams taikomi transporto teisės aktai, priimti pagal Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, taip pat teisės aktai dėl konkrečių spinduliuotės aspektų, įskaitant darbuotojų ir gyventojų sveikatos apsaugą, priimti pagal Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutartį.

2.3 2008 m. rugsėjo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/68/EB dėl pavojingų krovinių vežimo vidaus keliais sujungtos visos vidaus transporto rūšys ir taip supaprastinti Sutartimi dėl ES veikimo pagrįsti teisės aktai.

2.4 1996 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 96/29/Euratomas nustatyti pagrindiniai darbuotojų ir gyventojų sveikatos apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės saugos standartai. Pagal Sutarties 30 straipsnį šie pagrindiniai standartai yra:

— didžiausios leistinos dozės, nepažeidžiančios nustatytų saugos reikalavimų;

— didžiausias leistinas apšvitos ir taršos lygis;

— pagrindiniai darbuotojų sveikatos priežiūros principai.

Sutarties 33 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų atitinkamas nuostatas ir jomis užtikrintų, kad būtų laikomasi pagrindinių saugos standartų.

2.5 Kad apsaugotų darbuotojų ir gyventojų sveikatą ir tiksliau nukreiptų savo pastangas, valstybių narių valdžios institucijos turi žinoti, kokius asmenis, organizacijas arba įmones tikrinti. Šiuo tikslu direktyvos 3 ir 4 straipsniais reikalaujama, kad valstybės narės apie tam tikras praktinės veiklos, susijusios su jonizuojančiosios spinduliuotės pavojumi, rūšis praneštų pranešimo ir išankstinių leidimų sistemai arba uždraustų tam tikrų rūšių praktinę veiklą.

Direktyva 96/29/Euratomas taikoma visoms praktinės veiklos rūšims, susijusioms su rizika, kurią lemia jonizuojančioji spinduliuotė, atsirandanti iš dirbtinio arba gamtinio šaltinio, įskaitant transporto veiklą.

2.6 Kadangi transporto operacijos dažnai yra tarpvalstybinės, gali būti reikalaujama, kad vežėjas laikytųsi įvairių valstybių narių pranešimo ir leidimų išdavimo procedūrų. Be to, valstybės narės įdiegė šias procedūras pagal skirtingas sistemas, todėl transporto operacijos, pavyzdžiui, leidimų išdavimo procedūros, tapo dar sudėtingesnės.

2.7 Šiuo reglamentu valstybių narių pranešimo ir leidimų sistemos, nurodytos Tarybos direktyvoje 96/29/Euratomas, pakeičiamos bendra registracijos sistema įdiegiant Europos vežėjų registracijos sistemą. Vežėjai turėtų teikti paraiškas per centrinę žiniatinklio sąsają. Paraiškas tikrins atitinkama nacionalinė kompetentinga institucija; jei pareiškėjas laikosi pagrindinių saugos standartų, jam bus išduotas registracijos sertifikatas. Be to, sistema kompetentingoms institucijoms suteikia galimybę susidaryti aiškesnį vaizdą apie jų šalyje veiklą vykdančius vežėjus.

2.8 Šiame reglamente taikomas diferencijuoto vertinimo metodas, pagal kurį registracijos procedūra netaikoma vežėjams, vežantiems tik pakuotes, kurioms taikoma išimtis. Tačiau šiame reglamente valstybėms narėms paliekama teisė daliųjų ir labai radioaktyvių medžiagų vežėjams nustatyti papildomus registracijos reikalavimus.

2.9 Lieka galioti kitos ES ir tarptautinės teisės nuostatos dėl fizinės saugos, apsaugos priemonių ir civilinės atsakomybės draudimo. Visų pirma tai taikytina Direktyvai 2008/68/EB.

2.10 Reglamentu sutaupoma kompetentingų valdžios institucijų, šiuo metu dalyvaujančių šiose administracinėse procedūrose, išteklių, nes registraciją tikrins tik viena kompetentinga institucija.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1 Komitetas palankiai vertina antrą Poveikio vertinimo ataskaitoje siūlomą variantą t. y. reglamentą, kuriame būtų išdėstytos suderintos taisyklės ir nustatytas veiksmingesnis kompetentingų valdžios institucijų vaidmuo.

3.2 Reglamentu būtų pasiekta daugiau nei rekomendacija – a) juo būtų siūlomos tiesiogiai taikytinos suderintos taisyklės, pavyzdžiui, bendra registracijos sistema vežėjams, pakeičianti skirtingas valstybėse narėse naudojamas pranešimo ir leidimų išdavimo sistemas, ir b) pasinaudojant viena supaprastinta procedūra ir laikantis diferencijuoto požiūrio vežėjams suteikiama prieiga prie 27 ES transporto rinkos. Komisija norėtų sukurti saugią internetinę registracijos sistemą, kad būtų galima keistis duomenimis.

3.3 ECORYS – nepriklausomų ekspertų, Komisijai atlikusių papildomą tyrimą – išnagrinėti variantai iš pasaulinės perspektyvos, atrodo, darytų visai nedidelį poveikį, tačiau tokiam mažam sektoriui šis poveikis yra svarbus. Poveikis suskirstytas į penkias grupes: viešojo sektoriaus išlaidos ir mokesčiai, poveikis reguliavimui, transportui, saugai ir aplinkai ir socialinis poveikis.

3.4 Tikimasi, kad nauda mažosioms ir vidutinėms įmonėms turėtų būti proporcinga pagal šiuos variantus iš viso sutaupytoms lėšoms. Kuo daugiau sutaupoma lėšų, tuo daugiau sutaupo šios įmonės, šiuo metu neretai negalinčios dalyvauti rinkoje dėl sudėtingų procedūrų ir didelių sąnaudų.

3.5 Reglamentas leistų sutaupyti 13,6 mln. eurų per metus pagal pagrindinį scenarijų ir, be kitų dalykų, užtikrintų abipusį vežėjų licencijų pripažinimą. Toks požiūris vežėjams, naudotojams ir gamintojams sumažintų administracinę naštą kartu valdžios institucijoms sutaupytų lėšų. Sutaupytas lėšas, nors iš dalies, būtų galima naudoti tikrinant, ar laikomasi reikalavimų. Kontrolės trūkumas yra viena iš pirmiau išvardytų problemų.

3.6 Kadangi reglamentas yra privalomas, jis veiksmingai padėtų pasiekti tikslus t. y. supaparastinti sistemą, užtikrinti skaidrumą ir pašalinti kliūtis vidaus rinkos veikimui kartu išlaikant aukštą saugos lygį.

3.7 Komitetas mano, kad naujos agentūros įsteigimas, kaip svarstyta pagal 3 variantą, įmonėms padidintų administracinę naštą ir susilpnintų viso reglamento poveikį.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1 Apibrėžtys, kaip nurodyta reglamente, turi būti kiek įmanoma suderintos su Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) specialiųjų terminų žodynu, visų pirma su vežėjų apibrėžtimi kartu atsižvelgiant į tai, kad apibrėžtys turi atitikti Euratomo teisės aktus, visų pirma Direktyvą 96/29/Euratomas.

4.2 Komitetas pritaria, kad reikia įvertinti reglamento poveikį praėjus dvejiems metams nuo jo įgyvendinimo pradžios. Taip pat bus naudinga šį klausimą persvarstyti po penkerių metų, kad būtų nustatyta, kokių kliūčių dar yra sklandžiam ir saugiam radioaktyviųjų medžiagų vežimui Europos Sąjungoje.

4.3 Bendra ir vienoda ES radioaktyviųjų medžiagų vežėjų registracijos sistema bus sukurta esamu pasiūlymo projektu. 3 straipsnio 3 dalis vežėjams suteiks galimybę gabenti radioaktyviąsias medžiagas be papildomos registracijos pagal šį reglamentą, jei vežėjas jau yra užsiregistravęs kaip šių medžiagų naudotojas, tvarkytojas ar vežėjas. Komitetas ragina Komisiją kartu su suinteresuotaisiais subjektais apsvarstyti pereinamojo laikotarpio priemonių galimybę įregistruotiems vežėjams.

4.4 3 straipsnio 4 dalyje nustatyti papildomi registracijos reikalavimai sveikatai itin pavojingoms medžiagoms. Komitetas norėtų, kad į šių medžiagų sąrašą būtų įtrauktos ir medžiagos, kurių vežimui reikia daugiašalio pritarimo.

4.5 Komitetas nurodo, kad skirtingose valstybėse narėse skiriasi reikalaujamas vežėjų draudimas. Nors toks draudimas dėl teisinio pagrindo negali būti taikomas per registracijos procedūrą, Komitetas ragina valstybes nares suderinti reikiamas draudimo sistemas.

4.6 Internetinė registracijos sistema vežėjams turėtų būti prieinama iš anksto. Ji turi būti patikrinta ir veikti. Tai ir pereinamojo laikotarpio pratęsimas prieš įsigaliojant reglamentui atsižvelgiant į konkrečias 4.2 punkte nurodytas pereinamojo laikotarpio priemones suteiktų pasitikėjimo operatoriams ir kompetentingoms valdžios institucijoms.

4.7 Pareiškėjui reikėtų suteikti galimybę ištaisyti arba papildyti savo paraiškos duomenis, užuot paraišką iš karto atmetus ir jos toliau nenagrinėjus (5 straipsnio 7 dalis ir 5 straipsnio 10 dalis).

4.8 Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų suderinti registracijos kriterijai.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomi pagrindiniai saugos standartai siekiant užtikrinti apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos keliamų pavojų

(COM(2011) 593 galutinis – 2011/0254 (NLE))

(2012/C 143/22)

Pranešėjas **Richard ADAMS**

2011 m. rugsėjo 28 d., Europos Komisija, vadovaudamasi Euratomo sutarties 31 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomi pagrindiniai saugos standartai siekiant užtikrinti apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos keliamų pavojų

COM(2011) 593 final – 2011/0254 (NLE).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 3 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 118 narių balsavus už, 1 – prieš ir 5 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 *Išvados*

1.1.1 Komitetas palankiai vertina šį pasiūlymą, kuriame remiamasi naujausiais moksliniais jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos keliamų pavojų tyrimais ir kuriuo siekiama atkreipti dėmesį į žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos poreikius, juos apibrėžti ir išplėsti.

1.1.2 Kartu sujungus penkias ankstesnes direktyvas, nuoseklus ir vienodas požiūris į saugą turės praktinės naudos ir teigiamą poveikį veiklai.

1.2 *Rekomendacijos*

1.2.1 Komitetas pažymi, kad perkėlus direktyvą į nacionalinę teisę valstybėms narėms, greičiausia, teks laikytis papildomų reikalavimų. Mūsų nuomone, itin svarbu, kad, laikantis šio teisės akto, už įgyvendinimą valstybėse narėse atsakingoms kompetentingoms valdžios institucijoms būtų skiriama pakankamai išteklių. Tai ypač svarbu, jeigu visapusiško švietimo ir mokymo priemonėmis norime suformuoti teisingą požiūrį.

1.2.2 Komitetas visiškai pritaria tam, kad apsaugos reikalavimai būtų taikomi ir aplinkai, todėl rekomenduoja kuo skubiau patvirtinti IX skyriaus nuostatas (atsižvelgiant į Tarptautinės radiologinės saugos komisijos (TRSK) rengiamus kriterijus (taikymo gaires), kai tik šie kriterijai bus įteisinti.

1.2.3 Komitetas džiaugiasi, kad pasiūlymas parengtas labai kruopščiai, dalyvaujant visiems suinteresuotiesiems subjektams, ir rekomenduoja jį kuo skubiau priimti.

2. **Siūlomos direktyvos aplinkybės**

2.1 Jonizuojančioji spinduliuotė aplinkoje egzistuoja visur. Visus planetos gyventojus veikia gamtinės spinduliuotės fonas. Gamtinę spinduliuotę skleidžia uolienose, grunte, dirvoje, maiste ir ore esančios gamtinės kilmės radioaktyviosios medžiagos. Kadangi uolienos yra skirtingų rūšių, tai ir grunto skleidžiamos spinduliuotės ir iš žemės sklindančių radioaktyviųjų medžiagų (radonas) lygis yra skirtingas; taigi apšvita priklauso nuo buvimo vietos. Poveikį daro ir kosminė spinduliuotė. Didesniame aukštyje kosminiai spinduliai yra intensyvesni, todėl įgulos nariai ir dažnai skraidantys keleiviai patiria didesnę apšvitą. Taip pat visus veikia dirbtinė spinduliuotė. Svarbiausias iš šių dirbtinių šaltinių yra medicininė jonizuojančiosios spinduliuotės apšvita. Taip pat egzistuoja profesinė apšvita, patiriama vykdant pramoninę veiklą, pavyzdžiui, susijusią su pramonine radiografija (suvirinimo darbai), ir gyventojų apšvita, sukelta atominių elektrinių išleidžiamų medžiagų. Be to, aplinkoje liko radioaktyvumo pėdsakų po branduolinių ginklų bandymų ir nusodrintojo urano sviedinių naudojimo kariniais tikslais.

2.2 Radiacija plačiai naudojama medicinoje, moksliniuose tyrimuose, statyboje ir kitose srityse. Spinduliuotė yra pavojinga dėl jos sukeliamos molekulių jonizacijos gyvųjų organizmų audinių ląstelėse, kuri gali sukelti biocheminius pakitimus. Jei gyvoje ląstelėje pakitimų yra gana daug, ji gali žūti arba gali nepataisomai pakisti jos genetinė informacija (DNR). Dėl šio poveikio, dar net nenustačius tikslaus žalingo veikimo mechanizmo, buvo skubiai patvirtintos nacionalinės saugos ir teisės aktais nustatytos priemonės, ir nuo pat pradžių pagal Euratomo sutartį plėtojamos bendros visai ES priemonės.

2.3 Nustatant deramas apsaugos priemones Europos teisės aktais, visada buvo vadovaujamasi Tarptautinės radiologinės saugos komisijos (toliau - TRSK) rekomendacijomis. 2007 m.

ši organizacija paskelbė naujas ir išsamias radiacinės saugos poreikių gaires, kuriose atsižvelgta į paskutiniųjų 20 metų pokyčius – dirbtinių spinduliuotės šaltinių plitimą ir vykdomus gamtinių šaltinių, pvz., radono dujų, poveikio tyrimus. Šia direktyva siekiama remiantis dabartinėmis mokslo žiniomis sukurti aukštą darbuotojų, pacientų ir gyventojų apsaugos nuo nepataisomo sveikatai jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio lygį. Jos taikymas taip pat aprėpia ir naujas sritis, tokias kaip aplinkos apsauga.

2.4 Šio didelio dokumento, kurį sudaro 110 straipsnių ir 16 priedų, apimtis viršija 100 puslapių. Iš esmės direktyva išdėsto nauja redakcija ir sujungia penkias ankstesnes direktyvas [1] į vieną direktyvą ir nustato privalomus apsaugos nuo patalpose esančio radono reikalavimus, statybinių medžiagų naudojimo, radioaktyviųjų nuotekų, išmetamų iš branduolinių įrenginių, poveikio vertinimo ir žalos aplinkai prevencijos avarijos atveju reikalavimus.

2.5 Apibendrintai kalbant, Europos piliečiams ši nauja direktyva bus naudinga, kadangi jiems bus suteikta geresnė sveikatos apsauga nuo jonizuojančiosios spinduliuotės, ypač šiais požiūriais:

— veiksmingesnės kampanijos ir priemonės, skirtos radono skleidžiamai apšvitai patalpose,

— geresnė darbuotojų apsauga pramonėje, perdirbančioje gamtines radioaktyviąsias medžiagas,

— geresnė apsauga nuo medicinoje taikomos jonizuojančiosios spinduliuotės ir apšvitos dozių kontrolė,

— branduolinės pramonės specializuotų keliaujančių darbuotojų geresnė apsauga ir didesnis mobilumas.

2.6 Teisės aktais nustatyti reikalavimai ES šalyse bus suvienodinti ir suderinti su tarptautiniais standartais. Kadangi po Fukušimos krizės branduolinei saugai skiriamas ypatingas dėmesys, pasiūlyme siūloma nustatyti didesnius reikalavimus avarinės apšvitos situacijų valdymui.

2.7 Ši direktyva papildo direktyvą dėl radioaktyviųjų medžiagų geriamajame vandenyje, dėl kurios Komitetas neseniai priėmė nuomonę [2].

2.8 Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) patvirtinti Tarptautiniai pagrindiniai saugos standartai, priimti tarptautiniu konsensusu, yra išsamūs, tačiau neprivalomi. Todėl pasaulio mastu sudaroma galimybė šių standartų laikytis pagal skirtingas šalies galimybes. Direktyva numato griežtesnius reikalavimus, nustatydama visoms valstybėms narėms vienodus standartus, tačiau kartu pripažindama vidaus rinkos taisykles. Rengiant direktyvą naudingai bendradarbiauta su Euratomo sutarties 31 straipsnyje nustatyta ekspertų grupe, TATENA, Europos kompetentingų radiacinės saugos institucijų vadovų organizacija (EKRSIVO), Tarptautine radiacinės saugos asociacija (TRSA) ir kitomis suinteresuotomis šalimis.

2.9 Direktyvos teisinis pagrindas yra Euratomo sutartis. Komitetui, deja, kyla abejonių, ar nuo 1957 m. nekeista Sutartis gali ir toliau būti tinkamu pagrindu spręsti aplinkosauginius klausimus. Tačiau mažai tikėtina, kad Euratomas bus persvarstytas artimiausioje ateityje, tuo tarpu aplinkos apsaugos problemos egzistuoja jau dabar ir turi būti sprendžiamos. Reikėtų pažymėti, kad 1957 m. Euratomo sutarties 37 straipsnis yra vienas pirmųjų pirminės teisės dokumentų, nustatantis privalomus tarptautinius įpareigojimus poveikio aplinkai ir žmonių apsaugos srityse.

3. **Siūlomos direktyvos pagrindinių punktų santrauka**

3.1 Turint omenyje šios direktyvos sudėtingumą ir pobūdį, nei būtina, nei įmanoma pateikti išsamią santrauką. Dėl vietos stokos, neįmanoma jos pateikti ir Komiteto nuomonėje. Tačiau bendrą supratimą galima susidaryti iš trumpos Komisijos pasiūlymo antraščių ir skyrių pavadinimų analizės.

Bendras požiūris	Skyrių pavadinimai
— PSS persvarstymas ir konsolidacija	I skyrius. Dalykas ir taikymo sritis
— Apšvitos situacijos — Apsaugos sistema	II skyrius. Sąvokų apibrėžtys
— Esamosios apšvitos situacijos: — radonas (darbo vietose, būstuose), — statybinės medžiagos, — gyvenimas užterštoje teritorijoje.	III skyrius. Radiacinės saugos sistema IV skyrius. Su radiacine sauga susijusio švietimo, mokymo ir informavimo reikalavimai V skyrius. Veiklos pagrindimas ir teisės aktais nustatytos kontrolės taikymas šiai veiklai

[1] OL L 180, 1997 7 9, p. 22–27.
OL L 346, 2003 12 31, p. 57–64.
OL L 349, 1990 12 13, p. 21–25.
OL L 357, 1989 12 7, p. 31–34.
OL L 159, 1996 6 29, p. 1–114.

[2] OL C 24, 2012 1 28, p. 122.

Bendras požiūris	Skyrių pavadinimai
— Planuojamos apšvitos situacijos: — pagrindimas ir teisės aktais nustatyta kontrolė, — proporcingas požiūris. — Apšvitos kategorijos — Avarinės apšvitos situacijos: — ekstremaliąją situaciją likviduojantys darbuotojai, — pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms planai ir atsakomosios priemonės, — gyventojų informavimas. — Institucijų infrastruktūra — Direktyvų nauja redakcija Perkėlimas į nacionalinę teisę	VI skyrius. Darbuotojų, praktikantų ir studentų sauga VII skyrius. Pacientų ir kitų medicininę apšvitą patiriančių asmenų sauga VIII skyrius. Gyventojų sauga IX skyrius. Aplinkos apsauga X skyrius. Teisės aktais numatytos kontrolės reikalavimai XI skyrius. Baigiamosios nuostatos

4. **Bendrosios pastabos**

4.1 Komitetas palankiai vertina šį pasiūlymą, kuriame remiamasi naujausiais jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos keliamų pavojų moksliniais tyrimais ir kuriuo siekiama atkreipti dėmesį į žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos poreikius, juos apibrėžti ir išplėsti.

4.2 Komisija nusprendė galiojančias penkias direktyvas išdėstyti nauja redakcija ir sujungti į vieną dokumentą, ir tai turės praktinį teigiamą poveikį veiklai bei nustatys nuoseklų ir vienodą požiūrį į saugą.

4.3 Ankstesniųjų direktyvų įgyvendinimo ir veikimo nacionalinėje teisėje lyginamoji analizė atskleidė įvairių trūkumų. Tokia padėtis yra ne dėl neteisingo perkėlimo į nacionalinę teisę, o dėl neteisingo taikymo - pvz., švietimui ir mokymui naudojami ištekliai, gyventojų informavimo programų rengimas, vietinių specialistų pripažinimas, gyventojų informavimas apie tai, kaip elgtis avarijos atveju, ir kt.

4.4 Kad būtų laikomasi didesnių su perkėlimu į nacionalinę teisę susijusių reikalavimų ir šalinami galimi trūkumai, Komitetas siūlo Komisijai rengti praktinius seminarus, kuriuose būtų aptariami teisiniai ir praktiniai direktyvos įgyvendinimo sunkumai. Taip pat reikėtų paraginti naudotis ne tik nacionalinėmis kompetentingomis valdžios institucijomis, bet ir pilietinės visuomenės observatorijomis, kai stebimas ir vertinamas teisės aktų taikymas konkrečiomis priemonėmis.

4.5 Komitetas apgailestauja, kad, nors direktyvoje išsamiai nagrinėjami gamtiniai ir civiliniai radiacijos šaltiniai, ji gali būti netaikoma radiacijos išmetimui iš karinių objektų, kadangi Euratomo sutartis taikoma tik civilinėms situacijoms ([3]).

4.6 Komitetui vilčių teikia tai, kad direktyva numato ginti piliečių teisę į dirbtinių spinduliuotės šaltinių, pavyzdžiui, vis plačiau naudojamų saugumo priemonių, tokių kaip rentgeno kūno skaitytuvai, sukeliamos apšvitos mažinimą.

4.7 Nors Komitetas tvirtai pritaria aplinkos apsaugos klausimų įtraukimui į direktyvos taikymo sritį, tačiau atkreipia dėmesį, kad prieš nustatant privalomas kiekybines taisykles pirmiausia reikia įteisinti Tarptautinės radiologinės saugos komisijos (TRSK) šiuo metu rengiamus kriterijus (ir jų taikymo gaires). Šie kriterijai atspindės bendrą mokslinį supratimą apie specifinius taikytinus kriterijus, kad visos valstybės narės turėtų vieną bendrą pagrindą.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([3]) Europos Teisingumo Teismo byla C-61/03, 2005 m. balandžio 12 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama Europos infrastruktūros tinklų priemonė

(COM(2011) 665 galutinis – 2011/0302 (COD))

(2012/C 143/23)

Pranešėjas **Raymond Hencks**

Taryba, 2011 m. lapkričio 17 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. gruodžio 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 172 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama Europos infrastruktūros tinklų priemonė

COM(2011) 665 final – 2011/0302 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 3 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už, nė vienam – prieš ir 3 susilaikius.

Ši nuomonė yra viena iš penkių EESRK rengiamų nuomonių dėl **Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP)** ir dėl 2011 m. spalio mėn. paskelbtų Europos Komisijos gairių. Į šį paketą įeina: nuomonė dėl **EITP TEN/468** (pranešėjas Raymond Hencks), nuomonė dėl transeuropinių **telekomunikacijų** tinklų gairių **TEN/469** (pranešėjas Antonio Longo), nuomonė dėl transeuropinės **energetikos infrastruktūros** gairių **TEN/470** (pranešėjas Egbert Biermann), nuomonė dėl transeuropinio **transporto** tinklo plėtros gairių **TEN/471** (pranešėjas Stefan Back) ir nuomonė dėl **projektų obligacijų** iniciatyvos infrastruktūros projektams **TEN/472** (pranešėjas Armin Duttine).

1. **Išvados**

1.1 EESRK pritaria Europos Komisijos planui iš kito daugiamečio 2014–2020 m. biudžeto 50 mlrd. eurų skirti ES transporto, energetikos ir skaitmeninio ryšio tinklų jungtims stiprinti, taip pat pritaria principui infrastruktūros projektams finansuoti naudoti ES projektų obligacijas (angl. *EU project bonds*), kurios gali sukurti stiprų didinamąjį poveikį pritraukdamos viešąjį ir privatųjį kapitalą, būtiną norint patenkinti 1 000 mlrd. eurų investicinius poreikius.

1.2 Tikslinės investicijos į šią svarbią infrastruktūrą taip pat prisidės prie prekybos atgaivinimo, augimo ir konkurencingumo skatinimo ir darbo vietų kūrimo, ypač šiuo metu, kai Europai to labai reikia.

1.3 Krizės laikotarpiu tradicinis investicijų finansavimas viešųjų fondų lėšomis tampa vis sudėtingesnis, naujų finansinių priemonių taikymas Europos Sąjungoje glaudžiai bendradarbiaujant su Europos investicijų banku (EIB) yra tam tikra prasme papildomas ir novatoriškas sprendimas siekiant pritraukti pensijų fondus, draudimo fondus ir kitus kapitalo rinkos dalyvius, suinteresuotus investuoti į ilgalaikius projektus (žr. nuomonę TEN/472).

1.4 EESRK pritaria Komisijos skelbiamam ketinimui ieškoti novatoriškų sprendimų siekiant pritraukti didesnę dalį privačių santaupų, tačiau mano, kad tokie sprendimai neturėtų būti nukreipti tik į stambaus kapitalo subjektus; turėtų būti numatyta, kaip sudominti ir smulkesnius indėlininkus.

1.5 Pakankamos investicijos į poreikiams pritaikytus modernius, lanksčius, tausius ir prieinamus (visų pirma neįgaliesiems) infrastruktūros tinklus svarbios ne tik todėl, kad yra siejamos su didžiulėmis lėšomis, bet ir socialinės ir teritorinės sanglaudos, ekologijos ir tiekimo saugumo užtikrinimo požiūriu.

1.6 Užsibrėžtus infrastruktūros tinklų sujungimo tikslus bus galima pasiekti tik tuo atveju, jei nacionalinės, regionų ir vietos lygmens ir privataus sektoriaus investicijos bus derinamos su ES investicijomis.

1.7 Taigi Komisija, atrinkdama bendrai finansuojamus projektus, visų pirma pagal jų didelę papildomą naudą Europos Sąjungai, turės taip pat atsižvelgti į būtinybę vystyti valstybėms ir regionams svarbią infrastruktūrą.

1.8 Investicijos į infrastruktūrą susijusios ir su tokiais svarbiais klausimais, kaip antai valstybių narių ir ES saugumas, todėl šiam klausimui turi būti skiriamas dėmesys kuriant projektus ir pradėjus tvirtinimo procedūras. Iš tiesų šios investicijos yra būtina išankstinė sąlyga siekiant visiškai integruoti Sąjungoje vis dar esančius izoliuotus regionus.

1.9 Todėl Sąjunga ir toliau turės nuolat ir proporcingai skirti Europos struktūrinių fondų lėšas valstybėms narėms, kad jos galėtų įveikti socialinę ir geografinę atskirtį, susijusią su prieiga prie nacionalinių tinklų infrastruktūros.

1.10 EESRK pritaria pasiūlymui dėl transeuropinių transporto, energetikos ir skaitmeninės infrastruktūros tinklų sujungimo projektų centralizuoto valdymo. Išnaudojant šių trijų sektorių sinergiją ir patobulinus eksploatacijos taisykles, visų pirma racionalizavus bendro intereso projektams taikomas leidimų išdavimo procedūras ir sutrumpinus jų įgyvendinimo terminus, būtų sumažintos sąnaudos ir padidintas projektų veiksmingumas.

1.11 EESRK ragina valstybes nares remti Komisijos iniciatyvas šioje srityje, informuoti apie tai kapitalo rinkas ir kitus investuotojus ir skatinti juos aktyviai prisidėti prie sėkmingo šių veiksmų įgyvendinimo.

2. **Įžanga**

2.1 Kitoje 20014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje Komisija pasiūlė konkrečių priemonių skatinti integruotą Europos transporto, energetikos ir skaitmeninio ryšio infrastruktūrą.

2.2 Apskritai per pastaruosius dešimt metų vidutinės išlaidos infrastruktūrai Europoje mažėjo, o tikslinės investicijos šioje srityje ekonomikos krizės laikotarpiu yra vienas svarbiausių ekonomikos gaivinimo veiksnių ir turi lemiamos įtakos Europos ekonomikos ateičiai.

2.3 Siekiant plėtoti minėtą infrastruktūrą ir laikytis prioritetų, nustatytų naujojoje bendrosios rinkos strategijoje, Komisija siūlo naują Europos infrastruktūros tinklų priemonę.

2.4 EESRK daugelyje savo nuomonių patvirtino akivaizdžią tiesą, kad pažangūs, išmanūs, tausūs ir visiškai tarpusavyje sujungti kelių, geležinkelių, vandens ir oro kelių, daugiarūšio transporto ir elektros tinklai, naftotiekiai ir dujotiekiai yra gyvybiškai svarbūs integruotai ekonomikos erdvei. Trūkstamos Europos tinklų jungtys ir esamos kliūtys labai trukdo baigti kurti bendrąją vidaus rinką, didina regionų skirtumus, o energetikos srityje lemia Europos priklausomybę nuo trečiųjų šalių.

2.5 Tikslinės investicijos į šią svarbią infrastruktūrą taip pat prisidės prie prekybos atgaivinimo, augimo ir konkurencingumo skatinimo ir darbo vietų kūrimo, ypač šiuo metu, kai Europai to labai reikia.

2.6 Taigi investicijos į didelius infrastruktūros tinklų projektus pagal savo specifinį pobūdį yra ilgalaikės, reikalaujančios didelio kapitalo, o finansinė šių investicijų grąža susijusi su didele rizika (apskaičiuotos per mažos išlaidos, pervertinti eismo lygiai, su finansinio paketo parengimu susijusi rizika ir pan.), ypač statybų laikotarpiu ir pirmuoju tinklų veikimo etapu.

2.7 Finansuoti šiuos projektus vien tik valstybės biudžeto – valstybių narių, vietos lygmens ir Europos – lėšomis bus neįmanoma, todėl Komisija siūlo naują biudžeto priemonę, Europos infrastruktūros tinklų priemonę, taip pat pateikia persvarstytas transporto, energetikos ir telekomunikacijų gaires, kad pritrauktų kitas viešojo ir privačiojo sektorių lėšas, sustiprintų infrastruktūros projektų patikimumą ir sumažintų privačių investuotojų riziką.

2.8 Komisija pateikė su minėtais veiksmais susijusių pasiūlymų, kurie išdėstyti šiuose dokumentuose:

— pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama Europos infrastruktūros tinklų priemonė (EESRK nuomonė TEN/468),

— pasiūlymas dėl reglamento, nustatančio bendrąsias taisykles dėl Bendrijos finansinės paramos teikimo transeuropinių transporto ir energetikos tinklų srityse (EESRK nuomonė TEN/472),

— pasiūlymas dėl reglamento, dėl Sąjungos transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių (EESRK nuomonė TEN/471),

— pasiūlymas dėl reglamento, dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, (EESRK nuomonė TEN/470);

— pasiūlymas dėl reglamento, dėl transeuropinių telekomunikacijų tinklų gairių, (EESRK nuomonė TEN/469).

3. **Komunikato dėl integruotos Europos infrastruktūros ir pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo sukuriama Europos infrastruktūros tinklų priemonė, svarbiausios nuostatos**

3.1 Siekiant paspartinti investicijas į transeuropinius transporto, energetikos ir skaitmeninių telekomunikacijų tinklus ir pritraukti reikalingą viešojo ir privačiojo sektorių finansavimą, Komisija pasiūlė 2014–2020 m. laikotarpiu:

— investicijų į Europos tinklų sujungimą poreikiams numatyti apie 1 000 mlrd. eurų ir juos paskirstyti taip:

Energetika	Elektra	140 mlrd. eurų
	Dujos	70 mlrd. eurų
	CO2	2,5 mlrd. eurų
	Nafta	*pro memoria*
Transportas Keliai, geležinkelis, jūrų ir vidaus vandens keliai, oro keliai)		500 mlrd. eurų, iš kurių 205 mlrd. pagrindiniam tinklui. Dėl lėšų skyrimo kiekvienos transporto rūšies poreikiams bus nuspręsta vėliau atsižvelgiant į atrinktus projektus
Spartaus plačiajuosčio ryšio tinklai		270 mlrd. eurų

— transeuropiniams investiciniams tinklų sujungimo projektams skirti 50 mlrd. eurų, iš kurių 40 mlrd. eurų suma bus suteikta iš Sąjungos biudžeto lėšų, o 10 mlrd. eurų – iš transporto infrastruktūrai skirtų sanglaudos fondo lėšų. Šios lėšos bus paskirstytos taip:

Energetika	9,1 mlrd. eurų
Transportas	31,7 mlrd. eurų
Telekomunikacijos / skaitmeninės sistemos	9,2 mlrd. eurų

— bendrai finansuoti Komisijos atrinktus (valstybių narių siūlymu) bendros svarbos transeuropinių tinklų sujungimo projektus taikant bendro finansavimo normas, kurios svyruoja nuo 20 iki 75 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, o išskirtiniais atvejais gali siekti 80 arba 100 proc. tinkamų finansuoti išlaidų;

— didinti galimybes pritraukti daugiau privačiojo sektoriaus lėšų naudojant ES projektų obligacijas (angl. *EU project bonds*) infrastruktūros projektams finansuoti siekiant sumažinti trečiųjų šalių investuotojų riziką. ES iš savo biudžeto skirs lėšų EIB, kad jis turėtų kapitalą rizikos, kurią jis prisiima bendrai finansuodamas reikalavimus atitinkančius projektus, daliai padengti. Taigi ES biudžeto lėšomis iš dalies bus užtikrinta, kad EIB bendrai finansuos atitinkamus projektus, tačiau jis turės prisiimti likusią dalį rizikos;

bandomuoju laikotarpiu (2012–2013 m.), per kurį bus įgyvendinama nuo 5 iki 10 projektų, ES į EIB pervestos lėšos, kurių suma turi neviršyti 230 mln. eurų ir kurias sudarys nepanaudoti investicinių programų asignavimai, Komisijos nuomone, turėtų pritraukti kitus investuotojus ir padėti surinkti iki 4,6 mlrd. eurų;

— užtikrinti kuo didesnę energetikos, transporto ir IRT programų sinergiją, kad finansavimas atitiktų nuoseklią politikos strategiją, o projektai būtų atrenkami pagal aiškius, suderintus kriterijus, taip pat užtikrinti kontrolę ir stebėseną, kad ES finansavimas būtų tinkamai nukreiptas ir veiksmingai panaudotas;

— imtis priemonių, kuriomis būtų supaprastintos galiojančios taisyklės, visų pirma suderinti rodiklius su strategijos „Europa 2020“ tikslais, sutrumpinti leidimų išdavimo terminus, centralizuotai valdyti tris sektorius ir galbūt sukurti vykdomąją įstaigą, nustatyti bendrus skyrimo kriterijus ir bendras metines darbo programas, sukurti Priemonės koordinacinį komitetą, galiausiai Komisijai suteikti įgaliojimus priimti deleguotuosius aktus.

4. **Bendrosios pastabos**

4.1 EESRK pritaria Komisijos iniciatyvoms skatinti ir koordinuoti investicijas į strateginius papildomos naudos Europai suteikiančius projektus ir 2014–2020 m. laikotarpiu pasiūlyti tradicinio finansavimo dotacijomis alternatyvas.

4.2 EESRK pritaria pasiūlymui dėl transeuropinių transporto, energetikos ir skaitmeninės infrastruktūros tinklų sujungimo projektams skirtos bendros finansavimo priemonės, centralizuoto valdymo ir bendros darbo programos, už kuriuos būtų tiesiogiai atsakinga Komisija, o prireikus jai padėtų vykdomoji įstaiga. Išnaudojant šių trijų sektorių sinergiją ir patobulinus eksploatacijos taisykles, visų pirma racionalizavus bendro intereso projektams taikomas leidimų išdavimo procedūras ir sutrumpinus jų įgyvendinimo terminus, būtų sumažintos sąnaudos ir padidintas projektų veiksmingumas.

4.3 Todėl EESRK remia pasiūlymą suteikti pirmenybę Europai svarbiems ir papildomos naudos turintiems projektams, kad būtų galima susieti transeuropinius tinklus su valstybių narių infrastruktūros tinklais. Tačiau jis norėtų atkreipti dėmesį, kad, siekdama socialinės ir teritorinės sanglaudos, Sąjunga ir toliau turės nuolat ir proporcingai skirti Europos struktūrinių fondų lėšas valstybėms narėms, kad jos galėtų įveikti socialinę ir geografinę atskirtį, susijusią su prieiga prie nacionalinių tinklų infrastruktūros, ir užtikrinti tiekimo saugumą.

4.4 EESRK pabrėžia, kad būtinybė sukurti poreikiams pritaikytus modernius, lanksčius, tvarius ir prieinamus (visų pirma neįgaliesiems) infrastruktūros tinklus neturi būti matuojam tik piniginiais matais; investicijos į šiuos tinklus taip pat svarbios ir socialinės bei teritorinės sanglaudos ir aplinkos apsaugos požiūriu, todėl Komisija, atrinkdama bendrai finansuojamus projektus, turėtų atsižvelgti į šiuos aspektus.

4.5 Investicijos į infrastruktūrą susijusios ir su tokiais svarbiais klausimais, kaip antai valstybių narių ir ES saugumas, todėl šiam klausimui turi būti skiriamas dėmesys kuriant projektus ir pradėjus tvirtinimo procedūras. Iš tiesų šios investicijos yra būtina išankstinė sąlyga siekiant visiškai integruoti Sąjungoje vis dar esančius izoliuotus regionus.

4.6 Nors Sąjungos numatyti 50 mlrd. eurų yra didelė suma, ji sudaro tik mažą Komisijos nustatytų investicijų poreikių dalį.

4.7 Bet kuriuo atveju, didžiąją investicijų dalį turės užtikrinti valstybės narės ir privatūs investuotojai. Sąjungos finansinis indėlis turėtų atlikti parengiamojo etapo kapitalo vaidmenį ir paskatinti daugiau investuoti valstybes nares ir rinką.

4.8 Taigi biudžeto problemos ir valstybių biudžetams būtinas fiskalinis konsolidavimas verčia daugelį valstybių narių sumažinti investicijų programas arba jas sustabdyti, o tai turės neigiamos įtakos privataus sektoriaus investicijų srautams.

4.9 Užsibrėžtus infrastruktūros tinklų sujungimo tikslus bus galima pasiekti tik tuomet, jei nacionalinės, vietos lygmens ir privataus sektoriaus investicijos bus derinamos su ES investicijomis.

4.10 Investicijos į infrastruktūrą turėtų sudaryti palankias sąlygas pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio ekonomikos ir visuomenės.

4.11 Atsižvelgdamas į Komisijos įsipareigojimą strategijos „Europa 2020“ tikslus, visų pirma užsibrėžtus klimato kaitos srityje, susieti su ES programomis ir skirti ne mažiau kaip 20 proc. ES biudžeto šiems tikslams pasiekti, Komitetas pritaria Komisijos sprendimui naudoti ES biudžeto lėšas investicijoms ir sukurti stiprų didinamąjį poveikį, kuris leistų pritraukti privatųjį kapitalą. Siekiant sumažinti trečiųjų šalių investuotojų, ieškančių ilgalaikių investicinių galimybių, reguliavimo riziką ir kapitalo sąnaudas, taip pat atsižvelgiant į tai, kad krizės laikotarpiu tradicinis investicijų finansavimas viešųjų fondų lėšomis tampa vis sudėtingesnis, naujos finansinės priemonės naudojimas ES glaudžiai bendradarbiaujant su Europos investicijų banku (EIB), yra tam tikra prasme papildomas ir inovatyvus sprendimas pritraukti pensijų fondus, draudimo fondus ir kitus kapitalo rinkos dalyvius, suinteresuotus investuoti į ilgalaikius projektus (žr. nuomonę TEN/472).

4.12 EESRK pritaria Komisijos skelbiamam ketinimui ieškoti novatoriškų sprendimų siekiant pritraukti didesnę dalį privačių santaupų, tačiau mano, kad tokie sprendimai neturėtų būti nukreipti tik į stambaus kapitalo subjektus; turėtų būti numatyta, kaip sudominti ir smulkesnius indėlininkus.

4.13 Kadangi nėra kitos galimos išeities, EESRK tenka tik apgailestauti, kad kai kurios valstybės narės abejoja dėl ES projektų obligacijų infrastruktūros projektams finansuoti (angl. *EU project bonds*) ar netgi joms nepritaria, ir tikisi, kad bandomasis 2012–2013 m. laikotarpis, kuriam iš dabartinio ES biudžeto bus skirta apie 230 mln. eurų, paskatins kapitalo rinkas, pensijų fondus, draudimo bendroves ir t. t. investuoti į ilgalaikius projektus ir suteiks galimybę įsitikinti numatytų priemonių pagrįstumu.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinių telekomunikacijų tinklų gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1336/97/EB

(COM(2011) 657 galutinis – 2011/0299 (COD))

(2012/C 143/24)

Pranešėjas **Antonio LONGO**

Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 15 d., ir ES Taryba, 2011 m. lapkričio 30 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 172 ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1364/97/EB

COM(2011) 657 final – 2011/0299 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 3 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 126 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

Ši nuomonė yra viena iš penkių nuomonių, kurias EESRK parengė dėl 2011 m. spalio mėnesį. Europos Komisija pateiktos „**Europos infrastruktūros tinklų priemonės**“ ir susijusių gairių. Šį nuomonių paketą sudaro šios nuomonės: **TEN/468** dėl **Europos infrastruktūros tinklų priemonės** (pranešėjas Raymond HENCKS), **TEN/469** dėl transeuropinių **telekomunikacijų** tinklų gairių (pranešėjas Antonio LONGO), **TEN/470** dėl transeuropinės **energetikos** infrastruktūros gairių (pranešėjas Egbert BIERMANN), **TEN/471** dėl transeuropinio **transporto** tinklo plėtros gairių (pranešėjas Stefan BACK) ir **TEN/472** dėl Strategijos „Europa 2020“ **projektų obligacijų** iniciatyvos infrastruktūros projektams (pranešėjas Armin DUTTINE).

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Siekiant įgyvendinti Europos skaitmeninės darbotvarkės tikslą sukurti visuotinę spartaus plačiajuosčio ryšio skaitmeninę infrastruktūrą diegiant fiksuoto ir belaidžio ryšio technologijas, būtina įgyvendinti priemones, kurios padėtų pašalinti dėl techninio tinklų sujungimo ir jų sąveikos stokos kylančias skaitmenines kliūtis ir įveikti įvairių teritorijų ir socialinių kategorijų atotrūkį tiek nacionaliniu, tiek Europos lygmeniu.

Savo pasiūlyme dėl transeuropinių energetikos infrastruktūros gairių Komisija nurodė bendros svarbos plačiajuosčio ryšio tinklų ir skaitmeninių paslaugų infrastruktūros plėtojimo projektus, kurie padės įveikti skaitmeninės bendrosios rinkos plėtros kliūtis ir išspęsti investicijų trūkumo (palyginti su konkurentais) į plačiajuosčio ryšio tinklus Europoje problemą.

1.2 Taigi, EESRK palankiai vertina Europos Komisijos sprendimą nustatyti Europos infrastruktūros tinklų priemonę ir mano, kad jos taikymas plačiajuosčio ryšio tinklams iš esmės sudarys galimybę konkrečiai ir tinkamai įvykdyti Europos skaitmeninėje darbotvarkėje nustatytus reikalavimus ir išspęsti investicijų trūkumo į plačiajuosčio ryšio tinklus problemą [1].

1.3 Daugelyje savo ankstesnių nuomonių EESRK jau pabrėžė savo įsitikinimą, kad galimybė visiems naudotis plačiajuosčiu ryšiu yra ne tik svarbiausia šiuolaikinės ekonomikos vystymosi sąlyga, bet ir pagrindinis naujų darbo vietų kūrimo, didesnės sanglaudos, gerovės ir ekonominiu bei kultūriniu požiūriu nepalankioje padėtyje esančių gyventojų ir ištisų teritorijų skaitmeninės įtraukties veiksnys [2].

1.4 Bendros svarbos projektų tikslų ir prioritetų apibrėžimas atitinka svarbiausią reikalavimą – kuo geriau panaudoti finansinius išteklius ir pasiekti konkrečius tikslus išvengiant išskaidyto finansavimo.

Šiuo požiūriu labai svarbu, kad finansuotini projektai atitiktų ir poreikį skatinti nacionalinių tinklų sujungimą, ir jų sąveiką, kadangi be jų skaitmeninė bendroji rinka nebus baigta kurti.

1.5 EESRK rekomenduoja Komisijai būti budresnei ir griežčiau taikyti finansuotinų projektų atrankos kriterijus, kad lėšos būtų panaudotos užtikrinti transeuropinį sujungimą, sudaryti

[1] EESRK nuomonė *Europos infrastruktūros tinklų priemonė* (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 116).

[2] EESRK nuomonės: *Pastabos dėl universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų*, OL C 175, 2009 7 28, p. 8 ir *Skaitmeninės kultūros, skaitmeninių įgūdžių ir skaitmeninės įtraukties didinimas*, OL C 318, 2011 10 29, p. 9.

palankias sąlygas periferinėms vietovėms, padėti MVĮ naudotis skaitmeninės ekonomikos galimybėmis ir padidinti socialinę sanglaudą. Norint įvykdyti šiuos reikalavimus ir informuoti institucijas ir piliečius reikėtų, kad Komisija rengtų reguliarias ataskaitas apie lėšų panaudojimą.

1.6 EESRK nerimauja dėl gana neaiškaus 5 straipsnio 6 punkto, pagal kurį Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus „kuriais keičiamas priede pateiktas bendros svarbos projektų apibūdinimas“. Reikėtų numatyti kuo mažiau politinio pobūdžio nuostatų (žr. 5 straipsnio 7 dalies b punktą, kuriame minimi nauji politiniai prioritetai) arba apriboti lobistų daromą spaudimą ir teikti pirmenybę, pavyzdžiui, technologinių inovacijų, pridėtinės vertės ir atitikimo tikslams kriterijams. EESRK primygtinai prašo deleguotiesiems aktams numatyti aiškias terminų ir turinio ribas.

1.7 EESRK mano, kad finansuotinuose projektuose būtų laikomasi tinklo technologijų neutralumo principo, kuris turi lemiamos reikšmės siekiant, kad internetas iš tiesų būtų atviras ([3]).

1.8 Ištekliai, laikantis nediskriminacinio požiūrio, turėtų būti skiriami atviriems ir prieinamiems tinklų kūrimo sprendimams, kurie sudarytų galimybes patekti į rinką naujiems operatoriams, diegiantiems veiksmingiausias technologijas už piliečiams ir įmonėms prieinamą kainą.

1.9 Be to, EESRK nori, kad Komisija geriau koordinuotų reglamente ir kitose iniciatyvose numatytų lėšų skyrimą, kad būtų išvengta dubliavimosi ir klaidų.

1.10 Reikėtų nedelsiant parengti pačios Komisijos siūlomą Europos, nacionalinio ir regionų lygmens atlasą, kad būtų galima nustatyti aprėpties spragas ir skatinti privačiųjų ir viešųjų investuotojų iniciatyvas.

1.11 Be to, svarbu užmegzti bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis siekiant skatinti atitinkamų telekomunikacijų tinklų sąveiką.

1.12 Galiausiai, EESRK dar kartą tvirtai pabrėžia savo įsitikinimą, kad interneto prieigą būtina priskirti universaliosioms paslaugoms ([4]), ir mano, kad tai turėtų būti vienas prioritetinių aspektų kuriant konkurencingesnę ir įtraukesnę Europos Sąjungą. Siekiant šio tikslo, reikia kiekvienam piliečiui užtikrinti viešąją arba individualią prieigą prie plačiajuosčio ryšio už prieinamą kainą.

2. **Aplinkybės ir nuostatos**

2.1 2011 m. birželio 29 d. Komisija priėmė naujas transeuropinių telekomunikacijų tinklų gaires ir pateikė pasiūlymą dėl 2014–202 m. daugiametės finansinės programos ([5]), kuriame siūloma sukurti naują integruotą investavimo į prioritetinius transporto, energetikos ir telekomunikacijų infrastruktūros srities Bendrijai svarbius projektus priemonę – Europos infrastruktūros tinklų priemonę (toliau – EITP). Pagal bendrą ES finansavimą, kuriuo sukuriama didelė pridėtinė vertė, skiriama bendra asignavimų suma šiai priemonei finansuoti siekia 50 mlrd. EUR, iš kurių 9,2 mlrd. EUR skirti skaitmeniniams tinklams ir paslaugoms, tuo tarpu poreikiai įvertinti mažiausiai 270 milijardų eurų.

2.2 Be to, siekiant padidinti gebėjimą pritraukti viešojo ir privačiojo sektoriaus finansavimą sumažinant riziką trečiųjų šalių investuotojams, Komisija siūlo įvesti projektų obligacijas (angl. *project bonds*). Taip ES biudžetas bus panaudotas teikti Europos investicijų bankui (EIB) lėšas, skirtas iš dalies padengti riziką, su kuria jis susiduria bendrai finansuodamas reikalavimus atitinkančius projektus. Taigi ES biudžeto lėšos bus tam tikras garantas, kad EIB finansuos minėtus projektus, tačiau likusią rizikos dalį turi prisiimti bankas. Per bandomąjį laikotarpį (2012–2013 m.) 20 milijonų eurų, gautų perskirstant asignavimus, kurie nepanaudoti įgyvendinant Europos telekomunikacijų programas, bus pervesta EIB, kas, kaip tikisi Komisija, turėtų pritraukti kitus viešuosius ir privačius investuotojus.

2.3 Nagrinėjamame pasiūlyme dėl reglamento Komisija nustato telekomunikacijų srities plačiajuosčio ryšio tinklų ir skaitmeninių paslaugų infrastruktūros gaires, t. y. numatomus tikslus ir prioritetus siekdama:

— padidinti Europos ekonomikos konkurencingumą skatinant MVĮ,

— skatinti nacionalinių tinklų tarpusavio ryšį ir sąveiką, taip pat galimybę naudotis šiai tinklais,

— kurti skaitmeninę bendrąją rinką.

([3]) EESRK nuomonės *Tinklo neutralumas* (dar nepaskelbtas OL), *Pirmoji radijo spektro politikos programa. Atviras internetas ir tinklo neutralumas Europoje*, OL C 107, 2011 4 6, p. 53.

([4]) EESRK nuomonės: *Pastabos dėl universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų*, OL C 175, 2009 7 28, p. 8, *Europos skaitmeninė darbotvarkė*, OL C 54, 2011 2 19, p. 58, *Pirmoji radijo spektro politikos programa. Atviras internetas ir tinklo neutralumas Europoje*, OL C 107, 2011 4 6, p. 53 ir kt.

([5]) Komunikatas „Strategijos Europa 2020 biudžetas“, COM (2011) 500 final.

2.4 Reglamentu siekiama šalinti skaitmeninės bendrosios rinkos sukūrimo kliūtis sudarant galimybes jungtis prie tinklo ir užtikrinat prieigą prie viešųjų skaitmeninių paslaugų infrastruktūros. Siekiamas tikslas – pašalinti su pasiūla susijusias problemas, kurios tapo akivaizdžios žlugus nemažam skaičiui įmonių ir sumažėjus investicijoms į plačiajuosčio ryšio tinklus ir paslaugas, kurios yra viešojo intereso, tačiau nepelningos (pvz., e. sveikata, e. tapatybė, e. viešasis pirkimas ir jų tarpvalstybinė sąveika). Be to, šių paslaugų paklausa gali didėti tik tada, jei piliečiai turi prieigą prie skaitmeninių tinklų.

2.5 Tarp pasiūlymų numatytos novatoriškos finansinės priemonės, kurios, atlikdamos sverto poveikį, gali paskatinti viešąsias ir privačias investicijas, taip pat infrastruktūros sektoriaus bendras finansavimas dotacijomis šių veiksmų tikslas – iki 2020 m. įgyvendinti Europos skaitmeninės darbotvarkėje nurodytus, visų pirma visiems užtikrinti visuotinę aprėptį ir 30 Mbps spartą ir užtikrinti, kad bent 50 % namų ūkių naudotųsi didesne kaip 100 Mbps sparta.

2.6 Bendros svarbos projektų prioritetai yra tokie:

— itin spartaus plačiajuosčio ryšio, kuriuo užtikrinama 100 Mbps ir didesnė duomenų perdavimo sparta, tinklų diegimas,

— plačiajuosčio ryšio tinklų diegimas siekiant sujungti salas ir periferinius regionus su centriniais Sąjungos regionais, užtikrinant, kad duomenų perdavimo sparta tuose regionuose būtų pakankama 30 Mbps arba didesnei plačiajuosčio ryšio spartai užtikrinti,

— skaitmeninių paslaugų infrastruktūros srities pagrindinių paslaugų platformų rėmimas,

— veiksmai, kuriais užtikrinama įvairių telekomunikacijų srities bendros svarbos projektų sinergija ir sąveika,

— bendros svarbos projektai taip pat gali apimti pagal kitas Sąjungos programas, pavyzdžiui, Europos viešojo administravimo institucijų sąveikos sprendimai (ISA programa), jau įgyvendintų elektroninių viešųjų paslaugų teikimą,

— numatyta bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis siekiant skatinti tinklų sąveiką,

— Komisija prašo suteikti jai įgaliojimą neribotą laiką priimti deleguotuosius aktus, kad galėtų keisti pasiūlymo dėl reglamento priede pateiktų bendros svarbos projektų apibūdinimą.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1 Siekdama sukurti sinergiją ir laikydamasi strateginio požiūrio Komisija pirmą kartą siūlo vieną finansavimo priemonę trims sektoriams: transporto, energetikos ir telekomunikacijų. Toks naujas požiūris yra labai svarbus ir gali būti pavyzdžiu valstybių narių infrastruktūros politikai. Be to, siekiant tikslo užtikrinti pažangius, tausius ir visiškai tarpusavyje sujungtus tinklus, Europos infrastruktūros tinklų priemonė bus svarbus indėlis kuriant Europos bendrąją rinką. Galiausiai. užtikrinant infrastruktūros projektų patikimumą ir sumažinus su jais susijusią riziką, būtų galima pritraukti papildomą viešojo ir privačiojo sektorių finansavimą.

3.2 Pagal šį naują scenarijų ypač svarbus plačiajuosčio ryšio tinklų ir paslaugų vaidmuo. EESRK jau yra pabrėžęs, kad svarbu suteikti piliečiams vienodas galimybes naudotis plačiajuosčiu ryšiu ir užtikrinti vartotojams kuo daugiau privalumų, kuriuos suteikia reali operatorių konkurencija ir valstybių narių paramos investicijoms į infrastruktūrą ir inovacijas politika, kuria remiamos investicijos ([6]).

3.3 Investicijos į telekomunikacijas ir, visų pirma, į plačiajuosčio ryšio tinklus ir skaitmeninių paslaugų infrastruktūrą yra būtina pažangaus ir kartu tvaraus ir integracinio Sąjungos ekonominio augimo sąlyga. Šiuo finansiniu įsipareigojimu ir šiuo reglamentu būtų priartėta prie Europos skaitmeninėje darbotvarkėje nurodyto tikslo (iki 2020 m. užtikrinti 30 Mbps spartą visiems ir užtikrinti, kad bent 50 proc. namų ūkių naudotųsi didesne kaip 100 Mbps sparta).

3.4 Komisijos sprendimas dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės yra teigiamas atsakas į EESRK išreikštas abejones ([7]) dėl komunikate „Europos skaitmeninė darbotvarkė“ pateikto gana neaiškaus ir neapibrėžto veiksmų plano ir nepakankamų investicijų į telekomunikacijų tinklą, kurias daugelio viešųjų paslaugų atveju lėmė mažo pelningumo perspektyva, taip pat objektyvūs sunkumai, su kuriais susiduria periferiniai regionai. Tai yra didžiausia kliūtis kurti prieinamą, greitą ir tvarią bendrą Europos erdvę vietos valdžios institucijoms, piliečiams, įmonėms ir pelno nesiekiančiam sektoriui.

3.5 EESRK daug kartų pabrėžė, kad visuotinė prieiga prie plačiajuosčio ryšio yra ne tik būtina modernios ekonomikos plėtojimo sąlyga, bet ir labai svarbus nepalankioje padėtyje esančių žmonių ir ekonominiu ir kultūriniu požiūriu tokioje padėtyje esančių ištisų teritorijų gerovės ir įtraukties veiksnys ([8]). Reikia priminti, kad 2006 m. kovo 20 d. komunikate „Atotrūkio įdiegiant plačiajuostį ryšį mažinimas“ ([9]) jau teigta, kad „plačiai paplitusi plačiajuosčio ryšio prieiga – pagrindinė šiuolaikinių valstybių ekonomikos plėtros sąlyga ir svarbus Lisabonos dienotvarkės aspektas“.

([6]) EESRK nuomonė *Elektroninių ryšių tinklai*, OL C 224, 2008 8 30, p. 50.
([7]) EESRK nuomonė *Europos skaitmeninė darbotvarkė*, OL C 54, 2011 2 19, p. 58,
([8]) EESRK nuomonės:: *Pastabos dėl universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų*, OL C 175, 2009 7 28, p. 8, *Skaitmeninės kultūros, skaitmeninių įgūdžių ir skaitmeninės įtraukties didinimas*, OL C 318, 2011 10 29, p. 9.
([9]) COM(2006) 129 final.

3.6 Tai, kad būtini dideli Europos įsipareigojimai šioje srityje vieningai ir tvirtai dar kartą patvirtinta pirmojoje Skaitmeninės darbotvarkės asamblėjoje, kuri įvyko 2011 m. birželio 16–17 d. Briuselyje pirmininkaujant Komisijos pirmininko pavaduotojai Neelie Kroes ir kurioje dalyvavo daugiau nei 1 000 suinteresuotųjų šalių ([10]): turinio teikėjai, kompiuterinės įrangos kūrėjai, investuotojai ir svarbiausių pasaulio bendrovių telekomunikacijų operatoriai. EESRK mano, kad šiuo klausimu būtų įdomu išnagrinėti Indijos patirtį: šios šalies federalinė vyriausybė paskelbė, kad 2014 m. diegiant fiksuoto ir belaidžio ryšio technologijas bus užtikrintas plačiajuostis ryšys 600 milijonų gyventojų. Tokio įsipareigojimo mastą galima prilyginti ES įsipareigojimams, todėl Indijos iniciatyva gali būti geros praktikos pavyzdžiu. Komitetas gali užmegzti ryšį organizuodamas ES ir Indijos apskritojo stalo diskusiją ([11]).Dalyviai pritarė Komisijai, jog dabartinio investicijų į telekomunikacijas modelio nepakanka ekonominiu požiūriu prieinamai ir kokybiškai (sparčiai, stabiliai, už prieinamą kainą, visiems prieinamą) plačiajuosčio ryšio infrastruktūrai plėtoti.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1 Tarp komunikate nurodytų bendros svarbos projektų, kuriems gali būti teikiama finansinė parama, yra projektai, susiję su transeuropinės didelės spartos pagrindinio tinklo jungtimis viešosios administracijos įstaigoms, sąveikiuoju atpažinimu ir tapatybės nustatymu grindžiamų tarpvalstybinių e. valdžios paslaugų teikimu (pvz., europinės elektroninės verslo įsteigimo, tarpvalstybinio viešojo pirkimo, e. teisingumo, tarpvalstybinių e. sveikatos paslaugų procedūros), nuotoline prieiga prie kultūros paveldo, saugiu naudojimusi internetu nepilnamečiams, kova su sukčiavimu elektroninėje prekyboje, pažangios energijos paslaugomis.

4.2 Šie projektai padeda užtikrinti ekonomikos augimą ir skatinti bendrosios rinkos plėtojimą, kadangi didina Europos ekonomikos ir visų pirma MVĮ konkurencingumą. Jie padeda gerinti piliečių gyvenimo kokybę ir įmonių bei valdžios institucijų kasdienę veiklą, nes skatina nacionalinių telekomunikacijų tinklų sujungimą, jų sąveiką ir prieigą prie tokių tinklų.

4.3 Komisija jau buvo nurodžiusi didžiausias problemas, kurias reikia išspręsti norint veiksmingai įgyvendinti Europos skaitmeninėje darbotvarkėje ([12]) (kuri yra viena iš septynių strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų) numatytus tikslus. Šiuo klausiu EESRK yra pabrėžęs, kad „nepakankamas politikos iniciatyvų įgyvendinimas dar labiau padidino dėl susiskaidymo ir nepakankamų investicijų atsiradusį Europos skaitmeninės darbotvarkės sąstingį.“ ([13])

4.4 EESRK gali pritarti Komisijos pasiūlymui raginti valstybes nares įgyvendinti iniciatyvas, kurių tikslas užtikrinti, kad visi ES piliečiai galėtų naudotis naudingo turinio ir paslaugų integruotu tinklu, nors kol kas ji dar nenumato galimybės įvesti kiekvieno Europos piliečio elektroninę atpažintį (eID), kuri palengvintų elektroninių paslaugų teikimą ir elektroninę prekybą. Tai yra klausimai, dėl kurių EESRK yra parengęs specialias rekomendacijas ([14]).

4.5 Komisijos nustatyta finansinė priemonė gali padėti išspręsti problemą, kuri iki šiol ribojo galimybes sukurti tvirtą infrastruktūrą. Vien tik struktūrinių fondų ir Konkurencingumo ir naujovių programos, skirtos skaitmeninių paslaugų infrastruktūrai ir tik bandomiesiems projektams, neužtenka, kad būtų pasiekta kritinė masė, reikalinga plataus masto skaitmeninėms paslaugoms užtikrinti. Šiuo metu dėl konkurencijos stokos ir didelės rinkos rizikos daugelyje regionų nepakankamai investuojama į plačiajuostį ryšį, skaitmeninės paslaugos menkai išvystytos ir nesąveikios, kadangi nėra suderintų techninių sprendimų. Jei padėtis nesikeis, nebus sukurta veiksminga skaitmeninė bendroji rinka ir daug Europos piliečių susidurs su atskirties problema.

4.6 EESRK mano, kad finansuotinuose projektuose būtų laikomasi tinklo technologijų neutralumo principo, kuris turi lemiamos reikšmės siekiant, kad internetas iš tiesų būtų atviras ([15]).

4.7 Be to, jau daugelį metų EESRK tvirtai pabrėžia savo įsitikinimą, kad interneto prieigą nuo šiol būtina įtraukti universaliųjų paslaugų įpareigojimus ([16]). Komitetas dar kartą teigia, kad Komisija vengia spręsti šį svarbų klausimą, kadangi persvarstant universaliųjų paslaugų apimties klausimą Komisijos narė Neelie Kroes atmetė galimybę įtraukti mobiliojo ryšio paslaugas ir prieigą prie sparčiojo ryšio ([17]). Tokią išvadą Komisija grindė 2010 m. kovo mėn. pradėtomis viešosiomis konsultacijomis, per kurias paaiškėjo, kad tai lemtų didelę naštą pramonei ir turėtų įtakos vartotojų kainoms šalyse, kuriose šios paslaugos dar menkai išvystytos.

4.8 Keista, kad, nors Komisija teigia gerai suprantanti, kad infrastruktūros srityje Sąjunga privalo padaryti lemiamą kokybinį šuolį, ji visgi atsargiai vertina galimybę persvarstyti dar 2002 m. priimtą teisės aktą dėl universaliųjų telekomunikacijų paslaugų ([18]).

([10]) Daugiau informacijos apie šią asamblėją: http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/daa/index_en.htm

([11]) Žr. Indijos telefonų bendrovės (*Manhagar Telephone Nigam Limited*) vykdomojo direktoriaus AK.Bhargava pasisakymą: „Siekiant padidinti plačiajuosčio ryšio skverbtį, plėtojant infrastruktūrą, turi būti iš anksto numatyta paklausa. Būtina užtikrinti aukštą paslaugų kokybę, visų pirma turi būti prieinama kaina.“ *Broadband Tech India*, 2011 m. rugsėjo 12 d.

([12]) COM(2010) 245 final/2.

([13]) EESRK nuomonė *Europos skaitmeninė darbotvarkė*, OL C 54, 2011 2 19, p. 58.

([14]) EESRK nuomonė *Europos skaitmeninė darbotvarkė*, OL C 54, 2011 2 19, p. 58.

([15]) OL C 24, 2012 1 28, p. 139.

([16]) EESRK nuomonės: *Pastabos dėl universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų*, OL C 175, 2009 7 28, p. 8, *Europos skaitmeninė darbotvarkė*, OL C 54, .2011 2 19, p. 58, *Pirmoji radijo spektro politikos programa. Atviras internetas ir tinklo neutralumas Europoje*, OL C 107, 2011 4 6, p. 53 ir kt.

([17]) 2011 m. lapkričio 23 d. pranešimas, žr. IP/11/1400.

([18]) 2002 m. kovo 7 d. Universaliųjų paslaugų direktyva 2002/22/EB.

Nors EESRK supranta ekonominius sunkumus, į kuriuos atkreipė dėmesį Komisija, visgi dar kartą pabrėžia, kad laukiant, kol šis prioritetinis tikslas bus kuo skubiau įgyvendintas, reikia kiekvienam piliečiui užtikrinti viešąją arba individualią prieigą prie plačiajuosčio ryšio, už ekonomiškai pagrįstą kainą ir prieinamą logistiką.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1364/2006/EB

(COM(2011) 658 galutinis – 2011/0300 (COD))

(2012/C 143/25)

Pranešėjas **Egbert BIERMANN**

Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 15 d., ir Europos Sąjungos Taryba, 2011 m. lapkričio 29 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 172 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1364/2006/EB

COM(2011) 658 final – 2011/0300 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 3 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 131 nariui balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius.

Ši nuomonė yra viena iš penkių nuomonių, kurias EESRK parengė dėl 2011 m. spalio mėn. Europos Komisijos priimtos **Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP)** ir jos gairių. Šį nuomonių rinkinį sudaro nuomonės **TEN/468** dėl **EITP** (pranešėjas Raymond HENCKS), **TEN/469** dėl **transeuropinių telekomunikacijų tinklų gairių** (pranešėjas Antonio LONGO), **TEN/470** dėl **transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių** (pranešėjas Egbert BIERMANN), **TEN/471** dėl **transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių** (pranešėjas Stefan BACK) ir **TEN/472** dėl **projektų obligacijų iniciatyvos infrastruktūros projektams** (pranešėjas Armin DUTTINE).

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 EESRK remia tikslą modernizuoti ir visapusiškai išplėsti Europos energetikos infrastruktūrą. Veiksminga, saugi ir stabili Europos energijos tiekimo infrastruktūra, taip pat energijos išteklių, tiekimo šaltinių ir tranzito maršrutų diversifikavimas yra saugaus ir stabilaus energijos tiekimo ES pagrindas.

1.2 Finansų krizė parodė, kad visų pirma stabilios pramonės struktūros, taip pat stabilios MVĮ struktūros kuria pridėtinę vertę ir padeda greičiau įveikti krizę. Abiem sektoriams yra svarbi stabili energetikos infrastruktūra, užtikrinanti aukštą tiekimo saugumo lygį.

1.3 Energiją ateityje reikės dideliais atstumais transportuoti dažniau ir didesniais kiekiais nei tai ekonomiškai pagrįsta šiandien. Kaip nurodyta Europos Komisijos pasiūlyme, tam reikia sukurti tinkamas sąlygas ir jas įgyvendinti.

1.4 Turi būti sukurtas stabilus visą Europą apimantis aukštosios įtampos nuolatinės srovės perdavimo tinklas. Iki šiol naudotos perdavimo linijos nėra visiškai patikimos.

1.5 Kad būtų galima išvengti tiekimo trūkumų, reikia sukurti Europos pasienio pastotes. Tiekimo trūkumų valdymas padėtų užtikrinti stabilų tiekimą.

1.6 Tik sukūrus transeuropinę energetikos infrastruktūrą visos ES valstybės narės galės pasinaudoti savo geografinės padėties pranašumais, kai naudojami nacionaliniai energijos ištekliai. Tai pasakytina apie hidroelektros ir vėjo energijos naudojimą, taip pat saulės energijos įrenginių eksploatavimą Pietų Europoje. Be to, būtų galima optimizuoti ir iškastinių energijos išteklių, pavyzdžiui, naftos, dujų ir anglies naudojimą.

1.7 Tik išplėtus energetikos infrastruktūrą pavyks pereiti prie tvaraus, saugaus energijos tiekimo, kurio metu išskiriama mažai anglies dioksido.

1.8 EESRK remia Europos infrastruktūros tinklų priemonės sukūrimą. Šiuo metu tik apytikriai žinomos būtinų investicijų apimtys. Vis dėlto įgyvendinimui reikia konkrečiai apskaičiuoti, kiek iš tikrųjų reikės investicijų; taip pat reikalingos geresnės pagrindinės sąlygos ir lėšos investicijoms į Europos energetikos infrastruktūros plėtrą. Tačiau dėl to neturėtų nukentėti nemažiau svarbi paskirstymo tinklų plėtra valstybėse narėse ir regionuose. Tinklo tarifai, skatinantys privačias investicijas, būtini visais lygmenimis. Be to, reikia veiksmingų programų, pagal kurias suteikiamos viešosios garantijos ir parama, kad būtų galima pritraukti privačius investuotojus.

1.9 Ypač svarbūs yra projektų atrankos kriterijai. Jie turi būti skaidrūs tinklų operatoriams, energiją gaminančioms ir vartojančioms įmonėms bei plačiajai visuomenei. EESRK palankiai vertina pasiūlyme pateiktą visuomenės ir regionų dalyvavimo struktūrą. Todėl pritaria ir reglamento projekto priede nurodytiems projektų atrankos kriterijams.

1.10 Būtina plėsti Europos elektros energijos tinklą, kad būtų galima pasiekti optimalią apkrovos pusiausvyrą ir išnaudoti efektyvaus vartojimo potencialą. Kad tinklo plėtra netaptų Europos augimo kliūtimi, reikia gerokai paspartinti leidimų išdavimo procesą. Reglamento projekte pateikti su tuo susiję pasiūlymai taip pat yra palankiai vertinami. Valstybės narės raginamos imtis būtinų veiksmų ir atitinkamai pakeisti nacionalinius įstatymus.

1.11 EESRK nuomone, norint įveikti su tinklo plėtra susijusius sunkumus, iš esmės reikėtų didesnio visų suinteresuotųjų subjektų pritarimo ir glaudesnio dialogo.

1.12 Reikia papildomų mokslinių tyrimų, kad būtų galima naudojant pažangiuosius tinklus, kaupimo pajėgumus ir sumaniai derinant įvairias energijos rūšis sumažinti svyravimus, atsirandančius gaminant elektros energiją iš atsinaujinančiųjų išteklių. Kalbant apie įgyvendinimą, visoje ES būtina užtikrinti teisinį tikrumą.

1.13 Ypatingą dėmesį reikia skirti Europos elektros energijos tinklo stabilumui, nes keičiantis sąlygoms į sistemą patenka vis daugiau nepastovios atsinaujinančiosios energijos. Įtampos ir dažnio palaikymas negali svyruoti.

1.14 Norint sukurti transeuropinę energetikos infrastruktūrą reikia plataus visuomenės pritarimo. Reglamento projekte siūlomos galimybės yra svarbus žingsnis šio tikslo link. Pavienėse ES šalyse šias galimybes prireikus reikia išplėsti.

1.15 Tiek plečiant, tiek ir eksploatuojant transnacionalinius energetikos tinklus darbuotojams bus keliami ypač aukšti reikalavimai. Šiam darbui reikės atitinkamai parengti darbuotojus ir numatyti galimybes jiems tobulintis. Ypač reikės specializuotų tobulinimosi kursų aukštos kvalifikacijos darbuotojams, pavyzdžiui, vadovams ir inžinieriams, tokiose srityse kaip inovacijos, moksliniai tyrimai ir rizikos prevencija transportuojant energiją tarp įvairių šalių, taip pat kursai susipažinti su nuolat besikeičiančia nacionaline teise. Be to, sudarant sutartis reikėtų atkreipti dėmesį į tai, ar laikomasi socialinių standartų.

1.16 EESRK palankiai vertina tai, kad apsistota ties visapusio dujų tinklo idėja. Į tinklą sujungus įvairius dujų gavybos regionus, išaugs tiekimo saugumas.

1.17 Tiriamieji anglies dioksido surinkimo ir saugojimo projektai, kuriuos vykdyti skatina Europos Sąjunga, nedaug pasistūmėjo. Jau šiandien turėtų būti planuojamas tinklas, kuris sujungtų mokslinių tyrimų centrus ir galimas akumuliavimo vietas. Tačiau, jau dabar abejojama, ar tai pavyks įgyvendinti iki 2020 m. Todėl EESRK ragina pradėti stebėsenos procesą, kurio metu būtų tiriamos ir bandomos galimybės taikyti šią technologiją (žr. Nuomonę dėl anglies dioksido geologinio saugojimo (CESE 1203/2008), pranešėjas Gerd Wolf) ([1]).

2. **Įžanga**

2.1 Europos politikams ir visuomenei tenka didelis iššūkis – formuoti Europos energetikos ateitį. Norint įgyvendinti šį tikslą, reikia imtis nuoseklių, tikslinių ir realistiškų veiksmų, kurie būtų paremti ekonominio pagrįstumo studijomis. Šie veiksmai turi atitikti bendrą Europos koncepciją ir neapsiriboti valstybių narių sienomis.

2.2 Pagrindiniu bendrų Europos veiksmų kelrodžiu turi būti trys ES energetikos politikos tikslai – energijos tiekimo saugumas, konkurencingumas ir tvarumas. Tačiau šių trijų tikslų reikia siekti prisiimant socialinę atsakomybę, t. y. užtikrinant, kad visi ES piliečiai energiją gautų prieinama kaina.

2.3 2010 m. lapkričio 17 d. Komisija paskelbė komunikatą „2020 m. ir vėlesnio laikotarpio energetikos infrastruktūros prioritetai“. Šiame komunikate raginama parengti naują Europos energetikos infrastruktūros politiką, pagal kurią tinklų plėtra ateityje būtų koordinuojama transeuropiniu lygmeniu. Kartu tai reiškia, kad reikės peržiūrėti ir toliau plėtoti iki šiol galiojusias transeuropinių energetikos tinklų strategijas ir koncepcijas.

2.4 Galiausiai, 2011 m. spalio 19 d. Komisija priėmė Pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1364/2006/EB. Tikslas – sukurti bendrą energetikos infrastruktūros rinką. Reglamentas turėtų įsigalioti nuo 2013 m. sausio 1 d. Taigi, transeuropinės energetikos infrastruktūra yra 2020 m. Europos energetikos koncepcijos dalis. Šios koncepcijos sudedamosios dalys: visų valstybių narių sujungimas į Europos tinklą, tvarios energijos gamybos skatinimas, energijos vartojimo efektyvumo didinimas, išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimas ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtojimas.

2.5 Ateityje labai išaugs energetikos infrastruktūros svarba. Vokietijos federalinės vyriausybės Etikos komisija dėl saugaus energijos tiekimo ją įvardijo kaip „pažangiųjų technologijų ekonomikos branduolį“ ([2]).

([1]) OL C 27, 2009 2 3, p. 75.

([2]) „Persilaužimas Vokietijos energetikos sektoriuje – bendras projektas ateičiai“ (vok. *Deutschlands Energiewende – Ein Gemeinschaftswerk für die Zukunft*), pateikė Etikos komisija dėl saugaus energijos tiekimo (vok. *Sichere Energieversorgung*), 2011 m. gegužės 30 d., Berlynas, p. 38.

2.5.1 Elektros energijos perdavimo srityje tai reiškia visos ES aukštosios įtampos nuolatinės srovės perdavimo tinklo plėtrą (elektros energijos magistralė), įskaitant pastotes, elektros energijos kaupimo įrenginių tyrimą ir plėtojimą, pažangiųjų decentralizuotų elektros energijos paskirstymo sistemų (angl. *smart grids*) plėtrą ir skatinimą sumaniai vartoti elektros energiją.

2.5.2 Gamtinės dujos ir ateityje bus labai svarbi Europos energijos rūšių derinio dalis siekiant sumažinti elektros energijos gamybos svyravimus ir užtikrinti bazinį aprūpinimą. Turi būti greičiau tiesiami aukšto slėgio dujotiekiai ir užtikrinami atitinkami kaupimo pajėgumai. Žvelgiant iš šiandieninės perspektyvos, kaupimo sąnaudos gana didelės, todėl reikia apsvarstyti, ar negalima gamtinių dujų saugojimo pakeisti, bent jau iš dalies, kitais energijos gamybos būdais.

2.5.3 Vidutinės trukmės laikotarpiu nafta ir toliau bus svarbi, ypač kelių transporto srityje. Todėl reikia išplėsti ir optimizuoti transporto struktūras užtikrinant aukšto lygio tiekimo saugumą.

2.5.4 Be to, reikės sukurti anglies dioksido transportavimo infrastruktūrą. Šiuo metu vyksta diskusijos dėl šios technologijos pranašumų ir trūkumų. Šioje srityje dar reikia papildomų mokslinių tyrimų, vystomosios veiklos ir priemonių pritarimui skatinti, todėl tikėtina, kad įgyvendinimas vėluos.

2.6 Valstybių narių vidaus energijos šaltiniai turi būti integruoti į Europos energetikos infrastruktūrą. Tokiu būdu, pavyzdžiui, labai modernios nafta ir anglimi kūrenamos elektrinės galėtų padėti užtikrinti bazinį aprūpinimą ir sumažinti elektros energijos gamybos svyravimus.

3. **Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento**

3.1 Siūlomo Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių turinio esmė – valstybių narių įpareigojimas dalyvauti įgyvendinant transeuropinės infrastruktūros priemones ir kartu kurti veiksmingesnes transportavimo struktūras. Nuolat kylant energijos paklausai jungimasis į transeuropinius energetikos tinklus tampa neišvengiamas. Su tuo susiję visi energetikos sektoriai.

3.2 Pasiūlyme pateikta 12 prioritetinių energetikos infrastruktūros projektų ir sričių. Visos valstybės narės atitinkamai turi būti įtrauktos į atskirus projektus, kuriuos sudaro:

— keturi elektros energijos koridoriai, įskaitant jėgainių Šiaurės jūrose tinklo ir Šiaurės-Pietų tinklo kūrimą,

— keturi dujų koridoriai, įskaitant Europos dujų tinklų kūrimą siekiant užtikrinti tiekimo saugumą,

— vienas naftos koridorius, prioritetą teikiant tiekimo saugumo užtikrinimui, taip pat

— trys prioritetinės teminės sritys: įskaitant pažangiųjų tinklų plėtrą, elektros energijos magistrales ir tarpvalstybinius anglies dioksido tinklus.

3.3 Šioms keturioms infrastruktūros sritims Komisija pasiūlė 15 kategorijų (tarp jų elektros energijos magistralės, elektros energijos kaupimo įrenginiai, dujotiekiai, naftos transportavimas ir anglies dioksido transportavimo vamzdynai). Tai būtina, norint visoms suinteresuotosioms šalims užtikrinti vienodą ir priimtiną atskaitos tašką.

3.4 Tai pasakytina ir apie Komisijos pasiūlyme nustatytas privalomas taisykles dėl grupių bendradarbiavimo įgyvendinant projektus regionų lygiu. Šios taisyklės taikytinos visoms regioninėms grupėms ir yra skirtos optimizuoti bendradarbiavimą. Į šias grupes turi būti įtrauktos visos susijusios suinteresuotosios šalys. Šias taisykles ir rodiklius taikyti būtina, nes projektai darys didelį poveikį valstybių narių ir besiribojančių šalių teritorijoms.

3.5 Kadangi valstybėse narėse skirtingos ne tik elektros energijos kainos, bet ir tinklo kainos, pasiūlyme nustatomas metodas sąnaudų ir naudos analizei atlikti, pagal kurį atskiruose energetikos sektoriuose galima kurti ir palyginti scenarijus, pavyzdžiui, susijusius su paklausa, kainų apskaičiavimu ir gamybos pajėgumais.

3.6 Galiausiai yra parengtos Skaidrumo ir visuomenės dalyvavimo gairės. Jose nurodyta, kad reikia atsižvelgti į valstybėse narėse galiojančias skirtingas taisykles ir sukurtos vienodos procedūros. Siūloma parengti procedūrų vadovą. Tikslas – kuo platesnis piliečių dalyvavimas. Siūlomos privalomos taisyklės turi būti taikomos visoje Europoje, kad būtų galima suvienodinti procedūras (žr. Pasiūlymo II priedą).

3.7 Kartu tai atveria galimybes įgyvendinti bandomuosius piliečių dalyvavimo projektus siekiant plėtoti dalyvavimo kultūrą Europoje.

3.8 Taigi, viešasis vietos ir regionų valdžios institucijų, įmonių ir plačiosios visuomenės dalyvavimas įgyja visiškai naują matmenį. Dalyvauja ne tik vienos valstybės, bet visų suinteresuotų valstybių narių visuomenė. Taip iš esmės gimsta beveik tarpvalstybinis dalyvavimas, kuris gali ir turi paskatinti

Europos dalyvavimo kultūros ugdymą. Šis aspektas pakankamai išsamiai išplėtotas Regionų komiteto (RK) nuomonėje „2020 m. ir vėlesnio laikotarpio energetikos infrastruktūros prioritetai“ ([3]) (žr. 3 ir 4 punktus).

3.9 Teisinis galimo reglamento įgyvendinimas grindžiamas pirmiausia Sutarties dėl ES veikimo 171 straipsnio 1 dalimi, kurios nuostatos yra aiškiai suformuluotos, taip pat bendro sprendimo procedūra pagal 172 straipsnį. Svarbu, kad ir ateityje būtų išsaugota esama valstybių narių kompetencija spręsti dėl įvairių energijos rūšių derinimo. Atsižvelgiant į tai, ES kompetencija transeuropinių tinklų srityje yra naudinga ir turi būti labiau išplėsta.

3.10 Finansinis Europos energetikos infrastruktūros plėtros planas iki 2020 m. vertinamas apie 210 mlrd. eurų ([4]). Tikimasi, kad privačių investuotojų dalis sieks 50 proc. Kad šis lygis būtų pasiektas, šiuo metu Komisija svarsto ir rengia finansavimo priemones. Jas šiuo metu vertina tyrimo grupė dėl nuomonės „Strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijų iniciatyva, skirta infrastruktūros projektams“ ([5]).

3.11 Siūlomas reglamentas turėtų įsigalioti 2013 m. sausio 1 d. Reglamento finansavimo principai yra planuojamos ES bendros 2014–2020 m. finansinės programos dalis.

4. **EESRK pastabos**

4.1 Energijos tiekimo saugumas naudojant šiuolaikinę energetikos infrastruktūrą yra viena iš pagrindinių Europos visuomenės vystymosi prielaidų. Dėl šios priežasties EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą. Tai yra svarbus žingsnis įgyvendinant 2020 m. energetikos politikos tikslus.

4.2 Siūlomas sprendimas – tai kompromisas tarp rinkos skaidrumo užtikrinimo, būtino reguliavimo ir rinkos laisvės. Tai vertintina teigiamai. Šiuo metu valstybės narės skirtingai reguliuoja energijos rinkas. Gali kilti ir interesų konfliktų. Todėl siekiama suvienodinti nacionalines energijos rinkas atsižvelgiant į nacionalinius poreikius.

4.3 Atsiveria galimybės bendrai imtis tikslinių veiksmų, visų pirma kalbant apie siūlomus rodiklius ir taisykles, kurios bus privalomos visiems. Taip siekiama iš anksto sumažinti ginčų dėl sąvokų pavojų.

4.4 Nustatytas tikslas sukurti energetikos supertinklą, po to – decentralizuotus pažangiuosius tinklus, turės teigiamo poveikio ne vienai sričiai:

— bus sukurta daugiau ir geresnių darbo vietų, ypač atokiuose Europos regionuose,

— dėl saugesnio energijos tiekimo sustiprės Europos kaip gamybos ir paslaugų vietos konkurencingumas pasaulyje; tai visų pirma taikytina MVĮ,

— Europos energetikos infrastruktūros modernizavimas ir plėtra padės užtikrinti efektyvesnį energijos vartojimą,

— kuriant tarpvalstybinę infrastruktūrą ir kartu plečiant regioninius tinklus atsiveria galimybės labiau sumažinti esamus energijos trūkumus,

— didesnė konkurencija energijos rinkose gali paskatinti kainų stabilizavimą, ar netgi mažėjimą; tačiau poveikis gali būti priešingas – būtinybė numatyti iš dalies išsamų reguliavimą, gali turėti neigiamo poveikio kainoms; reikėtų pradėti politinių svarstymų procesą, kokį kelią pasirinkti.

4.5 Planuojamas regionų ir vietos valdžios institucijų dalyvavimas reiškia, kad jų pritarimas pačių pasiūlytoms infrastruktūros inovacijoms bus didesnis. Šį aspektą RK ypač pabrėžė savo atitinkamoje nuomonėje.

4.6 Tinklo reguliavimui reikalinga nauja kryptis. Reikia rasti būdą, kaip operatorių naudos siekį pakeisti platesnėmis koncepcijomis. Vienas pagrindinių klausimų – techninės ekonominio pagrįstumo galimybės, kiti klausimai būtų ekonominis, tvarus ir socialinis įgyvendinimas.

4.7 Svarbus šiuolaikinės energetikos infrastruktūros aspektas – energijos atsargos. Iki šiol šis aspektas buvo dažniausiai būdavo taikomas gamtinėms dujoms ir naftai. Ligšiolinė energijos kaupimo sąvoka išplečiama įtraukiant elektros energijos kaupimą. Iš esmės kyla klausimas, ar tai bendros svarbos projektai, ar tik nacionaliniai. Kol kas nėra jokių ES taisyklių šioje srityje ir esama labai rimtų teisinių abejonių. Todėl Komisija raginama parengti pasiūlymą, kuris energijos kaupimo srityje užtikrintų teisinį tikrumą. Pasiūlyme, neapsiribojant iki šiol numatytomis remtinomis energijos kaupimo galimybėmis, turi būti apsvarstyti visi įmanomi techniniai sprendimai, pavyzdžiui, akumuliatoriai, garo technologijos, vandenilis arba metanas. Be to, pageidautina, kad įgyvendinimo metu būtų remiami mokslinių tyrimų projektai.

4.8 Jei valstybėje narėje yra įsteigta nacionalinė ekonomikos ir socialinių reikalų taryba, planuojant ir įgyvendinant projektus turi būti įsiklausoma į jos nuomonę ir su ja konsultuojamasi.

([3]) OL C 259, 2011 9 2, p. 48–53.

([4]) Apie 140 mlrd. eurų aukštos įtampos elektros energijos perdavimo sistemoms, elektros energijos akumuliavimui ir pažangiųjų tinklų technologijoms, apie 70 mlrd. eurų aukšto slėgio dujotiekiams ir apie 2,5 mlrd. eurų anglies dioksido transportavimo infrastruktūrai.

([5]) Žr. EESRK nuomonę „ Strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijų iniciatyva, skirta infrastruktūros projektams“ (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 3).

4.9 Vykdant regioninius energetikos infrastruktūros projektus turi būti atsižvelgta į nacionalines darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus taisykles. Tai yra labai svarbi sąlyga siekiant užtikrinti esamų ir būsimų su Europos infrastruktūros projektais susijusių darbo vietų socialinį matmenį.

4.10 Kad įgyvendinimas vyktų sklandžiai ir infrastruktūros projektus vykdantys darbuotojai galėtų atlikti šias daug pastangų reikalaujančias užduotis, turi būti sudarytos galimybės jiems įgyti atitinkamą kvalifikaciją ir ją gerinti.

4.11 ES piliečiai turi būti kruopščiai informuojami apie būsimus infrastruktūros projektus. Be plataus piliečių pritarimo jų įgyvendinti nepavyks.

4.12 Infrastruktūros sąnaudos įtraukiamos į galutinio vartotojo mokamą energijos kainą. Paprastai jos paskirstomos vartotojams. Kyla pavojus, kad kai kurie gyventojai negalės naudotis elektros energija. Apie tai pasiūlyme užsimenama tik tarp kitko. Reikėtų paremti ir toliau plėtoti idėjas, kaip išvengti energijos nepritekliaus Europoje. Galiausiai labai svarbu, kaip pavyks užtikrinti konkurenciją energijos rinkose, kuri gali neutralizuoti kainų didinimą.

4.13 Be to, infrastruktūros sąnaudos bus optimalios, tinkamoje vietoje gaminant tinkamą energiją. Vėjo energija turi būti gaminama regionuose, kuriuose stiprus vėjas, o saulės energija – saulėtuose regionuose. Tai skatina optimizuoti ne tik energijos gamybą, bet ir energijos transportavimą.

4.14 Pramonė ir MVĮ, kaip ir anksčiau, sukuria didžiausią pridėtinę vertę Europoje. Joms taip pat labai svarbus stabilus energijos tiekimas konkurencingomis kainomis pasaulio lygmeniu.

4.15 Vienas neatsakytas klausimas – planas sukurti anglies dioksido transportavimo infrastruktūrą. Šiuo metu vyksta diskusijos dėl šios technologijos pranašumų ir trūkumų. Kadangi iškastiniai energijos ištekliai – nafta, dujos ir anglis – vidutinės trukmės laikotarpiu ir toliau bus derinami su kitomis energijos rūšimis, reikia pagalbinių priemonių šiai technologijai sustiprinti ir atitinkamai infrastruktūrai sukurti, kad būtų galima pasiekti ES ilgalaikius klimato apsaugos tikslus. Tačiau šiuo metu beveik nėra bandomųjų projektų. Abejotina, ar jie bus vykdomi iki 2020 m. ir vėliau.

4.16 Todėl EESRK pritaria pasiūlymui dėl reglamento dėl energetikos infrastruktūros ir remia spartų jo įgyvendinimą, atsižvelgus į pateiktas pastabas.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Sąjungos transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių

(COM(2011) 650 galutinis – 2011/0294 (COD))

(2012/C 143/26)

Pranešėjas **Stefan BACK**

Europos Parlamentas, 2011 lapkričio 15 d., ir Taryba, 2011 m. lapkričio 30 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 172 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Sąjungos transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių

COM(2011) 650 final – 2011/0294 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 3 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 6 susilaikius.

Tai viena iš penkių EESRK parengtų nuomonių dėl **Europos infrastruktūros tinklų priemonės** ir jos gairių, kurias Europos Komisija paskelbė 2011 m. spalio mėn. Penkių nuomonių paketą sudaro šios nuomonės: **TEN/468** dėl **Europos infrastruktūros tinklų priemonės** (pranešėjas Raymond HENCKS), **TEN/469** dėl **telekomunikacijų** tinklų gairių (pranešėjas (Antonio LONGO), **TEN/470** dėl **energetikos** infrastruktūros gairių (pranešėjas Egbert BIERMANN), **TEN/471 dėl transporto** tinklo plėtros gairių (Stefan BACK) ir **TEN/472** dėl projektų **obligacijų** iniciatyvos (pranešėjas Armin DUTTINE).

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina komunikatą dėl augimo paketo (toliau – komunikatas) ir pasiūlymą dėl reglamento dėl Sąjungos transeuropinio transporto tinklo gairių (toliau – pasiūlymas). Komunikate pateiktas metodas ir pasiūlyme pateiktos reguliavimo priemonės, skirtos jam įgyvendinti transporto srityje, daugiausia atitinka tai, ką EESRK išdėstė ankstesnėse nuomonėse.

1.2 Ypač EESRK pritaria minčiai, kad norint sėkmingai įgyvendinti strategiją „Europa 2020“ ir 2011 m. baltojoje knygoje „Bendros Europos transporto erdvės kūrimo planas“ (toliau – 2011 m. Transporto politikos baltoji knyga) įvardytus tikslus, būtina turėti daugiarūšio transporto ir sklandaus tarpvalstybinio susisiekimo infrastruktūros tinklus, kurie apimtų ir galutinės paskirties vietą, ir užtikrinti gerą susisiekimą su ES nepriklausančiomis šalimis. EESRK taip pat palankiai vertina tai, kad transporto, energetikos ir skaitmeninių paslaugų sektorių infrastruktūros politiką norima tvarkyti integruotai, siekiant kuo didesnės sąveikos ir efektyvaus išteklių naudojimo. Vis dėlto, EESRK turi ir pastabų – jos dėstomos toliau.

1.3 Tarp pasiūlymo 10 straipsnyje įvardytų planavimo prioritetų EESRK pasigenda tikslo siekti sąveikos su kitais tinklais.

1.4 Komitetui atrodo, kad pasiūlyme numatyti itin ilgalaikiai tikslai ir kitos, 2020–2030 metų laikotarpiui numatytos praktiškesnės ir skubesnės priemonės stokoja nuoseklumo.

1.5 EESRK pritaria dviejų lygmenų – visuotinio tinklo ir pagrindinio tinklo – principui. Vis dėlto EESRK abejoja, ar pagrindinio tinklo koridorių (toliau - koridoriai) iš tikrųjų nereikėtų vertinti kaip trečio lygmens, kuris dabartinėse pasiūlymo gairėse pakeičia prioritetinius projektus. Komitetas taip mano todėl, kad pasiūlymo IV skyriuje pateikiami konkretūs koridorių ir jų plėtros apibrėžimo kriterijai, o tai suteikia jiems savitumo ir tuo jie neabejotinai išsiskiria iš likusio pagrindinio tinklo. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad nenuspėjamumo ir teisinio netikrumo problemos kyla dėl to, kad koridoriai ir jų iš anksto atrinkti projektai yra išvardyti Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Europos infrastruktūros tinklų priemonė (toliau – Pasiūlymas dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės), priede ir kad šį dokumentą numatyta taikyti tik 2014–2020 m., nors ir koridoriai, ir projektai yra ilgalaikiai ir jiems prioritetiškumą reikia užtikrinti ir po 2020 metų.

1.6 Todėl EESRK laikosi nuomonės, kad šią nenuspėjamumo ir teisinio netikrumo problemą galima būtų išspręsti sudarius šio pasiūlymo priede nurodytų pagrindinio tinklo koridorių ir iš anksto atrinktų projektų sąrašą arba paskelbus, kad sąrašas galios tol, kol galios šis pasiūlymas, nebent ateityje būtų daromi pakeitimai.

1.7 EESRK nurodo svarbų koordinavimo ir valdymo organizavimo, kuris numatytas pagrindinio tinklo koridoriams, svarbą, siekiant juos lengviau įgyvendinti. Nepaisant to, Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kaip svarbu išlaikyti valdymo organizavimą kuo tinkamesnį ir ekonomiškesnį, sutelkiant aiškų dėmesį į tikslą užtikrinti, kad tarpvalstybinės sąsajos veiktų optimaliai ir kad koridoriuose būtų išvengta kliūčių. EESRK ragina rasti sprendimus, kuriais būtų išvengta paralelinių valdymo organizacijų ir funkcijų dubliavimosi, kai skirtingų koridorių sistemos sutampa, pavyzdžiui, pagrindinio tinklo koridoriai ir konkurencingo krovinių vežimo Europos geležinkeliais tinklo dalys.

1.8 EESRK norėtų žinoti, ar nereikėtų aiškių nuostatų, kuriose visam pagrindiniam tinklui (įskaitant jūrų greitkelių, jungiančių pagrindinio tinklo uostus, projektus) būtų numatytas koordinavimo ir valdymo mechanizmas, toks, koks siūlomas koridoriams, kad pagrindinius tinklus būtų patogiau tinkamai ir laiku sukurti. Ypač EESRK norėtų pabrėžti, kad šis mechanizmas labai naudingas, nes planavimo institucijoms būtų lengviau rasti pusiausvyrą tarp įvairių lygių nacionalinių prioritetų ir ES pridėtinės vertės pusiausvyros, o taip pat pabrėžia ES pridėtinę vertę.

1.9 Kalbant apie koridorių konfigūraciją, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pasiūlyme pabrėžiamas jų daugiarūšis ir tarpvalstybinis pobūdis. Koridorių konfigūracija, pateikiama pasiūlymo dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės priede, skirta krovinių vežimui geležinkelių koridoriais, kurie apibrėžiami Reglamente (ES) Nr. 913/2010 dėl konkurencingo krovinių vežimo Europos geležinkeliais tinklo. Kadangi vienas pagrindinių pasiūlymo prioritetų yra siekti efektyviai išteklius naudojančio daugiarūšio transporto ir kad visuose koridoriuose būtų bent po tris transporto rūšis, reikėtų apsvarstyti kitų transporto rūšių galimybes.

1.10 EESRK mano, kad koridoriai turėtų būti apibrėžti remiantis pasiūlymo 48–49 straipsniuose pateiktu daugiarūšiu ir išteklius tausojančiu metodu ir kad jie turėtų apimti svarbiausius tarpvalstybinius tolimojo susisiekimo srautus pagrindiniame tinkle, optimizuojant kiekvieno metodo naudojimą ir jų bendradarbiavimą. Koridorių konfigūracija turėtų priklausyti nuo ekonominės naudos analizės rezultatų ir ja turėtų būti siekiama efektyvumo ir tvarumo (ekonominio, ekologinio ir socialinio), ypatingą dėmesį skiriant inovacijoms ir rūšių įvairovei. Taigi apibrėžiant koridorius reikėtų atsižvelgti į su visomis transporto rūšimis, įskaitant mazgus, susijusius poreikius.

1.11 EESRK didelę reikšmę teikia ketinimui skirti papildomų išteklių siekiant patenkinti Pasiūlyme dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės pateiktus sanglaudos šalių poreikius ir mano, kad šis prioritetas taip pat turi būti pateiktas pasiūlyme, pvz., įtraukiant papildomą tikslą 4 straipsnyje arba papildomą prioritetą 10 straipsnyje.

1.12 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad, remiantis Pasiūlymo dėl dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės 17 straipsnio 3 dalimi, 80–85 proc. turimo biudžeto išteklių reikia skirti iš anksto numatytiems projektams, t. y. daugiausia pagrindinio tinklo koridoriams, pateiktiems Pasiūlymo dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės priede. EESRK apgailestauja, kad nėra jokių nuorodų į kriterijus, kuriais remiantis šie projektai buvo atrinkti. EESRK primena koridorių daugiarūšį pobūdį, taip pat pateiktą pasiūlymo 53 straipsnio nuostatose dėl koridorių plėtros plano, kuriame taip pat, atrodo, daroma prielaida, kad transporto rūšių investiciniai projektai turėtų būti tinkamai pasiskirstyti pagal transporto rūšis (žr. pasiūlymo 53 straipsnio 1 dalies f punktą).

1.13 Įvertindamas pasiūlyme (pavyzdžiui, 37–39 straipsniuose) įvardyto tvarumo tikslo svarbą, EESRK domisi, ar plėtojant 38 straipsnyje numatytą krovinių transporto paslaugų galimybę žaliojo koridoriaus sprendimų sąvoka negalėtų būti naudojama kaip kokybės ženklas.

2. Įžanga

2.1 Šiuo metu galiojančios TEN-T gairės yra patvirtintos kaip sprendimas, jos parengtos 1996 metais. Jų tikslas – gerinti susisiekimą ir kartu bendrosios rinkos veikimą.

2.2 Vis dėlto iš dalies pakeistomis 1996 m. gairėmis nesukuriamas visuotinis tinklas. Tai visų pirma pasakytina apie prioritetinius projektus, skirtus tam tikriems su tinklu susijusiems klausimams, kuriuos sprendžiant iškyla pajėgumų arba kitų susisiekimo problemų.

2.3 Gairės įgyvendinamos lėtai, yra vėluojama, visų pirma kalbant apie prioritetinius projektus.

2.4 EESRK taip pat atkreipia dėmesį į nepakankamai gerą įgyvendinimą naujose valstybėse narėse Rytų Europoje.

2.5 Dabar Komisijos pateiktas komunikatas ir pasiūlymas (paketas) yra ilgos konsultacijų procedūros rezultatas. EESRK dalyvavo šioje procedūroje ir pateikė nuomones dėl 2009 m. Žaliosios knygos dėl TEN-T politikos [1] ir tada besiruošiančios pirmininkauti Lenkijos prašymu pateikė nuomonę dėl tvaraus ES transporto politikos vystymosi ir TEN-T planavimo [2]. EESRK savo nuomonėje dėl 2011 m. transporto politikos baltosios knygos [3] taip pat atkreipė dėmesį į TEN-T klausimus.

[1] EESRK nuomonė „TEN-T: Politikos peržiūra“, OL C 318, 2009 12 23, p. 101.

[2] EESRK nuomonė dėl ES transporto politikos darnaus vystymo ir TEN-T tinklų planavimo, OL C 248, 2011 8 25, p. 31.

[3] EESRK nuomonė dėl Baltosios knygos „Bendros Europos transporto erdvės kūrimo planas. Konkurencingos efektyviu išteklių naudojimu grindžiamos transporto sistemos kūrimas“, OL C 24, 2012 1 28, p. 146.

2.6 Šiuo pasiūlymų paketu siekiama sukurti integruotą transporto, energetikos ir skaitmeninių paslaugų tinklų infrastruktūros politiką, kad būtų galima užtikrinti sąveiką, gerinti išteklių paskirstymą ir šalinti kliūtis, su pajėgumais susijusias problemas ir įtvirtinti trūkstamas jungtis.

2.7 Paketu aiškiai siekiama prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimo, t. y. kurti tvarią ir konkurencingą žinių ekonomiką, aprūpintą optimaliais ir efektyviai išteklius naudojančiais tinklais.

2.8 Šiems tikslams įgyvendinti pasirinktos priemonės apima kiekvienam sektoriui skirtus atskirus reglamentus ir planavimo, prioritetų ir įgyvendinimo gaires bei bendrojo finansavimo sistemą, 2014–2020 m. Reglamentą dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės ir pridėtą koridorių ir iš anksto numatytų projektų, atrinktų finansuoti 2014–2020 m., sąrašą. Reglamentas dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės nepatenka į šios nuomonės taikymo sritį.

2.9 Pasiūlyme nustatyta keletas transporto sektoriui skirtų tikslų. Svarbiausias jų – įvesti nuoseklų pagrindinį tinklą, kuris leistų užtikrinti, kad bendrojoje rinkoje būtų vežama efektyviai išteklius naudojančiu daugiarūšiu transportu, ir kuris būtų sujungtas ir su kitais tinklais. Šiuo pasiūlymu siekiama pakeisti daugybę dabartinių tarpusavyje nesuderintų TEN-T gairių ir pagerinti tinklo matomumą bei palengvinti įgyvendinimą.

2.10 Šiuo paketu, kaip ir 2011 m. Transporto politikos baltąja knyga, norima užtikrinti kuo sklandesnį susisiekimą transporto priemonėmis (įskaitant logistikos paslaugas) bendrojoje rinkoje, užtikrinti tvarumą ir augimą. Pasiūlymu norima palengvinti valstybių narių tarpvalstybinį koordinavimą, o tai padaryti padės pasiūlyme numatyta geresnio lėšų skyrimo ir geresnio planavimo sistema.

2.11 Pasiūlymas apima tinklo priemones, skirtas intelektinei transporto sistemai plėtoti, ekologiško transporto sprendimams ir inovacijoms gerinti.

2.12 Pasiūlyme tinklas skirstomas į du lygmenis – visuotinį tinklą ir pagrindinį tinklą. ES ištekliai ir valdymas yra sutelkti į pagrindinį tinklą, kuris Europai yra labai naudingas (būtų sukurtos trūkstamos tarpvalstybinės jungtys, pašalintos kliūtys, atsirastų daugiarūšio transporto mazgai). Pagrindinis tinklas turi būti įgyvendintas iki 2030 m. pabaigos, o visuotinis tinklas – iki 2050 m. pabaigos.

2.13 Pagrindinio tinklo lygmeniu atrenkami keli daugiarūšiai pagrindinio tinklo koridoriai, jiems teikiamas stiprus valdymo mechanizmas ir skiriama didžioji dalis biudžeto išteklių.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1 EESRK palankiai vertina komunikatą ir pasiūlymą ir sutinka, kad veikianti infrastruktūra labai svarbi vidaus rinkos veikimui.

3.2 EESRK kelis kartus ragino skirtingoms transeuropinių tinklų rūšims taikyti integruotą požiūrį. Todėl EESRK palankiai vertina tai, kad šiuo metu teikiamuose pasiūlymuose laikomasi šio požiūrio.

3.3 EESRK pažymi, kad pasiūlyme labai bendrais bruožais aptariamos tik įvairių tinklų tarpusavio koordinavimo galimybės. Konkretesnės nuostatos pateikiamos Pasiūlyme dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės.

3.4 EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlymas atitinka 2011 m. Baltojoje knygoje dėl transporto nustatytus transporto politikos tikslus. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad reikia geriau suderinti Baltojoje knygoje dėl 2050 m. perspektyvos pasiūlytas strategines priemones ir kiek konkretesnes 2020–2030 m. priemones. Panašios problemos pastebimos komunikate ir pasiūlyme.

3.5 EESRK mano, kad komunikato ir pasiūlymo dviejų lygmenų principas pagrįstas siekiu sukurti suderintą transporto tinklą skirtą patiems svarbiausiems prekių ir keleivių transporto srautams; tai naudingas tikslas, pagrįstas poreikiu nustatyti prioritetus, kuriais remiantis būtų naudojami riboti finansiniai ištekliai.

3.6 EESRK abejoja, ar pagrindiniai koridoriai, kurių sistema pateikta pasiūlyme ir kurie yra apibūdinti Pasiūlymo dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės priede, iš esmės nėra 2014–2020 m. biudžeto iš anksto nustatytų prioritetinių projektų trečias lygmuo. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad, 2020 m. baigus galioti Pasiūlymui dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės, iki galo neužbaigti koridoriai ir projektai gali susidurti su nenuspėjamumo ir teisinio nesaugumo problemomis.

3.7 Todėl EESRK svarsto, ar koridorių ir iš anksto atrinktų projektų sąrašo nereikėtų pateikti šio pasiūlymo priede. EESRK mano, kad patys koridoriai yra labiau susiję su pasiūlymu, kuriuo jie yra reglamentuojami, negu su pasiūlytu Reglamentu dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės.

3.8 EESRK taip pat atkreipia dėmesį į pagrindinio tinklo ir į pasiūlyme numatytų koridorių suderinamumo problemą. Nors EESRK neabejotinai supranta, kodėl reikia nustatyti labai griežtus prioritetus, kai kalbama apie išteklių naudojimą, infrastruktūros planavimo požiūriu gerai išvystytas koordinavimo ir valdymo mechanizmas galėtų būti naudingas visam pagrindiniam tinklui, taip pat padėtų laikytis įgyvendinimo termino, kuris, pagaliau, jau ne už kalnų. Ypač EESRK norėtų pabrėžti, kad šis mechanizmas labai naudingas siekiant nacionalinio planavimo ir ES pridėtinės vertės pusiausvyros, o taip pat norint ES pridėtinės vertės aspektą įtraukti į nacionalinio planavimo procesą. Stipraus koordinavimo ir valdymo mechanizmo poreikis yra visų pirma aktualus tiems projektams, kurie iš esmės yra tarpvalstybiniai, kaip antai jūrų greitkelių projektai.

3.9 EESRK mano, kad koridoriai iš tikrųjų turėtų būti daugiarūšiai. Tai kartais gali reikšti gana plačius koridorius, kurie apima ne tik sausumos ar nustatytas jungtis, bet ir jūrų jungtis, pavyzdžiui, jūrų greitkeliai. Atitinkamos sąlygos turėtų būti sudarytos kelių transportui, nes svarbu, kad tinklas taip pat būtų kuriamas atsižvelgiant į esamą paklausą. Iš esmės tikimasi, kad 2005–2020 m. prekių transporto augimo tempas bus 34 proc., o kelių transportas šiandien sudaro apie 75 proc. visos transporto apimties. EESRK mano, kad šis daugiarūšiškumas būtinai turėtų atsispindėti ir projektų atrankos procese – pasirinkti reikėtų visas rūšis apimančius projektus.

3.10 EESRK sutinka su komunikate pateiktu vertinimu, kad dabar gali būti tinkamas laikas su infrastruktūra susijusiems pasiūlymams teikti, nes dėl dabartinės finansų krizės investicijos į infrastruktūrą sulaukia vis daugiau dėmesio. Vis dėlto EESRK mano, kad finansines galimybes reikėtų vertinti žvelgiant į ilgesnę perspektyvą, t. y. parengti dokumentus laikotarpiui iki 2030 ir 2050 metų.

3.11 EESRK atkreipia dėmesį į plačių užmojų 2014–2020 m. laikotarpio planus, kaip išdėstyta CEF pasiūlymo priede. Vertindamas teigiamą poveikį pasiūlyme numatytų pagrindinio tinklo koridorių koordinavimo ir valdymo mechanizmų įgyvendinimui ir CEF pasiūlyme numatytai stebėsenai, EESRK vis dėlto atkreipia dėmesį į tai, kaip sunku numatyti nacionalinių planavimo procedūrų trukmę, nes planavimo sprendimai dažnai priklauso nuo apeliacijos ir ilgų procedūrų, kurios yra gana įprastos.

3.12 EESRK savo nuomonėje dėl 2011 m. Transporto politikos baltosios knygos pabrėžė tolimojo susisiekimo transporto ir paskirstymo miesto vietovėse sąsajos svarbą. Todėl EESRK priima pasiūlyme pateiktą požiūrį šiuo klausimu.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1 EESRK pabrėžia, kad, įgyvendinant gaires, svarbu atsižvelgti į vietos sąlygas, kai kalbama apie techninius kriterijus, kad nekiltų pavojus saugumui arba saugai. Turėtų būti galimybė tinkamai spręsti šią problemą kaip išteklių naudojimo efektyvumo klausimą.

4.2 Jūrų greitkelių sąvoka nevisiškai aiški kalbant apie uostų, esančių skirtinguose koridoriuose, arba skirtingos padėties uostų jūrų greitkelių jungtis, pavyzdžiui, tarp pagrindinio tinklo uosto ir visuotinio tinklo uosto arba tarp dviejų skirtingiems koridoriams priklausančių pagrindinio tinklo uostų (žr., pavyzdžiui, pasiūlymo 25 straipsnio 2 dalies c punktą). EESRK apgailestauja dėl šio neaiškumo ir mano, kad dėl jo gali kilti praktinių sunkumų, kai jūrų greitkelių projektai bus jungiami.

4.3 Pasiūlymo 38 straipsnio nuostatose iš tikrųjų kalbama apie žaliąjį koridorių – sąvoką, kurią Komisija pirmą kartą pavartojo 2007 m. krovininio transporto veiksmų plane. EESRK apgailestauja, kad ši pavyzdinė sąvoka pasiūlyme nenaudojama kaip kokybės ženklas.

4.4 EESRK sutinka su reikalavimais, kuriuos turi atitikti pagrindinio tinklo kelių transporto infrastruktūra (pasiūlymo 45 straipsnis). Pagalbinė infrastruktūra, kaip antai poilsio zonos greitkeliuose kas 50 km ir komercinių kelių transporto priemonių vairuotojams skirtos atitinkamos saugios stovėjimo aikštelės, itin svarbi: tokios tinkamą poilsį užtikrinančios priemonės labai svarbios ne tik vairuotojų darbo sąlygų gerinimui, bet ir kelių eismo saugumo didinimui. Jos taip pat padeda kovoti su organizuotu nusikalstamumu.

4.5 Reikėtų stiprinti reikalavimą dėl alternatyvių ekologiškų degalų prieinamumo, nes jis bus labai svarbus siekiant susieti TEN-T gaires su Alternatyvių transporto degalų strategija (įskaitant elektros energiją, biodegalus, sintetinius degalus, metaną, suskystintas naftos dujas), kurią Europos Komisija rengiasi įgyvendinti tam, kad ES pagrindinio tinklo lygmeniu būtų sudarytos sąlygos ekologiškų ir energiją taupančių transporto priemonių plėtrai. Todėl EESRK mano, kad norint ES rinką kuo greičiau pripildyti ekologiškomis transporto priemonėmis, būtina plėsti atitinkamų degalinių, kuriose būtų galima įsipilti alternatyvių degalų, tinklą.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 1639/2006/EB dėl Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos įsteigimo (2007–2013 m.) ir Reglamentas (EB) Nr. 680/2007, nustatantis bendrąsias taisykles dėl Bendrijos finansinės paramos teikimo transeuropinių transporto ir energetikos tinklų srityse

(COM(2011) 659 galutinis – 2011/0301 (COD))

(2012/C 143/27)

Pranešėjas **Armin DUTTINE**

Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 17 d., ir Taryba, 2011 m. gruodžio 12 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 172 straipsniu, 173 straipsnio 3 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 1639/2006/EB dėl Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos įsteigimo (2007–2013 m.) ir Reglamentas (EB) Nr. 680/2007, nustatantis bendrąsias taisykles dėl Bendrijos finansinės paramos teikimo transeuropinių transporto ir energetikos tinklų srityse

COM(2011) 659 final - 2011/0301 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 3 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 161 nariui balsavus už, 2 – prieš ir 10 susilaikius.

Ši nuomonė priklauso EESRK parengtų penkių nuomonių paketui dėl ***Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP)*** ir jos gairių, kurias Europos Komisija paskelbė 2011 m. spalio mėn. Šį paketą sudaro nuomonė ***TEN/468*** dėl ***Europos infrastruktūros tinklų priemonės*** (pranešėjas Raymond HENCKS), ***TEN/469*** dėl Transeuropinių ***telekomunikacijų tinklų*** gairių (pranešėjas Antonio LONGO), ***TEN/470*** dėl Transeuropinės energetikos ***infrastruktūros*** gairių (pranešėjas Egbert BIERMANN), ***TEN/471*** dėl Transeuropinio ***transporto*** tinklo plėtros gairių (pranešėjas Stefan BACK) ir ***TEN/472*** dėl Projektų ***obligacijų*** iniciatyvos (pranešėjas Armin DUTTINE).

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK iš esmės pritaria Komisijos pasiūlymui sukurti projektų obligacijų leidimo rizikos pasidalijimo priemonę planuojamam bandomajam 2012–2013 m. etapui. Tačiau jis atkreipia dėmesį į su priemone susijusią riziką. Prieš pradedant taikyti šią priemonę naujam 2014–2020 m. biudžetiniam laikotarpiui, viešų plataus masto diskusijų metu reikėtų tęsti, intensyvinti ir kruopščiai įgyvendinti priemonės vertinimą. Šių diskusijų metu visų pirma reikėtų atsižvelgti į patirtį, įgytą įgyvendinant viešojo ir privačiojo sektorių projektus.

1.2 Siūlomos priemonės galimybės visų pirma susiję su svarbių investicijų į transporto, telekomunikacijų tinklų ir energetikos infrastruktūros projektus sutelkimu, kurie nepaprastai svarbūs stiprinant ekonomikos augimą, inovacijas, konkurencingumą ir darbo vietų kūrimą. Planuojamų projektų įgyvendinimas padės piliečiams konkrečiai pajusti Europos integracijos naudą ir sustiprins Europos idėją.

1.3 Tačiau Komitetas pastebi ir riziką, kylančią, visų pirma, dėl to, kad gali tekti padengti pradėtų investicinių projektų nuostolius. Komisijos pasiūlyme aiškiai apibrėžta ES biudžetui tenkanti rizika, tačiau jame daroma prielaida, kad Europos investicijų bankui nekyla papildomos rizikos, susijusios su kiekviena tarp EIB ir investuotojo pasirašyta sutartimi bei EIB vykdomu rizikos skaidymu visiems projektams. Komiteto nuomone, siekdamas užtikrinti, kad atsiradusi rizika nepadarytų žalos EIB kreditų reitingui ar reputacijai arba jo įprastų projektų inicijavimui ir įgyvendinimui, EIB, ir projektų obligacijų atveju, turėtų taikyti savo konservatyvius projektų rizikos vertinimo kriterijus. Ypač aiškiai turėtų būti apibrėžta rizika, kurią prisiima EIB ([1]), ir, reikalui esant, ji turėtų būti ribojama. Ypatingą dėmesį šiai galimybei apibrėžti riziką reikėtų skirti atsižvelgiant į jos taikymą naujajam ES finansinių metų 2014–2020 m. laikotarpiui, bandomojo etapo metu sukauptą patirtį.

([1]) Taip pat žr. Europos Komisija, Poveikio vertinimo valdyba, DG ECFIN – Poveikio vertinimas dėl pasiūlymo dėl reglamento dėl strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijų iniciatyvos, C 2 punktas (2011 m. rugsėjo 15 d. projekto variantas) (Ref. Ares(2011)1012531 - 23.09.2011). Čia taip pat raginama tiksliau paaiškinti EIB tenkančią riziką.

1.4 EESRK pabrėžia, kad ES Komisijos pasiūlyme per mažai dėmesio skiriama klausimams, susijusiems su privačiomis lėšomis finansuotų infrastruktūros projektų skolų grąžinimu. Ypač kalbant apie transporto srities projektus, platesnėje viešojoje diskusijoje reikėtų apsvarstyti, kokios gali būti finansavimo naudotojų lėšomis pasekmės. Komitetas atkreipia dėmesį ir į tai, kad taip pat būtina užtikrinti, kad siūloma priemonė neprieštarautų politiniams sprendimams ir socialiniams susitarimams, kuriais siekiama tvarių ekonomikos, aplinkos apsaugos ir socialinių tikslų. Siekiant inicijuoti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektus reikia stengtis išvengti klaidingų paskatų. Todėl EESRK pakartoja savo poziciją, kad viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektų skolos kriterijai turi būti tokie pat kaip įprastų projektų, kurie vykdomi organizuojant viešuosius pirkimus.

1.5 Komitetas mano, kad pasiūlymu sukurti projektų obligacijų leidimo rizikos pasidalijimo priemonę galima pritraukti tik dalį trūkstamų investicijų į skubiai reikalingus infrastruktūros projektus. Todėl jis atkreipia dėmesį į būtinybę viešojo sektoriaus investicijoms panaudoti papildomus pajamų šaltinius. Šiuo atžvilgiu Komitetas primena apie pasiūlymus įvesti finansinių sandorių mokestį.

2. Įžanga

2.1 2011 m. spalio 11 d. Europos Komisija pateikė keletą pasiūlymų dėl teisės aktų ir neteisinių priemonių dėl transeuropinių transporto, energetikos ir telekomunikacijų tinklų bei infrastruktūros plėtros pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama naujajam 2014–2020 ES finansinių metų laikotarpiui Pasiūlymuose visų pirma nagrinėjamos su nurodytomis sritimis susijusių projektų tinkamumo gairės, projektų atranka, trūkstamų investicijų dydis ir naujos finansavimo priemonės. Šioje nuomonėje dėmesys sutelkiamas į finansavimo klausimus; dėl kitų aspektų EESRK rengia kitas nuomones ([2]).

2.2 Šioje nuomonėje nagrinėjamas pasiūlymas dėl teisės akto apima šiuos aspektus: išplėsti Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos dabartiniam ES biudžeto laikotarpiui (2007–2013 m.) taikymo sritį, kad apimtų investicijas į plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą bei sukurti projektų obligacijų rizikos pasidalijimo priemonę sukūrimą informacijos ir ryšių technologijų (IRT) ir plačiajuosčio ryšio srities projektams bei transeuropiniams transporto ir energetikos tinklams (TEN-T ir TEN-E).

2.3 Atsižvelgiant į finansų ir ekonomikos krizės sukeltus sunkumus, siūlomos priemonės tikslas yra pasitelkiant privatų kapitalą finansuoti ilgalaikes investicijas. Tokiu būdu kapitalo rinkose ketinama pritraukti papildomų lėšų ilgalaikiams infrastruktūros projektams. Siūloma priemonė yra projektų obligacijų rizikos pasidalijimo priemonė. Taikant šią priemonę, iš ES biudžeto Europos investicijų bankui skiriamomis lėšos EIB sudaroma galimybę teikiant skolintą subordinuotą kapitalą arba subordinuotas garantijas sumažinti obligacijų turėtojų kredito riziką.

2.4 Teisinę galią turinti priemonė skirta bandomajam etapui 2012–2013 m. Per šį laikotarpį turi būti išbandytas rizikos pasidalijimo priemonės poveikis pritraukiant investicines lėšas iš privačių šaltinių.

2.5 Riziką tarpusavyje dalijasi ES ir EIB. ES biudžeto įnašas apsiriboja 230 mln. eurų. 2012 ir 2013 m. TEN-T projektams ketinama skirti iki 200 mln. eurų, TEN-E projektams – iki 10 mln. eurų ir investicijoms į IRT ir plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą – iki 20 mln. eurų.

2.6 Manoma, kad subsidijos iš ES biudžeto leis EIB padengti visų įgyvendintų projektų vadinamojo „pirmojo nuostolio“ kredito riziką. Tikslus didžiausios EIB prisiimamos rizikos dydis bus nustatomas sutartimi kiekvienam atskiram projektui. Teoriškai, didžiausia EIB prisiimama rizika atitinka sudarytų sutarčių sumą, iš kurios atimamos iš ES biudžeto gautos lėšos. Nors EK pasiūlyme dėl teisės akto yra nustatyta didžiausia ES biudžeto išteklių, iš kurių galima dengti nuostolius, riba, tačiau visiems įgyvendinamiems projektams EIB nominali rizikos riba nėra nustatyta, nes pasiūlyme teigiama: „Likusią visų veiksmų riziką prisiima EIB“. EIB privalo pati apibrėžti likusią veiksmų riziką atlikdama savo rizikos analizę.

2.7 Europos Komisija šia priemone siekia pritraukti papildomas, visų pirma, privačių investuotojų lėšas ir tokiu būdu siekia sverto poveikio. Pirmiausia orientuojamasi į draudimo įstaigas, pensijų fondus ir nepriklausomus turto fondus, ieškančius saugių ir ilgalaikių investavimo galimybių.

2.8 Bandomojo etapo laikotarpiu finansavimas iš ES biudžeto bus vykdomas tik perskirstant esamus asignavimus. Visų pirma šiam tikslui bus pritrauktos dar nepanaudotos jau sukurtos TEN transporto projektams skirtos paskolų garantijų priemonės (*Guarantee instrument for TEN-Transport projects*, LGTT) lėšos.

2.9 Tuo tarpu, kai taikant jau egzistuojančią rizikos pasidalijimo priemonę LGTT, EIB dengia komercinių kreditorių (bankų) riziką, šis svarstomas pasiūlymas dėl teisės akto yra susijęs su EIB dengiama investuotojų į obligacijas rizika. Abiem atvejais kalbama apie infrastruktūros projektus

([2]) EESRK nuomonė dėl Europos infrastruktūros tinklų priemonės; EESRK nuomonė dėl Transeuropinių telekomunikacijų tinklų gairių; EESRK nuomonė dėl transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 130).

įgyvendinančių projektų bendrovių įsiskolinimo rizikos apribojimą, tačiau faktiškai tai dažniausiai taikoma projektų finansavimui naudojamoms investicijoms ir kitiems viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektams. Tokiais atvejais, dažniausiai projektų rėmėjai, pavyzdžiui, statybos bendrovės, infrastruktūros fondai, operatoriai ir, kai kuriais atvejais, valstybinės įmonės, prisiima atsakomybę ne tik už statybą, bet ir už eksploatavimą, planavimą, ir, ypač, investicinių projektų finansavimą.

2.10 Bandomajame etape tinkamų finansuoti projektų atranka dar neįvyko. Paramą teikti numatoma trims–vienuolikai TEN-T, vienam TEN-E ir vienam arba dviems IRT ir plačiajuosčio ryšio srities projektams. Įvertinus bandomoje etapo metu sukauptą patirtį reikėtų padaryti išvadas naujam, 2014–2020 m., ES finansinių metų laikotarpiui.

2.11 Pasiūlyme dėl teisės akto ir susijusiuose dokumentuose Europos Komisija tik užsimena apie skolos grąžinimo aspektus. Tačiau viename EIB dokumentų, kuriame kalba eina apie patirtį, įgytą taikant LGTT, aiškiai pasakyta, kad ši rizikos pasidalijimo priemonė ypač tinka projektams, kurie finansuojami naudotojų lėšomis ([3]). Tikimasi, kad tokia pati situacija bus ir su projektais, kuriems taikomas šis pasiūlymas dėl teisės akto.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1 EESRK iš esmės pritaria Komisijos pasiūlymui sukurti projektų obligacijų leidimo rizikos pasidalijimo priemonę planuojamam bandomajam 2012–2013 m. etapui. Komitetas atkreipia dėmesį į toliau išvardytas galimybes ir riziką bei pateiktus pasiūlymus ir sąlygas, ypač susijusias su tolesniu priemonės taikymus pasibaigus bandomajam etapui.

3.2 Galimybės – tai, pirmiausia, proga pritraukti papildomas investicijas, taip padidinant ES biudžeto poveikį. Tai galėtų būti svarbus augimo ir naujovių skatinimo veiksnys, padedantis kurti konkurencingesnę Europos ekonomiką, siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų, išsaugoti esamas ir kurti naujas darbo vietas. Planuojamų projektų įgyvendinimas padės piliečiams konkrečiai pajusti Europos integracijos naudą ir sustiprins Europos idėją.

3.3 Vis dėlto Komitetas atkreipia dėmesį į riziką ir pažymi, kad tarp sverto poveikio masto ir valdžios institucijų prisiimamos rizikos esama tiesioginio ryšio. Ši rizika, visų pirma, kyla dėl to, kad gali tekti padengti pradėtų investicinių projektų nuostolius. Komisijos pasiūlyme aiškiai apibrėžta ES biudžetui tenkanti rizika, tačiau jame daroma prielaida, kad Europos investicijų bankui nekyla papildomos rizikos, susijusios su kiekviena tarp EIB ir investuotojo pasirašyta sutartimi bei EIB vykdomu rizikos skaidymu visiems projektams. Komiteto nuomone, siekiant užtikrinti, kad atsiradusi rizika nepadarytų žalos EIB kreditų reitingui ar reputacijai arba jo įprastų projektų inicijavimui ir įgyvendinimui, būtų tikslinga, remiantis aiškiu EIB prisiimamos rizikos įvertinimu, nustatyti pagrįstas rizikos pasidalijimo priemonės naudojimo ribas pagal EIB prisiimamos rizikos laipsnį. Ypač aiškiai turėtų būti apibrėžta rizika, kurią prisiima EIB ([4]), ir, reikalui esant, ji turėtų būti ribojama. Ypatingą dėmesį šiai galimybei apibrėžti riziką reikėtų skirti tada, kai įvertinus bandomojo etapo metu sukauptą patirtį, priemonė bus taikoma naujajam ES finansinių metų 2014–2020 m. laikotarpiui.

3.4 ES Komisijos pasiūlymo vertinimas priklauso nuo įvairių politinių tikslų, kurių siekia valdžios institucijos atstovaudamos visuomenės interesams, ir projektų obligacijų pirkėjų finansiniams interesams. Jie gali lygiai taip pat sutapti, ir lygiai taip pat prieštarauti. EESRK rekomenduoja prieš pradedant įgyvendinti naują priemonę, ypač 2014–2020 m. biudžeto laikotarpiu, tęsti ir intensyvinti viešas diskusijas apie galimybes ir riziką. Šiose diskusijose visų pirma turėtų būti atsižvelgta į įgytą patirtį, susijusią su projektų finansavimu ir viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektų įgyvendinimu.

3.5 EESRK nurodo, kad projektų finansavimo įgyvendinimas verčia grąžinti projekto skolą pasinaudojus su projektu susijusiomis pajamomis, todėl finansavimo naudotojų lėšomis klausimas tampa ypač aktualus. Nors energetikos ir telekomunikacijų sektoriams šio pobūdžio finansavimas dėl liberalizavimo ir privatizavimo jau ir dabar būdingas, kol kas jis panaudotas vos keleto valstybių narių transporto, ypač variklinių transporto priemonių, sektoriuje ir pirmiausia greitkeliuose. Šią galimą pasekmę būtina aptarti platesnėje viešojoje diskusijoje prieš pradedant įgyvendinti planuojamus transporto projektus.

3.6 EESRK ragina apsvarstyti galimybę projektų obligacijas sudaryti taip, kad jas galėtų įsigyti ne tik instituciniai investuotojai, bet ir mažesnes santaupas turintys asmenys.

3.7 Įgyvendinant planuojamą rizikos pasidalijimo priemonę turėtų būti siekiama ne tik kuo didesnio sverto poveikio ir pritraukti papildomų investicinių lėšų iš privačių šaltinių; taip pat būtina užtikrinti, kad siūloma priemonė neprieštarautų politiniams sprendimams ir socialiniams susitarimams, kuriais siekiama tvarių ekonomikos, aplinkos apsaugos ir socialinių

([3]) Žr. Europos investicijų bankas: TEN transporto projektams skirta paskolų garantijų priemonė – Vidurio laikotarpio įvertinimas (2011 m.), Liuksemburgas, 2011 m. liepos 14 d., 4 psl.

([4]) Taip pat žr. Europos Komisija, Poveikio vertinimo valdyba, DG ECFIN, C 2 punktas (žr. 1 išnašą).

tikslų ([5]). Projektų obligacijomis įgyvendinant investicinius projektus, neturi būti, pavyzdžiui, ignoruojami socialiniai, aplinkos apsaugos ir kokybės standartai. Įgyvendinant tokius projektus turi būti tinkamai atsižvelgta į statybų ir techninės priežiūros kokybę, aplinkos tvarumą; kolektyvinių susitarimų ir darbo vietos principo laikymąsi; būtinybę remti mažąsias ir vidutines įmones, skatinti naujoves, sąnaudas skaičiuoti pagal gyvavimo ciklo sąnaudas; į socialines ir aplinkos apsaugos sąlygas atsižvelgti rengimo etape ([6]); ir būtinybę užtikrinti prieigą neįgaliems asmenims, su sąlyga, kad šie veiksniams yra objektyvių įrodymų ir jie yra grindžiami nediskriminuojančiais kriterijais. Būtina užtikrinti, kad naudotojams nebūtų nustatyti pernelyg dideli mokesčiai, ypač tiems naudotojams, kuriems tam tikra transporto infrastruktūra tenka naudotis dažniau arba net kasdien, ir ypač jei nėra alternatyvios infrastruktūros.

3.8 Atsižvelgdamas į šiuos reikalavimus, EESRK ragina projektų obligacijų iniciatyvos bandomąjį etapą tęsti ir gilinti pagal įvairius socialinius aspektus gerokai iki politinio sprendimo įgyvendinti projektų obligacijų rizikos pasidalijimo priemonę naujuoju 2014–2020 m. ES biudžeto laikotarpiu. Toks įvertinimas taip pat turėtų būti atliekamas pasinaudojus LGTT įgyta patirtimi. Visų pirma, projektų rėmimas, lėšų paskirstymas ir tokiu būdu inicijuoti investicijų srautai turi būti skaidrūs; tam bus reikalinga nuolatinė veiklos rezultatų peržiūra ir stebėsena realiuoju laiku, kad išvadas būtų galima padaryti laiku. Vertinime turėtų dalyvauti politinius sprendimus Europos, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmeniu priimantys asmenys, socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos, mokslinės, aplinkos ir vartotojų apsaugos organizacijos, socialiniai judėjimai, taip pat EESRK ir Regionų komitetas. Europos teisės aktų leidėjas sprendimą turėtų priimti iki naujojo biudžeto laikotarpio. EESRK manymu, ES Komisijos dokumentuose pateiktu siūlymu vertinimą atlikti ne anksčiau kaip 2016–2017 m. būtų per vėlu.

3.9 Dėl investicinių projektų refinansavimo – finansinės prievolės, kurios tenka valdžios institucijoms finansuojant projektus ir viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektus, kai skolos grąžinimas yra garantuojamas valstybės lėšomis, yra lygiavertės prievolėms dėl įprastu būdu finansuojamų projektų, kurie vykdomi organizuojant viešuosius pirkimus. Siekiant garantuoti reikalingą biudžeto skaidrumą, išvengti papildomos biudžeto rizikos ir klaidingų paskatų viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektams inicijuoti ir užtikrinti, kad kompetentingos valdžios institucijos galėtų laisvai pasirinkti tarp viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės ir įprastu būdu finansuojamų projektų, EESRK pakartoja, kad viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektų skolos kriterijai turi būti tokie pat, kaip įprastų projektų, kurie vykdomi organizuojant viešuosius pirkimus ([7]).

3.10 Kitaip nei kai kurie transporto projektai, daug energetikos ir telekomunikacijų infrastruktūros projektų ES paprastai yra finansuojami iš privačių lėšų ir refinansuojami iš reglamentuojamų naudojimo mokesčių. Tai taikoma ir bendrai tinklų infrastruktūrai. Šiuo atžvilgiu EESRK svarsto, kokius papildomus projektus Europos teisės aktų leidėjas tikisi paskatinti pagal siūlomą finansinę priemonę, kurios greičiausiai nebus galima visiškai refinansuoti iš reglamentuojamų naudojimo mokesčių. Komiteto nuomone, turėtų būti pateiktas išsamus kiekvieno siūlomo energetikos arba telekomunikacijų projekto pagrindimas, paaiškinant, kam jis reikalingas ES vystymuisi, nepaisant to, kad nėra refinansavimo galimybių. Absoliučiai svarbu, kad tokius projektus tikrintų Europos teisės aktų leidėjas.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1 Siūloma rizikos pasidalijimo priemonė yra galimas Europos Komisijos nurodytų problemų, t. y. nepakankamų viešojo sektoriaus investicijų, to, kad esama dar neinvestuoto kapitalo, ypač tarp institucinių investuotojų, sprendimas. Vis tik kyla įvairių techninių klausimų, į kuriuos būtina atsakyti ir kartu įvykdyti 3 skyriuje išdėstytus politinius reikalavimus. Komisija rekomenduoja šiuos klausimus išsiaiškinti iki siūlomos rizikos pasidalijimo priemonės sukūrimo ar bent iki to laiko, kai ji bus pradėta taikyti naujuoju ES 2014–2020 m. biudžeto laikotarpiu.

4.2 Apskritai EESRK laikosi požiūrio, kad EIB ir ES biudžetas neturėtų vien tik padengti rizikos, jis taip pat turėtų turėti teisę gauti atitinkamą pelno dalį („sąžiningas rizikos dalijimasis“). Tai turėtų būti užtikrinta sistemingai laikantis EIB rizikos ir kainų politikos ir kitų šiame dokumente pasiūlytų priemonių, kad rizika EIB būtų ribota.

([5]) CER konsultacijose pateikė panašias skeptiškas pastabas dėl siūlomos rizikos pasidalijimo priemonės įgyvendinimo geležinkelių sektoriuje, žr. Konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais dėl strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijų iniciatyvos, Europos geležinkelių ir infrastruktūros bendrovių bendrijos (angl. CER) atsakymą, 2011 m. gegužės 6 d., paskelbta: http://ec.europa.eu/economy_finance/consultation/written_responses_en.htm.

([6]) Taip pat žr. EESRK nuomonę dėl Europos viešųjų pirkimų rinkos, OL C 318, 2011 10 29, p. 113.

([7]) EESR nuomonė „Privačiosios ir viešosios investicijos“, OL C 51, 2011 2 17, p. 59; taip pat žr. Bendruomenių rūmų Iždo išrinktojo komiteto ataskaitą „*Private finance initiative, Seventeenth Report of Session* 2010–2012“, Londonas, 2011 m. liepos 18 d., kurioje teigiama, kad tai, jog projektai pagal privačiojo finansavimo iniciatyvas arba viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę nėra įtraukiami į valstybės skolos rezultatų skaičiavimą lemia klaidingas paskatas kurios prieštarauja geriausio ekonominio pasiūlymo principui. JK Bendruomenių rūmų iždo komiteto pirmininkas Parlamento narys (konservatorius) Andrew Tyrie aiškiai ragina tokius projektus įtraukti į fiskalines taisykles (žr. http://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/commons-select/treasury-committee/news/pfi-report/).

4.3 Tikslus suinteresuotųjų subjektų vaidmuo nėra iki galo aiškus; ypač neaišku, kas pakeis obligacijų draudikus (draudžiančius nuo vienos rūšies rizikos) kaip vieną kontroliuojantįjį kreditorių ir kaip tai bus padaryta. Kalbant apie tai, visų pirma neaišku koks vaidmuo tokiu atveju teks EIB. Tai turės būti nustatyta būsimuose susitarimuose su investuotojais ir sutartyje tarp Komisijos ir EIB. Todėl EESRK ragina Europos teisės aktų leidėją patikslinti techninius rizikos pasidalijimo tvarkos aspektus ir EIB atliekamos kontroliuojančiojo kreditoriaus funkcijos apimtį būsimame teisėkūros procese, bent jau prieš pradedant taikyti priemonę naujajam ES 2014–2020 m. biudžeto laikotarpiui, kad investuotojams ir valdžios institucijoms būtų suteikta daugiau tikrumo. Planuojama rizikos pasidalijimo priemonė niekuomet neturi kelti rizikos EIB kreditų reitingui ir reputacijai.

4.4 Patirtis, įgyta įgyvendinant LGTT projektus, turėtų būti sistemiškai įvertinta pagal 3 skirsnyje išdėstytus kriterijus, kad būtų galima padaryti išvadas dėl tinkamos projektų pagal projektų obligacijų rizikos pasidalijimo priemonę sandaros ir išvengti neigiamų padarinių ([8]). Šiuo tikslu būtina išaiškinti nuomonių skirtumus, atsiradusius, kai viešojo ir privačiojo sektorių projektus vertina įvairūs suinteresuotieji subjektai.

4.5 Atsižvelgdamas į teigiamą ir, dažnai, neigiamą patirtį bei riziką, susijusią su projektų finansavimu ir viešojo ir privačiojo sektorių projektais (derybų dėl susitarimų trukmę, susitarimų nuostatų ir šalių santykių sudėtingumą, taip pat netikrumą dėl poveikio paklausai), EESRK svarsto, ar nebūtų geriau, jei valstybių biudžetams reikiamų išteklių investiciniams projektams vykdyti būtų skiriama pagal įprastas viešųjų pirkimų procedūras ([9]). Šiuo atžvilgiu Komitetas palankiai vertina Komisijos pasiūlymą įvesti finansinių sandorių mokestį ir pakartoja, kad remia tokio pobūdžio valstybės biudžetų pajamų šaltinio įvedimą ([10]).

4.6 EESRK taip pat norėtų šiuo atžvilgiu pažymėti, kad projektų obligacijų emisija pati savaime dar negarantuos tokį investavimo lygį, kurį Komisija nustatė kaip būtiną pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę. Todėl jis rekomenduoja viešojo sektoriaus investicijoms panaudoti papildomus pajamų šaltinius.

2012 m. vasario 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([8]) Dėl šio aspekto taip pat žr. Europos investicijų banko op. cit. (žr. 3 išnašą), nors šiame dokumente nėra nagrinėjami kai kurie 3 skirsnyje išdėstyti kriterijai.

([9]) Ši geriausio ir antro pagal gerumą sprendimo taip pat pateikiama Europos geležinkelių ir infrastruktūros bendrovių bendrijos (angl. CER) atsakyme, pateiktame per konsultacijas dėl aptariamo pasiūlymo dėl teisėkūros procedūra priimamo teisės akto. Žr. CER op. cit. (žr. 5 išnašą).

([10]) EESRK nuomonė „Finansinių sandorių mokestis“, OL C 44, 2011 2 11, p. 81 ir EESRK nuomonė „De Larosière grupės ataskaita“, OL C 318, 2009 12 23, p. 57.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl vairuotojų pažymėjimų su integruotomis vairuotojo kortelės funkcijomis iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/126/EB

(COM(2011) 710 galutinis – 2011/0387(COD))

(2012/C 143/28)

Pranešėjas **Jan SIMONS**

Europos Parlamentas 2011 m. lapkričio 17 d. ir Taryba 2011 m. gruodžio 14 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 91 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl vairuotojų pažymėjimų su integruotomis vairuotojo kortelės funkcijomis iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/126/EB

COM(2011) 710 final – 2011/0387(COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 3 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 122 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 12 susilaikius.

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1 Siekdamas užtikrinti vienodą taisyklių taikymą ir užkirsti kelią skirtingam jų aiškinimui atskirose valstybėse narėse, Komitetas rekomenduoja parengti ne direktyvą, o reglamentą.

1.2 Komitetas galėtų pritarti galutiniam Komisijos pasiūlymo siekiui į vairuotojų pažymėjimus integruoti vairuotojo kortelės funkcijas, leisiančiam pasiekti, kad būtų geriau laikomasi socialinių vairavimo ir poilsio laiko taisyklių. Tačiau kad būtų sukurtos vienareikšmės, taikomos ir veiksmingos taisyklės, labai svarbu prieš tai išspręsti keletą problemų, kurių neišsamus sąrašas pateiktas 4 punkte.

1.3 Jei nebus rasta jokių šių problemų sprendimų, Komitetas rekomenduoja užsakyti tyrimą dėl galiojančių šios srities teisės aktų suderinamumo ir galimybių juos pakeisti taip, kad nebūtų prarasta nė viena skirtingų konstrukcijų skaitmeninių tachografų funkcija. Komitetas pataria įtraukti į šį tyrimą socialinius partnerius, tachografų gamintojus ir priežiūros institucijas.

1.4 Komitetas abejoja, ar pavyks, kaip tvirtina Komisija, sumažinti administracinę naštą šimtu milijonų eurų per metus. Jo nuomone, šį tvirtinimą būtina svariai pagrįsti, kadangi Komisijos poveikio tyrime nepakanka įtikinamų įrodymų.

1.5 Jei vairuotojo kortelė ir vairuotojo pažymėjimas galiausiai bus sujungti, Komitetas rekomenduoja sudaryti atitinkamas sutartis ne tik su šalimis, pasirašiusiomis AETR (Europos šalių susitarimas dėl kelių transporto priemonių ekipažų, vežančių tarptautiniais maršrutais, darbo), bet ir su kitomis šalimis, siekiant stebėti, kad šiame dokumente svarstomų taisyklių taikymas ir kontrolė visur vyktų vienodai ir teisingai.

1.6 Komitetas mano, kad Komisija turėtų išsamiai paaiškinti, kokiu būdu ji tikisi išspręsti 4 punkte nurodytas su vairuotojo kortelės integravimu į vairuotojo teises susijusias problemas, numačiusi tik vieną mikroschemą. Viena iš išeičių, kuri vis dėlto neužtikrintų visų problemų išsprendimo, galėtų būti dviejų skirtingų mikroschemų integravimas į vairuotojo pažymėjimą.

2. **Įžanga**

2.1 2011 m. lapkričio 11 d. Komisija pateikė savo Pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl vairuotojo pažymėjimų su integruotomis vairuotojo kortelės funkcijomis iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/126/EB (COM(2011) 710 final). Europos Parlamentas ir Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 91 ir 304 straipsniais, paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą pateikti nuomonę šia tema.

2.2 Komitetas džiaugiasi, kad jo buvo paprašyta pateikti nuomonę, nes mano, kad svarstoma tema labai svarbi rengiantis įgyvendinti tobulesnes socialines taisykles keleivių ir prekių vežimo keliais srityje.

2.3 Komisijos pasiūlymu tęsiamas darbas, pradėtas jos pasiūlymu dėl reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EEB) Nr. 3821/85 dėl kelių transporto priemonėse naudojamų tachografų (tachografų reglamentas) ir iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 561/2006 dėl kelių transporto priemonių vairuotojų važiavimo ir poilsio laiko periodų.

2.4 2011 m. gruodžio 7 d. plenarinėje sesijoje Komitetas priėmė nuomonę dėl 2 punkto 3 dalyje minimų reglamentų [1]. Šioje nuomonėje jis jau pasisakė dėl svarstomojo pasiūlymo: „Komitetas džiaugiasi, kad Komisija ketina sujungti vairuotojo

[1] OL C 43, 2012 2 15, p. 79–81.

kortelės funkcijas su vairuotojo pažymėjimo funkcijomis, nes tai padidintų saugumą ir sumažintų administracinę naštą tiek, kiek tai būtų praktiškai įmanoma".

2.5 Komisijos pasiūlyme numatyta integruoti vairuotojo kortelę į vairuotojo pažymėjimą, ir tai, Komisijos nuomone, leistų sumažinti sukčiavimo galimybes ir ilgainiui administracinę naštą, kadangi bus gaunamas ir išduodamas vienas dokumentas vietoje dviejų. Komisijos nuomone, per metus bus galima sutaupyti apie šimtą milijonų eurų.

3. **Bendrosios pastabos**

3.1 Komitetas pritaria tokiam taisyklių suvienodinimui, kuris veiksmingai užkirstų kelią nesusipratimams, kylantiems dėl skirtingo jų aiškinimo. Komisija pateikė savo pasiūlymą pasiūlymo dėl direktyvos forma, tikriausia todėl, kad taisyklės dėl vairuotojo pažymėjimo buvo taip pat pateiktos direktyvos forma. Šis dokumentas palieka valstybėms narėms daug aiškinimo galimybių. Komitetas mano, kad būtų tinkamesnis pasiūlymas dėl reglamento.

3.2 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymo potekstėje pateiktam tikslui pagerinti socialines taisykles kelių transporto srityje ir sumažinti sukčiavimo galimybes bei administracinę naštą. Vis dėlto, jo nuomone, pirmiausia turi būti išspręstos tam tikros problemos, išvardytos 4 punkte.

3.3 Dėl šimto milijonų eurų per metus administracinių išlaidų sutaupymo, kurį Komisija numato remdamasi savo poveikio tyrimu, Komitetas laikosi nuomonės, kad vien tik vairuotojo kortelės integravimas į vairuotojo pažymėjimą neužtikrina tokio lėšų sutaupymo. Dėl dokumentų sujungimo automatiškai nepagerės veiksmingumas ir nesumažės išlaidų.

3.4 Komitetas kelia klausimą, ar Komisijos pasiūlymas pereiti prie vairuotojo pažymėjimo, į kurį integruota vairuotojo kortelė, suteikia vairuotojams pakankamai garantijų, kai jie yra ar bus tikrinami ES nepriklausančiose šalyse, pasirašiusiose AETR. Priėmus naujuosius teisės aktus pirmiausia derėtų sudaryti kruopščiai parengtas sutartis dėl taisyklių taikymo ir jų laikymosi kontrolės tiek su šalimis, pasirašiusiomis AETR, tiek ir su kitomis šalimis.

3.5 Jei nebus įmanoma rasti jokio visų problemų, susijusių su Komisijos pasiūlymu ir kurios nurodytos šiame ir kituose punktuose, sprendimo, Komitetas rekomenduoja atlikti tyrimą dėl galiojančių šios srities teisės aktų suderinamumo ir galimybių juos pakeisti taip, kad nebūtų prarasta nė viena skirtingų konstrukcijų skaitmeninių tachografų funkcija. Būtų tikslinga į šį tyrimą įtraukti visus suinteresuotuosius dalyvius, šiuo atveju socialinius partnerius, tachografų gamintojus ir priežiūros institucijas.

4. **Konkrečios pastabos**

4.1 Komitetas mano, kad Komisija turėtų išsamiau paaiškinti, kokiu būdu ji tikisi išspręsti problemas, susijusias su vairuotojo kortelės ir vairuotojo pažymėjimo sujungimu, numačiusi tik vieną mikroschemą.

4.1.1 Vienas tokių pavyzdžių yra teisės aktų dėl važiavimo ir poilsio periodų pažeidimas, dėl kurio gali būti atimtas vairuotojo pažymėjimas. Daugeliu atvejų tokia bausmė būtų per griežta.

4.1.2 Mikroschemos, skirtos vairuotojo kortelei, ir numatytojo vairuotojo pažymėjimui specifikacijos skiriasi. Ar tai reiškia, kad turi būti keičiami skaitmeninius tachografus reglamentuojantys teisės aktai?

4.1.3 Vairuotojo kortelės ir vairuotojo pažymėjimo atėmimo taisyklės skiriasi. Šios taisyklės nustatytos tiek Europos, tiek ir nacionaliniais teisės aktais. Todėl jas suderinti bus nelengva.

4.1.4 Kai kuriose šalyse vairuotojo pažymėjimas gali būti naudojamas kaip asmens tapatybės kortelė. Jei vairuotojas jį naudoja savo tapatybei įrodyti, turi ištraukti jį iš piniginės ar kitos jo laikymo vietos. Tačiau ištraukti vairuotojo kortelę iš veikiančio duomenų įrašymo prietaiso vairavimo ar kito darbo metu draudžiama.

4.1.5 Kai kuriose valstybėse narėse jau veikia sistema, pagal kurią vairuotojo profesinės kvalifikacijos pažymėjimas sujungtas su vairuotojo pažymėjimu. Vairuotojo kortelę sujungus su vairuotojo pažymėjimu, integruotoji kortelė turės būti išplėsta.

4.1.6 Vairuotojo kortelės integravimas į vairuotojo pažymėjimą gali turėti padarinių AETR. Prieš priimant Komisijos pasiūlymą šiuos padarinius reikia išnagrinėti ir išspręsti su jais susijusias problemas.

4.1.7 Komisijos pasiūlyme numatyta, kad vairuotojo pažymėjimo mikroschema privalo turėti taip pat ir vairuotojo kortelei skirtų prietaikų. Tačiau atsiranda problema, susijusi su šių dviejų dokumentų specifikacijų skirtumais. Komitetas galėtų pritarti sumanymui integruoti į vairuotojo pažymėjimą ne vieną, bet dvi mikroschemas.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės vaidmens plėtojant Europos Sąjungos ir Čilės santykius

(2012/C 143/29)

Pranešėjas **Filip HAMRO-DROTZ**

Bendrapranešėjis **Francisco SILVA**

Europos Parlamentas, vadovaudamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. rugpjūčio 1 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti nuomonę dėl

Pilietinės visuomenės vaidmens plėtojant Europos Sąjungos ir Čilės santykius.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. rugsėjo mėn. suorganizavo tiriamąjį vizitą Čilėje ir … priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už ir 7 susilaikius.

1. **Rekomendacijos**

1.1 Europos Parlamentas paprašė EESRK parengti šią nuomonę siekiant išanalizuoti, kokį vaidmenį Čilės pilietinė visuomenė atlieka plėtojant ES ir Čilės santykius ir kaip įgyvendinamas 2002 m. pasirašyto ES ir Čilės asociacijos susitarimo 10 straipsnis. Šiame straipsnyje numatyta, kad turi būti įsteigtas EESRK ir Čilės pilietinės visuomenės jungtinis konsultacinis komitetas (JKK), tačiau jis taip ir nebuvo įsteigtas, kadangi Čilėje nėra analogiškos institucijos.

1.2 EESRK džiaugiasi gerais politiniais ES ir Čilės santykiais, kuriuos, be abejonės, palengvina asociacijos susitarimas. EESRK pritaria tam, kad asociacijos susitarimas būtų persvarstytas ir į jį įtrauktos nuostatos dėl tvaraus vystymosi, paramos priemonių pagrindinių TDO konvencijų veiksmingam pripažinimui ir įgyvendinimui, bendradarbiavimo perorientavimo siekiant sustiprint pilietinę visuomenę ir visuomeninės svarbos projektus, pavyzdžiui, inovacijų, tvaraus vystymosi, vartotojų apsaugos ir mokymo srityse.

1.3 EESRK prašo asociacijos susitarimą pasirašiusių šalių ir Čilėje įsikūrusių kompetentingų tarptautinių organizacijų suteikti reikiamą visapusišką institucinę, politinę, funkcinę ir ekonominę paramą Čilės pilietinės visuomenės organizacijoms siekiant sustiprinti jas pačias ir jų pajėgumus, kad jos taptų tinkamais partneriais plėtojant tiek socialinį, tiek pilietinį dialogą nacionaliniu lygmeniu ir Europos pilietinės visuomenės partneriais dvišaliu lygmeniu.

1.4 EESRK pabrėžia, kad labai svarbu plėtoti darbdavių ir profesinių sąjungų socialinį dialogą kaip pagrindą ekonominiam ir socialiniam sutarimui, kuris būtinas nuo socialinės sanglaudos neatsiejamam vystymuisi, ir kaip atspirties tašką platesniam pilietiniam politinių valdžios institucijų ir ekonominių bei socialinių subjektų dialogui. Visa tai turėtų lemti teisingesnį turto paskirstymą, atviresnę politiką ir svarbesnį socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį.

1.5 EESRK pabrėžia, kad svarbu Čilėje įkurti Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybą (ESRT) arba jai lygiavertę instituciją. Tai suteiktų daugiau galimybių paskatinti įvairių pilietinės visuomenės subjektų dialogą, taip pat jų dialogą su atitinkamomis valdžios institucijomis, ir kartu sudarytų sąlygas kuo greičiau praktiškai įgyvendinti asociacijos susitarimo 10 straipsnį. EESRK ketina prisidėti prie šių pastangų vadovaudamasis vykdant panašią veiklą su kitomis šalimis sukaupta patirtimi.

1.6 Kaip buvo susitarta su Čilės organizacijomis 2011 m. rugsėjo mėn. tiriamojo vizito Čilėje metu, EESRK su Čilės vyriausybės ir ES pagalba surengs seminarą, į kurį bus pakviesti reprezentatyviausi Čilės pilietinės visuomenės atstovai ir kuris sutaps su septintuoju ES ir Lotynų Amerikos bei Karibų jūros regiono šalių organizuotos pilietinės visuomenės susitikimu (2012 m. Santjagas, Čilė). Šiame seminare bus aiškinamasi, ar naudinga įkurti Čilės pilietinės visuomenės patariamąjį organą, kuris galėtų veikti kaip EESRK partneris pagal asociacijos susitarimo 10 straipsnį, ir kokiomis priemonėmis tai turi būti daroma.

1.7 Bus svarstomi ir kiti pilietinės visuomenės subjektams rūpimi klausimai: pajėgumų stiprinimo galimybės, būtinybė tęsti ir tobulinti keitimąsi informacija ir galimybė ateityje reguliariai organizuoti kitą bendrą veiklą. Šiam bendradarbiavimui reikalinga finansinė asociacijos susitarimą pasirašiusių šalių parama.

2. **Politinė, ekonominė ir socialinė padėtis Čilėje**

2.1 *Politinė padėtis*

2.1.1 Čilė yra viena stabiliausių ir labiausiai klestinčių Pietų Amerikos šalių ir atskaitos taškas dėl jos tvaraus ekonomikos augimo, kurį paskatino žaliavų kainos, atstovaujamų politinių partijų atėjimas į valdžią, vis svarbesnis šalies vaidmuo tarptautinėje arenoje ir į Ramiojo vandenyno regiono šalis vis labiau orientuota prekyba.

2.1.2 Pasibaigus du dešimtmečius trukusiam demokratinės centro kairiųjų vyriausybės *Concertación*, kuriai nuo 2006 m. vadovavo Michelle Bachelet, valdymo laikotarpiui, 2010 m. kovo 11 d. prezidentu ir vyriausybės vadovu ketveriems metams buvo išrinktas centro dešiniųjų *Coalición por el Cambio* vadovas Sebastián Piñera.

2.1.3 Pastaraisiais mėnesiais Čilės politinę padėtį trikdė didelio masto socialiniai protesto judėjimai, kuriems vadovavo studentai ir kuriuos rėmė profesinės sąjungos. Iš kitų aktualių politinių klausimą galima paminėti socialinę nelygybę arba vyriausybės paramą prieštaringam projektui „HidroAysén“, pagal kurį Čilės Patagonijoje gali būti pastatytos penkios hidroelektrinių užtvankos. Ypač didelio dėmesio susilaukė į demonstracijos ir mokymo įstaigų blokavimas reikalaujant švietimo reformos, kuri suteiktų galimybę visoms socialinėms grupėms ir visuose šalies regionuose įgyti kokybišką išsilavinimą.

2.1.4 Čilės pilietinės visuomenės nuomone, šios protesto akcijos atspindi nepasitenkinimą piliečių, kurie reikalauja teisingesnio turto paskirstymo, aktyvesnio dalyvavimo visuomeniniame gyvenime ir didesnio politinio atvirumo. Visuomeninės organizacijos supranta dabartinio politinio momento Čilėje svarbą ir tikisi, kad ši padėtis lems konstitucijos, kuriai įtaką darė A. Pinočetas, rinkimų sistemos, kuri apsunkina politinį atsinaujinimą, ir dabartinės socialinės ir ekonominės sistemos, kuri skatina augimą, paremtą mažais žaliavų eksporto pajėgumais, o tai prisideda prie nepakankamo turto paskirstymo, reformą.

2.2 *Ekonominė padėtis*

2.2.1 Čilė yra vidutines pajamas gaunanti šalis. 2010 m. Čilės augimas siekė 5,2 proc.

2.2.2 Čilė yra akivaizdžiai didžiausia vario gamintoja pasaulyje. Varis sudaro 60 proc. viso Čilės eksporto. Bankų sektorius labai stiprus ir sukaupia didelį pelną, kurį, be kita ko, lemia labai aukštos palūkanų normos ir pensijų fondų valdymas. Nepaisant šio ir kitų ekonomikos sektorių stiprumo, spartus Čilės ekonomikos augimasneįveikė kitų gamybos sistemos sektorių, pavyzdžiui, maisto ir žuvininkystės pramonės, susiskaidymo. Kaip iš esmės visų Lotynų Amerikos šalių, taip ir Čilės ekonomiką 2008 m. paveikė pasaulio ekonomikos krizė, tačiau mažesniu mastu nei kitų šalių ekonomiką.

2.3 *Socialinė padėtis*

2.3.1 Čilė yra viena iš šalių, kuriai būdingi dideli skirtumai, susiję su pajamų vienam gyventojui lygiu. Remiantis 2010 m. viduryje paskelbtais duomenimis, 2006–2009 m. skurdas Čilėje išsaugo iki 15,1 proc., o ypač didelis skurdas – iki 3,7 proc., palyginti su atitinkamai 13,7 ir 3,2 proc. 2006 m.

2.3.2 2010 m. nedarbas išsaugo iki 9,6 proc. daugiausia dėl pasaulio krizės pasekmių, kurios palietė Čilę ankstesniais metais. Labiausiai nukentėjo jaunimas ir moterys. Pastaruoju metu daug darbo vietų sukurta paslaugų sektoriuje. Didelis neoficialaus darbo procentas.

2.3.3 Pagal JTVP Žmogaus socialinės raidos indeksą Čilė 2010 m. užėmė 45-ą vietą iš 169 ir pirmavo kitų Lotynų Amerikos šalių atžvilgiu. Šalis patobulino savo būsto, švietimo ir sveikatos standartus. Vis dėlto pajamų skirtumai padidėjo. 5 proc. turtingiausių namų ūkių tenka 830 kartų daugiau pajamų vienam gyventojui nei 5 proc. neturtingiausių namų ūkių. 75proc. darbuotojų uždirba maždaug 1 000 JAV dolerių, o BVP vienam gyventojui yra 16 000 JAV dolerių; kitaip tariant, darbo rinka neatlieka pajamų perskirstymo vaidmens. Pensijų sistemos – retas reiškinys. Vaikai, jaunimas, moterys ir vietos gyventojai [1] yra skurdą ir socialinę atskirtį dažniausiai patiriančios gyventojų grupės. Duomenys rodo, kad esama ryšio tarp skurdo ir besimokančiųjų skaičiaus, skurdo ir nedarbo, skurdo ir moterų nedarbo [2]. Vyrauja didelė vyrų ir moterų nelygybė: Čilė užima 75-ą vietą iš 109 šalių pagal lyčių nelygybę. Apskritai darbo teisė yra silpna (ribojamos kolektyvinės derybos ir teisė streikuoti), pagal kolektyvinę sutartį dirbančių darbuotojų procentinė dalis neviršija 6 proc. ir nėra nacionalinio lygmens teisinių nuostatų, skatinančių kolektyvines derybas. Be to, mokesčių našta nedidelė ir jai taikomas proporcingas mažinimas.

2.3.4 Šiuo metu diskusijos dėl švietimo modelio yra nepaprastai svarbios padėčiai Čilėje. Ne tik todėl, kad daug šeimų yra labai įsiskolinusios dėl savo vaikų lavinimo išlaidų, bet ir todėl, kad pageidavimas, kad švietimas būtų suprantamas kaip teisė, kurią valstybė turi užtikrinti, kad suteiktų galimybių visiems, tapo pagrindiniu nacionaliniu lygmeniu svarstomu klausimu ir sutelkė visą Čilės visuomenę. Pagrindinė problema yra ta, kad švietimas administruojamas savivaldybių lygmeniu. Vyriausybė, atsižvelgdama į dabartinius protestus, pradėjo derybas su suinteresuotaisiais subjektais dėl švietimo sistemos reformos.

2.4 *Čilė dabartiniame tarptautiniame kontekste*

2.4.1 1990 m. atkūrus demokratiją, Čilė ėmėsi aktyviai plėtoti daugiašalius santykius, atliko konstruktyvų vaidmenį Jungtinių Tautų organizacijoje ir jos agentūrose, dalyvavo JTO ir ES taikos palaikymo veikloje. Čilė yra svarbių tarptautinių organizacijų – TDO, *Consumers International*, JT, Lotynų Amerikos ekonomikos komisijos – regioninė būstinė.

2.4.2 Tarptautiniu lygmeniu Čilė yra aktyvi ir konstruktyvi Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos narė. 2009 m. Čilė patvirtino Tarptautinio baudžiamojo teismo statutą ir Tarptautinę konvenciją dėl visų asmenų apsaugos nuo prievartinio dingimo. Čiliečiai užima daug svarbių tarptautinių postų, pavyzdžiui, JT Moterys vykdomojo direktoriaus, TDO generalinio

[1] Apie 4,6 proc. gyventojų, daugiausia mapučiai.
[2] OECD ir 2009 m. nacionalinio socialinio ir ekonominio pobūdžio tyrimo duomenys, www.ministeriodesarrollosocial.gob.cl.

direktoriaus ir AVO generalinio sekretoriaus postus ([3]). 2010 m. sausio mėn. Čilė tapo pirmąja Pietų Amerikos šalimi, įstojusia į OECD.

2.4.3 Čilė yra Azijos ir Ramiojo vandenyno šalių ekonominio bendradarbiavimo forumo narė ir Mercosur ir Andų bendrijos asocijuota narė. Šiuo metu Čilė pirmininkauja Rio grupei ir Lotynų Amerikos ir Karibų jūros valstybių grupei, taip pat kartu su Venesuela bendrai pirmininkauja Lotynų Amerikos ir Karibų jūros valstybių bendrijai.

2.4.4 Čilės prekybos politika tradiciškai orientuota į tai, kad būtų pasirašyta kuo daugiau laisvosios prekybos susitarimų. Energetikos srityje Čilė yra priklausoma nuo importo, kad patenkintų tris ketvirčius savo energijos poreikių. Ji stokoja branduolinės energijos ir perka suskystintas dujas iš Ramiojo vandenyno ir Šiaurės jūros regiono šalių. Čilės iškastiniai energijos ištekliai riboti ir energetikos politika grindžiama anglimi su atitinkamomis pasekmėmis aplinkai. Strateginiu požiūriu Čilės energetikos politikos ilgalaikė vizija turėtų būti sustiprinta ir paįvairinta.

2.4.5 Palyginti su dauguma kitų Lotynų Amerikos šalių, Čilė šiuo metu turi išvystytą infrastruktūrą, įskaitant naujas technologijas.

3. **ES ir Čilės santykiai**

3.1 ES ir Čilės santykiai, kurie grindžiami 2002 m. pasirašytu asociacijos susitarimu, apskritai yra puikūs ir apima daug ryšių ir koordinavimo veiksmų politikos, prekybos ir bendradarbiavimo srityse. Šiuo metu vyksta ES ir Čilės sektorių dialogai šiomis temomis: regioninė politika, pasirengimas nelaimės atvejams, dvišalis bendradarbiavimas, užimtumo politika ir žmogaus teisės.

3.2 ES yra viena pagrindinių Čilės prekybos partnerių ir pagrindinis tiesioginių užsienio investicijų šaltinis. ES ir Čilės laisvosios prekybos susitarimas, pastarąjį dešimtmetį paskatinęs didesnius dvišalius prekybos srautus, apima prekybą prekėmis ir paslaugomis, investicijas, viešuosius pirkimus ir konkurenciją. ES yra pagrindinė Čilės eksporto paskirties šalis ir prekybos balansas yra Čilės naudai: užfiksuotas 45 000 mln. eurų perteklius. Tačiau asociacijos susitarimas nepateisino lūkesčių, susijusių su užimtumu, bendradarbiavimu ir tvariu vystymusi.

3.3 Europos rinka absorbuoja didelį kiekį žemės ūkio maisto produktų, vyno ir tabako, medienos ar vario pramonės ir kitų sektorių eksportuojamų produktų. Europa yra pagrindinis Čilės ekonomikai reikalingų tarpinių produktų ir gamybos priemonių šaltinis. Susitarime numatyta, kad abi šalys turi siekti žemės ūkio produktų ir paslaugų prekybos liberalizavimo.

3.4 2007–2013 m. laikotarpiu ES bendradarbiavimui su Čile iš viso skirs 41 mln. eurų. Vidurio laikotarpio apžvalga, kuri buvo baigta 2010 m. liepos mėn., patvirtino, kad naudinga išlaikyti pagrindinius prioritetinius sektorius, t. y. socialinės sanglaudos, inovacijų ir konkurencingumo, aukštojo mokslo ir aplinkos sektorius. Tačiau, atsižvelgiant į tvirtą Čilės ekonominį pagrindą, plėtojant vystomąjį bendradarbiavimą turėtų būti siekiama kitų tikslų. Pati Čilė ragina dėti pastangas, kad būtų užmegzta strateginė partnerystė, labiau orientuota į visuotinės svarbos klausimus. Be to, ES nagrinėja galimybę 2012 m. persvarstant susitarimą į jį įtraukti į bendras vertybes labiau nukreiptus aspektus.

3.5 Čilės pilietinė visuomenė asociacijos susitarimo rezultatus vertina ne itin teigiamai. Profesinės sąjungos, MVĮ, NVO ir trečiojo sektoriaus bei vartotojų organizacijos asociacijos susitarimą vertina beveik kaip laisvosios prekybos susitarimą ir apgailestauja, kad negavo iš jo naudos netgi bendradarbiavimo projektų srityje, taip pat smerkia vyriausybę, kad ši vykdė tiesioginius veiksmus prieš tai nepasikonsultavusi su organizacijomis, kurioms buvo numatoma suteikti pagalbą. Šios organizacijos reikalauja didesnio dėmesio ilgalaikiams projektams, susijusiems su pilietinės visuomenės stiprinimu, kova su nelygybe, socialine sanglauda ir vartojimu, asociacijų tame pačiame veiklos sektoriuje skatinimu (12 000 įmonių profesinių sąjungų, 39 000 darbdavių transporto sektoriuje). Be to, būtų pageidautina, kad Europos lėšos būtų skiriamos ne tik NVO, bet ir trečiojo sektoriaus organizacijoms, pavyzdžiui, vartotojams ir mažosioms įmonėms. Be 10 straipsnio asociacijos susitarime yra ir kitų bendradarbiavimui skirtų straipsnių, pavyzdžiui, 41 ir 48, prie kurių turinio pilietinės visuomenės subjektai gali konstruktyviai prisidėti.

3.6 Vadovaudamasi 11 straipsniu, ES konsultavosi su Čilės pilietine visuomene dėl susitarimo įgyvendinimo, pavyzdžiui, 2006 m. vykstant pirmajam socialiniam forumui ir 2011 m. rugsėjo mėn. vykstant antrajam socialiniam forumui. Čilės suinteresuotieji subjektai parodė didelį susidomėjimą aktyvesniais informacijos mainais su Europos suinteresuotaisiais subjektais ir asociacijos susitarimo 10 straipsnio praktiniu įgyvendinimu. Europos Komisija ir EIVT ketina ryžtingai tęsti konsultacijas ir pirmenybę teikti pilietinės visuomenės vaidmeniui.

4. **Čilės pilietinė visuomenė: dabartinė padėtis ir bendradarbiavimo perspektyvos**

4.1 Čilės pilietinės visuomenės organizacijos dialogą ir dalyvavimą vertina ne itin palankiai. Jų nuomone, Čilėje trūksta politinės valios, kad būtų sukurtas pilietinės visuomenės patariamasis organas. Iš dalies taip yra dėl politinių ir ideologinių priežasčių, iš dalies dėl baimės, kad šis organas taps trečiaisiais įstatymų leidybos rūmais, besivaržančiais su dabartiniais. Nors rengiant naujus teisės aktus su pilietinės visuomenės subjektais palaikomi įvairaus lygio ir pobūdžio ryšiai, jie, atrodo, nėra labai struktūruoti. Apskritai nacionaliniu lygmeniu trūksta piliečių dalyvavimo mechanizmų, kurie suteiktų galimybę numalšinti socialinį konfliktą ir išvengti tokių socialinių protrūkių, kokie vyksta šiuo metu. Reikia pažymėti, kad regionų ir vietos

([3]) Atitinkamai Michelle Bachelet, Juan Somavía ir José Miguel Insulza.

lygmeniu regionų ir savivaldos institucijos nepakankamai atstovaujamos, kadangi jas tiesiogiai skiria centrinė vyriausybė.

4.2 Čilėje veikia trys pagrindinės profesinių sąjungų konfederacijos. Didžiausia yra Jungtinė darbuotojų federacija (*Central Unitaria de Trabajadores*, CUT), nuo kurios atsiskyrė Nepriklausoma darbuotojų federacija (*Central Autónoma de Trabajadores*, CAT) ir Nacionalinė darbuotojų sąjunga (*Unión Nacional de Trabajadores*, UNT). Vidaus nesutarimai trukdo plėtoti darnų jų tarpusavio dialogą ir visų jų dialogą su darbdaviais. Vis dėlto visos jos sutinka, kad Čilėje vyksta nepakankamas socialinis dialogas, pritaria, kad Čilėje reikia sukurti veiksmingus socialinio dialogo mechanizmus ir įsteigti ESRT, taip pat asociacijos susitarime numatyti dialogo su Europos pilietine visuomene mechanizmą.

4.3 Čilėje narystė profesinėse sąjungose sudaro 12–13 proc., labai didelis narių skaičius yra anglies kasybos, bankų ir prekybos sektoriuose, ir veikia labai daug profesinių sąjungų organizacijų (maždaug 12 000), daugiausia įmonių lygmeniu. Taigi socialinis dialogas Čilėje labai susiskaidęs. Profesinėms sąjungoms trūksta derybinių pajėgumų, visų pirma sektorių lygmeniu, o nepakankamas profesinių sąjungų konfederacijų vieningumas trukdo užtikrinti dialogui būtiną koordinavimą. TDO inicijuoti du CUT ir CPC dialogai nepadėjo užtikrinti pakankamo pasitikėjimo, kad taptų tvariu procesu.

4.4 Pagrindinė Čilės įmonių federacija yra Gamybos ir prekybos konfederacija (*Confederación de la Producción y el Comercio*, CPC), kuri apima visus didžiuosius Čilės ekonomikos sektorius. CPC bendradarbiauja su profesinėmis sąjungomis, užmegzdama vienkartinius dialogus, ir su TDO, trišalėje įstaigoje aptardama tinkamo darbo klausimus. Tačiau ji su profesinėmis sąjungomis nė karto nesvarstė galimybės įsteigti ESRT, nei užmegzti struktūruoto dialogo dėl darbo santykių. Čilės mažosioms ir vidutinėms įmonėms atstovauja organizacija CONUPIA.

4.5 Čilės mažoji pramonė yra nepakankamai išvystyta ir menkai organizuota, nekonkurencinga ir netvirta, joje mokami maži atlyginimai ir ji yra išskirta iš eksporto sektoriaus. Tačiau užimtumas šiame sektoriuje sudaro 80 proc., įskaitant oficialų ir neoficialų darbą. Priešingai, Čilė pasižymi didele nedaugelio stambių ir menkai reguliuojamų ekonominių subjektų (pavyzdžiui, bankai), darančių įtaką piliečių gyvenimui, koncentracija.

4.6 Pagrindinės vartotojų organizacijos yra CONADECUS ir ODECU, tačiau jų vaidmuo ir poveikis visuomenei labai riboti. Abi šios organizacijos norėtų aktyviau dalyvauti pagal asociacijos susitarimą vykdomuose ES bendradarbiavimo projektuose.

5. **Išvados**

5.1 EESRK mano, kad, nors dėl asociacijos susitarimo įgyvendinimo nekyla didesnių problemų, jis turėtų būti atnaujintas ir į jo prekybai skirtą skyrių, be kita ko, turėtų būti įtrauktas tvaraus vystymosi klausimas atsižvelgiant į naujausius prekybos susitarimus. Pilietinės visuomenės dalyvavimas yra labai svarbus toliau plėtojant santykius, pagrįstus pagarba ekonominėmis, socialinėmis, darbo, aplinkos ir vartotojų teisėmis. Bendradarbiavimui skirtas skyrius turėtų padėti sustiprinti socialinius ir ekonominius subjektus, užtikrinti jų dalyvavimą ir perorientuoti tikslus nuo vystomojo bendradarbiavimo į kitas svarbesnes abipusių interesų sritis, pavyzdžiui, švietimą, inovacijas ar gamybos struktūros vystymą. EESRK mano, kad Čilės pilietinės visuomenės organizacijas reikia įtraukti į asociacijos susitarimo vertinimo procesus.

5.2 EESRK yra pasirengęs bendradarbiauti su ES plėtojant sektorių dialogus su Čile šiais visiems rūpimais klausimais: švietimas, įmonių socialinė atsakomybė, tvarus vystymasis, socialinis dialogas ir užimtumas, vartotojų apsauga ir informavimas, socialinė sanglauda ir kt.

5.3 EESRK palankiai vertina tai, kad Čilės valdžios institucijos, tiek vyriausybė, tiek parlamentas, pripažino neįgyvendinę asociacijos susitarimo 10 straipsnio ir viešai išreiškė ketinimą tą padaryti. Be to, Komitetas susipažino su naujausiais Čilės vyriausybės planais sistemingai kurti pilietinės visuomenės informavimo ir konsultavimo mechanizmus visose valdymo srityse. EESRK palankiai vertina šiuos ketinimus, tačiau su tam tikru atsargumu, kadangi jam abejonių kelia kai kurie pasiūlymai, kurie, atrodo, skatina kurti *ad hoc* ir pavienius mechanizmus atskiriems klausimams ar sektoriams, o ne sukurti integruotą ir bendrą konsultacinį organą, kuris papildytų dalinius mechanizmus.

5.4 EESRK mano, kad Čilės pilietinei visuomenei reikalinga didelė politinė parama ir vidaus darbas siekiant sustiprinti atitinkamas organizacijas ir padidinti jų pajėgumus, kad jos būtų pripažintos konstruktyviais partneriais tiek vykstant bendroms institucijų konsultacijoms (pilietinis dialogas), tiek plėtojant darbo santykius (socialinis dialogas).

5.5 EESRK pritaria tam, kad Čilėje būtų sukurtas patariamasis organas, kuriame dalyvautų pilietinė visuomenė ir kuris atspindėtų įvairialypę Čilės visuomenę. Kaip ir EESRK, jis turėtų vadovautis jame veikiančių organizacijų atstovaujamumo, nepriklausomumo ir teisėtumo principais. EESRK patirtis rodo, kad, norint įkurti tokio pobūdžio instituciją, svarbiausia pasiekti įvairių susijusių pilietinės visuomenės sektorių sutarimą. EESRK yra pasirengęs ir gali prisidėti prie šių pastangų vadovaudamasis vykdant panašią veiklą su kitomis šalimis sukaupta patirtimi. Teigiami tokio pobūdžio pavyzdžiai Lotynų Amerikoje – tai bendradarbiavimas su šiomis pilietinės visuomenės patariamosiomis institucijomis: Brazilijos ekonominio ir socialinio vystymosi taryba (ESVT), Centrinės Amerikos šalių integracijos sistemos konsultaciniu komitetu (angl. CC-SICA), MERCOSUR šalių ekonomikos ir socialinių reikalų konsultaciniu forumu (angl. FCES).

5.6 EESRK nuomone, Čilėje egzistuojanti socialinė nelygybė ir šiuo metu vykstantys protesto judėjimai yra dar vienas motyvas sukurti svarbius mechanizmus dialogui ir konsultavimuisi su pilietine visuomene priimant sprendimus ir formuojant viešąją politiką.

5.7 Patariamasis organas sudarytų palankesnes sąlygas plėtoti Europos ir Čilės pilietinės visuomenės organizacijų santykius ir, kuo greičiau įsteigus JKK, kaip numatyta asociacijos susitarimo 10 straipsnyje, būtų žengtas teigiamas žingsnis stiprinant ES ir Čilės santykius.

5.8 ES ir Čilės JKK turėtų prisidėti prie asociacijos susitarimo plėtojimo, stebėsenos ir įgyvendinimo. Jo uždavinys būtų atsižvelgiant į Asociacijos komiteto ar Asociacijos tarybos prašymus rengti nuomones visais į susitarimą įtrauktais klausimais. Be to, jis galėtų rengti nuomones savo iniciatyva arba rekomendacijas dėl su susitarimu susijusių klausimų. Šiuo tikslu JKK rengtų kasmetinius susitikimus su ES ir Čilės jungtiniu komitetu.

5.9 EESRK dėkoja ES ir Čilės jungtiniam parlamentiniam komitetui už susidomėjimą ir paramą įgyvendinant asociacijos susitarimo 10 straipsnį. Jungtinis parlamentinis komitetas ir būsimas JKK turėtų palaikyti sklandžius ir reguliarius santykius ir keistis nuomonėmis dėl tolesnio asociacijos susitarimo įgyvendinimo.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (EB) Nr. 726/2004 nuostatos dėl informacijos visuomenei apie žmonėms skirtus receptinius vaistus ir farmakologinio budrumo

(COM(2011) 632 galutinis – 2008/0255 (COD))

(2012/C 143/30)

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu ir 168 straipsnio 4 dalimi, 2011 m. lapkričio 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (EB) Nr. 726/2004 nuostatos dėl informacijos visuomenei apie žmonėms skirtus receptinius vaistus ir farmakologinio budrumo

COM(2011) 632 final – 2008/0255 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė nuomonėje CESE 1025/2009, priimtoje 2009 m. birželio 10 d. (*) 478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), 119 narių balsavus už ir 6 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

(*) OL C 306, 2009 12 16, p. 33.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2001/83/EB nuostatos dėl informacijos visuomenei apie receptinius vaistus ir farmakologinio budrumo

(COM(2011) 633 galutinis – 2008/0256 (COD))

(2012/C 143/31)

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu ir 168 straipsnio 4 dalimi, 2011 m. lapkričio 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2001/83/EB nuostatos dėl informacijos visuomenei apie receptinius vaistus ir farmakologinio budrumo

COM(2011) 633 final – 2008/0256 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė nuomonėje CESE 1022/2009, priimtoje 2009 m. birželio 10 d. ([1]), 478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), 135 nariams balsavus už ir 7 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

([1]) OL C 306, 2009 12 16, p. 18.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 2004/40/EB dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksnių (elektromagnetinių laukų) keliama rizika darbuotojams (aštuonioliktoji atskira direktyva, kaip apibrėžta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje)

(COM(2012) 15 final – 2012/003 (COD))

(2012/C 143/32)

Taryba, 2012 m. vasario 1 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. vasario 2 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 153 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 2004/40/EB dėl būtiniausių sveikatos ir saugos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksnių (elektromagnetinių laukų) keliama rizika darbuotojams (aštuonioliktoji atskira Direktyva, kaip apibrėžta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje)

COM(2012) 15 final – 2012/0003(COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), 138 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 9 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1217/2009, sukuriantis žemės ūkio valdų pajamų ir ūkinės veiklos apskaitos duomenų rinkimo tinklą Europos bendrijoje

(COM(2011) 855 galutinis – 2011/0416 COD)

(2012/C 143/33)

Taryba, 2011 m. gruodžio 13 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. gruodžio 2 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1217/2009, sukuriantis žemės ūkio valdų pajamų ir ūkinės veiklos apskaitos duomenų rinkimo tinklą Europos bendrijoje

COM(2011)855 final – 2011/0416 COD.

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, savo 478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (2012 m. vasario 22 d. posėdis), 130 narių balsavus už ir 9 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. vasario 22 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Staffan NILSSON

Pranešimo Nr.	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2012/C 143/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl finansinių priemonių rinkų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų (Europos rinkos infrastruktūros reglamentas) *(COM(2011) 652 galutinis – 2011/0296 (COD))*	74
2012/C 143/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2004/109/EB dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo ir Komisijos direktyva 2007/14/EB *(COM(2011) 683 galutinis – 2011/0307 (COD))*	78
2012/C 143/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos socialinio fondo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1081/2006 *(COM(2011) 607 galutinis – 2011/0268 (COD))*	82
2012/C 143/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos socialinių pokyčių ir inovacijų programos *(COM(2011) 609 galutinis – 2011/0270 (COD))*	88
2012/C 143/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių *(COM(2011) 813 galutinis – 2011/0390 (CNS))*	94
2012/C 143/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo patvirtinama trečioji daugiametė ES sveikatos srities veiksmų 2014–2020 m. programa „Sveikata ekonomikos augimui skatinti“ *(COM(2011) 709 galutinis – 2011/0339 (COD))*	102
2012/C 143/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jūroje vykdomos naftos ir dujų paieškos, žvalgymo ir gavybos saugos *(COM(2011) 688 galutinis – 2011/0309 (COD))*	107
2012/C 143/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Bendrijos radioaktyviųjų medžiagų vežėjų registracijos sistema *(COM(2011) 518 galutinis)*	110
2012/C 143/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria nustatomi pagrindiniai saugos standartai siekiant užtikrinti apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos keliamų pavojų *(COM(2011) 593 galutinis – 2011/0254 (NLE))*	113
2012/C 143/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama Europos infrastruktūros tinklų priemonė *(COM(2011) 665 galutinis – 2011/0302 (COD))*	116
2012/C 143/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinių telekomunikacijų tinklų gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1336/97/EB *(COM(2011) 657 galutinis – 2011/0299 (COD))*	120

LT

(Tęsinys trečiajame viršelyje)

Pranešimo Nr.	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2012/C 143/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo panaikinamas Sprendimas Nr. 1364/2006/EB *(COM(2011) 658 galutinis – 2011/0300 (COD))*	125
2012/C 143/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Sąjungos transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių *(COM(2011) 650 galutinis – 2011/0294 (COD))*	130
2012/C 143/27	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 1639/2006/EB dėl Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos įsteigimo (2007–2013 m.) ir Reglamentas (EB) Nr. 680/2007, nustatantis bendrąsias taisykles dėl Bendrijos finansinės paramos teikimo transeuropinių transporto ir energetikos tinklų srityse *(COM(2011) 659 galutinis – 2011/0301 (COD))*	134
2012/C 143/28	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl vairuotojų pažymėjimų su integruotomis vairuotojo kortelės funkcijomis iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/126/EB *(COM(2011) 710 galutinis – 2011/0387(COD))*	139
2012/C 143/29	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės vaidmens plėtojant Europos Sąjungos ir Čilės santykius	141
2012/C 143/30	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (EB) Nr. 726/2004 nuostatos dėl informacijos visuomenei apie žmonėms skirtus receptinius vaistus ir farmakologinio budrumo *(COM(2011) 632 galutinis – 2008/0255 (COD))*	146
2012/C 143/31	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2001/83/EB nuostatos dėl informacijos visuomenei apie receptinius vaistus ir farmakologinio budrumo *(COM(2011) 633 galutinis – 2008/0256 (COD))*	147
2012/C 143/32	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvą 2004/40/EB dėl būtiniausių saugos ir sveikatos reikalavimų, susijusių su fizikinių veiksnių (elektromagnetinių laukų) keliama rizika darbuotojams (aštuonioliktoji atskira direktyva, kaip apibrėžta Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalyje) *(COM(2012) 15 final – 2012/003 (COD))*	148
2012/C 143/33	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1217/2009, sukuriantis žemės ūkio valdų pajamų ir ūkinės veiklos apskaitos duomenų rinkimo tinklą Europos bendrijoje *(COM(2011) 855 galutinis – 2011/0416 COD)*	149

LT

2012 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 310 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	840 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	100 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	200 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (http://eur-lex.europa.eu) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite http://europa.eu

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT